MUHİBBÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE TUHFETU'L-AHYÂR'IN TRANSKRİPSİYONLU METNİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Uğur YİĞİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHİBBÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE TUHFETU'L-AHYÂR'IN TRANSKRİPSİYONLU METNİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Uğur YİĞİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Şubat-2017
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Uğur YİĞİZ tarafından hazırlanan "**MUHİBBÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE TUHFETU'L-AHYÂR'IN TRANSKRİPSİYONLU METNİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**" adlı tez çalışması 24.02.2017 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK	……..
Danışman Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN	……..
Üye Yrd. Doç. Dr. Selim SOMUNCU	……..

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. H. RIDVAN YURTSEVEN
SBE Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Uğur YİĞİZ

Tarih: 24.02.2017

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHİBBÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE TUHFETU'L-AHYÂR'IN TRANSKRİPSİYONLU METNİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Uğur YİĞİZ

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN

2017, 301 Sayfa

Jüri

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN

Üye: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Selim SOMUNCU

Tez Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Ayrıca tezin sonuna lügatçe, şahıs, eser ve yer adları sözlüğü ve tıpkıbasım eklenmiştir.

Giriş bölümünde, eser hakkında kısaca bazı bilgiler verdikten sonra eserin başlıklarını tablo şeklinde aktarılmıştır.

Birinci bölümde, Muhibbî'nin hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında bilgi verilmiştir. Muhibbî'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi bulunmadığından dolayı eserden hareketle bazı bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, eserin telif sebebi ve ismiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra eserin muhteva özelliklerini, metinde kullanılan kaynaklar -ayetler, hadisler, tarihî şahsiyetler ve hadiseler- çerçevesinde açıklamaya çalıştık. Bu bölümde son olarak eserin dil ve üslup özelliklerini, eserden yola çıkılarak açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde metin tavsifi, metnin imlâ özellikleri ve metin çevirisi yapılırken izlenilen yol aktarılmıştır. Bu bölümde son olarak metnin çeviri yazısı verilmiştir. Metin içerisinde birçok kelime ve vezin hatasının olduğu belirlenmiştir.

Eserin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için lugatçe ile şahıs, eser ve yer adları sözlüğü ilave edilmiştir. Çalışma tıpkıbasımı eklenerek bitirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam tarihi, Muhibbî, Tuhfetu'l-Ahyâr, 16.Yüzyıl.

ABSTRACT

MASTER'S THESİS

MUHİBBİ'S LIFE, LITERAL PERSONALITY AND TRANSPARENT TEXT OF TUHFETU'L-AHYÂR (RESEARCH-TEXT-LEXİCON)

Uğur YİĞİZ

Batman University Institute of Social Sciences

Turkish Language and Literature Department

Advisor: Asst. Prof. Mehmet Emin ERTAN

2017, 301 Pages

Jury

Advisor: Asst. Prof. Mehmet Emin ERTAN

Member: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Member: Asst. Prof. Selim SOMUNCU

We formed our thesis in three parts except entrance. We have also added glossary, people and places' names and facsimile.

In the introduction, we gave a general overview of the work.

In the first part, we tried to explain the information about Muhibbi's life and works. Because there is no information about him, We tried to give information about Muhibbi on the basis of the work.

In the second chapter,we gave information about the reason of copyright and the name of the work.We tried to explain the content characteristics of the work in the light of the verses, hadiths, historical figures and traders in the context of the sources used in the text. Finally,in this section, we have discussed language and literary features on the basis of the work.

In the third part, we transcribed the description of the text, the spelling characteristics, the way the text was translated. In this part,the translation of the text is given.It has been determined that there are many words and meter errors in the text.

In order to make the work better understood, we have added a dictionary of names of persons and places with glossary. We ended our work by adding facsimile.

Keywords: Tuhfetu'l- Ahyâr, History of Islam, Muhibbi, 16th century.

ÖN SÖZ

Uygarlığın başladığı tarihten itibaren insanoğlu, kendini ifade etme çabası içerisinde olmuştur. Kültürel birikimini, inancını, gözlemlerini kendi dönemi ve gelecek için kayıt altına almıştır. Bunu icra ederken en önemli araç olarak "yazı"yı kullanmıştır. İnsanlar yazı fiilini gerçekleştirerek dünya mirasına kendi özlerini bırakabilmişlerdir. Bu anlamda edebiyat sanatı dönem içerisinde gelişerek, farklı üsluplar, tarzlar, türler ile günümüze kadar gelebilmiştir.

Türklerin İslamiyet öncesi belli kültürel zenginliğinin olmasının yanı sıra İslamiyet sonrası bu zenginlik en doruk noktasına ulaşmıştır. İslamiyetin kabulünden başlayarak edebî, kültürel, bilimsel vb. birçok alanda ilerleme sağlanmıştır. Edebî sahada birçok yenilik ve ilerleme olmuştur. İslamiyetin kabulü ile yeni kelimeler, türler, nazım şekilleri, aruz vezni vb. yenilikler edebiyatımıza yerleşmiştir. Arap ve Fars edebiyatının etki ve katkısıyla, Türk edebiyatının bu dönemi oldukça verimli olmuştur.

Divan edebiyatı her yüzyıl daha da başarılı bir şekilde icra edilmeye başlamıştır. Bu yüzyıllar içerisinde en verimli dönem 16.yüzyıl olarak gösterilmektedir. Osmanlı devletindeki yükselmeye paralel olarak, Türk edebiyatı hem nazım hem de nesir alanında ilerleme sağlamıştır. Bu dönem, birçok önemli sanatçıyı, şairi ve edibi Türk edebiyat mirasına kazandırmıştır. Nazım alanında başta Fuzûlî, Bâkî, Zâtî, Hayâlî Bey olmak üzere birçok önemli şair yetişmiştir. Nesir alanında da Gelibolulu Âlî gibi tarihçi, şair ve devlet adamı yetişmiştir.

Çalışma ismini 16.yüzyıl'da yazılmış olan ve konusunu Dekâyıku'l-Ahbâr adlı Arapça olarak yazılan eserlerden veya bu eserlerin tercümelerinden almıştır. "*Haberlerin İncelikleri*" manasına gelen Dekâyıku'l-Ahbâr adlı esere dair yapılan araştırmalar sonucunda, kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamasına karşın, kütüphanelerin yazma nüshalar bölümünde Dekâyıku'l-Ahbâr ismini taşıyan nasihat içerikli birçok esere rastlanmıştır.[1] Dekâyıku'l-Ahbâr adlı metinler dinî konuları içeren eserler hüviyetindedirler. Arapça olarak bazı kütüphanelerde bulunan bu eserlerin tercümeleri de bulunmaktadır. Dekâyıku'l-Ahbâr adlı eserlerin konu itibariyle İslam, İslam ahlakı, akaid, hadis, ölüm vb. konuları içermesi ve tez olarak çalışılan bu eserin de genel itibariyle bu konuları kapsaması sonucu elimizdeki yazma eserin, Dekâyıku'l-

[1] Fatma Güngör, *Dekâyıku'l-Ahbâr Tercümesi (Metin-Dil İnceleme-Sözlük),* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), s. 2.

Ahbâr adlı eserlerin bir tercümesi olduğu veya ilham kaynağı olarak bu eserden esinlendiği fikrini oluşturmuştur.

Tezin giriş başlığında, eser hakkında kısa bilgiler aktarıldı. Eserin muhteva ve dil özelliklerini kısaca incelendi. Eserin başlıklarını, başlıkların sayfa aralıkları ve şiirlerin beyit sayılarını tablo halinde verildi. Tabloda ayrıca şiirlerin vezni, nazım şekli, nazım türü ve şairin şiirinde kullandığı mahlas da gösterildi.

Birinci bölümde eserin yazarı olan Muhibbî mahlaslı şair hakkında bilgiler verildi. Şairin hayatı hakkında tezkirelerde, edebiyat tarihlerinde, ansiklopedilerde herhangi bir bilgiye rastlanılmadığından, Muhibbî'nin hayatı hakkındaki malumat eserde kendini tanıttığı kadarıyla verildi. Bu bölümde ayrıca şairin edebî şahsiyeti de incelenmeye çalışıldı.

İkinci bölümde eserin adı ve eserin telif sebebi hakkında bilgi veridi. Daha sonra eser muhteva özellikleri bakımından incelendi. Eserde sıklıkla kullanılan kaynaklar -ayetler, hadisler, tarihî şahsiyetler ve hadiseleri- çerçevesinde, eserin konu özellikleri aktarıldı. Son olarak, eserin dil ve üslup özellikleri belirlendi.

Üçüncü bölümde ise nüsha tavsifini yapıldı. Eserin katalog kayıtlarında geçen bilgiler verildi. Daha sonra metnin imlâ açısından birçok yerinde yanlışlıklarının olduğunu belirlendiğinden, eserin imlâ özellikleri kısaca derlendi. Bu bağlamda metnin çevirisini oluşturulurken takip edilen usûl açıklandı. Bu bölümde transkripsiyon harfleri bir tablo halinde aktarıldı. Son olarak, eserin çeviri yazısı aktarıldı.

Eserde metinde bilinmeyen kelime ve kavramları daha iyi anlaşılmasını sağlayacak bir lugatçe eklendi. Ayrıca metinde geçen şahıs, eser ve yer adları da kısaca derlenerek, açıklamalı bir şekilde verdikten sonra metnin tıpkıbasımı verildi.

Çalışmamda yardımlarını esirgemeyen, danışmanlığımı büyük bir özveri ile yapan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN'a teşekkür ederim. Çalışmamı oluştururken bana yol gösteren ve yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK'a şükranlarımı sunarım. Çalışmamın inceleme ve düzenleme safhalarında verdiği emeklerden dolayı Arş. Gör. Zahir SÜSLÜ'ye de teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, beraber edebiyat yolculuğuna çıktığım ve çalışmamın düzeltme ve okuma işlerinde yardımını esirgemeyen kadirşinas arkadaşım Saddam ÇOKUR'a teşekkür ederim. Aileme, özellikle de annem ve babama şükran ve minnetimi borç bilirim.

Uğur YİĞİZ

Batman-2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖN SÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **x**
KISALTMALAR ..... **xii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
MUHİBBÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A. HAYATI **8**
B. EDEBÎ ŞAHSİYETİ **10**

İKİNCİ BÖLÜM
TUHFETU'L- AHYÂR'IN İNCELEMESİ

A. ESERİN ADI **13**
B. ESERİN SEBEB-İ TELİFİ **14**
C. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ **16**
1. Eserin Kaynakları **16**
1. 1. Ayetler **16**
1. 2. Esmâu'l-Hüsnâ **18**
1. 3. Hadisler **19**
1. 4. Tarihî Şahsiyetler ve Hadiseler **20**
1. 4. 1. Peygamberler **21**
1. 4. 1. 1. Hz. Âdem **21**
1. 4. 1. 2. Hz. Îsâ **21**
1. 4. 1. 3. Hz. Muhammed **22**
1. 4. 1. 4. Hz. Mûsâ **23**
1. 4. 1. 5. Hz. Süleymân **24**
1. 4. 1. 6. Hz. Şu'ayb **25**
1. 4. 1. 7. Hz. Yahyâ **25**
1. 4. 1. 8. Hz. Ya'kûb **25**
1. 4. 1. 9. Hz. Yusûf **26**
1. 4. 1. 10. Hz. Zekeriyyâ **27**
1.4.2. Peygamber Olduğu İddia Edilen Şahıslar **27**
1.4.2.1. Ebû Tuffâh **27**
1. 4. 3. Peygamberler Devrinde Yaşayan Şahıslar **28**
1. 4. 3. 1. Ebu Talip **28**
1. 4. 3. 2. İbn-i Yâmin **29**
1. 4. 3. 3. 'İmrân **29**
1. 4. 3. 4. Zelîhâ **30**
1. 4. 4. Melekler **30**
1. 4. 4. 1. 'Azrâ'îl **30**
1. 4. 4. 2. Cebrâ'îl **31**
1. 4. 4. 3. İsrâfîl **32**
1. 4. 4. 4. Kirâmen Kâtibîn **33**
1. 4. 4. 5. Mîkâ'îl **34**
1. 4. 4. 6. Münker ve Nekîr **34**

1. 4. 5. Sahâbe, Tabiîn ve Evliyâlar 35
1. 4. 5. 1. Cüneyd-i Bagdâdî 35
1. 4. 5. 2. Hz. Ali 36
1. 4. 5. 3. Hz. Ebubekir 36
1. 4. 5. 4. Hz. Hızır 37
1. 4. 5. 5. Mansûr 37
1. 4. 5. 6. Veyse'l-Karanî 38
1. 4. 6. Efsanevî Şahsiyetler 39
1. 4. 6. 1. İskender 39
1. 4. 6. 2. Ferîdûn 39
1. 4. 7. Edebî Şahsiyetler 39
1. 4. 7. 1. Mecnûn 39
1. 4. 8. Hükümdarlar 40
1. 4. 8. 1. Orhan 40
1. 4. 8. 2. 'Osmân 40
1. 4. 8. 3. Süleymân bin Selîm Han 40
D. ESERİN DİLİ VE EDEBÎ ÖZELLİKLERİ 41
1. Eserin Dili 41
2. Eserin Üslup Özellikleri 47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TUHFETU'L-AHYÂR METNİ

A. ESERİN YAZMA NÜSHA TAVSİFİ 55
B. METNİN İMLÂ ÖZELLİKLERİ 57
C. METİN ÇEVİRİSİNDE TAKİP EDİLEN USÛL 59
D. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 61
E. METİN 62
SONUÇ 168
BİBLİYOGRAFYA 170
LUGATÇE 173
ŞAHIS, ESER VE YER ADLARI SÖZLÜĞÜ 191
ÖZGEÇMİŞ 196
TIPKIBASIM 197

KISALTMALAR

a. : Asır

age. : Adı geçen eser

a.s. : Aleyhi's-selam

b. : Bin

bk. : Bakınız

C : Cilt

D : Dörtlük

DİA : Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

G : Gazel

Hz. : Hazreti

K : Kaside

M : Mesnevi

öl. : Ölüm

s. : Sayfa

S : Sayı

s.a.v. : Sallalahu Aleyhi ve Sellem

vb. : Ve benzeri

vr. : Varak

Yay. : Yayınları

yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

Çalışmaya konu olan "*Hâzâ Kitâb-ı Dekâyıku'l-Ahbâr Li- Tuhfeti'l-Ahyâr ve Hedîyeti'l-Ebrâr*" adlı yazma eser, "Dekâyıku'l-Ahbâr" isimli bir Arapça eserden tercüme veya bu eserin bir yorumu olduğu söylenebilir. "Dekâyıku'l-Ahbâr adlı eserlerin birçok yazma tercümesi mevcuttur."[2] Eldeki mevcut eserin manzum bir tercüme ya da bu eserlerden esinlenerek yazılmış bir metin olduğu belirtilebilir. Dekâyıku'l-Ahbâr adlı eserlerde görülen muhteva özellikleri, Tuhfetü'l-Ahyâr adlı metinde de aynıdır. Dinî- ahlakî ögelerin ağırlıklı olduğu bu eserlerde, Allah'a yakarış, münâcât, ahiret hayatı, tövbeye çağrı gibi konular mevcuttur.

Dekâyıku'l-Ahbâr tercümeleri ve Muhibbî'nin eseri arasındaki ortak noktalardan bir diğeri, ayet ve hadislerin oldukça çok yer alması ve kısmen de olsa eserde şerh yapmalarıdır. Ayrıca her iki eserde, peygamber ve evliya kıssalarının da geniş yer kapladığı görülmektedir.

Eser, muhteva açısından İslam tarihi, ahiret hayatı, Allah'a yakarış gibi dinî unsurlar üzerine kurulmuştur. Muhibbî bu konuları oluştururken yararlandığı en önemli kaynaklar; ayetler, hadisler ve tarihi kişilikler olmuştur.

Eserin asıl zenginliği, tarihi kişiliklerin eser içerisinde oldukça sık kullanılmasıdır. Birçok önemli şahıs zikredilerek bazılarının kıssaları aktarılmıştır. Eserde özellikle peygamberler geniş yer kaplamaktadır. Başta İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v) olmak üzere Hz. Âdem, Hz. Mûsâ, Hz. Îsâ, Hz. Yusûf eserde yer almıştır. Eserde "resul" sıfatıyla zikredilen ancak hiçbir kaynakta ismi geçmeyen "Ebû Tuffâh" adında bir peygamberin ismi ve kıssası geçmektedir.

Peygamberler dışında dört büyük melek ile yazıcı ve sorgulayıcı melekler de muhteva içerisinde karşımıza çıkmaktadırlar. Sahabeler, tabiînler ve evliyalar İslam tarihi içerisindeki önemlerinden dolayı şiirlerde yer bulmuşlardır. Bu eser, İslam tarihi dışında Osmanlı tarihini de içermektedir. Osmanlı padişahlarından Osman Gazi, Orhan Gazi ve Kanûnî Sultân Süleymân eserde zikredilmiştir. Özellikle eserin yazıldığı dönemin padişahı olan Kanûnî'ye ait methiyeler yer almaktadır.

---

[2] Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bk.: Fatma Güngör, *Dekâyıku'l-Ahbâr Tecümesi (Metin-Dil İnceleme-Sözlük)*, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013).

Tuhfetu'l-Ahyâr, tertip ve hacim bakımından bir divan mahiyetinde değildir. İçerisinde gazel, kaside, mesnevi gibi nazım biçimlerini barındırmasına rağmen, bu eser nazım şekillerinin dağınık bir şekilde düzenlenmesi ve şiir hacmi bakımından divandan ayrılır. Bu esere Muhibbî'nin kendi şiirlerini topladığı bir Divançe nazarıyla bakılabilir. Eserde 18 mesnevî, 12 gazel, 9 kasîde ve 1 dörtlük vardır. Mesnevîleri çok uzun değildir, kısaca anlatılmış kıssalar ile münâcât konularından oluşmaktadır. Gazellerde ilahi aşk teması ağırlıktadır. Gazeller, eserdeki diğer nazımlara göre daha estetik yazılmıştır. Kasîdelerde münâcâtlar ağırlıktadır. Bir kasîdede Hz. Muhammed (s.a.v) methedilirken, iki kasîdede ise eserin sunulduğu padişah olan Kanûnî Sultân Süleymân methedilmiştir. Dörtlükler halinde yazılan şiirde münâcât konusu tercih edilmiştir.

Eserin nazım türleri bakımından zengin olduğu görülür: Tevhîd, münâcât, naat, methiye, pend-nâme gibi dinî-ahlakî konuları ihtiva eder.

Muhibbî'nin okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla yazdığı bu eserinde oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullandığı görülmektedir. Asıl gayenin din ve din ile ilgili bazı konuların tanıtılması olduğu için sade ve anlaşılır üslup seçilmiştir. Didaktik bir eser olması sebebiyle edebî kaygı yok denecek kadar azdır. Özellikle aruz vezninin kullanılışında birçok hata göze çarpmaktadır. Eserin ilk şiirinde, ilk dokuz beyit "mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün" kalıbıyla yazılırken onuncu beyitten sonra "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün" kalıbı kullanılmıştır. Beyitler arasındaki vezin uyumsuzlukları mısraʿlar arasında da görülmektedir. Bir beytin iki mısraʿsı arasında farklılıklar veya hatalar oldukça fazladır.

Selām olsun eyā ḫayru'l-beşer
Ki ḫˇān-ı şefāʿatuña olupdur ac enbiyā (M 2/7)

Şiirin kalıbı "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün" olmasına rağmen ilk mısraʿda eksik, ikinci mısraʿda ise fazla takti' verilerek vezinde hata yapılmıştır. Bu beyit gibi birçok beyitte vezin hatası yapılmıştır. Bazı şiirlerde ise vezin bulunamamıştır. Şiirlerde hataların pek çok olması nedeniyle "69b, 78a ve 89a" sayfalarında sırasıyla "Münâcât, Velehu ve Velehu Eyzan" başlıklı şiirlerde vezin bulunamamıştır.

Muhibbî, eserinde nazım birimi olarak beyit kullanmıştır. Ancak 43b ile 48a sayfa numaraları arasında "münâcât" konu başlıklı şiirinde, dörtlük nazım birimini kullandığı görülmüştür.

Kerīm u lem-yezel perverdigārum
Cürm ile geçdi ʿömr-i rūzigārum
Fidā olsun yoluña küllī varum
Esirge esīri perverdigārum (D 15/1)

Aruzun "mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün" kalıbıyla yazılan bu şiirde, son mısraʿ bütün dörtlüklerin sonunda tekrar edilmiştir. 25 dörtlükten oluşan şiirde, Allah'a yakarışın yapıldığı ve Allah'a yakınlığın temenni edildiği görülmektedir.

Eserde şiirler başlıklar ile birbirinden ayrılmıştır. Konu başlıkları kırmızı mürekkep ile belirtilmiştir. Ancak 78a ile 78b sayfaları arasında kalan gazelin başlığı derkenar olarak verilmiş ve siyah mürekkep ile belirtilmiştir. Konu başlıkları bazen nazım şekli ve nazım türüne göre sınıflandırılmıştır: "Münâcât, Medh-i Resul, İbret-nümâ, Medh-i Sultân, Kasîde" gibi. Bazı konu başlıkları içerikteki konuya göre tasnif edilmiştir: "Arz-ı Sübhân-ı ilâ Mûsâ bin ʿİmrân, Hikâyet-i Şeyh Cüneyd-i Bagdâdî rahmetu'llâh, Hikâyet" başlıkları gibi. Bazı şiir başlıkları ayet veya hadislerin belli bir kısmı iktibas edilerek oluşturulmuştur: "Küntü kenzen mahfiyyen, illa'llahe[3] yühibbü'l-muttakîn, innemâ yetekabbelu'llahu mine'l-muttakîn" gibi. Çoğu şiir başlığı ise, "velehu, velehu eyzan, eyzan, eyzan eyzan", gibi başlıklarla isimlendirilmiştir. Aşağıda bütün konu başlıkları, sayfa aralığı, vezni, nazım şekli, türü, beyit sayısı ve kullanılan mahlaslar tablo halinde verilmiştir:

Başlık	**Sayfa aralıkları**	**Vezin**	**Nazım Şekli**	**Nazım Türü**	**Beyit Sayısı**	**Mahlas**
Bi'smillahi'r-raḥmani'-r-raḥīm	2b-4a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün[4]	Mesnevî	Tevhîd	28	Muhibbî
Velehu Eyżan	4a-5a	Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün	Mesnevî	Tevhîd	11	Muhibbî
Men Eḥabbe Şeyʾen Ekṣera Ẕikrehu Men ʿArefa'llahu Ṭāle Lisānehu	5a-7a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Tevhîd	17	Muhibbî
Münācāt-ı Tecellī	7a-9a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Kasîde	Münâcât	24	Muhibbî

[3] Ayetin aslı: "İnne'llahe". (Tevbe/4)
[4] 10. Beyitten sonra vezin "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" olarak değişmiştir.

Küntü Kenzen Maḫfiyyen	9a-20b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Münâcât	128	Muhibbî
Medḥ-i Resūl ʿAleyhi's-selām	20b-25a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Kasîde	Methiye	46	Muhibbî
Münācāt-ı Kerden Tecellī	25a-26b	Mefâʿîlün mefâʿîlün fe'ûlün	Kasîde	Münâcât	15	Muhibbî
ʿArż-ı Sübḥān-ı İlā Mūsā bin ʿİmrān	26b-27a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Kısas-ı Enbiyâ	7	Muhibbî
Pend	27a-28b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Pendnâme	14	Muhibbî
Eyḍan Eyḍan	28b-34b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Kasîde	Münâcât	66	Muhibbî
Eyḍan	34b-38a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Kasîde	Kısas-ı Enbiyâ	37	Muhibbî
Velehu Eyḍan	38a-41b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Münâcât	39	Muhibbî
Ḥikāyet-i Şeyḫ Cüneyd-i Baġdādī Raḥmetu'llāh	41b-42b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Menâkıbnâme	10	Muhibbî
İnnehü ʿAbdu'l-Ḳulūb Münkesiratun ve Münderiserü'l-Ḳubūri	42b-43b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Münâcât	13	Muhibbî
Münācāt	43b-48a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Dörtlük	Münâcât	25 (Dörtlük)	Muhibbî
Dürr-i Esrār-ı Meʿānī	48a-55a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Münâcât	79	Muhibbî
Ḥikmet-i Ġarrā-yı ʿİbret-nümā	55a-57a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Kısas-ı Enbiyâ	18	Muhibbî

Vucūhun Yevme’izinn Naḍıratun İlā Rabbihā Nāẓiratun	57a-58b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Münâcât	19	Muhibbî
Ḥadīṣ	57a-60a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Şerh	13	Muhibbî
Ḥikāyet	60a-63b	Mefâʿîlün mefâʿîlün fe’ûlün	Mesnevî	Kısas-ı Enbiyâ	36	Muhibbî
Velehu Eyḍan	63b-65a	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Pendnâme	17	Muhibbî
Ḥikmet	65a-68b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Pendnâme	37	Muhibbî
Velehu Eyḍan	68b-69b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	13	Muhibbî
Münācāt	69b-71b	Vezin bulunamadı.	Kasîde	Kısas-ı Enbîya	21	Muhibbî
Velehu Eyḍan	71b-72b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	11	Muhibbî
Velehu Eyḍan	72b-73b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Aşıkâne	8	Muhibbî
Velehu	73b-74b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	11	Muhibbî
Velehu	74b-75a	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	9	Muhibbî
Velehu	75a-76b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Gazel	Hikemî	12	Muhibbî
Velehu Eyḍan	76b-77b	Mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün	Gazel	Hikemî	10	Muhibbî
Velehu Eyḍan	77b-78a	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	5	Muhibbî

Velehu	78a-78b	Vezin bulunamadı.	Gazel	Hikemî	6	Muhibbî
Velehu Eyḍan	78b-79b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	11	Muhibbî
Velehu Eyḍan	79b-80b	Mefāʿîlün mefāʿîlün feʿûlün	Gazel	Hikemî	11	Muhibbî
Velehu Eyḍan	80b-81b	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Hikemî	9	Muhibbî
Velehu Eyḍan	81b-82a	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Gazel	Aşıkâne	10	Muhibbî
Velehu Eyḍan	82a-84b	Mefāʿîlün mefāʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Pendnâme	22	Muhibbî
Medḥ-i Sulṭān	84b-87a	Mefāʿîlün mefāʿîlün feʿûlün	Mesnevî	Methiye	30	Muhibbî
Ḳaṣīde	87a-89a	Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Kasîde	Methiye	22	Muhibbî
Velehu Eyḍan	89a-91a	Vezin bulunamadı.	Kasîde	Methiye	19	Muhibbî

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHİBBÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A. HAYATI

Muhibbî hakkında edebiyat tarihleri, tezkireler, ansiklopediler ve antolojilerde herhangi bir bilgiye rastlanılmadı. Ancak H. İbrahim Delice'nin "Niğdeli Muhibbî Gül ü Nevrûz (İnceleme-Metin-Dizin) adlı doktora tezinde, Muhibbî mahlasını kullanan şairlere yer verilmiştir. Bu şairler şunlardır:

1. Muhibbî (Kanuni Sultan Süleyman)[5]
2. Muhibbî (Muhibbî Mehmed Efendi b. Ahmed Niğdevî)
3. Muhibbî (Celal, Mutasavvıf şair 15. a)
4. Muhibbî (Mutasavvıf şair, 16. a.)
5. Muhibbî (Bektâşî şairi, 16. a.)
6. Muhibbî (Âşık, Demirkenç [Erkinis] / Yusufeli 1823-1868)
7. Muhibbî (Mevla Muhyiddin Çelebi, Şemsettin el-Fenârî'nin neslindendir. Sahn müderrisliği ve şeyhülislamlık görevinde bulunmuştur. öl.zilkade 954)[6]

Yukarıdaki Muhibbî mahlaslı şairlerden dönem olarak paralellik gösteren şairler "mutasavvıf şair" ve "Bektâşî şairi" diye adlandırılanlardır. Eserde Bektaşilik ile ilgili kavramların olmadığı göz önüne alındığında, "Bektâşî şairi" olarak belirtilen şairinde mevcut çalışmanın müellifi Muhibbî olmadığı ortaya çıkar. "Mutasavvıf şair" olarak nitelendirilen şair, Tuhfetu'l-Ahyâr'ı yazan Muhibbî mahlaslı şair olabilir. Hem yaşanılan dönem hem de mutasavvıf olarak nitelendirilmesinden dolayı bu şairin, Tuhfetu'l-Ahyar yazarı olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ancak bu bilginin de kesinliği yoktur.

Şairin hayatı ile ilgili bilgiler eserinde verdiği malumatlar ile sınırlandırıldı. Muhibbî'nin gerçek adı ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Muhibbî eserini, hicri 933 yılında, Rebîʿü'l-âhir ayında tamamladığını eser içerisindeki bir beyitte belirtmiştir. Hicri 933 yılı miladi olarak 1527 yılına denk gelmektedir.

Ḳuṣūr u ʿacz-i niyāzın temām ḳıldı Muḥibbī tebāh
Ṭoḳuz yüz otuz üçünde tārīḫ-i nebiyu'llah (M 22/33)

[5] İbrahim Delice, Kanuni Sultan Süleyman yerine sehven Fatih Sultan Mehmet'i yazmıştır. Bk. H.İbrahim Delice, *Niğdeli Muhibbî Gül ü Nevrûz (İnceleme-Metin-Dİzin)*, (Yayımlanmammış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), s. 26.

[6] H. İbrahim Delice*, Niğdeli Muhibbî Gül ü Nevrûz (İnceleme-Metin-Dİzin)*, (Yayımlanmammış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), s. 26.

Rabīʿü'l-āḫir ayında āḫir oldı bi-ḥamdi'llah
Ṣalavāt u selām ola benden aña her-gāh (M 22/34)

Yukarıdaki beyitten anlaşıldığı üzere, eserin 1527 yılında tamamlandığı ortaya çıkmaktadır. Böylece Muhibbî'nin 16.yy'da yaşadığı anlaşılmaktadır.

Şair kendini tanıtırken, soyunun Âşık Paşa'dan geldiğini belirtmiştir. Aynı zamanda annesinin soyunun da Hz. Peygamber'den geldiğini vurgulamıştır.

Neslimüz andan *ʿĀşıḳ Pāşā'dur*
Yine nesli anamuñ *Muṣṭafā'dur* (M 22/29)

Burada bahsi geçen Âşık Paşa'nın "Garîb-nâme" yazarı Âşık Paşa olup olmadığına dair başka bir bilgiye rastlanmamıştır. Aşağıdaki beyitte ise Muhibbî, Amasyalı olduğunu belirtmiştir.

Amasiyyelü bir ġarīb ī cānā
Bu niyāzı getürdi ol lisāna (M 22/27)

Şair eserinde, yaşadığı döneme ait bilgileri de şiirlerinde yansıtmıştır. Özellikle şiirin son kısımlarında yer alan ve padişahın övüldüğü beyitlerde önemli bilgiler vermiştir. Dönemin padişahının Kanûnî Sultân Süleymân olduğunu birkaç yerde belirtmiştir.

Diriseñ kimdür ol sāye-i Sübḥān
Nīk-nām Sulṭān *Süleymān bin Selīm Ḫān* (M 38/7)

Kanûnî devrinin ihtişamlı havasını beyitlerinde hissettirmiştir. Beyitlerde padişahın yaptığı fetihler ve padişahın adaletinde bahsedilmektedir. Ayrıca Kanûnî'ye dualar edilerek saltanatının ve ömrünün uzun olması Allah'tan istenmiştir.

Süleymān zamān u Ferīdūn fer
Muʿīnüñ Ḫudā vü Ḫıżr ola rehber (M 38/2)

Feṭḥ eyledüñ ġazā olsun mübārek
Mezīd itsün yaşuñı Ḫaḳ tebārek (M 38/3)

Belġırad u Rodos u Engürüs'i açdı
ʿAdlinden anuñ ḳurd ḳoyundan ḳaçdı (M 38/13)

Ey şāh-ı heft kişver olsun ġazāñ mübārek
Ey māh-ı yedinci aḫter olsun ġazāñ mübārek (K 40/1)

Muhibbî, Tuhfetu'l-Ahyâr'ı Amasya'da iken yazmaya başladığını, sonra İstanbul'a da gittiğini ve eserini orada tamamladığını belirtmiştir.

Evveli bu kelāmuñ Amasiyye'de
Āḫir kelāmıdur ***Ḳoṣṭanṭaniyye'de*** (M 22/36)

Bütün bu verilerden yararlanarak Muhibbî'nin Tuhfetü'l-Ahyâr'ı 1527 yılında yazdığı kesindir. Bundan ötürü Muhibbî'nin 15.yy'ın son çeyreğin ile 16.yy'da yaşadığını söylenebilir. Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Muhibbî, Kanuni devrinin şairidir. Yukarıda belirttiğimiz Muhibbî mahlaslı şairler içerisinden bu bilgilerle paralellik gösteren tek şair, 16.yy'da yaşamış olan mutasavvıf şair diye nitelendirilen Muhibbî'dir. Bu bilginin de kesin olmadığı söylenebilir.

B. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Muhibbî hakkında tezkire, edebiyat tarihi ve ansiklopedilerde herhangi bir bilgi bulunmadığından edebî şahsiyeti hakkında da bir bilgiye ulaşılamamıştır. Şairin edebî kişiliği hakkında eserinden hareketle bazı bilgilere ulaşılabilir.

Muhibbî, Tuhfetu'l-Ahyâr adlı eserinde sadece Türkçe şiirler kaleme almıştır. Yer yer Arapça ve Farsça kelime, tamlama ve tabirler kullanmasına rağmen bu dillerde şiirler yazmamıştır.

Klasik Türk şiiri geleneğine uygun nazım şekilleri kullanan Muhibbî, eserinde mesnevî, kasîde ve gazel nazım şekillerine yer vermiştir.

Muhibbî eserinde aruzun "mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün" kalıbı ile bir adet dörtlük yazmıştır.

Muhibbî'de hikemî tarz, yani hikmet ve nasihat, sosyal ve ahlakî mesajlar görülmektedir. Genel olarak münâcât tarzında yazdığı şiirlerinde sürekli öğüt verme amacında olmuştur.

Muhibbî'nin iyi bir şair olmadığı görülmektedir. Eserinin birçok yerinde aruz hatası, imlâ bozukluğu ve estetik açıdan kusurlar göze çarpmaktadır. Şairin edebî kaygıdan uzak ve amacının halkı eğitmek olduğu görülmektedir. Bu anlamda kusurlarının çok olduğunu kendisi şöyle beyan etmektedir:

ʿArż itdi bu lisān-ı ebyāt-ı ḳāṣır
Oḫuyup diñleyenler duta maʿẕūr (M 22/25)

Muhibbî dinî ve tasavvufî şiirler kaleme almıştır. Mutasavvıf bir şair olduğu söylenebilir. Alim bir şair izlenimi veren Muhibbî, eserinde alimlere de büyük önem vermiştir. Ayrıca eserinin ekseriyeti peygamber kıssaları, ahiret hayatı, niyaz, nasihat verme gibi konulardan oluşmaktadır. Bütün bunlar şairin dinî ilimlere vakıf olduğunu göstermektedir.

Muhibbî diğer nazım şekillerine nazaran kasîdelere daha çok önem vermiştir. Genel olarak Hz. Muhammed'i öven kasîdeler yazmasının yanı sıra eserini arz ettiği Kanûnî Sultân Süleymân'a da geniş yer vermiştir. Dönemin padişahına övgülerini en içten duygularla yazmıştır. Bunun dışında herhangi bir devlet büyüğüne kasîde yazmamıştır.

Klasik Divan şairleri eserlerinde genelde kendilerini öven ifadelerle şiirler yazmışlardır. Ancak Muhibbî eserinde kendini "fakîr, kem, kemter, garîb vb." ifadelerle nitelendirmiştir. Bunun nedeni riyadan, kibirden sakınmak ve Allah'a daha yakın olmak, nefsi köreltmektir. Tasavvufî bir eser olduğu için, Muhibbî eserinde sürekli tevazu göstermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TUHFETÜ'L-AHYÂR'IN İNCELEMESİ

A. ESERİN ADI

Eser ismi 2b sayfasının başlangıcında, üst tarafta "*HÂZÂ KİTÂB-I DEKÂYIKU'L-AHBÂR Lİ- TUHFETİ'L-AHYÂR VE HEDÎYETİ'L-EBRÂR*" ibaresiyle yer alır. Kısa isim olarak sadece Tuhfetü'l-Ahyâr'ı kullanmak uygundur. "Hayırlıların Hediyesi" anlamına gelen bu isim içerikle uyumludur. Genel itibariyle İslam tarihinde yer edinmiş şahısların belli kıssalarının anlatılması bunu kanıtlamaktadır. Eserin başlığında geçen bir başka tamlama olan "Hedîyetü'l-Ebrâr", iyilerin, iyilik sahiplerinin hediyesi anlamındadır. Tuhfetü'l-Ahyâr ile aynı anlamda olup, pekiştirmek için kullanılmıştır.

Daha önce belirtildiği gibi "Dekâyıku'l-Ahbâr" ismiyle yazılmış olan birçok eser vardır. Arapça asıllı olan bu tür eserlerin tercümeleri muhtelif kütüphanelerde bulunmaktadır. Dekâyıku'l-Ahbâr isminin bu eserde kullanılmasının sebebi olarak muhteva özellikleri gösterilebilir. Çünkü Dekâyıku'l-Ahbâr adlı eserlerde dinî-ahlakî unsurlarla dolu bilgiler, hadis, ayet şerhleri, ahiret bilinci, İslamî bilinç gibi konular işlenmiştir. İncelediğimiz eserde de münâcât, naʿat, tevhîd, peygamber kıssaları gibi konular işlenmiştir. Bütün bunlardan dolayı mevcut esere, Dekâyıku'l-Ahbâr'ın manzum tercümesi veya bu türden ilham almış bir eser olarak bakılabilir.

Muhibbî, eserinin mümin olanlara birer hediye olduğunu bir beytinde belirtmiştir:

Bu maʿnī ʿışḳ erinüñdür cevāhir
Müʾminler ***tuḥfedür*** bu size vāfir (M 22/2)

Muhibbî eserini Kanûnî Sultân Süleymân'a sunarken de tuhfe kelimesini kullanmıştır:

N'ola ʿaczini maʿẕūr ṭuta Sulṭān
ʿArż itdi mūr ***tuḥfe***-i Süleymān (M 38/30)

Eser içerisinde tuhfe kelimesi birkaç yerde daha kullanılmıştır. Ancak bunların eserin başlığını işaret etmediği görülmektedir. Kelime anlamı olan hediye anlamında kullanılmıştır.

Benüm nūrumdurur ʿaşḳuñ İlāhī
Baña ***tuḥfe*** durur āh intiẓāram (K 4/16)

Müʾminler ***tuḥfe*** virdi Ḥaḳ namāzı
Ḳıluñ biş vaḳit namāzı idüñ niyāzı (M 22/3)

Müʾminler ***tuḥfedür*** bu size lāyıḳ
Ṣaḳınuñ olmayasız bundan ayıḳ (M 22/13)

Sever ʿāşıḳlaruñ āhını Allah
Anuñ çün ***tuḥfe*** virür her belāyı (G 29/10)

B. ESERİN SEBEB-İ TELİFİ

Sebeb-i telif bölümü genellikle mesnevilerde bulunur. Mesnevilerin giriş bölümünde yer alan bu bölümde şair eserini ve kendini tanıtma imkanı bulur.

Tuhfetü'l-Ahyâr adlı eser, genel itibariyle bir mesnevi örneği teşkil etmez. Tek bir konusu olmayan bu esere, Muhibbî'nin şiirlerini topladığı bir defter nazarıyla bakılmalıdır. Bu nedenle defterde doğrudan sebeb-i telif bölümü yer almaz. Buna rağmen Muhibbî, eserini neden yazdığını, kime yazdığını, eseriyle ilgili bazı bilgileri yer yer beyitlerinde anlatmıştır. Özellikle 65b sayfasında yer alan "Hikmet" konu başlıklı şiirinde eseri yazma nedeni olarak Allah'a yakarmak olduğunu şöyle beyan etmektedir:

Niyāz-nāmesidür bu **Muḥibbī'nüñ**
Ne dil ile ider medḥin ḥabībüñ (M 22/21)

Muhibbî, eserini "*niyâz-name*" olarak adlandırmıştır. Esere genel itibariyle bakıldığında münâcât, tövbe-nâme veya niyâz-nâme olarak isimlendirebiliriz. Eserin ekseriyetinin bu konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Okuyucularından, dinleyenlerden ricasını da şöyle dillendirmiştir:

Raḥmet olsun müʾminler siz cānibe
Fātiḥa iḥsān ide siz kātibe (M 22/20)

Muḥibbī'nüñ niyāzın oḳuyanlara
Diñleyüp maʿnīsini añlayanlara (M 22/24)

ʿArż itdi bu lisān-ı ebyāt-ı ḳāṣır
Oḫuyup diñleyenler duta maʿẕūr (M 22/25)

Oḳı Fātiha İḫlāṣı ḳıl iḥsān
Yoldaş ide īmānuñuzı Sübḥān (M 22/26)

Sebeb-i telif bölümlerini, şairlerin kendilerinden bahsedebildikleri tek bölüm olarak düşündüğümüzde, Muhibbî de yine "Hikmet" konu başlığı altında kendinden şöyle bahsetmektedir:

Amasiyyelü bir ġarīb ī cānā
Bu niyāzı getürdi ol lisāna (M 22/27)

Neslimüz andan ʿĀşıḳ Pāşā'dur
Yine nesli anamuñ Muṣṭafā'dur (M 22/29)

Muhibbî, Amasyalı olduğunu belirttiği bu beyitlerde, atasının Âşık Paşa olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca anne tarafından soyunun Peygamber'e vardığını söyleyerek "seyyid" ya da "şerif" olduğunu ima etmiştir.

Eserle ilgili bilgilere de bu bölümde yer veren Muhibbî, eserin yazılış tarihini, nerede yazmaya başladığını ve bitirdiğini açıkça belirtmiştir.

Ḳuṣūr u ʿacz-i niyāzın temām ḳıldı **Muḥibbī** tebāh
Ṭoḳuz yüz otuz üçünde tārīḫ-i nebiyu'llah (M 22/33)

Rabīʿ ü'l-āḫir ayında āḫir oldı bi-ḥamdi'llah
Ṣalavāt u selām ola benden aña her-gāh (M 22/34)

Evveli bu kelāmuñ Amasiyye'de
Āḫir kelāmıdur Ḳoṣṭanṭaniyye'de (M 22/36)

Bu beyitlere göre eser hicrî 933 yılında tamamlanmıştır. Bu tarih miladî olarak 1527 senesine tekabül etmektedir. Ayrıca Rabîʿ ü'l-âhir ayında bitirdiğini de belirtmiştir. Eserini ilk yazmaya başladığı yerin Amasya olduğu, bitirdiği yerin ise İstanbul olduğunu kaydetmiştir.

"Medh-i Sultân" başlıklı mesnevîsinde, Muhibbî eserini Sultan Süleyman'a ithaf ettiğini belirtir:

N'ola ʿaczini maʿẕūr ṭuta Sulṭān
ʿArż itdi mūr tuḥfe-i Süleymān (M 38/30)

Sebeb-i teliflerin sonu genellikle dua ile biter. Bu nedenle Muhibbî bu bölümü kısa bir dua ile noktalamıştır:

Ġaferallahu ve lisāyıri'l-müslimīn ve'l-müslimāt
El-aḥyāʾi minhüm ve'l-emvāt (M 22/37)

C. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. Eserin Kaynakları

Eser içerik olarak dinî hüviyetli şiirlerden oluşmaktadır. Muhibbî, eserini halkı eğitmek, özellikle İslamî bazı bilgileri aktarmak amacıyla kaleme almıştır. Eserde şair, münacat, naʿat, peygamber ve evliya kıssaları, ayet ve hadis şerhleri gibi birçok dinî simge kullanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, yararlandığı en önemli kaynaklar: Ayetler, hadisler, tarihî hadiseler ve kişilikler olmuştur.

1. 1. Ayetler

Tuhfetü'l-Ahyâr adlı eserde, ayetler en önemli unsur olmuştur. Muhibbî eserini icra ederken dini anlatma ve aktarma gayesiyle yola çıkmıştır. Bu yolda en etkili kullandığı kaynak ise, Kur'an-ı Kerim'dir. Ayetlerin bazen bir bölümünü alarak iktibas yapmış, bazen de bütününü alarak alıntılamıştır.

Oḳuram dün u gün "**naṣrun mine'llah**"[7]
Ki cemālüñ göstere baña Allah (K 6/2)

"Fe tebāreka'llahu aḥsenü'l-ḫāliḳīn"[8]
"**Ve'r-zuḳnā ve ente ḫayru'r-rāziḳīn**" [9](M 5/125)

[7] "…Allah'tan bir yardım…"(Saff/13)
[8] "…Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir."(Müminün/14)

“**Vemā lehā min furūcin”**[10]dir yā ʿ Īsā
Gökler yir toġumı verdi Mevlā (K 11/12)

“Er-raḥmanu ʿarş-ı istevā”[11]itdi ayet
Şeyḫ ḥażretleri eyledi rivāyet (M 13/2)

“Ḥattā ye’tiyeke’l-yaḳīn”[12]
Zekātı virevüz “**ʿayne’l-yaḳīn”**[13](M 17/17)

Ferişteler aytdı İlāhī
Çoġuz biz “**naḥnu nusebbiḥu”**[14]İlahī (M 18/1)

Ulularuz didiler biz İlāhī
“Ġılāẓ-ı şidādun”[15] itmezüz her gāhī (M 18/2)

El-ḥamdu’lillah ḥaşre dek Muḥibbī
“Naṣrun mine’llahi ve feṯḥun ḳarībī”[16] (M 22/19)

Didüm yā İlāhī “**erinī”**[17]Ḥaḳ didi “**len terānī”**[18]
Ey Şuʿayb’uñ çobanı güstāḫın ṭaġ içinde (K 24/8)

Ezelde rāsime yazmış “**ḳasamnā”**[19]
Kimesne cehd ile bulmaz ʿulāyı (G 29/3)

Ḫālī ḳılmaz dil ü cānı leşker-i ġam bir nefes
“Naḥnu ḳasamnā”[20]da göñül eyledi vīrān felek (G 33/8)

---

[9] “…Bizi rızıklandır. Sen rızıklandıranların en hayırlısısın.”(Maide/114)
[10] “…Onda hiçbir düzensizlik ve eksizlik yoktur.”(Kaf/6)
[11] Ayetin aslı: Er-Raḥmanu ʿale’l-ʿarşı’-s-tevā: “Rahman arşa kurulmuştur.”(Taha/5)
[12] “…Ve sana ölüm gelinceye kadar.”(Hicr/99)
[13] “…Göz ile.”(Tekasür/7)
[14] “…Biz tesbih ediyoruz…”(Bakara/30).
[15] Ayetin aslı: Ġılāẓun şidādun: “…Gayet katı, çetin…”(Tahrim/6)
[16] “…Allah’tan bir yardım ve yakın bir fetih...”(Saff/13)
[17] “…Göster…”(Araf/143)
[18]“… Beni katiyen göremezsin…”(Araf/143)
[19] “…Paylaştırdık...”(Zuhruf/32)
[20] “…Biz paylaştırdık…”(Zuhruf/32)

Nūruñ ile ḳalbümüz ḳıl pür nūr yā İlāhī
Oḫıdur Ḳurān-ı mübīn sūresi "**elem neşreḥ**"[21](G 35/6)

Yāḫudā ümmeti eyle ʿanāṣırdan berī
Oḳunur "**naṣrun mine'llah**"[22] sūre-i "**innā feteḥ**"[23] (G 35/7)

Eserde bazı ayetlerin sûre isimleri verilerek iktibas edilmiştir.

Çün ʿayān oldı nūr-ı Muṣṭafā
Ol ṣaçı "**ve'l-leyli**"u yüzi "**ḍuḥā**"(M 5/27)

Kur'an'da 92. ve 93. sırada yer alan "Leyl" sûresi ile "Duhâ" sûrelerinin ismi zikredilerek alıntı yapılmıştır.

Ayetler eserde bazen de başlık olarak kullanılmıştır.

"Vucūhun yevmeᵓizin nāḍıratun ilā rabbihā nāẓiratün"[24]
"İlla'llahe yüḥibbü'l-muttaḳīn"[25]
"İnnemā yeteḳabbelu'llāhu mine'l-muttaḳīn"[26]

1. 2. Esmâu'l-Hüsnâ

Din çerçevesinde, insanlara Allah'ı, iyiliği, ahireti anlatma gayesiyle ortaya eser koyan Muhibbî, Allah'ın isim ve sıfatlarından birçoğunu kullanmıştır. Özellikle eserdeki yakarış, yalvarma, sığınma gibi ulvî duyguları ön planda tutmak için yazılan beyitlerde, Allah'ın isimleri önemli bir yer tutar. Genel itibariyle kullanılan isimler şunlardır: Ahad, Vâhid, ʿAzîm, Hâmid, Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtin, Maʿbûd, Maksûd, Vedûd, Hayy, Kayyûm, Dâᵓîm, Kâyim, Rahman, Rahîm, Müsteʿân, Gaffâr, Settâr, Cebbâr, Kahhâr, ʿAlîm, Halîm, Kerîm, Fettâh, Rezzâk, Fâtir, Hallâk, Sabûr, Şekûr, Gafûr, Sübhân, Burhân, Bâkî, Mugnî, Hannân, Mennân, Deyyân, Samed, Hakîm, Hafîz, Muhît, Zü'l-celāl, Muʿîn.

[21] "Biz açıp genişletmedik mi?..."(İnşirah/1)
[22] "…Allah'tan bir yardım…"(Saff/13)
[23] "Şüphesiz fetih verdik…"(Fetih/1)
[24] "O gün birtakım yüzler aydındır. Rablerine bakarlar."(Kıyamet/22-23).
[25] Ayetin aslı: İnna'llahe yüḥibbü'l-muttaḳīn: "…Şüphesiz ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları sever."(Tevbe/4)
[26] "…Allah ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder."(Maide/27)

Allah lafzının oldukça sık kullanılmasının yanı sıra İlâh, Mevlâ, Yezdân, Melikü'l-Hak, Hak, Perverdigâr, Hüdâvendigâr, Hudâ, Çalab, Teñri gibi isimler de kullanılmıştır.

1. 3. Hadisler

Hadis, "peygamberimizin kutsal sözü" ile "peygamberimizin kutsal fiillerine" verilen addır. Ayrıca hadis Peygamberimizin sünnetini aktaran bilimin ismidir. Hadis ilmi İslam kaynakları içerisinde Kuran'dan sonra başvurulan ikinci kaynaktır. Eserimizde yer yer hadisler aktarılmıştır. Hadisler, beyitler arasında, bazen Arapça orijinal şekilde, bazen de tercüme edilmiş şekliyle nakledilmiştir.

Ḥayvān-ı nāṭıḳdur ve ġayr-ı nāṭıḳ
İnsānı ḫalḳ eyledüñ "***levlāki levlā***"[27] (K 11/4)

Hz. Muhammed (s.a.v) için, Allah tarafından: "Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım." dediği rivayet edilir. Bu hadis birçok Divan şairi tarafından sıkça kullanılmıştır.

Muhibbî bu hadisi meal olarak da şiirlerinde kullanmıştır.

"Sen olmasañ yaratmaz idüm" ey dost
Hemān maḳṣūd olan sen idüñ ey dost (M 5/46)

Ayetlerde olduğu gibi, konu başlığı olarak kullanılan hadisler de mevcuttur.

"Men eḥabbe şeyʾen ekṯera ẕikrehu[28]"

"Kim bir şeyi çok severse, onu çokça zikreder" anlamında bir hadistir. Muhibbî şiirini bu hadise bağlı olarak şekillendirmiştir.

[27] Hadisin tamamı: "Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk." Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızdaki İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük),* Enderun Kitabevi, s. 113.
[28] Ali el-Mütteki, *Kenzül Ummal*, 1/425, No:1829.

"Küntü Kenzen Maḫfiyyen[29]"

Klasik Türk şiirinde en çok kullanılan bir diğer hadis olan "küntü kenzen mahfiyyen" hadisi, eserde konu başlığı olarak sunulmuştur. "Ben bilinmez bir hazine idim" kudsî hadisi, şiirlerde gerek Arapça aslı ile gerekse mealen karşımıza çıkmaktadır.

Eser içerisinde "hadîs" konu başlıklı bir şiir de mevcuttur. Başlığın altında şu beyit vardır:

Resūl ḥażret-i ʿaleyhi'ṣ-ṣalavāt
Ṣalavat u selām u çoḳ teḥiyyāt (M 19/1)

Eser içerisinde, hadis rivayetlerinin Türkçe tercümeleri, mesnevi nazım şekli kullanılarak aktarılmıştır. 9a ile 20b sayfa aralıklarında "Küntü Kenzen Maḫfiyyen" konu başlıklı şiirde 88.beyitten başlayarak 119.beyite kadar Peygamberden bir rivayet yapılmıştır.

Ḥabībullah'dan iderem rivāyet
Ḳamu güm-rāha andandur hidāyet (M 5/88)

Bu beyit ile başlayan rivâyet Hz. Muhammed'in (s.a.v) Cebrail'e sen mi yaşlısın ben mi yaşlıyım diye sormasıyla devam eder. Sırasıyla Hz. Mikail, Hz. Azrail ve Hz. İsrafil'e de yaşlarını soran Hz. Peygamber onlardan cevap almıştır. En son İsrafil'e yaşadığı zaman zarfında nelerin var olduğunu sorar. İsrafil'de vahdet meydanının olduğunu ve iki kişinin olduğunu söyler. O meydanda olan iki kişininde Hz. Muhammed (s.a.v) ve Hz. Ali olduğu Hz. Peygamber ifade eder.

Birisi ben idim ol şaḫṣ-ı ʿālī
Birimüz daḫi ʿammum oġlı ʿAlī (M 5/119)

1. 4. Tarihî Şahsiyetler ve Hadiseler

Eser içerisinde, tarihe şahitlik etmiş önemli şahıslar ve bu şahısların başından geçen olaylara yer verilmiştir. Eserde dinî, siyasî, efsanevî ve edebî kişilikler oldukça sık kullanılmıştır.

[29] Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızdaki İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, s. 91.

1. 4. 1. Peygamberler

1. 4. 1. 1. Hz. Âdem: Semavî dinlere göre cisimlendirilmiş ilk insan ve ilk peygamberdir. Eserde birkaç yerde Hz. Âdem (a.s.)'dan bahsedilmiştir. Bu yerlerden biri yaratılıştan önce meleklerin Hz. Âdem'e secde etmeleridir. Secde etmenin nedeni de Hz. Muhammed'in nuru olduğu beyan edilmiştir.

Yaradılduġunda evvelde ***Ādem***
Meleklere buyurdı secde ol dem (M 5/76)

Oldı senüñçün ***Ādem'e*** secde
Senüñ nūruña ḳaldı ḳamu vecde (M 5/78)

Bir diğer Hz. Âdem'den bahsedilen yerde ise "Âdem oğulları" ifadesi kullanılmıştır.

Melekler içün olmadı cehennem
Günahkār ʿāṣī ***oġlanları Ādem*** (M 16/69)

1. 4. 1. 2. Hz. Îsâ: Hastaları iyileştirme, ölüleri diriltme ve beşikte iken konuşma mucizelerinin sahibi olan Îsâ peygamber, Divan edebiyatının efsanevî kahramanlarından biridir. Ancak Muhibbî Hz. Îsâ'nın farklı bir hadisesini konu edinmiştir. Hz. Îsâ göğe yükseltilirken, dördüncü kattan öteye geçemediği aktarılır. Bunun sebebi olarak ise, dünya malı olan bir iğnenin üzerinde bulunmuş olması gösterilir. Eserde bu olay şöyle betimlenmiştir:

Sıġmaz dergāha āh etegüñ ucı
ʿĪsā peyġamberde igne buldı Mevlā(K 11/11)

"Vemā lehā min furūcin[30]" dir yā ***ʿĪsā***
Gökler yir toġumı verdi Mevlā (K 11/12)

Yedinci göklere çıḳardı ***ʿĪsā***
İgne māniʿ ḳodı dördinde Mevlā (K 11/14)

[30] "…Ve onun hiçbir çatlağı yoktur."(Kaf süresi/6)

1. 4. 1. 3. Hz. Muhammed: İslam peygamberidir. Kur'an-ı Kerîm'in indirildiği peygamberdir. Hz. Adem ile başlayan peygamberlik silsilesinin son halkası yani "hatemü'l-enbiya"dır. "Her şair O'nun hakkında naʿatlar yazmış; hayatı, savaşları ve mücadeleleri birçok edebî esere konu olmuştur."[31]Muhibbî eserinde, İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed'i birçok yerde zikretmiştir. Hz. Muhammed'e olan sevgisini beyitlerine nakşetmeyi başarmıştır. Hz. Muhammed için, Resûl, Habîb, Tabîb, Nebî gibi isimler kullanmıştır. Ayrıca Peygamberimizin ismi olan Muhammed, Mustafa, Ahmed isimleri de sıklıkla eserde yer bulmuştur.

Çün ʿayān oldı nūr-ı ***Muṣṭafā***
Ol ṣaçı "ve'l-leyli" u yüzi "ḍuḥā" (M 5/27)

Cihāna maʿlūm idüp ismin Āḥad
Didi ḳulumdur hem resūlum ***Muḥammed*** (M 5/64)

O zamānda ne var idi dir ***Aḥmed***
Var idi yā ḥabībī meydān-ı vaḥdet (M 5/114)

Eserin 20b ile 25a sayfaları arasında peygambere yazılmış methiye bulunmaktadır. "Medh-i Resûl ʿalehis's-selâm" başlıklı şiir, kasîde nazım şekliyle yazılmıştır. 46 beyitten oluşan kasîdenin matlaʿ beyiti şu şekilde başlar:

Ṣalātu teslīmātu çoḳ teḥiyyāt
Ola ḥażretüñe ilā yevmi's-sāʿat (K 6/1)

Şiirin maktaʿ beyiti ise şöyledir:

Yedi ṭamuda ol baña tecellī
Biñ cān ile virürem ḳıl tecellī (K 6/46)

Şiirin ilk 20 beyiti peygambere methiye şeklinde iken 20. ile 46.beyitler münâcât şeklinde yazılmıştır.

[31] İskender Pala (2015), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 331.

1. 4. 1. 4. Hz. Mûsâ: "Edebiyattta Allah ile konuşması, ejderha olabilen asası, Yed-i Beyzâ'sı, Firavun'u suda boğması vb. yönlerden ele alınır".[32] Eserde Hz. Mûsâ hem bir başlığa ad olmuştur hem de beyitlerde sık sık hikâyeleri anlatılmıştır. Eserde özellikle Tur Dağı'nda Hz. Mûsâ'nın Allah ile görüşmesi ve tecelli hadisesi etkin olarak kullanılmıştır.

ʿArż-ı Sübḥān-ı ilā Mūsā bin ʿİmrān

Bu başlıktan sonra Allah'ın Mûsâ peygamber ile olan diyalogu şu şekilde verilmiştir:

Mūsā peyġambere ʿarż eyledi Ḥaḳ
Yaratdum on biñ olmış idi bu ḫalḳ (M 8/1)

Ṭoḳuz biñ dünyāyı isteyü ḳaldı
Ṭoḳuz yüz uçmaġını sevdi ḳaldı (M 8/2)

Ṭoḳsanına daḫi virdüm belālar
Belā ile ḳaldı ol mübtelālar (M 8/3)

Emr itdüm onına siz ne dilersiz
İlāhī didiler seni dileriz (M 8/4)

Didüm ṭāġlarca virürem belāyı
Götürebilemisiz o belāyı (M 8/5)

Didiler ki götürürüz İlāhī
Ne ḳadar virürseñ İlāhī (M 8/6)

İlāhī ḳanḳısındandur faḳīrüñ
Ḥażretüñ isteyenden ḳıl ḥaḳīrüñ (M 8/7)

Hz. Mûsâ'nın Hz. Şuayb'a çobanlık yaptığı tarihî ve dinî vesikalarda geçmektedir. Muhibbî'de eserinde bunu şöyle dile getirmektedir:

[32] İskender Pala, (2015), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 335.

Didüm yā İlāhī "erinī[33]" Ḥaḳ didi "len terānī[34]"
Ey ***Şuʿayb'uñ çobanı*** güstāḫın ṭaġ içinde (K 24/8)

Hz. Mûsâ'nın Tur Dağı'nda yaşadığı hadiseler edebiyatımızda etkin bir rol oynar. Özellikle Allah'ın dağa tecelli etmesi, Hz. Mûsâ'nın Allah ile konuşması, Allah'ın nurunu görmesi ve akabinde baygın düşmesi olayları edebî eserlerde şairlerin kullandıkları unsurlar olmuştur. Muhibbî eserini oluştururken bu hadiseleri de konu edinmiştir. Muhibbî eserin 69b ile 71b sayfa aralığında "münâcât" konu başlığında, Hz. Mûsâ'nın Tur Dağı'nda yaşadıklarını beyitlere nazmetmiştir. "Ṭaġ içinde" redifli kaside 21 beyitten oluşmaktadır.

Ḥaḳ nūrı ẓāhir oldı ol Ṭūr ṭaġ içinde
Ḥaḳ baña tenbīh itdi ol nūrı ṭaġ içinde (K 24/1)

Matlaʿ beytiyle başlayan bu kaside de Hz. Mûsâ'nın Allah ile buluşması, Tevrat'ı alması, Allah'ı görmek istemesi, Allah'ın dağa tecelli etmesi hadiseleri yer almaktadır. Kaside'nin maktaʿ beyti ise şöyledir:

Muḥibbī dir Ḫudāyā ne sözüm var Mūsā'ya
Söyledürsin Mevlāyā bu fenā ṭaġ içinde (K 24/21)

1. 4. 1. 5. Hz. Süleymân: Divan edebiyatında Süleymân Peygamber'in ihtişamı çoğu kez zamanın padişahını överken kullanılmıştır. Muhibbî de eserinde Hz. Süleymân'ı, çağın padişahını överken teşbih yoluyla kullanmıştır.

Süleymān zamān u Ferīdūn fer
Muʿīnüñ Ḫudā vü Ḫıżr ola rehber (M 38/2)

Ey ***Süleymān***-ı zamān emrüñdedür ins u perī
Şāh Süleymān cihāna ey pertev-i nūr-ı İlāh (K 39/7)

Sermāyesi cihānuñ ***Süleymān***-ı zamānuñ
Sevgülüsi Ḫudā'nuñ olsun ġazān mübārek (K 40/9)

[33] "…Göster…"(Araf/143).
[34] "…Beni katiyen göremezsin…"(Araf/143)

1. 4. 1. 6. Hz. Şu'ayb: Hz. Musa, Şu'ayb peygambere çobanlık yapmıştır. Muhibbî de eserinde Hz. Şu'ayb'ı Hz. Musa'nın çobanı olarak tanıtmıştır.

Didüm yā İlāhī "erinī[35]" Ḥaḳ didi "len terānī"[36]
Ey ***Şuʿayb'uñ*** çobanı güstāḫın ṭaġ içinde (K 24/8)

Mūsā didi yā Sübḥān ***Şuʿayb'a*** oldum şoban
Kelīme ḳılduñ iḥsān gezerken ṭaġ içinde (K 24/11)

1. 4. 1. 7. Hz. Yahyâ: Kur'an'da adı geçen peygamberlerden olup, ömründe hiç günah işlemediği rivayet edilir. Muhibbî de, bir beyitinde onun günahsız olduğunu anlatmıştır.

Günāh işlemedi ʿömründe ***Yaḥyā***
ʿAşḳ meydānında ḳanı nehr-i Mevlā (K 11/22)

1. 4. 1. 8. Hz. Ya'kûb: "Edebiyatta daima Yusuf ile ilgili olarak anılır. Gözlerinin görmez oluşu, yıllarca ağlaması, külbe-i ahzân'ı, gözlerinin açılışı vb. telmih konuları ile ele alınır. Aşık bu çileleri yüzünden kendini veya gönlünü Hz. Yakûb'a benzetir." [37] Eserde "Dürr-i Esrâr-ı Me'ânî" konu başlığının geçtiği Yusuf u Zelîhâ mesnevisi tarzında olan şiirde, Hz. Yakûb'un çektiği elem tasvir edilmiştir.

Yaʿḳūb'dan Yusūf'ı ayırdı devrān
İderdi dün ü gün āh ile efġān (M 16/6)

Dün ü gün maḥzūn olup aġlardı ***Yaʿḳūb***
Ḳanı cān-ı cānānı ol Yusūf-ı maḥbūb (M 16/7)

Gözinüñ nūrı oġlın yavuḳuldı
Gözleri aġlamaḳdan görmez oldı (M 16/8)

Aġlardı babam āh ***Yaʿḳūb*** ḳanı
İñleyüp Yusūf iderdi āh u fiġānı (M 16/18)

[35] "…Göster..."(Araf/143)
[36] "…Beni asla göremezler…"(Araf/143)
[37] İskender Pala (2015), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 478.

1. 4. 1. 9. Hz. Yusûf: "Divan şiirinde adı en çok anılan peygamberdir. Ay ile güneşin ona secde etmeleri, kuyuya atılması terazi ile tartılıp ağırlığınca altın ile satılması, Züleyhâ ile olan maceraları, zindana atılması, güzel rüyâ tabir etmesi, Hz. Yakûb'dan ayrı oluşu, köle iken Mısır'a sultan oluşu vb. kıssalar nedeniyle birçok beytin konusunu oluşturur".[38] Hz. Yusûf, Muhibbî'nin şiirlerinde en fazla kullandığı peygamberdir. Babası Hz. Yakûb'un, onun için çektiği sıkıntıyı şu ifadelerle dile getirmiştir:

Yaʿḳūb'dan ***Yusūf'ı*** ayırdı devrān
İderdi dün ü gün āh ile efġān (M 16/6)

Dün ü gün maḥzūn olup aġlardı Yaʿḳūb
Ḳanı cān-ı cānānı ol ***Yusūf***-ı maḥbūb (M 16/7)

Gözinüñ nūrı oġlın yavuḳuldı
Gözleri aġlamaḳdan görmez oldı(M 16/8)

Muhibbî bir başka şiirinde Yusûf peygamberin köle pazarında Zelîhâ tarafından satın alınmasını şöyle nazmetmiştir:

Mışır şehrinde ***Yusūf-ı*** mezāda
Kim alur didiler bir şāh-zāde (M 17/2)

Arturdılar o māhı müşterīler
Ḫūblar sulṭānın almaḳ istediler (M 17/3)

Zelīḫā geldi aydur çün ***Yusūf'a***
Biñ aġrınca virem altun ***Yusūf'a*** (M 17/6)

Ṣatıcı aydur Zelīḫā saña virdüm
Saña virdüm saña ben saña virdüm (M 17/9)

Hz. Yusûf'un güzelliği kullanılırken "Yusûf-ı sânî" benzetmesi kullanılır. Eserin "kasîde" başlıklı şiirinde dönemin sultanı olan Kanûnî Sultân Süleymân'ı övmek ve padişahın güzelliğine dikkat çekmek için, "Yusûf-ı sânî" tabirini kullanmıştır.

[38] Age., s. 484.

Yusūfu ṣānīsiñ Sikender-i āḫir zamān
Gelmedi cihāna ṭapuñ gibi bir pādişāh (K 39/4)

1. 4. 1. 10. Hz. Zekeriyyâ: Edebî eserlerde Yahudiler tarafından ağaç içerisinde iken ortadan ikiye ayrılarak şehit edilmesi işlenmiştir. Muhibbî de aynı konuyu işlemiştir. Hz. Zekeriyyâ'nın nasıl Yahudilerden kaçtığını, ne şekilde şehit edildiğini ve kendisine verilen "şehitlerin başı" unvanını beyitlerinde anlatmıştır.

Zekeriyyā'yı gör ol nebī
Kāfirden ḳaçmaḳ emir itdi Mevlā (K 11/7)

Şecer yaruluben gel baña gir dir
Varuben aġaca girdi *Zekeriyyā* (K 11/8)

Çü erre irdi mübārek depesine
Bir kez iñildi āh didi Mevlā (K 11/15)

Ḳıyāmetde şehīd başı olıser
Şehīd ʿalemi vire eline Mevlā (K 11/19)

1.4.2. Peygamber Olduğu İddia Edilen Şahıslar

1.4.2.1. Ebû Tuffâh: Bugüne kadar herhangi bir kaynakta[39] ismi geçmeyen bir şahıs olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde zikredilen Ebû Tuffâh, bir peygamber olarak takdim edilmiş olup onun mucizeleri anlatılmıştır. İslamî ve tarihî kaynaklarda adı geçmeyen bu peygamberin kıssası hurafe ve uydurmadır. Muhibbî, eser içerisinde "Hikâyet" başlıklı mesnevide padişah-Ebû Tuffâh-Allah-halk arasında geçen diyalogları anlatır. Ebû Tuffâh'ın bir peygamber olduğunu şu beyit ile ifade etmiştir:

Lā ilahe illāllah *Tuffāḥ* resulullah
Vaḥy ḳıldı aña ol yüce Allah (M 20/16)

[39] Bk. İbn Kesir (2011), *Peygamberler Tarihi,* Karınca Polen Yayınları, İstanbul. M. Asım Köksal (2014), *Peygamberler Tarihi*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

Hikâyede bir padişahtan söz edilir. Onun cömert olduğu ve zulmü sevmediği aktarılır, ancak küfür üzere öldüğü ve halkının da Ebû Tuffâh'a gelip mucize istediği şöyle ifade edilmiştir:

Peyġamberden muʿcizāt istediler
İnanayuz saña andan didiler (M 20/11)

Ebû Tuffâh, Allah'tan o padişahı diriltmesini istedi. Seksen yedi yıldır ölmüş olan padişah tekrar dirildi. Allah, peygamberine o padişah için iki seçenek sundu. Allah, vahiy aracılığıyla Ebû Tuffâh'a: "İsterse cennetine koyayım isterse dünya da bırakayım." dedi. Peygamber sordu:

Ebū Tuffāḥ aydurdı Teñri dostı
Disin ne diledise baña ḳaṣdı (M 20/19)

Padişah, Allah'ın ona dört yüz yıl ömür verdiğini ve seksen yedi yıl sonra tekrar yarattığını böylece Allah'ın birliğini tanıdığını söyler. Padişah cennete gitmeye yüzü olmadığını söyleyerek, Allah'tan elli yıllık ömür diler. Böylece ibadet ve taat yapabilmek ister. Allah isteğini kabul eder:

Elli yıl virmişemdür aña emān
Elli yıldan vara uçmaġa hemān (M 20/28)

1. 4. 3. Peygamberler Devrinde Yaşayan Şahıslar

1. 4. 3. 1. Ebu Talip: Eser içerisinde ismi zikredilmemiş olmasına rağmen, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) amcası olarak bahsedilmiştir. Muhibbî eserde Ebu Talip'in imana gelmemesi durumunu anlatmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in amcasının imana gelmemesi durumuna karşı onu cehennem ateşinden korumaya çalıştığı aktarılmıştır.

Dilek itdi ʿammısın ḥażretüñden
Bile vara firdevs-i ʿalāya Allah (K 10/27)

Didüñ mühürledüm anuñ ḳalbini ben
Yā Muḥammed sen açmaḳ ḳandan Allah (K 10/28)

Mübārek ellerin cismine sürer
Ṭamu odlarına yaḳmaya Allah (K 10/29)

Ayaḳlarınuñ altını unutdı
Unutdurmaḳ ḥażretüñden yine Allah (K 10/30)

Ḳazan ḳaynar gibi ḳaynaya beyni
Rıżāña kimse yol bulmaz Allah (K 10/31)

İki cihān güneşinüñ dilegi
İcābete ne ola māniʿ Allah (K 10/32)

Bu ḥikmete ṭaña ḳaldum İlāhī
Kimüñ dilegi geçer saña Allah (K 10/33)

Niçün itdüñ dirīġ īmānı andan
Bu sırruña irmez ʿaḳlum senüñ Allah (K 10/36)

Ḥabībüñe be-ġāyet nāz ḳılduñ
Iraḳ itdüñ yaḳın niyāzın Allah (K 10/37)

1. 4. 3. 2. İbn-i Yâmin: Bünyâmin'den bozmadır. "Ben", İbranice'de "oğul" demektir, fakat Benyamin "sağ elimin oğlu" (gözde oğul) demektir.[40] Yusûf peygamberin kardeşidir. Eser içerisinde sadece bir kez ismi zikredilen İbn Yâmin'in, Hz. Yusûf ile buluştuğu rivayet edilir:

Ben bir gedā velī virmek Ḥaḳ'undur
Buluşdı Yusūfilen ***İbn-i Yāmin***(G 34/7)

1. 4. 3. 3. 'İmrân: Hz. Musa ile Hz. Meryem'in babalarının adıdır. Kuran'da "Âl-i 'İmrân" sûresi geçer. Muhibbî Hz. Mûsâ'nın babası olan 'İmrân'dan bahsetmektedir:

Ḫudā didi ***'İmrān'a*** söylersin güstāḫāne
İrsem dirsin cānāne yā Mūsā ṭaġ içinde (K 24/10)

Eserde ayrıca, 'İmrân bir konu başlığının adı olarak karşımıza çıkar. Mûsâ'nın oğlu 'İmrân tabiriyle kullanılmıştır:

[40] https://tr.wikipedia.org/wiki/Benyamin_(Beni_%C4%B0srail) (25 Kasım 2016).

ʿArż-ı Sübḥān-ı ilā Mūsā bin ***ʿİmrān***

1. 4. 3. 4. Zelîhâ: Edebiyatta çok zaman Yusûf, Mısır, zindan vb. kelimeler ile tenasüp içinde anılır.[41] Muhibbî, eserinde Zelîhâ ile ilgili olarak, Yusûf peygamberi satın alması ve onu zindana atması olaylarını aktarmıştır:

Zelīḫā'ya didi Yusūf-ı Kenʿān
Emrüñi ṭutmadan yig ola zindān (M 16/15)

Zelīḫā geldi aydur çün Yusūf'a
Biñ aġrınca virem altun Yusūf'a (M 17/6)

Ṣatıcı aydur ***Zelīḫā*** saña virdüm
Saña virdüm saña ben saña virdüm (M 17/9)

1. 4. 4. Melekler

1. 4. 4. 1. 'Azrâ'îl: Dört büyük melekten biri olup, ruhları almakla görevlidir. "Melekü'l-mevt"[42] yani ölüm meleği olarak da bilinir. Muhibbî, Hz. Muhammed'in 'Azrâ'îl'e yaşını sorduğu diyalogda bu meleği zikretmiştir:

Var mıdur yaşlu senden yaradulmış
Neʿam ḥabībī ***ʿAzrā'īl*** yaradulmış (M 5/103)

ʿAzrā'īl'i diledi Ḥabībullah
ʿAzrā'īl'i daḫi virip idi Allah (M 5/104)

Yā ***ʿAzrā'īl*** ʿömrüñ uzun luġatı
Nice bilürsüñ diyesin anı (M 5/105)

Bu ḳadar vardurur ʿömrüm ġāyet
ʿArşda bir yıldız ṭoġar gördüm bī-nihāyet (M 5/106)

Otuz biñ yılda bir ṭoġar o yıldız
Görmişem ben anı yetmiş biñ otuz (M 5/107)

[41] İskender Pala (2015), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları. s. 490.
[42] Ahmet Saim Kılavuz, "*Azrâil*", DİA, C 4, s. 350.

ʿAzrā'īl'e var mıdur senden ʿömürlü
Didi İsrāfīl'dür ey nīk-rū (M 5/108)

Azrâ'îl'in can alma yetkisinin olduğunu hatırlatan bir beyit de mevcuttur:

N'olaydı gelmeyeydüm bu cihāna
Ḳaṣd eylemeden *ʿAzrā'īl* bu cāna (M 16/50)

1. 4. 4. 2. Cebrâ'îl: Allah ile peygamberleri arasında elçilik görevinde bulunan, vahiyleri peygamberlere ileten dört büyük melekten biridir. Eserde Cebrâ'îl özellikle Allah ile Hz. Muhammed arasında vahiy getirmesiyle ve Hz. Muhammed ile diyalog kurmasıyla karşımıza çıkmaktadır:

Cebrā'īl-i Emīn irişi geldi
Bir maṣlaḥat çün bu söz añıldı (M 5/90)

Kelāmı güş ider *Cibrīl-i Emīn*
Diledi ḥażret-i Ḥaḳ'dan vaḥy-i emīn (M 5/68)

Yigirmi biñ yıldan ilerü *Cibrīl*
Diledi ḥażret-i Ḥaḳ'dan anı *Cibrīl* (M 5/69)

Ben olayın ġāşiyedārı ḥabībüñ
İcābet ḳıldı duʿāsın *Cebra'īl'üñ* (M 5/70)

Ẕī-resūl *Cebra'īl* gibi ferişte
Ġāşiyesin götürdi oldı ḥüccete (M 5/73)

Cebrâ'îl ile Hz. Muhammed(s.a.v) arasında geçen, kimin daha yaşlı olduğu üzerine olan diyalog da şu şekilde geçmektedir:

Gerçi terki edebdür yā ḥabībī
Yaşluyuz ola biz sizden yā ṭabībi (M 5/93)

Yaşlu olmasına nedür delilüñ
Baña ʿarż eyle ki bilem ḳīlüñ (M 5/94)

Ḥabībüm delīlüm budur kiʿ arşda
Bir yıldız var ṭoġar otuz biñ yılda (M 5/95)

Nücūm ṭoġar otuz biñ yılda bir kez
Ben anı görmüşem otuz biñ kez (M 5/96)

Yā ***Cebraʾīl*** göñlüñ ḫoş ṭut dir ol şāh
Benüm cānumdur ol yıldız ol āgāh (M 5/97)

Ferişte var mı senden daḫi yaşlu
Cebrāʾīl dir neʿam Mīkāʾīl yaşlu (M 5/98)

Cebrâ'îl ismi bir beyitte "peyk-i ḳuds" olarak karşımıza çıkar. Bu tabir "kutsal ulak" anlamına gelir:

Olur ḫaber-dār esrār-ı kelāmuñ
Peyk-i ḳuds olur ḥālüñe lāmuñ (M 37/20)

1. 4. 4. 3. İsrâfîl: Dört büyük melekten biridir. Kıyamet gününü, tekrardan dirilme ve toplanmayı o haber verecektir. Eserde Hz. Muhammed ile diğer üç büyük melek arasında geçen yaş diyalogu İsrâfîl ile de geçmektedir:

ʿAzrāʾīl'e var mıdur senden ʿömürlü
Didi ***İsrāfīl'dür*** ey nīk-rū (M 5/108)

İsrāfīl'i daḫi görmek diledi
Oluḳ sāʿat ***İsrāfīl*** daḫi geldi (M 5/109)

Ṣordı ʿömrini Ḥażret-i risālet
Ḫaber virdi ʿömründen bī-nihāyet (M 5/110)

Bildügüm budur ʿömrümi cānān
ʿArşda yıldız ṭoġar gördüm firāvān (M 5/111)

Ol yıldız ṭoġar yılda otuz biñ
Görmişem ben anı yüz yigirmi biñ (M 5/112)

İsrāfīl didi ʿömrinüñ hevāsın
Didigüm ḳamusından pīşvāsın (M 5/113)

İsrâfîl ile ilgili diğer beyitler ise şunlardır:

İsrāfīl çün ḫalḳ itdi ḫallāḳ
Melek yaratmadı ancılayın fellāḳ (M 16/70)

Ne ḳadar dünyāda var ise şular
İsrāfīl başına suyı ḳoyalar (M 16/71)

Gögsine inmeye *İsrāfīl'üñ* bil
Nice şerḥ eyleyü bilsün anı dil (M 16/72)

İsrāfīl ṭamuya naẓar ider āh
Ḥaḳ'uñ ḳorḳularından aġlayu didi vāh (M 16/73)

1. 4. 4. 4. Kirâmen Kâtibîn: "Değerli yazıcılar" manasına gelir.[43] İnsanların yaptıkları iyilik ve kötülükleri yazan meleklerdir. Muhibbî, eserinde bu melekleri sorumlu oldukları yazma eylemleriyle tanıtmıştır. Muhibbî kendi günahlarından korktuğu için, günahlarının yazılmamasını dileyen dualar etmiştir:

Küstāḫ-āne şahā virem cevābuñ
Kirāmen kātibīn yazma kitābuñ (M 9/11)

Var ise rūz yarın çün ola maḥşer
Kirāmen kātibīn oḳuya defter
Şefāʿat iriser ʿahdine server
Esirge esīri perverdigārum (D 15/20)

[43] İlyas Üzüm, "*Kirâmen Kâtibîn*", DİA, C 26, s. 59.

Ḥaḳḳ'a lāyıḳ hīç ʿamel yazmaz ***kirāmen kātibīn***
Nāmelerümi ḥażrete nice ʿarż idem yarınki gün (G 31/4)

1. 4. 4. 5. Mîkâ'îl: Dört büyük melekten biri olan Hz. Mîkâ'îl, rızıkları dağıtmak, yağmur yağdırmak, rüzgârlara malik olmak gibi görevlere sahiptir. Eserimizde Hz. Mîkâ'îl ile Hz. Muhammed arasında geçen diyalogda ismi zikredilmiştir:

Ferişte var mı senden daḫi yaşlu
Cebrāʾīl dir neʿam ***Mīkāʾīl*** yaşlu (M 5/98)

Mīkāʾīl'i görmege ṭālib oldı
Olda raġbetine Resūl'üñ rāġıb oldı (M 5/99)

Didi kim ne ḳadardur ḥadd-i ʿömrüñ
Ne zamāndan berü cihānı gördüñ (M 5/100)

Ḥabībī bu ḳadar ʿömrüm bilürem
ʿArş üzerinde bir yıldız ṭoġar görürem (M 5/101)

Ṭoġar bir kez o yıldız otuz ulūf
Ben anı görmişemdür elli ulūf (M 5/102)

Var mıdur yaşlu senden yaradulmış
Neʿam ḥabībī ʿAzrāʾīl yaradulmış (M 5/103)

1. 4. 4. 6. Münker ve Nekîr: Sözlükte "bilmemek; şiddetli ve korkulu olmak" anlamındaki neker (nekâre) kökünden türeyen münker ve nekîr "tanınmayan, şiddetli ve korkulu olan" demektir. Terim olarak: "Berzah âleminde insanları sorguya çekeceği belirtilen iki meleği ifade eder.[44]" İnsanlara "Rabbin kim?", "Kitabın ne?", "Peygamberin kim? gibi soruları sormakla görevlidirler. İnsanlar da imanlarına ve amellerine göre cevap verecek veya veremeyeceklerdir. Eserde de bu iki meleğin ismi ve yaptıkları nakledilmiştir. Meleklerin soracağı sorular zikredilmiştir. Muhibbî, Allah'tan sorulacak olan soruları cevaplarken kolaylık dilemiştir:

[44] Süleyman Toprak, "*Münker ve Nekir*", DİA, C 32, s. 14.

Suʾālumuz İlāhī eyle āsān
ʿAyān ḳılduñ bu ḫāki yine yeksān (M 12/23)

Münker u nekīr cevābın vire Sübḥān
İlāhī dilerem senden emān (M 12/24)

Faḳīrüñ ṭāḳati yoḳ vir Sübḥān
Bilürsin ḥālümi vire eyle iḥsān (M 12/25)

Ḥabībüñ ḥürmetiçün İlāhī
Cevāb *münker u nekire* vir İlāhī (M 12/26)

Cevāb virmege var mı ḳanı ṭāḳat
İlāhī var mı āh bende liyāḳat (M 12/27)

İlāhī ḥażretüñ baña cevāb vir
Ṣoramın andan baña *münker ü nekīr* (M 12/30)

Baña "men rabbuke" diye melekler
"Vemā dinüke" olmuşdur dilekler (M 12/31)

"Allahu rabbi" ʿarż idem Aḥad
Dinüm İslām dinidürür Muḥammed (M 12/32)

1. 4. 5. Sahâbe, Tabiîn ve Evliyâlar

1. 4. 5. 1. Cüneyd-i Bagdâdî: Evliyanın büyüklerindendir. Birçok tasavvufî tarikat silsilesinin ilk halkasıdır. Edebî eserlerde onun keramet ve öğütleri anlatılmıştır. Eserde de Cüneyd-i Bağdâdî adına bir konu başlığı ve onunla ilgili bir menakıbnâme anlatılmıştır.

Ḥikāyet-i Şeyḫ Cüneyd-i Baġdādī Raḥmetullah (41b)

Şeyḫ ḥażretleri namāza ṭurdı
Ṭaha suresi āh diline geldi (M 13/1)

"Er-raḥmanu ʿarş-ı istevā[45]" idi ayet
Şeyḫ ḥażretleri eyledi rivāyet (M 13/2)

Ṭayy-ı mekān ḳıldum fevḳa'l-ʿulāya
Cevlān eyledüm ʿarş-ı istevāya (M 13/3)

Ferişteler ṭavāf iderdi ʿarşı
Omuzlarında ṭutarlardı ferşi (M 13/4)

Şeyḫ ḥażretlerine ṣorar melekler
Nedür dört yaña istersin dilekler (M 13/5)

Yā melāyiki'r-raḥman niyāza
Şürūʿ eylemişdüm namāza (M 13/6)

Oḳuyuben bu āyete irişdüm
Raḥmanu ʿarş-ı istevāyile bilişdüm (M 13/7)

Mevlāmı vü ḫˇocāmı isteyü geldüm
ʿAẓīm ʿaẓametin isteyü geldüm (M 13/8)

1. 4. 5. 2. Hz. Ali: İslamiyeti ilk kabul eden çocuktur. Küçüklüğünden itibaren Hz. Muhammed (s.a.v.)'in koruması altında büyümüştür. "Şâh-ı Merdân, Merd-i Hudâ, Şîr-i Yezdân ve Haydar-ı Kerrâr" gibi lakablarla anılır.[46] Edebiyatımızda, şairler tarafından telmih yoluyla zikredilmiştir. Eserde Hz. Muhammed'in İsrafil'e sorduğu vahdet meydanında kimler olduğu sorusuna İsrafil cevap vermeyince, Hz. Peygamber'in ben ile amcam oğlu Ali vardı diye cevapladığına yerde karşımıza çıkmaktadır:

Birisi ben idim ol şaḫṣ-ı ʿālī
Birimüz daḫi ʿammum oġlı ***ʿAlī*** (M 5/119)

1. 4. 5. 3. Hz. Ebubekir: Hz. Muhammed (s.a.v.)'in risaletini ilk kabul eden erkektir. İslam tarihinde önemli bir yeri vardır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra halifelik

[45] Ayetin aslı: Er-Raḥmanu ʿale'l-ʿarşı'-s-tevā: "Rahman arşa kurulmuştur."(Taha/5)
[46] İskender Pala (2015), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 19.

makamına oturan ilk zattır. Doğruluğu, samimiyeti, yoldaşlığı temsil eder. Muhibbî eserinde, Hz. Peygamber'in sadık yoldaşı olarak nitelediği Hz. Ebubekir'den tek bir defa bahsetmiştir. Hz. Ebubekir'in "sıddık" sıfatını nasıl hak ettiği anlatılmıştır:

Söylememek ḳamu eylik başıdur
Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ'uñ yoldaşıdur (M 3/7)

1. 4. 5. 4. Hz. Hızır: Âb-ı hayatı içtiğine inanılan, peygamber mi veli mi olduğu tartışma konusu ola zattır. Kur'an'da Hz. Mûsâ (a.s.) ile yola çıkma kıssası geçmektedir. Darda kalanlara yardıma geldiği inancı halk arasında oldukça yaygındır. "Hızır gibi yetişmek, kul sıkışmayınca Hızır yetişmezmiş" vb. kalıplaşmış sözler vardır. İskender ile baraber âb-ı hayatı aramaya gitmesi, imdada yetişmesi, "zulumât" yani karanlığa girmesi gibi unsurlar edebiyatımızda yer bulmuştur. Tasavvufta Hızır, ilm-i ledün (ilahi sırlar bilgisi)nden kinayedir.[47] Muhibbî bir beyitinde "Hızır'ın duası" tamlamasını kullanmıştır. Beyitte Hz. Hızır'ın duasından uzak durmamak gerektiğini vurgulamıştır.

ʿĀşıḳa mürşid olıcaḳ mürde cān bulur ḥayāt
Muḥibbī olma ṣaḳın ***Ḫıżr'uñ duʿāsından*** ıraḳ (G 25/10)

Hızır'la ilgili diğer beyitlerde ise, onun yoldaş olma, rehber olma, yardımcı olma vasıfları öne çıkarılmıştır.

Süleymān zamān u Ferīdūn fer
Muʿīnüñ Ḫudā vü ***Ḫıżır*** ola rehber (M 38/2)

Devlet u iḳbāl ile her ḳancer u ʿazm eyleseñ
Furṣat-ı nuṣret irişüp ***Ḫıżır*** ola hem-rāh (K 39/10)

Ey ṣānī-i Sikender ʿazm iderise ʿasker
Ḫıżır ola rehber olsun ġazāñ mübārek (K 40/3)

1. 4. 5. 5. Mansûr*:* Hallâc-ı Mansûr olarak da bilinen büyük mutasavvıflardandır. Tasavvuf erbabınca birçok kerameti ve menkıbesi anlatılır. Hallâc-ı Mansûr'un "Ene'l-Hak" (Ben Hakkım) sözü yıllarca hapis yatmasına ve çeşitli işkencelerden sonra idam

[47] İskender Pala (2015*), Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 204.

edilmesine neden olmuştur. Divan şairlerince oldukça sık zikredilmişdir. Onun aşk şehidi olduğuna inanılmıştır. Muhibbî eserinin bazı yerlerinde "Mansûr, ene'l-hak, berdâr" ifadeleri arasında tenasüp kurmuştur:

Ṭarīḳ-i ʿaşḳ-ı ***Manṣūr*** dār-ı miʿrāc
Göñül ʿāşıḳısañ ḳıl dāra iʿrāc (D 15/10)

Sen "ene'l-ḥaḳ" diyüben ***Manṣūr'ı*** dār eyledüñ
ʿĀşıḳlaruñ miʿrācıdur küllī geçerlerler ḳamudan (G 23/5)

Manṣūr ders virdi ʿaşḳ ʿuşşāḳ içinde ber-güzīn
Aldı ābdest ḳan ile o faḫr "ene'l-ḥaḳ" dersini (G 26/6)

Muḥibbī meydān-ı ʿaşḳda ābdest alurlar ḳan ile
Sırr-ı "ene'l-ḥaḳ" isteyen ***Manṣūrleyin*** berdār ola (G 27/11)

Manṣūr'a Mevlā'sı bir gün ḳalbine mihmān olur
Geldi "ene'l-ḥaḳ" dilinden ḳıldılar ber-dār mest (G 36/4)

1. 4. 5. 6. Veyse'l-Karanî: Hz. Muhammed (s.a.v.) döneminde yaşamış ancak O'nu görememiş tabiînin büyüklerindendir. Hz. Peygamber kendisine hırkasının gönderdiği için büyük hürmet görmüştür. "Zâhidâne hayatı dolayısıyla Veysel Karanî tasavvuf ehli tarafından örnek bir şahsiyet kabul edilmiş, Hz. Peygamber'i zahiren görmemekle birlikte mânen kendisinden feyiz aldığı ileri sürülmüştür."[48] Eserde Veyse'l-Karanî'nin hürmet ehli olduğu aktarılmıştır. Ayrıca "Veys tacı" tamlaması ile Veyse'l-Karanî'ye ayrı bir makam gösterilmiştir:

Veyse'l-Ḳaranī bildi ḥürmetini
Iraḳdan nice ḳıldı ḫizmetini (M 22/9)

Bugün ḳıluñ duʿā server ü enbiyāya
Yarın sizi ***Veystācı***ndan ṣaya (M 22/12)

[48] Necdet Tosun, "*Veysel Karanî*", DİA, C 43, s. 74.

1. 4. 6. Efsanevî Şahsiyetler

1. 4. 6. 1. İskender: "Tarihde iki İskenderden bahsedilir. Birincisi İskender-i Zülkarneyn, diğeri de İskender-i Yunanî'dir. Her iki İskender'in hayatı, yaşadıkları yerler, savaşları birbirine benzediğinden dolayı karıştıranlar olmuştur. Halbuki Kur'an'da adı geçen Zülkarneyn ile Yunan kaynaklarında geçen İskender'in iki ayrı kişi olduğu aşikardır. İskender edebî kültürümüzü oldukça fazla etkilemiştir. "İskender-nâme" adı verilen türler başta olmak üzere birçok divan şairi şiirlerinde bu ismi kullanmıştır. Genellikle "zulumât, âb-ı hayat, Hızır" gibi mazmunlarla tenasüp yoluyla kullanılmıştır."[49] Muhibbî, eserinde ise Sultan Süleyman'ı överken ikinci İskender benzetmesinde bulunmuştur:

Yusūfu ṣānīsiñ ***Sikender-i*** āḫir zamān
Gelmedi cihāna ṭapuñ gibi bir pādişāh (K 39/4)

Ey ṣānī-i ***Sikender*** ʿazm iderise ʿasker
Ḫızr ola rehber olsun ġazāñ mübārek (K 40/3)

1. 4. 6. 2. Ferîdûn: İran hükümdarlarındandır. Adaleti, iyiliği ve uzun yaşamı temsil eder. "Edebiyatta, Feridun adalet timsali olarak anılır." [50] Muhibbî, Kanûnî'yi överken "Ferîdûn fer" sıfatıyla methetmiştir.

Süleymān zamān u ***Ferīdūn*** fer
Muʿīnüñ Ḫudā vü Ḫıżır ola rehber (M 38/2)

1. 4. 7. Edebî Şahsiyetler

1. 4. 7. 1. Mecnûn: Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanıdır. Arap, Fars ve Türk edebiyatında en çok bilinen ve nazmedilen halk hikayesidir. Birçok başarılı şair bu konuda mesnevi yazmıştır. Divan şairleri çoğu yerde kendilerini Mecnûn'a benzetmişlerdir. Hatta çektikleri elem ve sıkıntıların Mecnûn'un çektiğinden daha fazla olduğu iddiasında bile bulunmuşlardır. Muhibbî bir beyitinde kendini aşk acısı çekmiş olan Mecnûn'a benzetmiştir:

---

[49] İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, s. 236-237.
[50] Age., s. 153.

Yürürem ʿışḳ elünden yana yana
Bugün ***Mecnūnleyin*** oldum dīvāne (M 16/49)

1. 4. 8. Hükümdarlar

1. 4. 8. 1. Orhan: Osmanlı Devleti'nin ikinci hükümdarıdır. Muhibbî "Âl-i Orhan" tabirini Orhan Gazi için kullanmıştır:

Sulṭān-ı şāh-ı Süleymān ziyed-i ***āl-i Orḫan***
Maḳṣūd-ı zi-āl ʿOṯmān olsun ġazāñ mübārek (K 40/18)

1. 4. 8. 2. 'Osmân: Osmanlı beyliğini devlet konumuna getiren ilk Osmanlı padişahıdır. Osmanlı Devleti'ne ismini vermiştir. "Âl-i Osmân" tabiri Osmanlı Devleti'nin ismi olmuştur. Muhibbî eserinin son kısımlarında Kanûnî'yi övdüğü şiirlerinde "Âl-i 'Osmân" ifadesini kullanmaktadır:

Getürmedi felek miṯli ***āl-i ʿOṯmān***
Ḳamu begler begi vü ġāzī ṣāḥib-ḳırān (M 38/14)

Āl-i ʿOṯmān'da şāh nuṣretde şānuñ gelmedi
Her ne maḳṣūd eyleseñ Ḥaḳ'dan irer feṭḥ-i rāh (K 39/19)

Ey pādişāh-ı aʿẓam selāṭīn-i muʿaẓẓam
ʿOṯmān-ı āl-i mufaḫḫam olsun ġazāñ mübārek (K 40/12)

Sulṭān-ı şāh-ı Süleymān ziyed-i āl-i Orḫan
Maḳṣūd-ı zi-āl ***ʿOṯmān*** olsun ġazāñ mübārek (K 40/18)

1. 4. 8. 3. Süleymân bin Selîm Han: Osmanlı Devleti'nin onuncu padişahıdır. Onun dönemi gücün, fetihlerin ve ihtişamın olduğu dönemdir. 46 sene hükümdarlık görevinde bulunmuştur. Sanata ve sanatçıya önem vermiştir. 2779 gazel ile en çok gazel yazan ikinci Divan şairi olması bunun en büyük göstergesidir. Sanatçıyı korumuş ve imkanlar sunmuştur. Bundan dolayı kendisine birçok methiye yazılmıştır. Vefatından sonra ise, şairler üzüntülerini beyan etmek üzere mersiyeler kaleme almışlardır. Muhibbî'nin 16.yy içerisinde yaşadığını bilindiği için, O'nun eserlerinin içerisinde Kanûnî etkisi

görmek mümkündür. "Medh-i Sultân" adlı mesnevîsi ile "Kasîde ve Velehu Eyzan" adlı iki tane kasidesinde Kanûnî'nin methedildiği görülmektedir. Medh-i Sultân mesnevîsinde, eserini padişaha sunduğunu şöyle ifade eder:

N'ola ʿaczini maʿẕūr ṭuta Sulṭān
ʿArż itdi mūr tuḥfe-i ***Süleymān*** (M 38/30)

Muhibbî, eserinin son üç şiirinde Kanûnî döneminin fetih, ihtişam, şaşaalı dönemini coşkulu bir dille aktarmayı başarmıştır. Kanûnî'yi övülecek tüm unsurlarla öven Muhibbî, ona dualarını arz etmiştir:

Diriseñ kimdür ol sāye-i sübḥān
Nīk-nām Sulṭān ***Süleymān bin Selīm Ḫān*** (M 38/7)

Ey ***Süleymān***-ı zamān emrüñdedür ins u perī
Şāh ***Süleymān*** cihāna ey pertev-i nūr-ı İlāh (K 39/7)

Sulṭān-ı şāh-ı ***Süleymān*** ziyed-i āl-i Orḫan
Maḳṣūd-ı zi-āl ʿOṯmān olsun ġazāñ mübārek (K 40/18)

D. ESERİN DİLİ VE EDEBÎ ÖZELLİKLERİ

1. Eserin Dili

16.yy. Osmanlı devletinin en parlak dönemi olarak tarihe geçmiştir. Özellikle Kanûnî devri fetihlerin, zenginliklerin, refahın olduğu dönem olmuştur. Buna mukabil Osmanlı'nın kullandığı dilde de ilerleme ve genişleme yaşanmıştır. Özellikle Arapça ve Farsça kelimeler, dilin içerisinde yer bulmuştur. Şiirlerde, aruza daha yatkın olan bu yabancı kelimelerin kullanımı artmıştır.

Bütün bunlara rağmen, dilimize yabancı gramer şekillerinin girmediği, giren kelimelerin de Türkçeleştirildiği dikkate alınırsa o dönemde dilin de bir imparatorluk dili haline geldiği[51] görülmektedir. Türkçe dil kurallarını koruyarak yabancı kelimeleri kendi bünyesinde bütünleştirmiştir.

[51] Amil Çelebioğlu (1994), *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*, Milli Eğitim Basımevi, s. 33.

Bütün dönemlerde yazılan dinî-ahlakî eserlerde okuyucuya bir şeyler öğretmek amaç olduğu için kullanılan dil araç konumundadır. Bu tür eserlerin dili sade, yalın ve anlaşılırdır. Mevlid, naʿat, münâcât, kısas-ı enbiyâ, menakıb-nâme, pend-nâme gibi türlerde, Türkçe'nin en saf hali kullanılmaya gayret edilmiştir. Müellifler, eserlerini sanat kaygısından uzak, sadece uhrevî bir karşılık bekleyerek ve halka hitap ederek yazdıkları için onların anlayacağı sade ve külfetsiz bir dil kullanmışlardır.[52]

Muhibbî eserini halka dinî konularda malumat vermek, bilinçlendirmek, Allah'a yakınlaştıracak yolları göstermek gayesi ile yazmıştır. Bundan ötürü eserin dili yalın ve gayet sadedir.

Eser içerisinde dönemin şartlarına uygun olarak Türkçe, Arapça ve Farsça kelimeler yoğunluktadır. Farsça tamlamalar olmasına rağmen bunlar anlamı güçleştirmemiştir. Farsça tamlamalar genellikle iki kelimeden oluşturulmuştur. Bazı beyitlerde ise daha çok kelimeden oluşan tamlamalara da yer verilmiştir:

Tesbīḥidür göñlümüñ Sulṭān'ı hū
Vird-i zebānıdur cānumuñ Sübḥān'ı hū (M 1/11)

İçmişem *cām-ı elest* peymānı hū
Olmışam mest ḥaşre dek peymānı hū (M 1/20)

ʿArż itdi bu *lisān-ı ebyāt-ı ḳāṣır*
Oḫuyup diñleyenler duta maʿẕūr (M 22/25)

Vech-i şemʿuñ ʿayn-ı cānum ḫāb-ı reft-i ʿaşḳ nūrı
İlāhī ʿaşḳuñ nūrı inkār celāl itmeñ neden (G 28/3)

Yer yer Arapça tamlamaların da olduğu görülmektedir:

Hüve'l-evvelü hüve'l-āḫiru hū
Hüve'ẓ-ẓāhirü hüve'l bāṭinu hū (M 1/2)

[52] Nefise Saliş, *Muhibbî Hayatı, Eserleri ve Mevlid'i*, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), s. 58

Muḥammed küllī cānıdur cihānuñ
Şefīʿü'l-müẕnibīn ehl-i ʿişyānuñ (M 5/55)

Ṣaneme nazilen secde iderken
Melik'ül-ḥaḳ nidā eyledüñ Allah (K 10/42)

Yā ***melāyiki'r-raḥman*** niyāza
Şürūʿ eylemişdüm namāza(M 13/6)

Şiir başlıkları geleneğe uygun olarak Farsça yazılmıştır:

Münācāt-ı Tecellī
Medḥ-i Resūl ʿAleyhi's-selām
Ḥikmet-i Ġarrā-yı ʿİbret-nümā
Velehu Eyḍan vb.

Muhibbî eserini edebî bir kaygı gözetmeksizin yazdığından, vezin aksaklıkları ve kelime yanlışlıkları ahengi yer yer bozmuştur. Özellikle vezindeki hatalar eserde gözle görülür derecededir. Bazen beyitler arasında hatta mısralar arasında dahi vezin birliği sağlanamamıştır. Kimi şiirlerde iki kalıp kullanılmıştır. Mesela, 2b sayfasında yer alan şiir, "mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün" kalıbıyla başlamasına rağmen, onuncu beyitten sonra "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün" kalıbına geçiş yapmıştır:

(Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün)
Bi-ḥamdi'llāh Aḥadün Vāḥidü hū
Bi'smi'llāh ʿAẕīmün Ḥāmidi hū (M 1/1)

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)
Cānlaruñ tesbīḥ u ẕikri cānı hū
Fikr ü şükri cānumuñ cānānı hū (M 1/10)

Vezin içerisinde görülen bazı vezin hatalarına örnekler şunlardır:

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)
N'idem āh oldum bu yolda ḥayvānı hū
İtmedi ḥayvān daḫi noḳṣānı hū (M 1/25)

İlk mısrada bir hece fazlası vardır.

(Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün)
Sıġmaz dergāha āh etegüñ ucı
ʿĪsā peyġamberde igne buldı Mevlā (K 11/11)

İlk mısranın ilk hecesi açık olması gerekir iken kapalı şekilde hecelendirilmiştir. İkinci mısrada ise fazla takti' kullanılmıştır.

Bu yanlışlıkların dışında bazı şiirlerde vezin tamamen hatalı inşa edilmiştir. Bu şiirler 69b sayfasında yer alan "Münâcât" başlıklı şiir, 78a sayfasında yer alan "Velehu" başlıklı şiir ve 89a sayfasında bulunan "Velehu eyzan" başlıklı şiirdir. Bu şiirlerde vezin hataları çok fazla bulunduğundan kalıp bulunamamıştır.

Metinde geçen bazı kelimelerde yazım hatası, harf hatası gibi yanlışlıklar da yapılmıştır.

ʿAmel yoḳ *zerrece* ḥażretüñe āh
Günāh deryāsına ben olmışam ġarḳ (K 10/12)

"Zerrece" kelimesinin doğru yazılışı "ẕerrece"dir. Tüm beyitlerde doğru yazılmışken bu beyitde yanlış yazılmıştır.

Tecellī isteyen ey cān u diller
Yād eyle ḥālini *ʿulşāḳ*-ı Mevlā (K 11/6)

Beyitde geçen "'ulşâk" kelimesi yanlış yazılmıştır. Harf hatası yapılan bu kelimenin doğrusu "'uşşâk"dır.

Muhibbî eserinde, kusurların olduğunu ve eserini okuyup, dinleyenlerin bu hataları mazur görmelerini istemiştir:

ʿArż itdi bu lisān-ı ebyāt-ı ḳāṣır
Oḫuyup diñleyenler duta maʿẕūr (M 22/25)

Eserin ekseriyetini münâcât, yakarma, niyâz gibi şiirler oluşturduğu için hitap ifadeleri yoğun olarak kullanılmıştır. Muhibbî, "İlâhî, ey, yâ, hey" gibi nida içerikli ifadeler ile Allah'a olan yakarışını göstermiştir.

İlāhī cānumuñ yoḳdur ḳarārı
Dükendi ḳalmadı ṣabrum ḳarārı (M 3/15)

Sevenlerden beni eyle *İlāhī*
Dilerem *ey* pādişāhlar pādişāhi (M 5/54)

Yā Zekeriyyā niçün iñlersiñ
İñlemeyem didi bir daḫi Mevlā (K 11/16)

Geçdi ʿişyān ile ʿömrüñ *hey* gedā itme ṣādā
Niçe bir utanmadan Ḥaḳḳ'a suʾāl itmeñ neden (G 28/7)

Halka yönelik bir dille yazılmasından dolayı ve Eski Anadolu Türkçesinin o dönem hâlâ etkisini göstermesinden ötürü, eser içerisinde Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri görülmüştür. Fiil çekimlerinin yer yer Eski Anadolu Türkçesi[53] kuralları çerçevesinde kullanıldığı görülmektedir. Kelime başında yumuşamaya giren harflerin daha yumuşamaya girmeden önceki halleri de kullanmıştır. Bu çerçevede eserde hem Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri hem de geçiş sonrası Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini bulmak mümkündür.

Naẓar ḳılduñ turāba oldı kimyā
İderven dün ü gün fiġān āh intiẓāram (K 4/9)

Şecer *yaruluben* gel baña gir dir
Varuben aġaca girdi Zekeriyyā (K 11/8)

Yine *ḳoşuben* bayaġı oldı
Atagı ucı ṭaşra ḳaldı Mevlā (K 11/9)

Beni girdāba ṣaldı baḥr-i ḥayret
İlāhī *eylegil* ḫalāṣ āh intiẓāram (K 4/20)

[53] Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri için bk. Kazım Köktekin (2001), *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yayınları, Erzurum, s. 59-136.

Ṣabrum şīşesin ***uşatdı*** ʿaşḳuñ
Ni ʿār u nāmūsem āh intiẓāram (K 4/14)

İlāhī cānumuñ yoḳdur ḳarārı
Dükendi ḳalmadı ṣabrum ḳarārı (M 3/15)

Mübārek mevlidi ẓāhir olıcaḳ
Dü cihān şemsi dünyāya ***ṭoġıcaḳ*** (M 5/85)

Gözinüñ nūrı oġlın ***yavuḳuldı***
Gözleri ağlamaḳdan görmez oldı (M 16/8)

Birçok kelimenin hem Türkçe, hem Arapça veya Farsça karşılıkları kullanılmıştır. Bu anlamda metnin zengin bir dil dağarcığı vardır. Muhibbî'nin eğitimli biri olduğunu da bu sebeple söyleyebiliriz. Özellikle dinî sözcüklerin karşılıkları farklı dillerde kullanılmıştır.

Teñri'yi kim ki bildise ey yār
Dili vü ẕikri onuñ tesbīḥi uzar (M 3/2)

Muḥabbeti kimde var ise ***Ḫudā***'nuñ
Fikr u ḥayreti artar dāʾīm anuñ (M 3/3)

Muḥabbet ẕikrin arturur ***Mevlā***'nuñ
Ẕikri fikrin arturur ***Yezdān***'uñ (M 3/4)

Çalab müʾmīne dirse ḳulluḳ idem
Müʾmīnlere dīdārum ʿarż idem (M 17/18)

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi "Allah" ifadesinin diğer birkaç dilde karşılıkları verilerek kelimelerin kullanılışı oldukça geniş tutulmuştur.

Sekiz ***cennet*** bahāsı bir tecellā
Behişt yüz biñden efżal bir tecellā (K 11/1)

Gerekmez ***uçmaḳ*** olmaya tecellā
Yüz biñ olursa ***firdevs***-i aʿlā (K 11/2)

Yukarıdaki iki beyitte cennet ifadesinin hem Türkçe hem Arapça hem de Farsça karşılıkları verilerek anlatım zenginleştirilmiştir.

Melekler içün olmadı ***cehennem***
Günahkār ʿāṣī oġlanları Ādem (M 16/69)

Yedi ***ṭamuda*** ol baña tecellī
Biñ cān ile virürem ḳıl tecellī (K 6/46)

Faḳīri bend idüp maḥbūs ḳılduñ
N'ola eyleyesin ḫalāṣ-ı ***dūzaḳ*** (K 10/5)

Bu beyitlerde ise cehennem ifadesinin diğer dillerdeki karşıkları verilerek kelime yelpazesi geniş tutulmuştur.

Fidā yoluna cān olursa yüz ***biñ***
Nedir yüz biñ hezārān niçe yüz ***biñ*** (M 5/56)

Ṭoġar bir kez o yıldız otuz***ulūf***
Ben anı görmişemdür elli***ulūf*** (M 5/102)

Didi ki ṣad ***hezār*** el-ḥamdu'lillah
Murāduma beni irgürdi Allah (M 5/72)

Sayı isimlerinin de farklı dillerde ifade edildiği, yukarıda örneği verdiğimiz beyitlerde gösterilmiştir.

2. Eserin Üslup Özellikleri

Muhibbî'nin bu eserine şiirlerini topladığı "Divançe" denilebilir. Eserde mesnevî, kasîde ve gazel nazım şekilleri ile dörtlüklerle yazılmış bir şiir bulunmaktadır. Ancak hacim bakımından bir Divan mahiyetinde değildir. Nazım şekillerinin tertibi bakımından dağınık bir şekilde yazılmıştır.

Eser din büyüklerini övmek, tanıtmak, ahiret bilicini aşılamak, dini tanıtmak gibi bir amaç ile yazılmıştır. Divançe'de konular genellikle dinî-tasavvufî'dir.

Muhibbî genel olarak mesnevî nazım şeklini tercih etmesine rağmen, kasîde ve gazel nazım şekillerini de kullanmıştır. Bu da eseri yeknesaklıktan kurtarmış ve okuyucuyu sıkmamıştır. Özellikle Kanûnî için yazılmış olan methiyeler ve bazı gazeller şiir estetiği açısından vasatın üstündedir.

Eserde genel olarak münâcât, niyâz, dua, tevbeye çağrı gibi dinî konular işlenmiştir. Muhibbî'nin, eserini "niyâz-nâme" olarak nitelendirmesi eseri konu bakımından açıklamaktadır. Yer yer tevbe-nâme özelliği de taşımaktadır. Çünkü tevbe-nâmelerde şairlerin amacı, "günahlarını, pişmanlıklarını samimi bir şekilde dile getirmenin yanında aynı zamanda insanlara öğüt vermek" [54]dir. Bu açıdan bakıldığında eserde yer yer tevbeye çağrı konusunu işleyen şair, halka nasihat vermeye çalışmıştır.

Muhibbî, eserinde dörtlük nazım birimini de kullanmıştır. Tek bir şiirinde bu birimi kullanan Muhibbî, şiirini "mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün" aruz kalıbıyla yazmıştır. Münâcât başlığıyla yazılan bu şiir 43b ile 48a sayfaları arasında yer almaktadır. 25 dörtlükten oluşan bu şiir yalvarma, niyaz etme, tövbe etme gibi münâcât konularını ihtiva etmektedir. Bütün dörtlüklerde son mısra nakarat şeklinde tekrarlanmıştır.

Kerīm u lem-yezel perverdigārum
Cürm ile geçdi ʿömr-i rūzigārum
Fidā olsun yoluña küllī varum
Esirge esīri perverdigārum (D 15/1)

Benüm derdüme dermān ḳıl ḥabībüm
Bu derdlü göñlüme sensin ṭabībüm
Gülistānuñdan azmış ʿandelībüm
Esirge esīri perverdigārum (D 15/14)

Ḥażretüñden diler bu ehl-i ümmet
Maḳāmları ola firdevs-i cennet
Cemālüñ ʿarż idüben eyle minnet
Esirge esīri perverdigārum (D 15/25)

[54] İbrahim Halil Tuğluk, *Klasik Türk Şiirinde Manzum Tevbe-nâmeler*, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 13, S 38 (Kış 2009). s. 199.

Eser aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Ancak şiirlerinde uyguladığı aruz kalıplarının birçoğu yanlış ve kusurludur. Buna rağmen Divançe'nin son bölümlerinde yer alan bazı gazel ve kasidelerin hem vezin açısından hem de ahenk bakımından başarılı olduğu söylenebilir.

(Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün)
Ḫaḳ baña ḳıla tecellī varam anda nār ola
Ḫaḳ dīdārınsız n'iderem cennet-i gülzār ola (G 27/1)

Bu beyit ile başlayan gazel aruz hatası bakımından hemen hemen kusursuzdur. 11 beyitden oluşan bu gazelin maktaʿ beyti ise şöyledir:

Muḥibbī meydān-ı ʿaşḳda ābdest alurlar ḳan ile
Sırr-ı "ene'l-ḥaḳ" isteyen Manṣūrleyin berdār ola (G 27/11)

Eserde sanat ve estetik gayesi güdülmediğinden, edebî sanatlara pek dikkat edilmemiştir. Şiirler sade, yalın, anlaşılır bir üslupla yazıldığı için edebî sanatların kullanımı oldukça azdır. Ancak buna rağmen bazı sanatlarla ahenk yakalanmaya çalışılmıştır. Teşbih, telmih, tenasüp, iktibas, nida, tezat vb. edebî sanatların belli oranda kullanıldığı görülmektedir. Özellikle ahiret bilincinin aktarımı açısından birçok yerde tezat sanatı kullanılmıştır. İyi ve kötü olanın birbirinden ayırt edilebilmesi açısından tezat sanatı uygun düşmektedir.

Bu cihān oldı baña ***zindān-ı*** hū
Ey ḥabībüm ḳıl ***ḫalāṣ*** ḫandānı hū (M 1/23)

Dünyanın esaret diyarı olduğu ve bundan kurtuluşun "fenâfillâh" ile olacağını "zindân-halâs" tezatlığı ile göstermiştir.

Ey ṭabībüm ***derd***iyem ***dermān***ı hū
Buldı ***dermān*** vaṣluña ʿirfānı hū (M 1/24)

"Derd-dermân" zıtlığı ile yine kurtuluşun Allah'a kavuşmak ile olacağı vurgulanmıştır.

Yidi ṭ***amu***dan tecellī ger ḳılayduñ kim baña
Ḫoş gelür baña Ḫudāyā ***cennet*** u heb ḳamudan (G 23/3)

Yedi *ṭamu*da ḳıl baña tecellī
Tecellīsüz ḥarām *cināmu*ñ Allah (K 10/66)

"Tamu-cennet" ile tezat sanatı icra edilmiştir. Beyitlerde Allah'ın cehennemde tecelli etmesi, şaire cennetten daha güzel geldiği anlaşılmaktadır.

ʿĀşıḳlar *nūr*-ı ʿaşḳa *nār* dimişler
Ḳaçan *nār* oldı *nūr* āh intiẓāram (K 4/15)

Aşkın halleri tezat sanatı uygulaması ile gösterilmiştir. Aşkın nuru yanmaktır. Aşk nurundan asıl maksat yanıp vuslata ermektir. Vuslat ise "fenâfillah"tır.

*Yoġ*ı *var* u *var*u *yoġ* eyler
*Çoġ*ı *az* u *az*ı *çoḳ* eyler (M 5/13)

Yoktan var eden (Bâri') ve varı yok eden (Kahhâr) olan Allah'ın isimlerini zikrederek tezat sanatı kullanılmıştır. Çok olanı azaltan ve az olanı da çoğaltan yani adeletiyle "Rezzâk" olan yine Allah'tır. Böylece tezatlıklardan yararlanılarak Allah'ın gücü ve kudreti anlatılmıştır.

Eserde en fazla kullanılan sanatlardan bir diğeri iktibas sanatıdır. Metinde birçok yerde ayet ve hadis kullanılarak alıntı yapılmıştır. Bazen ayet ve hadislerin bir kısmı verilmişken bazen de tamamı alıntılanmıştır. İktibas sanatının uygulandığı bazı beyitler şunlardır:

Oḳuram dün u gün "**naṣrun mine'llah**"[55]
Ki cemālüñ göstere baña Allah (K 6/2)

"Fe tebāreka'llahu aḥsenü'l-ḫāliḳīn"[56]
"**Ve'r-zuḳnā ve ente ḫayru'r-rāziḳīn**"[57](M 5/125)

El-ḥamdu'lillah ḥaşre dek Muḥibbī
"Naṣrun mine'llahi ve fetḥun ḳarībī"[58] (M 22/19)

[55] "…Allah'tan bir yardım…"(Saff/13)
[56] "…Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir."(Müminün/14)
[57] "…Bizi rızıklandır. Sen rızıklandıranların en hayırlısısın."(Maide/114)
[58] "…Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih…"(Saff/13)

Didüm yā İlāhī "**erinī**"[59] Ḥaḳ didi "**len terānī**"[60]
Ey Şuʿayb'uñ çobanı güstāḫın ṭaġ içinde (K 24/8)

Ḥayvān-ı nāṭıḳdur ve ġayr-ı nāṭıḳ
İnsānı ḫalḳ eyledüñ "***levlāki levlā***"[61] (K 11/4)

Münâcât konulu şiirlerde, en fazla kullanılan edebî sanat nidâdır. Bu anlamda eserde kullanılan nidâ ifadeleri "İlâhî, ey, yâ, hey" ile sağlanmıştır. Bazı örnekleri şunlardır:

İlāhī cānumuñ yoḳdur ḳarārı
Dükendi ḳalmadı ṣabrum ḳarārı (M 3/15)

Sevenlerden beni eyle ***İlāhī***
Dilerem ***ey*** pādişāhlar pādişāhi (M 5/54)

Yā Zekeriyyā niçün iñlersiñ
İñlemeyem didi bir daḫi Mevlā (K 11/16)

Geçdi ʿişyān ile ʿömrüñ ***hey*** gedā itme şādā
Niçe bir utanmadan Ḥaḳḳ'a suʾāl itmeñ neden (G 28/7)

Kıssa açısından zengin olan eserde, telmih sanatı da bu oranda fazladır. Peygamberlere, sahabe ve tabiînlere, evliyalara telmihler yapılmıştır. Ayrıca efsanevî ve edebî karakterlere de telmih yapılmıştır.

Zekeriyyā'yı gör ol nebī
Kāfirden ḳaçmaḳ emir itdi Mevlā (K 11/7)

Günāh işlemedi ʿömründe ***Yaḥyā***
ʿAşḳ meydānında ḳanı nehr-i Mevlā (K 11/22)

[59] "… Göster…"(Araf/143)
[60] "…Beni katiyen göremezsin…"(Araf/143)
[61] Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi s. 113.

Manṣūr ol sen gönül ʿışḳ dārına çıḳ
Miʿrācı dār oldı ʿāşıḳu'llah (K 10/58)

Yusūf u şānīsiñ *Sikender*-i āḫir zamān
Gelmedi cihāna ṭapuñ gibi bir pādişāh (K 39/4)

Yürürem ʿışḳ elünden yana yana
Bugün *Mecnūn*leyin oldum dīvāne (M 16/49)

Birbiriyle konu, anlam vb. yönlerden uyuşan sözcükleri bir arada kullanma sanatı olan "tenasüp" sanatı, eser içerisinde yer yer uygulanmıştır. Bazı örnekleri şunlardır:

Li-ḥamdi'llah ṭarīḳ-i *ʿaşḳ*a dāīm
*ʿĀşıḳ maʿşūḳ*adır āh intiẓāram (K 4/23)

Manṣūr ol sen gönül *ʿışḳ dār* ına çıḳ
Miʿrācı *dār* oldı ʿāşıḳu'llah (K 10/58)

Manṣūr'a Mevlā'sı bir gün ḳalbine mihmān olur
Geldi "*ene'l-ḥaḳ"* dilinden ḳıldılar *ber-dār* mest (G 36/4)

*Şī put*uñı *küfr*i terk it lāyıḳ ol dergāhına
Ġayr-ı Ḥaḳ'dan isteyen belindeki *zünnār* ola (G 27/7)

Aynı kökten gelen kelimeleri bir arada kullanma sanatı olan "iştikak" örnekleri eserde mevcuttur.

Li-ḥamdi'llah ṭarīḳ-i *ʿaşḳ*a dāīm
*ʿĀşıḳ maʿşūḳ*adır āh intiẓāram (K 4/23)

Zihī *ʿāşıḳ* zihī *maʿşūḳ* zihī *ʿaşḳ*
Ḳulına şöyle nāẓır ola Mevlā (K 11/30)

Feṭḥ-i *fütūḥ*-ı *fettāḥ* ḳıldı ḳapuñı *miftāḥ*
Feṭḥ oldı ḳamu ışlāḥ olsun ġazāñ mübārek (K 40/16)

"Manayı kuvvetlendirmek maksadıyla, manzum ya da mensur bir parçada ayni kelimeyi veya kelime gruplarını birkaç defa tekrarlamak"[62] olan tekrir sanatı, eserde sıklıkla kullanılmıştır.

Hüve'l-evvelü ***hüve'l***-āḫiru ***hū***
Hüve'ẓ-ẓāhirü ***hüve'l*** bāṭinu ***hū*** (M 1/2)

Hüve'l-maʿbūdu maḳṣūdu ***hüve'l-hū***
Hüve'l-vedūdü-maḥmūdu ***hüve'l-hū*** (M 1/3)

Yoġı var u ***varu yoġ eyler***
Çoġı az u ***azı çoḳ eyler*** (M 5/13)

İlāhī İlāhī İlāhī bu Muḥibbī rāzın
ʿArż idüp itdi saña niyāzın (M 22/22)

Zihīʿāşıḳ ***zihī***maʿşūḳ ***zihī***ʿaşḳ
Ḳulına şöyle nāẓır ola Mevlā (K 11/30)

[62] Numan Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar*, Akçağ Yayınları, s.163

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUHFETU'L-AHYÂR METNİ

A. ESERİN YAZMA NÜSHA TAVSİFİ

Muhibbî'nin telif ettiği bu eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesine kayıtlı Ayasofya bölümünün 1783 numarasında bulunmaktadır. Eserin herhangi bir yerinde müstensihe ait bilgi bulunmadığından dolayı bu eserin müellif hattı düşünülmektedir. Eserle ilgili bilgilerin verildiği beyitlerin birinde, yazan kişiye yani "kâtib"e vurgu yapılmıştır.

Raḥmet olsun mü'minler siz cānibe
Fātiḥa iḥsān idesiz ***kātibe*** (M 22/20)

Bu beyitten de anlaşılacağı gibi bu yazmanın, Muhibbî'nin kendi yazdığı nüsha olduğunu söylenebilir.

Eserin ilk ve son beyitleri şöyledir:

Başı: Haẕa Kitāb-ı Deḳāyıḳu'l-Aḫbār Li-Tuḥfeti'l-Aḫyār ve Hedīyeti'l-Ebrār
Bi'smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

Bi-ḥamdi'llāh Aḥadün Vāḥidü hū
Bi'smi'llāh ʿAẓīmün Ḥāmidi hū (M 1/1)

Sonu: Ṭurduġunca felekler olduġunca melekler
Ḥaḳ'dan budur dilekler olsun ġazāñ mübārek (K 40/19)
Temmet-temām

Eserin dış ebadı 199-125 mm iken iç sayfalarının ebadı 113-62 mm'dir. Eser genel olarak 11 satırdan oluşmaktadır. Ancak bu sayı bazen artmaktadır. Tek sütun halinde yazılmıştır, ancak bazı kısımlarında çift sütun şeklinde de kullanılmıştır. Eser cetvellidir.

Eser 90 varaktan meydan gelmiştir. Eksik sayfa, yırtılmış veya hasar görmüş sayfa yoktur. Eserin tamamı 914 beyitten ve 25 dörtlükten oluşur.

Harekeli nesih yazı türü ile yazılan eserde metinler siyah mürekkep ile yazılmıştır. Başlıklar ise kırmızı mürekkep ile belirtilmiştir.

Eserin bitiş tarihi ile ilgili müellif şöyle bir tarih düşürmüştür:

Ḳuṣūr u ʿacz-i niyāzın temām ḳıldı **Muḥibbī** tebāh
Ṭoḳuz yüz otuz üçünde tārīḫ-i nebiyu'llah (M 22/33)

Rabīʿü'l-āḫir ayında āḫir oldı bi-ḥamdi'llah
Ṣalavāt u selām ola benden aña her-gāh (M 22/34)

Hicrî 933 yılının Rebiʿü'l-âhir ayında yazılan bu eser, miladî olarak 1527 yılına denk düşmektedir.

Eserin yazılmaya başladığı yerin Amasya ve bitirildiği yerin ise İstanbul olduğunu daha önce de ifade etmiştik:

Evveli bu kelāmuñ Amasiyye'de
Āḫir kelāmıdur Ḳoṣṭanṭaniyye'de (M 22/36)

1a sayfasında "odadan çıkan Türkîdir" ibaresi ve "Ayasofya" ile "1782" numarası mevcuttur. 2a sayfasında Sultân Mahmûd tuğralı bir mühür bulunmaktadır. Mühür içerisinde Araf süresi 43. ayetin Arapça aslı yazılıdır. Bu ayet, "Bizi buna hidayet eden Allah'a hamdolsun. Allah'ın bizi hidayete erdirmesi olmasaydı, biz hidayete ermezdik." mealindedir. Bu mührün hemen altında "1783" numarası da mevcuttur.

B. METNİN İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Çalışmamız olan Tuhfetü'l-Ahyâr metninde her birine ayrı ayrı bakılmayacak kadar birçok imlâ hatası mevcuttur. Tezimizin bir dil çalışması olmadığı göz önüne alındığında genel bir çerçeve içerisinde ifade edebileceğimiz bu imlâ hususiyetlerinin bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Harekeli bir metin olması münasebetiyle atıf harfleri kimi zaman harf olarak(و), kimi zaman hareke (ُ) olarak gösterilmiştir. Aynı şekilde "a, e, ı, i, o, ö, u, ü" sesleri de bazen harf (و, ي, ا) olarak bazen de hareke (َ,ِ, ُ) olarak gösterilmiştir.
2. "-ı, -i" terkip eki zaman zaman "ي" ile gösterilmesine rağmen bazen hareke(ِ) ile bazen de hiçbir ifade kullanılmaksızın ifade edilmiştir.
3. Aynı kelimelerin yazımında bir birliktelik yoktur. Mesela "Muṣṭafâ" kelimesinin sonundaki elif-i maksûre(ي) bazı yerlerde elif-i memdûde(ا) ile yazılmıştır. Yine aynı şekilde bazı uzun ünlüler vezin gereği olmaksızın kısa yazılmıştır. "Ümîd" kelimesi "ümid" şeklinde, "ezrâḳ" kelimesi "ezraḳ" şeklinde kullanılmıştır.
4. Bazı kelimelerin harfleri değiştirerek iki farklı şekilde de yazmıştır. Mesela "yâd" ve yât", "dûzaḫ" ve dûzaḳ", "'ammu" ve " 'ammı", "yoḳ" ve "yoġ", "çoḳ" ve "çoġ", "oḳu-" ve "oḫu-" şeklinde kullanılmıştır.
5. Sert sessiz harfler bazen aynı kelimelerle yazılmamıştır. "Nice" kelimesi bazen "niçe" olarak yazılmıştır.
6. "Ḫüdâ" kelimesi bütün eser boyunca " Ḫüẕâ" şeklinde yazılırken, "dîdâr" kelimesi de "dîẕâr" biçiminde yazılmıştır.
7. Bazı kelimeler birkaç yerde yanlış yazılmıştır. "Ẕerrece" kelimesi de normal z (ز) harfi kullanılarak "zerrece" olarak yazılmıştır. Anlamı tamamen bozan harf hataları da vardır. "'Uşşâḳ" sözcüğünü "'ulşâḳ" ve "mellâḫ" kelimesi " mellâḥ" yazılması gibi.
8. Bazı yerlerde vezin gereği imale ve zihaf yapılmıştır. Mesela; "şâh-şah" olarak kullanılmıştır. "Ḥaḳ" kelimesi de "-a" hâl eki aldığında vezne uygun olması için " Ḥaḳḳ'a" yahut "Ḥaḳ'a" şeklinde yazılmıştır.
9. "-eyim, -ayım" birinci tekil şahıs çekim ekleri bazı kelimerde "-eyin, -ayın" şeklinde yazılmıştır. "vireyin, ideyin, diyeyin, çekeyin, süreyin" gibi.

10. Eski Anadolu Türkçesi'nde emir kipi yapmak için kullanılan iki şekil de kullanılmıştır. Eksiz ve "-gıl, -gil" eki ile yapılan emir sözcükleri vardır. "vir", "eylegil", "yazġıl", "ḳılġıl", "yarlıġaġıl" gibi.
11. Eski Türkçede görülen geçmiş zaman eki "-durur, -dürür" halen kullanılmaktadır. "olmuşdudur", "evvelidürür" "sâyendürür" gibi.
12. "ile" ve "ise" edatları pek çok yerde kelimeye bitişik yazılmıştır. Sesli harflerden sonra "-y" kaynaştırma ünsüzü ile kullanılmıştır. Aynı zamanda bazen de ayrı yazılmışlardır.
13. Yardımcı sessiz olan "n" harfi yerine bazı yerlerde "y" harfi kullanılmıştır. "kendüye" gibi.
14. Bazı kelimelerde "-i, -ı" üçüncü şahıs ekleri ile "-in, -ın" tamlama ekleri eski imlâ özelliklerine göre yazılmıştır. "rıżâsın(rızasını)" gibi.
15. Hemze (ء) olan kelimelerde bazen "y" kaynaştırma harfi ile kullanılmıştır. "ḳâyim" gibi.
16. Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan yapım ve çekim ekleri kullanılmaya devam edilmiştir. "ḳoyuben, uzanıben, idüben, idiser, olıcaḳ, ṭoġıcaḳ, inanayuz" gibi örnekler mevcuttur.

C. METİN ÇEVİRİSİNDE TAKİP EDİLEN USÛL

1. Eserin tek nüshası olan Süleymaniye Kütüphanesi'ne kayıtlı Ayasofya bölümünde bulunan, 1783 numaralı nüsha kullanılmıştır.

2. Nüshaların varak numaraları baştan "2b, 3a…" şeklinde düzenlenmiştir. Beyit numaraları eserde mevcut olmayıp, çeviride kolaylık sağlaması için sonradan verilmiştir.

3. Ayet ve hadisler şiir metninden asıl alınarak transkripsiyon alfabesiyle yazılmıştır. Arapça metinlerde aynı şekilde çevrilmiştir.

4. Metinde geçen ayet, hadis ve diğer Arapça ibarelerin çevirileri dipnotta verildikten sonra ayetlerin geçtiği sûre adı ve ayet numaraları verilmiştir. Bazı ayet, hadis ve Arapça ibarelerin bir bölümü verilmişse, dipnotta cümle bağlamı bakımından tamamı veya cümle bitimine kadar olan bölümü yazılmıştır.

5. Metinde yanlış yazılmış yerler dipnotta belirtilip, doğru olan şekil gösterilmiştir.

6. Metinde kelimelerin yazımı konusunda birlik bulunmadığından dolayı aynı kelimeler değişik biçimde yazılmıştır. İmlâ birliğinin olmadığı kullanımların yazımında metne bağlı kalınmıştır.

7. Şairin mahlası geçen yerler, bölüm başlıkları ve vezinler kalın siyah yazılmıştır.

8. Ayet, hadis ve Arapça özlü söz, şiir vb. ifadelerde tırnak işareti (",") ile belirtilmiştir.

9. Edatların ayrı veya birleşik yazımı hususunda metinde ayrılıklar olduğu için hepsi ayrı yazılmıştır.

10. Vezinler, şiirlerin başında verilmiştir. Vezin hataları çok fazla olduğundan dolayı genel olarak kullanıldığını düşündüğümüz kalıp verilmiştir. Yapılan hatalar tek tek belirtilmiştir.

11. Hatalı olan vezinlerin, vezne uygun hale getirilmesi için metin tamiri yapılmıştır. Metin tamirinin olduğu yerler "köşeli parantez" ([ ]) ile gösterilmiştir. Köşeli parantez

içerisinde yer alan ekler ve kelimeler vezne uygun hale getirilmek için ya eklenmiştir ya da çıkarılmıştır.

12. Farsça birleşik ve türemiş sözcüklerde, sözcük ile ek arasında kısa çizgi (-) konulmuştur.

13. Özel adların ilk harfi büyük yazılmıştır. Özel ad ek almış ise ek ile arasına kesme işareti (‘) koyulmuştur.

14. Zarf fiil olan “-up, -üp, -ıp, -ip” eki metinde sonu “-b” harfi ile yazılmasına karşın yine de “-p” şeklinde yazılmıştır.

15. Vav-ı ma’dûleler (ˇ) işaretiyle gösterilmiştir. Ḫˇocā, ḫˇor gibi.

16. Metin çevirisinde okunamayan yerler üç nokta (…) ile belirtilmiştir. Okuyuşundan emin olunamayan yerlerde ise soru işareti (?) kullanılmıştır.

17. Metinde ayet ve sure numaralarını “**mushaf.diyanet.gov.tr**” adresinden alıntılanarak kullanmış bulunmaktayız.

D. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا آ ء	ʾ; Ā ā; A a; E e; İ i ī	ص	Ṣ ṣ
ب	B b	ض	Ḍ ḍ; Ż ż
پ	P p	ط	Ṭ ṭ
ة ت	T t	ظ	Ẓ ẓ
ث	Ş ş	ع	ʿ
ج	C c	غ	Ġ ġ
چ	Ç ç	ف	F f
ح	Ḥ ḥ	ق	Ḳ ḳ
خ	Ḫ ḫ	ك	K k; ñ; G g
د	D d	ل	L l
ذ	Ẕ ẕ	م	M m
ر	R r	ن	N n
ز	Z z	و	ve; vu vü; u ü ū; ˇ
س	S s	ه ھ	H h
ش	Ş ş	ى	Y y

E. METİN

HĀẔĀ KİTĀB-I DEḴĀYIḴU'L-AḪBĀR Lİ-TUḤFETİ'L-AḪYĀR VE HEDİYETİ'L-EBRĀR

2b

(1)

Bi'smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Bi-ḥamdi'llāh[i] Aḥadün Vāḥidü hū
   Bi'smi'llāh[i] ʿaẓīmün Ḥāmidi hū

2. Hüve'l-evvelü hüve'l-āḫiru [hüve'l]-hū
   Hüve'ẓ-ẓāhirü hüve'l bāṭinu [hüve'l]-hū

3. Hüve'l-maʿbūdu['l] maḳṣūdu hüve'l-hū
   Hüve'l-vedūdü['l]-maḥmūdu hüve'l-hū

4. Hüve'l-ḥayyü'l-ḳayyūmu hüve'l-hū
   Hüve'd-dāʾīmü['l]-ḳāyimu hüve'l-hū

5. Hüve'l-Ḳur'ānu['l]-burhānu hüve'l-hū
   Hüve'r-raḥmanu['l]-müsteʿānu hüve'l-hū

6. Hüve'l-ġaffāru['s]-settāru hüve'l-hū
   Hüve'l-cebbāru['l]-ḳahhāru hüve'l-hū

7. Hüve'l-ʿalīmü['l]-ḥalīmu hüve'l-hū
   Hüve'l-kerīmü [hüve'r]-raḥīmu hüve'l-hū

8. Hüve'l fettāḥü['r]-rezzāḳu hüve'l-hū
   Hüve'l-fāṭıru['l]-ḫallāḳu hüve'l-hū

9. Hüve'ṣ-ṣabūrü['ş]-şekūrü hüve'l-hū
   Hüve'l-ʿalīmü['l]-ġafūru hüve'l-hū

4 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

3a

10. Cānlaruñ tesbīḥ u ẕikri cānı hū[63]
Fikr ü şükri cānumuñ cānānı hū

11. Tesbīḥidür göñlümüñ Sulṭān'ı hū
Vird-i zebānıdur cānumuñ Sübḥān'ı hū

12. Tesbīḥidür göñlümüñ Burhān'ı hū
Vird-i zebānıdur cānumuñ Raḥmān'ı hū

13. Tesbīḥidür göñlümüñ Ġufrān'ı hū
Vird-i zebānıdur cānumuñ Ḥannān'ı hū

14. Tesbīḥidür göñlümüñ lisānı hū
Tesbīḥidür göñlümüñ Mennān'ı hū

15. Tesbīḥidür göñlümüñ Deyyān'ı hū
Tesbīḥidür göñlümüñ elḥānı hū

16. Tesbīḥidür göñlümüñ rev-ḥānı hū
Tesbīḥidür göñlümüñ pinhānı hū

17. Tesbīḥidür göñlümüñ beyānı hū
Ḳamu ismüñ ẓāhiri ʿayānı hū

3b

18. Adlaruñ sulṭānıdur sulṭānı hū
Nice insān şerḥ ide Sübḥān'ı hū

19. Gizledüñ cānlar içinde cānı hū
Cānum cānı oldı hū cānānı hū

---

[63] Bu beyitten sonra vezin "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün" olarak değişmiştir.
11 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
19 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

20. İçmişem cām-ı elest peymānı hū
Olmışam mest ḥaşre dek peymānı hū

21. Cān ḳurbān ʿāşuḳuñ erkānı hū
Vireyin ʿaşḳuñ yolunda cānı hū

22. ʿĀlemi der-yaft iderem ḳānı hū
Olmışamdur zār-ı ser-gerdānı hū

23. Bu cihān oldı baña zindān-ı hū
Ey ḥabībüm ḳıl ḫalāṣ ḫandānı hū

24. Ey ṭabībüm derdliyem dermān-ı hū
Buldı dermān vaṣluña ʿirfān-ı hū

25. N'idem āh oldum bu yolda ḥayvānı hū
İtmedi ḥayvān daḫi noḳṣānı hū

4a

26. Cürm ü ʿiṣyān ile geçdi cānı hū
Nice virem ḥażrete ben cānı hū

27. İlāhī yoldaş ḳıl baña….[64] īmānı hū
Küllüye īmānı ḳıl erzān-ı hū

28. İlāhī "erzuḳnā[65]" direm hüve'llah
Īmānı erzān itdüñ el-ḥamdu'lillah

(2)

Velehü Eyżan

25 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[64] Okunamadı.

27 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[65] Rızıklandır.

28 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1. Çıḳsa ʿarşa ʿarş daḫi olmaz ḥicāb
   "Yā hū yā men hū" ḳul hū intisāb

2. Ey göñül bulduñ bu adı rāyıgān[66]
4b
   Hīç ʿamel ḳazanmaduñ ġāfil uyan

3. Bulur iseñ daḫi ecelden emān
   Ḥaḳḳ'a lāyıḳ ʿamel ḳıl sende ī cān

4. Cānlaruñ tesbīḥi hüve'l-müsteʿān
   Perde olmaz çıḳsa ʿarş-ı āsimān

5. Selām olsun eyā ḫayırlu insān
   Nebīler serveri min külli iḥsān

6. Selām olsun eyā ser-tāc-ı enbiyā
   Ki ṭapuñ olmuşdurur miʿrāc-ı enbiyā

7. Selām olsun eyā ḫayru'l-beşer
   Ki ḫˇān-ı şefāʿatuña olupdur ac enbiyā
5a
8. Bi'sm'illahi evvelidürür kelāmuñ
   El-ḥamdu'lillah indi ḳıyāmuñ

9. El-ḥamdu'lillahi ḥamden keşīren
   Sübḥāna'llahi erişmez şeyʾen eseren

---

1 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[66] Rāygān: Vezin için "rāyıgān" yazılmıştır.
3 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
6 Bu beytin vezni bozuktur.
7 Bu beytin vezni bozuktur.
8 Bu beytin vezni bozuktur.
9 Bu beytin vezni bozuktur.

10. İlāhī ne insān seyyīd-i Mevlā
Erişmez ʿaḳl-ı küll Mevlādur aʿlā

11. Aḥad u Vāḥid u Ferd u Ṣameddür
"Lem yelid velem yūled ve lem yekun lehü kufuven aḥad"[67]dür

(3)

Men eḥabbe şey'en ekṣera ẕikrehu[68]
Men ʿarefa'llahu ṭāle lisānehu[69]
Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿûlün

1. Bilir Teñri'yi kişi olsa ʿāḳıl
5b
Olmaz ẕikr ile tesbīḥden o ġāfil

2. Teñri'yi kim ki bildise ey yār
Dili vü ẕikri onuñ tesbīḥi uzar

3. Muḥabbeti kimde var ise Ḫudā'nuñ
Fikr u ḥayreti artar dāʾīm anuñ

4. Muḥabbet ẕikrin arturur Mevlā'nuñ
Ẕikri fikrin arturur Yezdān'uñ

5. Fikr-i müşāhede arturur Ḫudā'nuñ
Müşāfehe ḥayrānlıḳ arturur Ḫudā'nuñ

---

10 Bu beyitin vezni bozuktur.
11 Bu beyitin vezni bozuktur.
[67] "O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur." (İhlas/3-4)
[68] "Kim bir şeyi severse, çokça zikreder."(Ali el-Mütteki, Kenzül Ummal, 1/425, No:1829)
[69] Allah'ı bilenin dili açılır.
1 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
2 Bu beytin vezni bozuktur.
3 Bu beytin vezni bozuktur.
4 Bu beytin vezni bozuktur.
5 Bu beytin vezni bozuktur.

6. Ḥayrānlıḳ kişi āh dilsiz eyler
   Kelāmın ehl-i tefsīr ḫoş söyler

6a

7. Söylememek ḳamu eylik başıdur
   Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ'uñ yoldaşıdur

8. Aġzına ḳor idi ṣıddīḳ ṭaşı
   Söylemeyem diyü ṭutardı ṭaşı

9. Müşāhede ġarīb ḳıldı ḥayrān
   Firāḳuñla ḥabībī zār u giryān

10. Ḥayrānlıḳ eyledi faḳīri dilsiz
    İstemezem kimseyle söyleyem söz

11. Kelām idene istemen ḫiṭābın
    Oḳusam dün u gün ḥüsnüñ kitābın

12. Oḳumaḳdan[70] bulur cān āşināyı

6b

    Oḳumaḳdan bulur Ḥaḳ'dan liḳāyı

13. Niçe bir çekeyim firḳat ʿaẕābın
    İlāhī cāna ac fetḥ eyle bābın

14. İlāhī niçe çekem intiẓārı
    İrer ʿarş-ı ʿaẓīme āh u zārı

15. İlāhī cānumuñ yoḳdur ḳarārı
    Dükendi ḳalmadı ṣabrum ḳarārı

---

6 Bu beytin vezni bozuktur.
7 Bu beytin vezni bozuktur.
8 Bu beytin vezni bozuktur.
10 Bu beytin vezni bozuktur.

[70] Üstü çizili olarak yazılmış "cān" kelimesi vardır.

16. Ne ḳışı bilürem ne bahārı
    Yile virdüm ḳamu nāmūs u ʿārı

17. Gerekmez dü cihānuñ cümle varı
    Cemālüñ isterem ḳıl baña yārı

7a

(4)

Münācāt-ı Tecellī

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Cemālüñe Ḫudā āh intiẓāram
   Viṣālüñe Mevlā āh intiẓāram

2. ʿİnāyet ḳıl baña vechüñi ʿarż it
   Müşāhede ḳılam aña āh intiẓāram

3. Firāḳuñ nārına duymaz āh dil ü cān
   İrişdür dem-i vaṣla cānā āh intiẓāram

4. Firāḳuñuñ bir sāʿati biñ yılcadur āh
   Dükenmez sāʿatüñ āh intiẓāram

5. Sāl u māh hicrilen iñledürsin
   Ki ḫoş gelür[im] diyem āh intiẓāram

7b

6. Niçe mihmān olayın bu fenāda
   Beḳānuñ ʿazmine āh intiẓāram

7. Sīnem Ṭur'ına āh ḳılsañ tecellī
   Tecellī ḳılmaduñ [aña] āh intiẓāram

---

1 Bu mısraʿ da vezin bozuktur.
2 Bu mısraʿ da vezin bozuktur.
3 Bu beytin vezni bozuktur.
4 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

8. Benüm yoḳdur liyāḳatum İlāhī
Tecellāña diyem āh intiẓāram

9. Naẓar ḳılduñ turāba oldı kimyā
İderven dün ü gün fiġān āh intiẓāram*

10. İlāhī ḫāk-i gevher ḳıldı ʿaşḳuñ
İder nūr u żiyā āh intiẓāram

11. ʿAşḳuñ sulṭānı bu cān ḫaymesini**
8a
Yaġmaya vireli āh intiẓāram

12. Niçe ṣabr ideyin sulṭān-ı ʿālem
Niçe bir diyeyin āh intiẓāram

13. İçeli cām-ı ʿaşḳuñ cürʿasından
Mest oldı murġ-ı cān āh intiẓāram***

14. Ṣabrum şīşesin uşatdı ʿaşḳuñ
Ni ʿār u nāmūsem āh intiẓāram

15. ʿĀşıḳlar nūr-ı ʿaşḳa nār dimişler
Ḳaçan nār oldı nūr āh intiẓāram

16. Benüm nūrumdurur ʿaşḳuñ İlāhī
Baña tuḥfedurur āh intiẓāram

8b

17. Benem ḫaste-yi bī-dermān ḥabībüm
Ṭabībüm ḳıl şifā āh intiẓāram

---

9 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
11 Bu beytin vezni bozuktur.
13 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

18. Benem ḡāk ile yeksān cürm ü bī-ʿad
İlāhī ḳıl meded āh intiẓāram

19. Ne ʿilm u ne ʿamel ṭāʿatde taḳṣīr
Ümīdüm raḥmetüñe āh intiẓāram

20. Beni girdāba ṣaldı baḥr-i ḥayret
İlāhī eylegil ḡalāṣ āh intiẓāram

21. ʿÖmür geçdi dirīġ cānandan ayru
Dil ü cāndan oldum müberrā āh intiẓāram

22. ʿĀşıḳlar fāniye zindān dimişler
9a Ḫudāyā ḳıl ḡalāṣ āh intiẓāram

23. Li-ḥamdı'llah ṭarīḳ-i ʿaşḳa dāʾīm
ʿĀşıḳ [u] maʿşūḳadır āh intiẓāram

24. **Muḥibbī** sen ḥayātuñdan güzer ḳıl
İriş dosta dime āh intiẓāram

(5)

Küntü Kenzen Maḫfiyyen[71]

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. İlāhī küllü maḫlūḳuñ İlāhī
"Küntü kenzi" ʿarż itdüñ İlāhī

19 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
20 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
21 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

[71] "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en uğrafe fe halaktül halke li uğrafe". ("Ben gizli bir hazine idim. Bilinmekliğimi diledim. Onun için bu halkı ve âlemleri yarattım"). Bk. Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük),* Enderun Kitabevi, s. 91.

1 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

2. ʿĀcizdür māsivā şerḫ ide her şey
   "Lā-yenāmu ve lā yemūt küllü ḥay[72]"

3. Dü ʿālem milkinde ṣaḥf-ı ṣuffe
9b
   Ṭoludur anıñla ṣaḥn-ı ṣuffe

4. Ne yirde isteseñ ol yirde ḥāżır
   Ḳamu efʿālüñe peyveste nāẓır

5. Dime yanuma ḳala ne ḳılarsañ
   Bulursıñ ḫayr u şer ne iderseñ

6. ʿĀlim'dür yoḳ anuñ ʿilmine ġāyet
   Ḳādir'dür ḳudretine yoḳ ʿināyet

7. Ḥakīm'dür sır irişmez ḥikmetine
   Raḥīm'dür fikr irmez raḥmetine

8. Ḥafīẓ'dür dört kitāb ʿilminde noḳṭa
   Muḥīṭ'dür ḳamuya yoḳ ṭaşrada noḳṭa
10a
9. ʿAlīm'dür ʿaḳl-ı küll ʿilminde suḫte
   Muḥyī āteşi ʿaşḳ ile efrūḫte

10. Raḥīm'dür kim dü ʿālem raḥmetine
    Ġarḳ olmaḳ dilerler baḥr-i raḥmetine

11. Kerīm'dür irişen andan keremdür
    Kerīm'den umulan dāʾīm keremdür

---

[72] Uyumayan ve ölmeyen, her zaman diri olan [Allah].
2 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
3 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
8 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
9 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
10 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

12.Ḳadīr’dür cümle şeyʾe ḳudreti var
Ḳılur nice dilerse ḳuvveti var

13.Yoġı var u varu yoġ eyler
Çoġı az u azı çoḳ eyler

14.Luṭf ile cihānı bahāristan eyler
10b Ḳahr ile döner zimistān eyler

15.Dilerse bir gedāyı şāh ḳılur
Dilemezse ḥāṣılın tebāh ḳılur

16.Ḳādir’dür ider ẕerre-i āfitāb
Ḥākim’dür maḥkūmı anuñ bī-ḥisāb

17.Odur Evvel odur āḫir ancaḳ
Odur Bāṭın odur ẓāhir ancaḳ

18.Diledi küllī var eyleye Ḥaḳ
İki ʿālemi ḳamu var eyleye Ḥaḳ

19.Ẓuhūra getüre diledi nūrı
Mübārek ẕātından ayırdı nūrı
11a

20.Ḳudret ile nūrı çünki yaratdı
Külli şeyʾi o nūrdan ẓāhir itdi

---

13 Bu beytin vezni bozuktur.
14 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
16 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
17 Bu beytin vezni bozuktur.
18 Bu beytin vezni bozuktur.
19 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
20 Bu beytin vezni bozuktur.

21.Ḫalḳ itmemişdi ʿarş-ı ʿaẓīmi
Döşememişdi ferş-i faḫīmi

22.Ḫalḳ itdi nūrın şāhı cihānuñ
Getürdi ẓāhire gencin zamānuñ

23.Ḥażret-i Ḥaḳ ol nūra oldı müştāḳ
Ḳoyuben ḳarşusına oldı ʿuşşāḳ

24.Ḥabībümsin didi ben saña ʿāşıḳ
Sen daḫi baña maʿşūḳ-ı lāyıḳ

25.Seni sevdüm ḥabīb eyledüm
11b
Derdi olanlara ṭabīb eyledüm

26.Kim ki seve cāndan seni
Yarın raḥmetümle ṭoylayam anı

27.Çün ʿayān oldı nūr-ı Muṣṭafā
Ol ṣaçı “ve’l-leyli” u yüzi “ḍuḥā”

28.Kü[l]līden ilerü geldi o Sulṭān
Velī ṣoñra ʿayān eyledi Sübḥān

29.Ḳalemi daḫi eyle ḳıldı ẓāhir
Baʿde levḥi daḫi eyledi ḥāżır

---

21 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
23 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
24 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
25 Bu beytin vezni bozuktur.
26 Bu beytin vezni bozuktur.
27 Bu beytin vezni bozuktur.

30.Emr itdi ḳaleme ḳıl baña secde
Secde eyledi ögretdi levḥe secde

12a

31.İkisi de bile secde iderler
Ḥaḳ'uñ emrin yirine getürürler

32.Ḳalem yazdı emir itdi Ḫüdā
Ḳalem didi ne yazayın Mevlā

33.Didi yazġıl Lā ilahe illa'llah
Yine yazġıl Muḥammedun Resūlu'llah

34.Biş yüz yılda yazdı Lā ilahe illa'llah
Biş yüz yılda yazdı Muḥammedun Resūlu'llah

35.Tevḥīd kelīmesin çün yazdı ḳalem
Bu ḥayretden iki şaḳḳ oldı ḳalem

36.Ne muḳarreb bu ne maḥbūb ḳuldur

12b

Ḥaḳ Teʿālā ismine ismi mevṣūldur

37.Şaḳḳ olduġı yirden bir noḳṭa ṭamladı
Uzanuben o noḳṭa elif oldı

38.İki yanı egildi bi oldı
Tā oldı ṣā oldı cim oldı

---

30 Bu beytin vezni bozuktur.
32 Bu beytin vezni bozuktur.
33 Bu beytin vezni bozuktur.
34 Bu beytin vezni bozuktur.
35 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
36 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
37 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
38 Bu beytin vezni bozuktur.

39.Ḥurūf[-ı] tehecci andan ẓāhir oldı
ʿİlm-i nūrı cihānda her ne oldı

40.Deryā-yı ʿilm ile yir u gök ṭoludur
Cemīʿsi o ḥayret noḳṭasıdur

41.Eger cānum ola deryā-yı ʿummān
O ḥayret noḳṭasına ola ḳurbān

13a

42.Ṣadā eyler **Muḥibbī** cān içinde
Ki ġarḳ ola nūr-ı Yezdān içinde

43.Ḥabībüm didi ol şāh-ı cihāna
Ḥabībümdür bāʿiṣ kevn-i mekāna

44.Ḥabībine didi sensin ḥabībüm
Senüñ gibi daḫi yoḳdur raġībüm

45.Senüñçün yaradıldı bu ʿālem
Senüñ dostluġuña oldı bu ādem

46.Sen olmasañ yaratmaz idüm ey dost
Hemān maḳṣūd olan sen idüñ ey dost

47.Seni seven beni sever ḥabībüm

13b

Saña iren baña irer ḥabībüm

48.Seni seveni severem ḥabībüm
Ḥabībüñi isterem ḥabībüm

---

39 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
40 Bu beytin vezni bozuktur.
48 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

49.Her kim seve seni cān ile
Mesrūr idem anı cinān ile

50.Her kim yoluña cān vire
ʿĀḳıbet ol bañа ire

51.Cāndan ben faḳīr-i dil-ḫaste
Ḫiẕmetüñe olmuşam miyān-beste

52.Faḳīr u kem faḳīr u kem faḳīrüñ
Īmānın yoldaş it ben ḥaḳīrüñ

14a

53.Severem ben daḫi yā Rab ḥabībüñ
Bu dertlü göñlüme odur ṭabībüñ

54.Sevenlerden beni eyle İlāhī
Dilerem [ey] pādişāhlar pādişāhı

55.Muḥammed küllī cānıdur cihānuñ
Şefīʿü'l-müẕnibīn ehl-i ʿiṣyānuñ

56.Fidā yoluna cān olursa yüz biñ
Nedir yüz biñ hezārān niçe yüz biñ

57.Ḫudā medḥin ider dāʾīm ḥabībüñ
Ne sözi var burada ʿandelībüñ

58.Anı medḥ idemez meddāḥ olanlar

14b

Baḥr-i medāḥat içinde mellāḫ olanlar

---

49 Bu beytin vezni bozuktur.
50 Bu beytin vezni bozuktur.
51 Bu beytin vezni bozuktur.
55 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
58 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

59.Nice şerḥ ideyim şāhum cemālüñ
Ḥabībisin ḥabībi[sin] Ẕü'l-celāl'üñ

60.Saña virdi cemīʿ-i her kemāli
Maḳāmı saña virdi küllī ʿālī

61.On sekiz biñ ʿālem ḳatuñda ẕerre
Seni şerḥ idemezler ẕerre-i merre

62.Ḥabībüm seni kim ide rivāyet
İder mi ḳadre ʿummāndan hikāyet

63.Eyā söz añlayan diñle cevānı
Yazasın levḥ-i cāne bu ḫiṭābı

15a

64.Cihāna maʿlūm idüp ismin Āḥad
Didi ḳulumdur hem resūlum Muḥammed

65.Yaratdı key ʿaẓīm resūlini Ḥaḳ
Birlige mīm ḥicāb olmuşdur ancaḳ

66.Medḥ iderdi Ḫudā dāʾīm ḥabībin
Melekler ʿarż ider dāduñ ṭabībiñ

67.Didi Ḥaḳ idiserdür baña miʿrāc
Kim ola olmaya ol cāna muḥtāc

68.Kelāmı gūş ider Cibrīl-i Emīn
Diledi ḥażret-i Ḥaḳ'dan vaḥy-i emīn

---

61 Birinci beytin vezni bozuktur.
64 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
65 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
66 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
68 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

69.Yigirmi biñ yıldan ilerü Cibrīl
15b
Diledi ḥażret-i Ḥaḳ'dan anı Cibrīl

70.Ben olayın ġāşiyedārı ḥabībüñ
İcābet ḳıldı duʿāsın Cebraʾīl'üñ

71.Ḳabūl oldı duʿā olmadı muḥtāc
Götürdi ġāşiyesin ḳıldı miʿrāc

72.Didi ki ṣad hezār el-ḥamdu'lillah
Murāduma beni irgürdi Allah

73.Ẕī-resūl Cebraʾīl gibi ferişte
Ġāşiyesin götürdi oldı ḥüccete

74.Yigirmi biñ yıldan ilerü diler
Ġāşiyedārlıġın almaġa iver
16a
75.Ḳalan peyġamberlere indügi üç biñ idi
Ḥabībine inen ʿişrin yedi biñ idi

76.Yaradılduġunda evvelde Ādem
Meleklere buyurdı secde ol dem

77.Ḥażretinden budur olan dilekler
Üç yüz yıl secdede ḳaldı melekler

78.Oldı senüñçün Ādem'e secde
Senüñ nūruña ḳaldı ḳamu vecde

---

69 Bu beyitin vezni bozuktur.
70 Bu beyitin vezni bozuktur.
74 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
75 Bu beyitin vezni bozuktur.
76 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
77 Bu beyitin vezni bozuktur.
78 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

79.Olan ʿārif var ḳıyās eyle o şāhı
Muḳarreb nice yaratmış Ḫudā ol māhı

80.Dü cihān güneşinüñ bendesiyem
16b
Bir kemter kemīne figendesiyem

81.ʿArṣa-i medāḥatde anuñ ḫˇāndesiyem
ʿArża-i şefāʿatinde anuñ cūyendesiyem

82.Gider cānuñ ḳulaġından panbuġı
Uyar cān u dili yansun Ḥaḳ çırāġı

83.Bugün ḥarc eylerem ben cān cevherin
Eger ṣarrāf iseñ al medḥ-i Yezdān gevherin

84.Alup sen anı ḳoy cān ḫazinine
Virmek olmaz anı mekān kevnine

85.Mübārek mevlidi ẓāhir olıcaḳ
Dü cihān şemsi dünyāya ṭoġıcaḳ
17a
86.Ṣanma ol şāh cihāna ṣoñ geldi
Anuñ içün direm saña bu pendi

87.Ṣoñra geldi dime yaşda uludur
Anı eyle bilmeyenler key alūdur

---

79 Bu beytin vezni bozuktur.
80 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
81 Bu beytin vezni bozuktur.
82 Bu beytin vezni bozuktur.
83 Bu beytin vezni bozuktur.
84 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
86 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
87 Bu beytin vezni bozuktur.

88.Ḥabībullah’dan iderem rivāyet
Ḳamu güm-rāha andandur hidāyet

89.Dü cihān şemsi bir gün ḥalvetinde
Ṣaḥābeler nücūm olmış ḳatında

90.Cebrāʾīl-i Emīn irişi geldi
Bir maṣlaḥat çün bu söz añıldı

91.Żarūrī mevlūdünde ḳıldı ẓāhir
17b
Muḥibbī daḫi naẓm eyledi āḫir

92.Söz arasında didi kim ḳarındaş
ʿÖmür birle sen mi yaşlu ya ben pür yaş

93.Gerçi terki edebdür yā ḥabībī
Yaşlıyuz ola biz sizden yā ṭabībi

94.Yaşlu olmasına nedür delilüñ
Baña ʿarż eyle ki bilem ḳīlüñ

95.Ḥabībüm delīlüm budur ki ʿarşda
Bir yıldız var ṭoġar otuz biñ yılda

96.Nücūm ṭoġar otuz biñ yılda bir kez
Ben anı görmüşem otuz biñ kez
18a
97.Yā Cebraʾīl gönlüñ ḫoş ṭut dir ol şāh
Benüm cānumdur ol yıldız ol āgāh

---

90 Bu beytin vezni bozuktur.
92 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
93 Bu beytin vezni bozuktur.
94 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
95 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
96 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
97 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

98.Ferişte var mı senden daḫi yaşlu
Cebrāʾīl dir neʿam Mīkāʾīl yaşlu

99.Mīkāʾīl'i görmege ṭālib oldı
Olda raġbetine Resūl'üñ rāġıb oldı

100. Didi kim ne ḳadardur ḥadd-i ʿömrüñ
Ne zamāndan berü cihānı gördüñ

101. Ḥabībī bu ḳadar ʿömrüm bilürem
ʿArş üzerinde bir yıldız ṭoġar görürem

102. Ṭoġar bir kez [o] yıldız otuz ulūf
18b
Ben anı görmişemdür elli ulūf

103. Var mıdur yaşlu senden yaradulmış
Neʿam ḥabībī ʿAzrāʾīl yaradulmış

104. ʿAzrāʾīl'i diledi Ḥabībullah
ʿAzrāʾīl'i daḫi virip idi Allah

105. Yā ʿAzrāʾīl ʿömrüñ uzun luġatı
Nice bilürsiñ diyesin anı

106. Bu ḳadar vardurur ʿömrüm ġāyet
ʿArşda bir yıldız ṭoġar gördüm bī-nihāyet

---

98 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
99 Bu beytin vezni bozuktur.
101 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
103 Bu beytin vezni bozuktur.
104 Bu beytin vezni bozuktur.
105 Bu beytin vezni bozuktur.
106 Bu beytin vezni bozuktur.

107. Otuz biñ yılda bir ṭoġar o yıldız
Görmişem ben anı yetmiş biñ otuz

19a

108. ʿAzrāʾīl'e var mıdur senden ʿömürlü
Didi İsrāfīl'dür ey nīk-rū

109. İsrāfīl'i daḫi görmek diledi
Oluḳ sāʿat İsrāfīl daḫi geldi

110. Ṣordı ʿömrini Ḥażret-i risālet
Ḫaber virdi ʿömründen bī-nihāyet

111. Bildügüm budur ʿömrümi cānān
ʿArşda yıldız ṭoġar gördüm firāvān

112. Ol yıldız ṭoġar yılda otuz biñ
Görmişem ben anı yüz yigirmi biñ

113. İsrāfīl didi ʿömrinüñ hevāsın

19b

Didigüm ḳamusından pīşvāsın

114. O zamānda ne var idi dir Aḥmed
Var idi yā ḥabībī meydān-ı vaḥdet

115. Ne var idi o meydānuñ içinde
İki şaḫış var idi iki başında

---

107 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
108 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
109 Bu beytin vezni bozuktur.
110 Bu beytin vezni bozuktur.
111 Bu beytin vezni bozuktur.
112 Bu beytin vezni bozuktur.
113 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
114 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
115 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

116. Var idi ḳızıl altun ṭop elinde
Çevgānıda var idi belisinde

117. Çaḳar çevgānla ṭopı bu ocadaġın
Obaşdan çaḳarlar bu ocadaġın

118. Resūl ḥażreti dir idi şaḫış kimler idi
Bilmezem dir ḥabībī kimler idi

20a

119. Birisi ben idim ol şaḫṣ-ı ʿālī
Birimüz daḫi ʿammum oġlı ʿAlī

120. Cān u cihān ṭolu ṣalāt u selām
Ola ḥażretüñe tā rūz-ı ḳıyām

121. Olan ʿārif ḳıyās eyler o şāhı
Muḳarreb nice yaratmış Allah'ı(?)

122. Añladuñ bu ḥāli yār-ı ṣādıḳ
Ne zamān ḥabībī ḫalḳ itdi ḫālıḳ

123. Ḫarc itdüm gevheri ʿirfān içinde
Diñleyen ṣaḳlasun ey cān içinde

124.İnsānsuñ alursın meʿānī

20b

Ḥayvān iseñ ne bilürsin meʿānī

---

116 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
117 Bu beytin vezni bozuktur.
118 Bu beytin vezni bozuktur.
121 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
122 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
123 Bu beytin vezni bozuktur.
124 Bu beytin vezni bozuktur.

125. “Fe tebāreka’llahu aḥsenü’l-ḫāliḳīn”[73]
“Ve’r-zuḳnā ve ente ḫayru’r-rāziḳīn”[74]

126. Olmaḳ dilerseñ Resūl-i Ḥaḳḳ’a elyaḳ
Ümmetisiñ digil “āmennā veṣaddaḳ[75]”

127. Diñiz “āmennā veṣaddaḳnā” hezārān bār
Bugün arzūlayan görmege dīdār

128. “İlahenā seyyīdenā mevlānā”
“Āmennā veṣaddaḳnā veṣaddaḳnā”

(6)

Medḥ-i Resūl ʿAleyhi’s-selām

Mefāʿîlün / Mefâʾîlün / Feʿûlün

1. Ṣalātu teslīmātu çoḳ teḥiyyāt
21a
Ola ḥażretüñe ilā yevmi’s-sāʿat

2. Oḳuram dün u gün “naṣrun mine’llah[76]”
Ki cemālüñ göstere baña Allah

3. Ne dil ile idem medḥuñ ḥabībī
İki cihānda meddāḥuñdur Allah

4. Cemālüñ sāʾīliyem nice gündüz
Benüm virdümdürür “şeyʾenlillah[77]”

---

[73] “…Yaratanların en güzeli olan Allah’ın şanı ne yücedir.”(Müminün/14).
125 Bu beytin vezni bozuktur.
[74]“… Bizi rızıklandır. Sen rızıklandıranların en hayırlısısın.”(Maide/114).
126 Bu beytin vezni bozuktur.
[75] İman ettik ve tasdik ettik.
127 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
128 Bu beytin vezni bozuktur.
1 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[76] “…Allah’tan yardım…”(Saff süresi/13)
2 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[77] Allah rızası için.
4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

5. Cān levḥinde yazılmışdur ḫayālüñ
   Bu ḥāle ṣad hezār el-ḥamdu'lillah

6. Günāhkārem ṭapuñdurur penāhum
   Şefāʿatüñ umaram Ḥabībullah

21b

7. Medīnede mübārek işigüñde
   Ḫudā cānum ala inşāʾallah

8. "Allahumme erzuḳnā[78]" direm her bār
   "Bi-faḍlike ve keremike[79]" yā Allah

9. Ḫudā ḫalḳ itmedi Aḥmed gibi [bir] şāh
   Eder medḥin ḥabībüñ dāʾīm Allah

10. Senüñ içün yaradıldı melekler
    Saña müştāḳ olupdur mihr ile māh

11. Bende kem bir gedā kem mübtelā kem
    Ḫāk-i pāyuñ cilādur ʿaynuma ey şāh

12. Şefāʿat it dile beni Ḫudā'dan

22a

Beytullah'ı ʿināyet eyleye rāh

13. Firāḳuñ ile olmışam mükedder
    Ḫayālüñdür ḥabībüm baña hem-rāh

14. Firāḳuñ olamı vaṣla mübeddel
    Faḳīr ol günlere iremi nāgāh

---

[78] Allah'ım rızıklandır.
8 Bu beytin vezni bozuktur.
[79] Fazlın ve keremin ile.
12 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

15. Mübārek ravżañı idem ziyāret
Diyem anda firāvān el-ḥamdu'lillah

16. Sürem yüzüm mübārek eşigüñe
İşigüñde cānumı ala Allah

17. Ḥabībüñ ḥürmeti içün dilerem
Medīne'de beni fevt eyle Allah

22b

18. Ḥabībüñ[üñ] mübārek yatdugı yir
İdesün ʿaynuma benüm dīde-gāh

19. Görem nūrını ol şems-i cihānuñ
Şefāʿatinden beni mugtenem ide her-gāh

20. İcābet ḳıl duʿāsını faḳīrüñ
İrişdür maḳṣūda küllī Allah

21. Ḫudāyā refīḳ it tevfīḳ-i lisāna
Taḥḳīḳ eyle ṭarīḳ-i külli insāna

22. Ḥikmet bābın ac tevḥīd-i cāndan
Götür cān ʿaynısuñ cānib-i cāndan

23. Çerāg it yaḳīnuñ nūrını cāna

23a

Göñülden ḳıl ırak ẓulmeti cāna

24. Māsivādan beni küllī ırak it
Münevver ẕātuñla āşinā it

---

15 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
19 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
21 Bu beytin vezni bozuktur.
22 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

25. Naḥīfem ʿācizem ḫorem İlāhī
Żaʿīf dermānde u pestem İlāhī

26. Ḫudāyā ben ġarībe şefḳat eyle
Esirge ḥālüme baḳ raḥmet eyle

27. Faḳīr u derdmend u zār-ı giryān
Dili ʿaşḳuñ odundan eyle biryān

28. Menem miskīn-i üftāde günāhkār
Menem ʿāciz u derdmend u cürüm-dār

23b

29. Düşüp girdāba ve keştī cismüm
Nemek deryāsına ġārḳ oldı çeşmüm

30. Derīġā nefsüñe uyduñ revā mı
ʿÖmür geçdi yoluñ aldı ḥarāmı

31. Yolum ince vü uzak azuġum yoḳ
Varuram sīne-yāb-ı manẓarum yoḳ

32. İlāhī saña lāyıḳ ṭāʿatüm yoḳ
Daḫi ʿişyāndan artuḳ nesnem yoḳ

33. Ḫaṭā ider teraḳḳī sāl ile māh
Ṣıġınuram saña ey raḥmeti çoḳ

34. "Lā yenāmu ve lā yemūt külli ḥay[80]"

24a

Umarlar raḥmetüñi külli her şey

32 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[80] Uyumayan ve ölümsüz olan, her zaman diri olan [Allah].

35. Ṭolu arż sebʿ-i semā ḳudretüñdür
Kü[l]līsi māsivānuñ raḥmetüñdür

36. Meded senden Ḫüdāvend'üm İlāhī
İrür bir lemʿa ʿaşḳuñdan İlāhī

37. Şu dilde olmaya ʿaşḳuñ İlāhī
Baña ol dili hem-rāh ḳılma İlāhī

38. Dükendi ʿömrümüñ varı hevesde
Hevādan geçdi dil ʿaşḳ-ı hevesde

39. Menüm dertlü cigerüm şerḥa şerḥa
Beyāna vaṣfa gelmez metni şerḥa

24b

40. Bu derd sendendurur sen eyle dermān
Viṣālüñ vaṣlıdur bu derde dermān

41. Dergāhuñdan cüdā benem günāhkār
Maḫrūm ḳılma İlāhī bu dil-i efgār

42. Ne var cürmüm bī-şümār ola [vü] bī-ʿad
Senüñ luṭfuñ oguşdur yoḳ aña ḥad

43. Ḳamu ʿālem senüñ luṭfuñ yanında
Hemān bir ẕerrece mihrüñ yanında

44. Ḫudāyā ne iderseñ baña it
Gerek cürmüm baġışla ger ʿaẕāb it

41 Bu beytin vezni bozuktur.
44 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

45. Uçmaġa varmaġa āh ṭāʿatüm yoḳ
25a
Cemālüñ görmege liyāḳatüm yoḳ

46. Yedi ṭamuda ol[a] baña tecellī
Biñ cān ile virürem ḳıl tecellī

(7)

Münācāt-ı Kerden Tecellī

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿlün

1. Ḫudāyā cāna iḥsān-ı tecellī
N'ola ḳıl cānā sübḥān-ı tecellī

2. Ḳaçan fürḳat viṣāle ola tebdīl
Ḳaçan irişe Raḥmānī tecellī

3. Cemālüñ görmege pervāz ider cān
ʿArş-ı ʿaẕīme seyrān-ı tecellī

4. Cemālüñ maʿşūḳuñ görse dir ʿāşıḳ
25b
Ḳılduñ ʿāşıḳa erkān-ı tecellī

5. Şikeste olmışam hicrān elinden
Ṭabībüm eyle dermān-ı tecellī

6. İrer ʿarş-ı ʿaẕīme āh u nālem
Niçe bir idem efġān-ı tecellī

7. Fenā dārında benden kemterüñ yoḳ
Ḳılur ḳulına sulṭān-ı tecellī

---

45 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
46 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
3 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
4 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

8. Bilürsin sırrımı müştāḳ-ı zārem
   Dilerem sırr-ı pinhān-ı tecellī

9. Ḳaçan vaʿde Ḳur’ān-ı mübinde
   ʿAṭā ḳılalar Ḳur’ān-ı tecellī

26a

10. Müʾminler keremini miʿrāc ide
    İdersin sende mihmānı tecellī

11. Cihān ṭolu olursa cān ṣarf it
    Yoluna cān-ı cānānı tecellī

12. Ḳaçan maḥşer ola ʿarż ola defter
    Ḳıla sulṭān-ı dīvānı tecellī

13. Dilerem İlāhī ḥażretüñden
    Ḳılasın külli insānı tecellī

14. **Muḥibbī** nūr-ı ʿaşḳ ad ile
    Yaġma ister dāʾīm lisānı tecellī

15. İlāhī ḳullaruña ḳıl tecellī

26b

ʿAfv eyle suçlarını ḳıl tecellī

(8)

ʿArż-ı Sübḥān-ı ilā Mūsā bin ʿİmrān

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Mūsā peyġambere ʿarż eyledi Ḥaḳ
   Yaratdum on biñ olmış idi bu ḫalḳ

9 Bu beytin vezni bozuktur.
13 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
14 Bu beytin vezni bozuktur.

2. Ṭoḳuz biñ dünyā[yı] isteyü ḳaldı
   Ṭoḳuz yüz uçmaġı[ñı] sevdi ḳaldı

3. Ṭoḳsanına daḫi virdüm belālar
   Belā ile ḳaldı ol mübtelālar

4. Emr itdüm onına siz ne dilersiz
   İlāhī didiler seni dileriz

5. Didüm ṭāġlarca virürem belāyı
27a
   Götürebilemisiz o belāyı

6. Didiler ki götürürüz İlāhī
   Ne ḳadar virürseñ İlāhī

7. İlāhī ḳanḳısındandur faḳīrüñ
   Ḥażretüñ isteyenden ḳıl ḥaḳīrüñ

(9)

Pend

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Ḥaḳ'uñ didārın isteyen virüñ cān
   Daḫi nesne istemek ey ehl-i īmān

2. Bi-ḥamdi'llah ki bu maḫlūḳ-ı Ḫālıḳ
   Emānı ḫilʿatine ḳıldı lāyıḳ

3. Dü cihān güneşine itdi ümmet
27b
   Hezārān ṣad hezār Ḫudā'ya minnet

---

3 Bu beytin vezni bozuktur.
6 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
7 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
1 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

4. Sevüñ evlādını hem çār yārı
   Dünyā vü uḫrāda ola Ḥaḳ saña yārı

5. İder ḳullarına iḥsān fırāvān
   Ġāfil gel ġafletüñ ḫābından uyan

6. İdüben ḳullarına saʿy-ı vāfir
   Budur saña didigi evvel u āḫir

7. Giçün cān u cihāndan dir İlāh'um
   Beni isteñ buluñ dir pādişāhum

8. Seni kim istemez Sulṭān-ı ʿālem
   ʿİnāyet senden umar küllī ʿālem

28a

9. Revā mıdur ola bār-ı Ḫudāyā
   Cevāb itse n'ola ʿabduñ Ḫudāyā

10. Ḫiṭābum budurur saña İlāhī
    Baña yazmayasın İlāhī günāhı

11. Küstāḫ-āne şahā virem cevābuñ
    Kirāmen kātibīn yazma kitābuñ

12. Ḥicābı çünki yüzümden götürdüñ
    Benüm āh dilüme neler getürdüñ

13. Söyle dirsin var mı līyāḳat
    Ḥicāblardan beni ḳılduñ ferāġat

---

4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
11 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

14. Dükensem daḫi senüñem ey dost
28b Kül olursam daḫi senüñem ey dost

(10)

Eyżan Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Geçerem cān u cihāndan ben ey Ḥaḳ
   Yine māniʿ olan sensin muḥaḳḳaḳ

2. Muʿāvin ol baña māniʿ olunca
   Giçeyim bu fenādan āh muṣaddaḳ

3. Ḳarār itmez göñül cānāndan ayru
   Dil u cān bulmadı dünyāda revnāḳ

4. Civāruñdan beni ṣalduñ fenāya
   Niçün dünyāyı baña eyledüñ faḳ

5. Faḳīri bend idüp maḥbūs ḳılduñ
29a N'ola eyleyesin ḫalāṣ-ı dūzaḳ

6. Niçe bir çekeyin fürḳat ʿaẕābın
   Niçe bir cāna micmer ʿūd-ı ezraḳ

7. Ḳürbet ilinde cān ister mekānın
   Mekāna varmaġa düşmezim yapraḳ

8. Ḫudāyā yoḳ mı hicrāna nihāyet
   Beni hicrānuñ odlarına ṭab yaḳ

---

14 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
7 Bu beytin vezni bozuktur.

9. ʿÖmür geçdi dirīġ zehr-i fenāda
İlāhī isterem ol zehre tiryāḳ

10. ʿAyn-ı cāna n'ola ʿarż itseñ cemālüñ
Cemālüñden cüdā ʿaynuma ṭopraḳ

29b

11. ʿİbādet itmedüm āh saña lāyıḳ
Sebeb nedür olam āh senden ıraḳ

12. ʿAmel yoḳ zerrece ḥażretüñe āh
Günāh deryāsına ben olmışam ġarḳ

13. Şu deñlü itmişem cürm ile ʿişyān
Pāk eylemez beni ʿummān-ı ırmaḳ

14. Eger ʿāṣī olam ḳudret senüñdür
Senüñ emrüñdürür ḳara olam aḳ

15. ʿİnāyet ẕerrece itseñ [bir] ḳuluña
İdersin deryāyı aña müşebbeḳ

16. Senüñ ʿāşıḳlaruñ vardur cihānda

30a

Havāda dururlar şöyle muʿallaḳ

17. Riyāżetle iderler ʿarşı seyrān
Raḥmun arş-ı istivāña itdüñ elyaḳ

18. Niçe bir fürḳatüñlen āh intihāsı
Ḥasretüñlen niçe bir zārı ḳılmaḳ

---

10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
16 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
17 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
18 Bu beytin vezni bozuktur.

19. Çün ḳılduñ nefsilen baña ʿināyeti
Nefsüñ rıżāsılan ḳaldum ancaḳ

20. Diledügüñi ḳılarsın muḳarreb
Ḳılursın ḥażretüñe ḫoş yaḳıncaḳ

21. Giriftār olmışam ḥırṣ-ı hevāya
N'ola cān ʿaynına zer baḳıncaḳ

30b

22. ʿAṭṭār'ı ḳuṭb-ı ʿālem eyledüñ āh
Beni bu ḥasret ile yaḳduñ ancaḳ

23. Fiġānum irişür ʿayyūḳa dün [ü] gün
Velīlerüñden itseñ beni muṭlaḳ

24. Ḫalḳ itmedün benüm gibi kemīne
Cemīʿ-i külli maḫluḳuñdan alçaḳ

25. İlāhī müşkülem var saña Allah
Ḥażretüñe ʿarż itdüm müşkülüm Allah

26. Anı ṭālib sever idi ḥabībüñ
Revā idi īmāna lāyıḳ Allah

27. Dilek itdi ʿammısın ḥażretüñden

31a

Bile vara firdevs-i ʿalāya Allah

---

19 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
24 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
25 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
27 Bu beytin vezni bozuktur.

28. Didüñ mühürledüm anuñ ḳalbini ben
Yā Muḥammed sen açmaḳ ḳandan Allah

29. Mübārek ellerin cismine sürer
Ṭamu odlarına yaḳmaya Allah

30. Ayaḳlarınuñ altını unutdı
Unutdurmaḳ ḥażretüñden yine Allah

31. Ḳazan ḳaynar gibi ḳaynaya beyni
Rıżāña kimse yol bulamaz Allah

32. İki cihān güneşinüñ dilegi
İcābete ne ola māniʿ Allah

31b

33. Bu ḥikmete ṭaña ḳaldum İlāhī
Kimüñ dilegi geçer saña Allah

34. Ne tīz bulduñ ḳulsada(?) āşināyı
Ayaġına getürdüñ Kaʿbe[-i] Allah

35. Anı ṭālibilen ẕimmī duḫter
İkinüñ farḳı nedür ola Allah

36. Niçün itdüñ dirīġ īmānı andan
Bu sırruña irmez ʿaḳlum senüñ Allah

37. Ḥabībüñe be-ġāyet nāz ḳılduñ
Iraḳ itdüñ yaḳın niyāzın Allah

---

28 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
30 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
36 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

38. Cefā ʿāşıḳlara ḥaddiyle gerek
32a
Cefā ḥadden aşurmaḳ niçe Allah

39. Virürsin niʿmeti küffāra vāfir
İdersin İslām'ı erzānı Allah

40. Ẕimmī ḳızına ey Bārı Teʿālā
Kilīsā ṭamın Kaʿbe bāreka'llah

41. Riyāżet ile bulmadı anı ol
Büte ṭapar iken virdüñ sen Allah

42. Ṣaneme nazilen secde iderken
Melikü'l-ḥaḳ nidā eyledüñ Allah

43. Neye māniʿ olduñ baña İlāhī
Murādım idi ḥacca varmaḳ Allah
32b

44. Dil ü cāndan dileridüm Ḫudāyā
Beytu'llah'da mücāvir olam Allah

45. Neyi maḳṣūd idinürse kemīne
Murādım ʿaksin idersin Allah

46. Beytu'llah'ı idem dirdüm ziyāret
Murādumı firāḳ eyledüñ Allah

47. Ḥabībullah'ı itmeyem ziyāret
Liyāḳat yoḳ mı idi lāyıḳ Allah

---

40 Bu beytin vezni bozuktur.
43 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
44 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
46 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

48. Terāḳḳī dün [ü] gün ider nār-ı ḥasret
Añıben zārı ḳılmaḳ Kaʿbetu'llah

49. Kilīsā ṭamına Kaʿbe getürdüñ
33a
Dört aylıḳ yola ṣalmaduñ beni Allah

50. Ḥabībüñ ḥürmeti içün dilerem
Varam ḥacca müyesser eyle Allah

51. Ölmeden baña Beytu'llah'ı göster
Faḳīre ḳıl ʿaṭā "naṣrun mine'llah[81]"

52. İlāhī "erzuḳnā[82]" direm İlāhī
Duʿāmuzı icābet eyle Allah

53. Kilīsāda bulursun diledügüñ
Mescid u medrese bilmedin Allah

54. Müsülümānı seversin kāfiri hem
Uçmaġı bī-sebeb virürsin Allah
33b
55. ʿİnāyet ẕerrece itseñ [bir] gedāya
Seni bilmez sen anı bulduñ Allah

56. İrişmez kimse hīç sırruña vāḳıf
Yine sırruñı sen bilürsin Allah

---

49 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
51 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[81] "… Allah'tan bir yardım…"(Saff/13).
[82] Rızıklandır.
52 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
53 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
54 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

57. Ey ʿārif ger maḳām-ı aʿlā dilerseñ
Allah rıżāsıla geçür ʿömrüñ her gāh

58. Manṣūr ol sen göñül ʿışḳ dārına çıḳ
Miʿrācı dār oldı ʿāşıḳu'llah

59. ʿĀşıḳlardan ḥicāb vaḳt oldı gider
Ulaşa maʿşūḳa ʿāşıḳlar Allah

60. Ezelden ʿaşḳuñilen āşināyım
34a
Olmışdur dil ü cān müştāḳu'llah

61. Cemālüñ şemʿīne yaḳ per u bālüm
Revādur cān perin yaḳ şemʿa Allah

62. Müştāḳam diyü ʿarż ider kemīne
Maḫlūḳuñ küllīsi müştāḳuñ Allah

63. Kelāmuña **Muḥibbī'nüñ** yoḳ liyāḳatı
Taṭvīl ḳılduñ eyü kelāmı Allah

64. Geçürdüñ ʿömrüñi ʿışyān içinde
Ne ḥaddüñ var dirsin müştāḳu'llah

65. Gedāya raġbet vardur Ḫudā'nuñ
Gedāyam ben daḫi ʿuşşāḳu'llah
34b

66. Yedi ṭamuda ḳıl baña tecellī
Tecellīsüz ḥarām cinānuñ Allah

---

57 Bu beytin vezni bozuktur.
58 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
60 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
62 Bu beytin vezni bozuktur.
63 Bu beytin vezni bozuktur.
64 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

(11)

Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Sekiz cennet bahāsı bir tecellā
   Behişt yüz biñden efżal bir tecellā

2. Gerekmez uçmaḳ olmaya tecellā
   Yüz biñ olursa firdevs-i aʿlā

3. Tecellīdür ḥayātı māsivānuñ
   Mübtelā küllī müştāk-ı tecellā

4. Ḥayvān-ı nāṭıḳdur ve ġayr-ı nāṭıḳ
   İnsānı ḫalḳ eyledüñ "levlāki levlā[83]"

35a

5. Ḳullarıña n'ola ḳılsañ tecellā
   Duʿāya dest açup diler tecellā

6. Tecellī isteyen ey cān u diller
   Yād eyle ḥālini ʿulşāḳ[84]-ı Mevlā

7. Zekeriyyā'yı gör ol nebī
   Kāfirden ḳaçmaḳ emir itdi Mevlā

8. Şecer yaruluben gel baña gir dir
   Varuben aġaca girdi Zekeriyyā

---

2 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

3 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

4 Bu beytin vezni bozuktur.

[83] Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk. (Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım). Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler(Ansiklopedik Sözlük),* Enderun Kitabevi, s. 113.

5 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[84] Eserde yanlış yazılmıştır. Aslı ʿuşşāk'dır.

7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

9. Yine ḳoşuben bayaġı oldı
Atagı ucı ṭaşra ḳaldı Mevlā

10. Yetmiş biñ kāfir idi ardınca varan
35b
İrüben nişānın buldı Mevlā

11. Sıġmaz dergāha āh etegüñ ucı
ʿĪsā peyġamberde igne buldı Mevlā

12. "Vemā lehā min furūcin[85]" dir yā ʿĪsā
Gökler yir toġumı verdi Mevlā

13. İy ʿāḳıl māniʿ olan nesne'i gör
Ḳo dimedi saña dünyāyı Mevlā

14. Yedinci göklere çıḳardı ʿĪsā
İgne māniʿ ḳodı dördinde Mevlā

15. Çü erre irdi mübārek depesine
Bir kez iñildi āh didi Mevlā
36a

16. Yā Zekeriyyā niçün iñlersiñ
İñlemeyem didi bir daḫi Mevlā

17. Gögi baḳır iderem yiri demir
İşidürsem iñiledüñ didi Mevlā

---

9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
11 Bu beytin vezni bozuktur.
[85]"...Onda hiçbir düzensizlik ve eksiklik yoktur."(Kaf/6)
12 Bu beytin vezni bozuktur.
14 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
15 Bu beytin vezni bozuktur.
16 Bu beytin vezni bozuktur.

18. Dosta gönderdi düşmān ile tuḥaf
Mübārek başından nīm ḳıldı Mevlā

19. Ḳıyāmetde şehīd başı olıser
Şehīd ʿalemi[n] vire eline Mevlā

20. Şehīdler ile varalar behişte
Maḳāmları ola firdevs-i aʿlā

21. Şehīd idenleri ḫınzīr ḳıldı
36b
Tebdīl ḳılmaya cismüñ dile Mevlā

22. Günāh işlemedi ʿömründe Yaḥyā
ʿAşḳ meydānında ḳanı nehr-i Mevlā

23. Beyte'l-muḳaddis'i ḳanı götürdi
Hemāna nehir idüben aḳıtdı Mevlā

24. Yetmiş biñ kāfiri depelediler
Mübārek ḳanı aḳmaz ḳıldı Mevlā

25. Birini pāreledi ṣuya ḥasret
Biri çün oda vurdı şehri Mevlā

26. Oda yaḳdı şehri māhı bişirdi
Göñül nice ʿāşıḳuñ maʿşūḳı Mevlā

---

18 Bu beytin vezni bozuktur.
21 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
22 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
23 Bu beytin vezni bozuktur.
24 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
26 Bu beytin vezni bozuktur.

37a

27. Senüñ nefsiñ içün şehri oda verdüm
Dilegüñ daḫi nedür didi Mevlā

28. Didi ḥażretüñden dilegüm oldur
Vechüñi gösteresin baña Mevlā

29. Ana vechimi daḫi görüñ dir
ʿĀşıḳ baḳdı görür maʿşūḳ-ı Mevlā

30. Zihī ʿāşıḳ zihī maʿşūḳ zihī ʿaşḳ
Ḳulına şöyle nāẓır ola Mevlā

31. Sirişdür günāh ile **Muḥibbī**
Ḫaṭā benden ʿaṭā senden yā Mevlā

32. Dilerem yā İlāhī cümle şeyʿe
37b
Ḳullaruñı raḥmete ġarḳ eyle Mevlā

33. **Muḥibbī'nüñ** duʿāsın ḳabūl it sevündür
Günāhın ʿafv eyle güvendür Mevlā

34. Muḳarrebler duʿāsından umaram
Anlaruñdur duʿā maḳbūl-i Mevlā

35. İlāhī "erzuḳnā[86]" direm İlāhī
İcābet ḳıl duʿāmı ḥażret-i Mevlā

---

27 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
28 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
29 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
32 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
33 Bu beytin vezni bozuktur.
34 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
35 Bu beytin vezni bozuktur.

[86] Rızıklandır.

36. İlāhī “erzuḳnā” direm İlāhī
“Bi-faḍlike keremike[87]” yā Mevlā

37. Ol kişi dünyādan īmān ile gide
Bendesine fātiḥa iḥsān ide

38a

(12)

Velehü eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Kerīmu lem-yezel ey Ḥayyu Bāḳī
Esirge ḳullaruñı ʿömr-i fānī

2. ʿİbādet itmedüm ẕerrece ḳanı
Nice virem ʿaceb ḥażrete cānı

3. Baña Ḥaḳ nūrı ʿışḳuñ armaġanı
Ḳuluñ yoḳ Ḥaḳḳ’a lāyıḳ armaġanı

4. Vaʿde ire baña virmege cānı
İlāhī eyle erzānı īmānı

5. Ümmete vaʿde ola virmege cānı
Yoldaş ḳıl cümle ümmete īmānı

38b

6. Bi-ḥamdi’llah kimesnem yoḳ cihānda
Baña ʿaşḳ[ıñ] gerek cānda cihānı

7. Gerekmez ḥūr-ı ʿayn sekiz cinānda
Cemālüñ isterem iki cihānda

---

36 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

[87] Fazlın ve keremin ile.

37 Bu beytin vezni bozuktur.

5 Bu beytin vezni bozuktur.

8. İlāhī cānuma cān oldı ʿaşḳuñ
Ṭamarda yügürüben ḳan oldı ʿaşḳuñ

9. İlāhī derde dermān oldı ʿaşḳuñ
Göñül taḫtına sulṭān oldı ʿaşḳuñ

10. ʿArş-ı ʿaẓīme seyrān oldı ʿaşḳuñ
Ḳamu cānlara cānān oldı ʿaşḳuñ

11. İlāhī beni ʿışḳuñdan ayırma
39a
Dil ü cān oldı ʿaşḳuñ ile yaġma

12. İlāhī cürm ü ʿiṣyān çoḳdur ammā
ʿAfv eyle cürm-i ʿiṣyānı İlāhī ammā

13. İlāhī taḳṣīr-i ʿamel vāfir günāhı
İtmişem pādişāhlar pādişāhı

14. Günāhuñ aġla ümmet ḳıluñ āhı
Geçürdüñ cürmilen sāl ile māhı

15. Ḫoşnūd idüñ Muḥammed gibi şāhı
Cihān günahkārlarınuñ oldur penāhı

16. Āl u aṣḥābına idüñ duʿālar
Daḫi etbāʿīna anuñ eyleñ ṣenālar

---

8 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.
15 Bu beytin vezni bozuktur.
16 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

39b

17. Diler iseñ ola şāhdan ʿaṭālar
Ṣalāvāt ḳıl firāvān merḥabālar

18. Ölmeden tevbe ḳıl semme bu rāhı
Niçün dūzaḫdan olmaduñ āgāhı

19. Göñül terk eylesen bu bār-ı gāhı
Ḳala ṣanma saña bu dünya cāhı

20. Yarın ister iseñ tāc u külāhı
Ölmeden tevbe ḳıl olma tebāhı

21. İre vaʿde saña bir gün alur cān
Cān emānet ḳomışdur baña cānān

22. Bir sāʿat daḫi hīç virmezler emān
40a
Varuben ilterler ḳabre hemān

23. Suʾālumuz İlāhī eyle āsān
ʿAyān ḳılduñ bu ḫāki yine yeksān

24. Münker u nekīr cevābın vire Sübḥān
İlāhī dilerem senden emān

25. Faḳīrüñ ṭāḳati yoḳ vir Sübḥān
Bilürsin ḥālümi vire eyle iḥsān

---

18 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
20 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 Bu beytin vezni bozuktur.
24 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
25 Bu beytin vezni bozuktur.

26. Ḥabībüñ ḥürmetiçün İlāhī
Cevāb münker u nekire vir İlāhī

27. Cevāb virmege var mı ḳanı ṭāḳat
İlāhī var mı āh bende liyāḳat

40b

28. Niçün ḳılduñ beni ʿişyāna ḳādir
Ḳādirsin ḳudretüñ küllīye vāfir

29. Elüm ḳavşuru varam ḥażretüñe
Suʾālimi ṣoraram ḥażretüñe

30. İlāhī ḥażretüñ baña cevāb vir
Ṣoramın andan baña münker ü nekīr

31. Baña "men rabbuke[88]" diye melekler
"Vemā dinüke[89]" olmuşdur dilekler

32. "Allahu rabbi[90]" ʿarż idem aḥad
Dinüm İslām dinidürür Muḥammed

33. Faḳīr ḥāli n'ola ol günlerde āh

41a

Hezārān ṣad hezārān ṣad hezār āh

34. Esīrüñdür esirge ḳulları āh
Cürm ile geçdi ʿömri sāl ile māh

---

26 Bu beytin vezni bozuktur.
30 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
[88] Rabbin kim?
[89] Dinin ne?
[90] Rabbim Allah'tır.
32 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
33 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
34 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

35. Suʾāle vireler cevābı Allah
Firāvān diyeler el-ḥamdu'lillah

36. Benüm sırrumı sen bilürsin Allah
Kimesne bilmedi ḥālümi Allah

37. ʿAmel yoḳ Ḥaḳḳ'a lāyıḳ ey ḳarındaş
Sin içinde baña kim ola yoldaş

38. ʿAmeli olana aḥnend(?) u sabaş
ʿAmel ḳılmayanuñ yoldaşı ātāş

41b

39. Döşegüm ḫāk olısar yaṣduġum ṭaş
Neler gördi neler göre ġarīb baş

(13)

Ḥikāyet-i Şeyḫ Cüneyd-i Baġdādī Raḥmetullah

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Şeyḫ ḥażretleri namāza ṭurdı
Ṭaha suresi āh diline geldi

2. "Er-raḥmanu ʿarş-ı istevā[91]" idi ayet
Şeyḫ ḥażretleri eyledi rivāyet

3. Ṭayy-ı mekān ḳıldum fevḳa'l-ʿulāya
Cevlān eyledüm ʿarş-ı istevāya

4. Ferişteler ṭavāf iderdi ʿarşı
Omuzlarında ṭutarlardı ferşi

[91] Ayetin aslı: Er-Raḥmanu ʿale'l-ʿarşı'-s-tevā: "Rahman arşa kurulmuştur."(Taha/5)

2 Bu beytin vezni bozuktur.

3 Bu beytin vezni bozuktur.

42a

5. Şeyḫ ḥażretlerine ṣorar melekler
   Nedür dört yaña istersin dilekler

6. Yā melāyiki'r-raḥman niyāza
   Şürūʿ eylemişdüm namāza

7. Oḳuyuben bu āyete irişdüm
   Raḥmanu ʿarş-ı istevāyile bilişdüm

8. Mevlāmı vü ḫ̆ocāmı isteyü geldüm
   ʿAẓīm ʿaẓametin isteyü geldüm

9. Ferişteler işidüp āh iderler
   Āhı kendülere hem-rāh iderler

10. Yā şeyḫ siz ṣorsañ ider ḫoş ḫiṭābı

42b

Biz ṣorıcaḳ virir ġayr-ı ḫiṭābı

(14)

İnnehü ʿabdu'l-ḳulūb münkesiratun ve münderisetü'l-ḳubūri[92]

Mefʿ'îlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Yaʿni ṣınıḳ göñüllerde beni isteñ
   Bozulmış sinler içinde isteñ

2. İlāhī bu ġarībe ḳıl ʿināyet
   Sin içinde yatısāram be-ġāyet

---

5 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
6 Bu beytin vezni bozuktur.
7 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
10 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

[92] Şüphesiz ki kalplerin kulu kırıktır ve mezarlıkları bozulmuştur.

1 Bu beytin vezni bozuktur.

3. Kime idem ḥālumı anda ḥikāyet
İlāhī iderem bunda şikāyet

4. Ḥālumı ḳardaşlara ḳılam rivāyet
Bu yarānlar ʿayıblar ola şāyet

5. ʿAyıblamañ faḳīri bī-nihāyet
43a
N'ola Ḥaḳ ḳulı ger ḳılsa riʿāyet

6. Naẓar ḳıl yaluñuzam sinde cānā
Ten ancaḳ buluşur maḥşerde cānā

7. Naẓargāhum didüñ sinlere cānā
Baña yoldaş ḳıl nūrıñı cānā

8. İlāhī dün ü gün diler lisāna
Miʿrāc eyle baña ḳabrümü cānā

9. İriş āhum zemīnden āsümāna
Günāhuñ aġla tevbe eyle cānā

10. Felek ḳanuñ içiserdür ḳana ḳana
Berāt getürmedüñ sen bu cihāna
43b
11. Münācāt eyle cānān ile cānā
Terk eyle cānı cānān ile cānā

12. Fevt itme furṣatı vird eyle cānā
Tevḥīd kelīmesin yaz levḥ-i cānā

---

3 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
4 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
11 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 Bu beytin vezni bozuktur.

13. Destūr olmayıser bir gün lisāna
Ḥasret oḳlarına olursın nişāna

(15)

Münācāt

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Kerīm u lem-yezel perverdigārum
Cürm ile geçdi ʿömr-i rūzigārum
Fidā olsun yoluña küllī varum
Esirge esīri perverdigārum

44a

2. Ḳamu ḳullaruñ oldı çār u nāçār
Nefs-i emmāreye olmışdur hevādār
Bugün ārzūlaruz görmege dīdār
Esirge esīri perverdigārum

3. Fenāya olmuşuz küllī giriftār
Cürm ü ʿişyān ile olduḳ günāhkār
Bugün ārzūlaruz görmege dīdār
Esirge esīri perverdigārum

4. İrişür ḳullaruña āh ölüm var
Varuruz sine āh olursa ṭār
Bugün ārzūlaruz görmege dīdār

44b

Esirge esīri perverdigārum

5. Ezelden ḳullaruñdur saña ʿuşşāk
Gerek ṭamuya gerek uçmaġa bıraḳ

13 Bu beytin vezni bozuktur.
1 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
2 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
3 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 İkinci ve üçüncü mısraʿ da vezin bozuktur.

Kaʿbe-i dīdāra ḳullaruñ müştāḳ
Esirge esīri perverdigārum

6. Dergāhuñdan bizi eyleme ıraḳ
İlāhī eyle bizüm yüzümüz aḳ
Kaʿbe vü dīdāra olmışam müştāḳ
Esirge esīri perverdigārum

7. ʿArż eylerem bugün sulṭān-ı muṭlaḳ
Dīdāruñsuz gerekmez sekiz uçmaḳ

45a

Kaʿbe vü dīdāra olmışam müştāḳ
Esirge esīri perverdigārum

8. Āşinādur dil ü cān ʿışḳla el-ḥaḳ
"Ḳāl u belā"den olmuşuz muṣaddaḳ
Muḥibbī Kaʿbe vü dīdāra müştaḳ
Esirge esīri perverdigārum

9. Revādur cānumı ḳurbān idem Ḥaḳ
Cān nedür yā cihān yoluña elyaḳ
Terk ide varını dīdāra müştaḳ
Esirge esīri perverdigārum

10. Ṭarīḳ-i ʿaşḳ-ı Manṣūr dār-ı miʿrāc

45b

Göñül ʿāşıḳısañ ḳıl dāra iʿrāc
İlāhī[93] olmuşız dīdāra muḥtāc
Esirge esīri perverdigārum

---

6 Birinci ve üçüncü mısraʿda vezin bozuktur.
7 Birinci ve üçüncü mısraʿda vezin bozuktur.
9 İkinci ve üçüncü mısraʿda vezin bozuktur.

[93] Üzeri çizilmiş şekilde "dīdāra" ifadesi bulunmaktadır.

11. Baḫan baḫtun olanları emir ḥāc
Ḳamu maḫlūḳuñ olmış başına tāc
Muḥibbī Kaʿbe vü dīdāra muḥtāc
Esirge esīri perverdigārum

12. Müʾmīnler ider sini miʿrāc
Müʾmīnler oldılar dīdāra muḥtāc
Cemālüñden İlāhī bürḳaʿı ac
Esirge esīri perverdigārum

46a

13. Bilürsin māsivā ḥālini Ḫālıḳ
Evvel u āḫir ne ḳılmışdur lāyıḳ
ʿİbādet itmediler saña lāyıḳ
Esirge esīri perverdigārum

14. Benüm derdüme dermān ḳıl ḥabībüm
Bu derdlü göñlüme sensin ṭabībüm
Gülistānuñdan azmış ʿandelībüm
Esirge esīri perverdigārum

15. Ezelden ʿaşḳuñ ile āşināyam
Ser-ā-ser derdüñilen mübtelāyam
Derd-i işṭiyāḳ ile dil-i pür belāyam

46b

Esirge esīri perverdigārum

16. İdüñ bunda Ḫaḳ'a çoḳ niyāzlar
Sin içinde giçe ḳışlar [u] yazlar
İdeler dürlü ḳuşlar ḫoş āvāzlar
Esirge esīri perverdigārum

---

12 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
15 Üçüncü mısraʿ da vezin bozuktur.

17. Güler yüzüñe iki gün bunda devrān
Sin içinde aḳa ḳanuñ firāvān
Beslersin nāz ile yir mūr u mārān
Esirge esīri perverdigārum

18. Mūr u mār olısar baña ḥavāle
Beni Ḥaḳ anlara ḳıla nevāle

47a

Bi-ḥamdi'llah Ḫudāyā küllī ḥāle
Esirge esīri perverdigārum

19. Olur sin içinde ḫāk ile yeksān
Ṭopraḳ olur ḳamu min küllī insān
Ḥażretüñden diler bu ḳamu lisān
Esirge esīri perverdigārum

20. Var ise rūz yarın çün ola maḥşer
Kirāmen kātibīn oḳuya defter
Şefāʿat iriser ʿahdine server
Esirge esīri perverdigārum

21. Ne ʿaẓīm gün olısardur ḳıyāmet

47b

Kime dügün olur kime muṣībet
Vā Muḥammed diye çaġıra ümmet
Esirge esīri perverdigārum

22. Ḥaḳ ola ḳāḍī ʿādil ḥayy bāḳī
Seçiserdür ḳaralar içre aḳı
İlāhī bize ḳılma iftirāḳı
Esirge esīri perverdigārum

17 Birinci ve Üçüncü mısraʿda vezin bozuktur.
19 Birinci, ikinci ve üçüncü mısraʿda vezin bozuktur.

23. Ḳurulmışdur anda mīzān
ʿAmel yoḳ saña lāyıḳ eyle iḥsān
Ṣırāṭı ḳullaruña eyle āsān
Esirge esīri perverdigārum

48a

24. Mālik ṭamu ḳapuların[ı] aça
Ġıcġırup üstüne odlar[ı] ṣaça
Günahkār ṭamudan nice ḳaça
Esirge esīri perverdigārum

25. Ḥażretüñden diler bu ehl-i ümmet
Maḳāmları ola firdevs-i cennet
Cemālüñ ʿarż idüben eyle minnet
Esirge esīri perverdigārum

(16)

Dürr-i Esrār-ı Meʿānī

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Yine cān ḳaynayuben eyledi cūş
Beni ḥayrān u mest eyledi uş

2. Yine geldi dile bir maʿnī ʿāḳıl
Maʿnī-yi ẓāhir it cān olma ġāfil

3. Cevāhir maʿdenidür kān-i gevher
Ḥaḳ'uñ hidāyetile ʿavnī rehber

48b

4. Dil ü cān ile gel diñle meʿānī
Ṭarīḳ-i müstaḳīm Ḥaḳ armaġanı

23 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
24 ikinci mısraʿ da vezin bozuktur.
25 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

5. **Muḥibbī** vaḥyi sırra vir cānı
   Bulasın ʿömr-i bāḳī vü cāvidānı

6. Yaʿḳūb'dan Yusūf'ı ayırdı devrān
   İderdi dün ü gün āh ile efġān

7. Dün ü gün maḥzūn olup aġlardı Yaʿḳūb
   Ḳanı cān-ı cānānı ol Yusūf-ı maḥbūb

8. Gözinüñ nūrı oġlın yavuḳuldı
   Gözleri aġlamaḳdan görmez oldı

9. Giryān u zār u nālān olup aġlar
49a
   İşidenüñ Yaʿḳūb cānını ṭaġlar

10. Gözinüñ yaşından bitdi bir aġac
    Nicedür sırrı añla gözüñ[i] ac

11. Ol aġacdan gelürdi dāʾīm āvāz
    İderdi gice gündüz sūzilen sāz

12. İñleyüp dirdi vāy Yusūf
    Aġlayup aydurdı eyü ey Yusūf

13. Bu sırra hīç kimesne olmadı vāḳıf
    Ḥaḳ'uñ sırrına irmez kimse ʿārif

---

5 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
7 Bu beytin vezni bozuktur.
8 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 Bu beytin vezni bozuktur.
13 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

14. Aġacuñ budaġından ḳopardılar
Armaġan ilden ile iletdiler

49b

15. Zelīḫā'ya didi Yusūf-ı Kenʿān
Emrüñi ṭutmadan yig ola zindān

16. Ḳamu cānlar o māhuñ müşterīsi
O sulṭān oldı zindān müşterīsi

17. Zindānı diledi vardı o sulṭān
Gehī ḥamd ile ḫandān gehī giryān

18. Aġlardı babam āh Yaʿḳūb ḳanı
İñleyüp Yusūf iderdi āh u fiġānı

19. Yoġ iken miṣli cümle ḫūbān içinde
Yedi yıl aġladı zindān içinde

20. Görüñ gözyaşı ḥikmet ṭapusında

50a

Bir aġac bitdi zindān ḳapusında

21. Aġacdan gelür āvāz kış u yaz
İñleyüp iderdi derd ile āvāz

22. Bülend-āvāz ile dirdi her-gāh Yaʿḳūb
Vāy Yaʿḳūb ey vāy āh Yaʿḳūb

---

15 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
17 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
18 Bu beytin vezni bozuktur.
19 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
21 Bu beytin vezni bozuktur.
22 Bu beytin vezni bozuktur.

23. Ḳıldı Ḫudā bu ḥāli ḳullarına ʿibret
Ki müʾmin ḳulları nedür bile ḥikmet

24. Tevbe-i tevfīḳ ile geçe her ḥāli
Ḫavfından müʾminler olmaya ḫālī

25. Emīn olma Ḫudā'nuñ ḳorḳusundan
Aġla durma dāʾīm anuñ ḳorḳusundan

50b

26. Ḫāl dil ile gözyaşı melālin
ʿArż ider ḥażret-i Resūl'e ḥālin

27. Çaġırur gözyaşı vā Muḥammedā
Dir dāʾīm vā Muḥammedā eyvā Muḥammedā

28. Maʿlūm oldı dü cihān güneşine
Ḫiṭāb ider o sulṭān ümmetine

29. Dir o sulṭān vā ümmetā vā ümmetā
Aydur her an vā ümmetā eyvā ümmetā

30. Ḥaḳ'uñ ḳorḳularından aġla ḳardaş
Gözleriñden aḳıdup ḳanlu yaş

31. Senüñ baġruñ degilse sengīn ṭaş

51a

Göñlüñi ḳaynadı gör ṭaş

---

23 Bu beytin vezni bozuktur.
24 Bu beytin vezni bozuktur.
25 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
26 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
27 Bu beytin vezni bozuktur.
29 Bu beytin vezni bozuktur.
30 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
31 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

32. Eyü ʿamel giderür günāhı
Bu sırruñ sırrına oluñ āgāhı

33. Gözüñden aḳıduben bir ḳaṭre nem
Göyündür anuñla biñ günāhı yem[94]

34. Ḥaḳ'uñ emri ile olur dilekler
Ki gözüñ[üñ] yaşını alur melekler

35. Alup bir ḥoḳḳaya ḳoyarlar anı
Bir ḳaṭresi ṭaşura biñ ʿummānı

36. Günahkāruz biz ey yār-ı meh-veş
Mücrimleri ṭutar maḥşerde āteş

51b

37. Emr ide ḥoḳḳa'ı getüreler Ḥaḳ
Melekler ṣaḳlamışlardur el-ḥaḳ

38. Gözüñüñ yaşını oda ṣaçalar
Ol odlar diñlenüben ḳaçalar

39. Günāhuña göz[üñ] yaşı ola dermān
Niçün aġlamayasun sen firāvān

40. Ne ḳadar olursa ʿömr ü yaşuñ
Gözlerüñden aḳıt ḳanlu yaşuñ

---

32 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
33 Bu beytin vezni bozuktur.
[94] Beyitin sonuna "ve riyādır" ifadesi eklenmiş.
35 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
36 Bu beytin vezni bozuktur.
37 Bu beytin vezni bozuktur.
38 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
40 Bu beytin vezni bozuktur.

41. Günāhı çün bugün aġlayanlar
Ciger yaḳup cānlar ṭaġlayanlar

42. Cān ü dili Ḥaḳḳ'a baġlayanlar
52a
ʿIşkilen dil ü cānı ḳaynayanlar

43. Gelüñ aġlayalum her gün günāhı
Çekelüm dün ü gün derdilen āhı

44. Ḫaṭā benden ʿaṭā senden İlāhī
Maḥrūm gönderme ḳapuñdan ben tebāhı

45. Cemālüñ mestiyem ḥayrānam ey dost
Ciger biryān u ben giryānam ey dost

46. Tā maḥşere varınca yanam ey dost
Hicrüñle ḳızıl ḳanlara boyanam ey dost

47. İdelüm dün ü gün derdilen āhı
Ümīddür ki ʿafv ide Ḥaḳ günāhı
52b

48. Kem benden kerem senden sulṭānum
ʿAfv eyle luṭf ḳıl benüm ʿişyānum

49. Yürürem ʿışḳ elünden yana yana
Bugün Mecnūnleyin oldum dīvāne

50. N'olaydı gelmeyeydüm bu cihāna
Ḳaṣd eylemeden ʿAzrā'īl bu cāna

---

41 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
42 Bu beytin vezni bozuktur.
44 İkini mısraʿda vezin bozuktur.
46 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
48 Bu beytin vezni bozuktur.
50 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

51. İdelüm dün ü gün derdilen āhı
Ümīddür ki ʿafv ide Ḥaḳ günāhı

52. Kem benden kerem senden pādişāhum
ʿAfv eyle luṭf it cürmilen günāhum

53. Göñül tevḥīdi bulduñ rāyıgānı[95]
53a
ʿAmelüñ yoḳ gezersin bu cihānı

54. ʿÖmür geçdi dirīġā oldı fānī
Ḥaḳ'uñ emrilen irmedin ecel zamānı

55. İdelüm dün ü gün derdilen āhı
Ümīddür ki ʿafv ide Ḥaḳ günāhı

56. ʿAfv eyle luṭf it bizüm günāhumuz
Bu derdilen çıḳar her gün āhumuz

57. İlāhī neydi cānda ʿışḳ[uñ] çırāḳı
Niçe bir çekeyin ben bu firāḳı

58. İlāhī ḳıl baña yaḳın ıraḳı
Yarın cennetde isteyen burāḳı
53b

59. Gelüñ aġlayalum her gün günāhı
Çekelüm dün ü gün derdilen āhı

60. Ḫaṭā bizden ʿaṭā sizden İlāhī
İlāhī [İlāhī] cürmle ḳoma biz tebāhı

---

52 Bu beytin vezni bozuktur.
[95] Rāygān: Vezin gereği "rāyıgān" yazılmıştır.
54 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
56 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur

61. Göñül terk eyle gel sen bu cihānı
Cihān-ı bī-vefāda bilürsin olmaz zindigānı

62. Niçe bayḳuşleyin bekleyesin bu vīrānı
İrmedin çün daḫi mevtüñ zamānı

63. Gelüñ aġlayalum her gün günāhumuz
Ola kim ʿafv ide ol pādişāhumuz

64. Kem bizden kerem sizden sulṭānumuz
54a
Luṭf eyle cürm ile arturma fiġānumuz

65. Günahkārem günahkārem günahkār
Günāhilen dil ü cān oldı evkār

66. İlāhī itmezüz günāhumuza inkār
Ey ʿāşıḳlara derd-i ʿışḳı eyleyen kār

67. Aġlaruz derdilen her gün günāhı
İderüz zārilen her gün āhı

68. Kem bizden kerem sizden İlāhī
ʿAfv eyle ey şāhlar şāhı

69. Melekler içün olmadı cehennem
Günahkār ʿāṣī oġlanları Ādem

---

61 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
62 Bu beytin vezni bozuktur.
63 Bu beytin vezni bozuktur.
64 Bu beytin vezni bozuktur.
66 Bu beytin vezni bozuktur.
67 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
68 Bu beytin vezni bozuktur.

54b

70. İsrāfīl çün ḫalḳ itdi ḫallāḳ
Melek yaratmadı ancılayın fellāḳ

71. Ne ḳadar dünyāda var ise ṣular
İsrāfīl başına suyı ḳoyalar

72. Gögsine inmeye İsrāfīl'üñ bil
Nice şerḥ eyleyü bilsün anı dil

73. İsrāfīl ṭamuya naẓar ider āh
Ḥaḳ'uñ ḳorḳularından aġlayu didi vāh

74. Aġlayup ḳorḳulardan oldı ince
Şol ḳadar inceldi pāyı girişince

75. Cehennem odları anlara muḥāl
55a
Niçün ḳorḳup aġlar bil ey nīk-ḫıṣāl

76. Bu insān içün aġlar ol melek
Hem döner mücrimler için bu felek

77. Günāhdan ḳaçdılar cümle ferişte kān
Niçün ḳaçmaz günāhdan bu insān

78. ʿAẕāb-ı ṭamudan olmaduñ āgāh
Geçdi ʿişyānda bunca sāl māh

---

70 Bu beytin vezni bozuktur.
71 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
72 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
73 Bu beytin vezni bozuktur.
74 Bu beytin vezni bozuktur.
75 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
76 Bu beytin vezni bozuktur.
77 Bu beytin vezni bozuktur.
78 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

79. Niçün aġlamayasun ey cānum
ʿArş-ı ʿaẓīme irmeye efġānum

(17)

Ḥikmet-i Ġarrā-yı ʿİbret-nümā

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. ʿAzīz-i men(?) diñle bir ḥikāyet
Sırr-ı Ḥaḳ'dan idem size rivāyet

55b

2. Mışır şehrinde Yusūf-ı mezāda
Kim alur didiler bir şāh-zāde

3. Arturdılar o māhı müşterīler
Ḫūblar sulṭānın almaḳ istediler

4. Aġrınca virem dir altun bir ulu
Aġrınca virem dir biri lülü[96]

5. Aġrınca virem dir biri gevher
Aġrınca virem dir biri cevher

6. Zelīḫā geldi aydur çün Yusūf'a
Biñ aġrınca virem altun Yusūf'a

7. Virem incü daḫi bile gevher

56a

Ne dilerseñ virem saña cevher

---

79 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
1 Bu beytin vezni bozuktur.
3 Bu beytin vezni bozuktur.
[96] Lüʾlüʾ: Hemzeler eserin aslında yoktur.
4 Bu beytin vezni bozuktur.
5 Bu beytin vezni bozuktur.
7 Bu beytin vezni bozuktur.

8. Kendüzümi ideyin Yusūf'a ḳul
   Ne lāyıḳdur baña bu şāh ola ḳul

9. Ṣatıcı aydur Zelīḫā saña virdüm
   Saña virdüm saña ben saña virdüm

10. Meʿānī gevherini diñle ey cān
    Yaratdı uçmaġı melik-i Sübḥān

11. Kim ider ḳulluġunı aña virürüz
    Ferişteler didiler müşterīyüz

12. Bir nicesi aytdılar İlāhī
    Ṭuram ḳıyāmda ḥaşre dek İlāhī

56b

13. Bir niçesi ḥaşre dek rüḳūʿ idelüm
    Bir niçe ḥaşre dek sücūd ḳılalum

14. Ḳılavuz oturu beni teḥiyyāt
    Nāmuñla ḥażretüñi idelüm yāt

15. Sübḥān dir ḳullarum nidā ḳıldum
    Uçmaġı size virdüm size virdüm

16. ʿAzīzler müʾmīnler aydur İlāhī
    Namāz ḳılavuz ölünce İlāhī

---

8 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
11 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.
15 Bu beytin vezni bozuktur.
16 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

17. “Ḥattā yeʾtiyeke’l-yaḳīn[97]”
Zekātı virevüz “ʿayne’l-yaḳīn[98]”

18. Çalab müʾmīne dirse ḳulluḳ idem
57a
Müʾmīnlere dīdārum ʿarż idem

(18)

Vucūhun yevme izin naḍıratun ilā rabbihā nāẓiratun[99]

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Ferişteler aytdı İlāhī
Çoġuz biz “naḥnu nusebbiḥu[100]” İlahī

2. Ulularuz didiler biz İlāhī
“Ġılāẓ-ı şidādun[101]” itmezüz her gāhī

3. Ferişterüm dir ol melikü’l-ḥannān
Müʾmīnlere namāzı ḳılam iḥsān

4. Yaratdum aḳçeler otlar [u] çemenler
Virdüm s̱evābı ḳıyāma ṭuranlar

5. Yaratdum atlar u ḳatır [u] ḳoyunlar
57b
Dört ayaḳlu daḫi ne varsa bunlar

6. Virdüm faẓlın durdılar rükūʿda
Ey müʾmin terk itme rükūʿı sende

---

[97] “…Ve sana ölüm gelinceye kadar.”(Hicr/99)
17 Bu beytin vezni bozuktur.
[98] “…Göz ile…”(Tekasür/7)
[99] “O gün birtakım yüzler aydındır. Rablerine bakarlar.”(Kıyamet/22-23)
1 Bu beytin vezni bozuktur.
[100] “…Biz tesbih ediyoruz…”(Bakara/30)
[101] Ayetin aslı: Ġılāẓun şidādun: “…Gayet katı, çetin…”(Tahrim/6)
2 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
3 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
4 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
5 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
6 Bu beytin vezni bozuktur.

7. Baġrın sürür cānavarlar yaratdum
   Sücūd idenlere müzdini virdüm

8. Mūrilen ʿankebūt ne varsa cümle
   Sücūd ehline virdi müzdi Mevlā

9. Ḫalḳ itdüm ṭaġlarilen hem ḳayalar
   İdemez kimse ḥisābın ṣayalar

10. Turāb hem daḫi ḳumlar u ḳayrılar
    Ne var ise bu dünyāda bayırlar

58a

11. Teḥiyyāta oturanlara Allah
    Ol ḳadar müzd virdi el-ḥamdu'lillah

12. Ḳaçan ki her namāzuñ vaḳti olsa
    Müʾmin ḳul destimāzın ārī alsa

13. Allahu ekber dise ḳıbleye ḳarşu
    El bağlayup dursa Mevlā'ya ḳarşu

14. Ḳıyāmete degin ol yüce Sübḥān
    Şecer u budaḳ u yapraklar [ḳıla] iḥsān

15. Ṣağışınca vire müzdin [be-]melekler
    Müʾmīnler ḳıluñ namāzı gice dilekler

---

7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
11 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.

16. Duʿā ḳılsa ḳaçan melik-i Sübḥān'a
58b
Celle celālüh sulṭānu Raḥmān'a

17. Naẓar seyrin idip ider nidāyı
Ber-vaḳit namāza gel al bu ġıdāyı

18. Namāz ḳılan bulur dār-ı selāmın
Namāz ḳılan işidür Ḥaḳ kelāmın

19. Namāzı ḳılġıl sen daḫi ey yār
Cānuñı ġafletüñ ḫābından uyar

(19)

Ḥadīṣ

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Resūl ḥażret-i ʿaleyhi'ṣ-ṣalavāt
Ṣalavat u selām u çoḳ teḥiyyāt

Lā taṭraḥü'l-dürre fī efvāhi'l-kilāb[102]
59a

2. Yaʿnī dür dāne'i aġzına kelpüñ[103]
Bıraḳmañ lülü[104]yı siz key saḳınuñ

Lā taʿallekü ecvāhir fī aʿnaḳi'l-ḫanāzir[105]

3. Cevherleri ḫınzīr boynına ṭaḳmañ
Segler aġzına gevherleri bıraḳmañ

---

16 Bu beytin vezni bozuktur.
17 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
19 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[102] İnciyi köpeklerin ağzına atma.
[103] Kelb: Eserde "p"(پ) harfi ile yazılmıştır.
[104] Lüʾlüʾ: Hemzeler eserin aslında yoktur.
[105] Mücevherleri domuzların boynuna asma.

3 Bu beytin vezni bozuktur.

4. Eger dünyā ṭolusı olsa gevher
   ʿİlmüñ bir ḥarfi yigdür ey pür-hüner

5. ʿİlimden ḥāṣıluñ bildüñ ʿameldür
   Niçün dünyā içün ṭūl-i emeldür

6. Oḫursın ʿilim ʿāmil ol ī müʾmin
   Bilürsin daḫi nāmuñı müʾmin

59b

7. Bir adı daḫi müʾmindür Ḫudā'nuñ
   Müʾmīnlerde yād eyledi nāmuñ

8. İsmini saña ḳodı pādişāhuñ
   Niçün arturasın dün gün günāhuñ

9. Adından ḳıl ḥicāb[ı] itme günāhı
   Tevbe ḳıl key saḳın sepme bu rāhı

İlla'llahe[106] yühibbü'l-muttakîn

10. Ḥażret-i Ḥaḳ buyurdı muttaḳīler
    Maḥbūbumdur benüm ol muttaḳīler

11. Bilüñüz kimlerimiş muttaḳīler
    Günāhdan ʿuzlet idiben ḳaçanlar

60a

İnnemā yeteḳabbelu'llahu mine'l-muttaḳīn[107]

12. Her kişinüñ nice gerek ṭāʿati
    Ḳabūl olmazimiş bilüñ ʿibādeti

---

4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
6 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
9 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[106] Ayetin aslı: "İnne'llahe".
10 Bu beytin vezni bozuktur.
[107] "…Allah ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder."(Maide/27)
12 Bu beytin vezni bozuktur.

13. Muttaḳīnüñ olmaz ṭāʿati maḳbūl
Muttaḳīler oluñ müʾmin olan ḳul

(20)

Ḥikāyet

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Var idi iki sarāyı bir pādişāhuñ
ʿĀdil kāfir fenāyı bārıgāhuñ

2. Birini ḳılmış idi dün sarāyı
Birini itmiş idi gün sarāyı

3. Düne degin otururdı gününde
60b
Müʾminler yaḳar varurdı dününde

4. Ṣabāḥını onudur bir muʿallim
Diler ki kendüye eyleye taʿlīm

5. Ḥıfẓ ide diledi ol faṣl u bābın
Çapınu geldi aldı ḫoş kitābın

6. Oḫur şemʿīne ḳarşu pādişāhuñ
ʿİlimdür ey **Muḥibbī** secde-gāhuñ

7. Ecel geldi meger oldı selāṭīn
Peyġambere geldi küfri ḳıldı bāṭın

8. Benī Īsrāʾīl'üñ içinde server
Peyġambere geldi Ebū Tuffāḥ'a dirler

---

13 Bu beytin vezni bozuktur.
1 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
3 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
5 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
7 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
8 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

61a

9. Oḳıdı Teñri'ye ḫalḳuñ ḳamusın
   Aça īmān nūrile ḳalb pusın

10. Bizüm bir pādişāhumuz var idi
    Seḫāvet ehli ẓulmı sevmez idi

11. Peyġamberden muʿcizāt istediler
    İnanayuz saña andan didiler

12. Duʿā ḳıl pādişāhumuz ola diri
    Seksen iki yıl olmışdur öleli

13. Sinini gösteri virüñ pādişāhuñ
    Emrini görelüm nedür İlāhuñ

14. Gösterdiler o şāhuñ çünki ḳabrin

61b

Ḳıldı anda verüp ḥācet namāzın

15. Oluḳ sāʿat pādişāh diri oldı
    Ṭopraḳ buluşuben çıḳa geldi

16. Lā ilahe illāllah Tuffāḥ resūlullah
    Vaḥy ḳıldı aña ol yüce Allah

17. Didi Tuffāḥ'a ol Sübḥān
    Dostumı nām-ı luṭfumla eyle ḫandān

---

11 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 Bu beytin vezni bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.
14 Bu beytin vezni bozuktur.
15 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
16 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
17 Bu beytin vezni bozuktur.

18. Gerek oldurayın uçmaġa varsun
Gerekse ḳoyayın dünyāda ṭursun

19. Ebū Tuffāḥ aydur ey Teñri dostı
Disin ne diledise baña ḳaṣdı

62a

20. Gerek ḳoyam ḳıla dünyāda ṭāʿat
Dilerse uçmaġa gire ber-rāḥat

21. Ebū Tuffāḥ aydur ey şāh bil imdi
Pādişāhlıġı daḫi saña virdi

22. O şāh aydur bil eyā Ebū Tuffāḥ
Dört yüz yıl virdi ʿömri baña fettāḥ

23. Seksen iki yıl oldı ben öleli
Birligini Ḥaḳ'uñ şimdi bileli

24. Pādişāh dir degülem buña lāyıḳ
Bunuñ gibi ʿināyet ḳıla Ḫālıḳ

25. Dört yüz yıldur ki itmişem ḍalālet

62b

Varam uçmaġa yüzüm yoḳ be-ġāyet

26. Elli yıl eylesün ʿömrimi Ḥaḳ
Yüzümi yirlere süreyin ancaḳ

---

19 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
20 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
21 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
23 Bu beytin vezni bozuktur.
25 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
26 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

27. ʿArż itdi ḥażrete sözini ey cān
Vaḥy eyledi yine melik-i Sübḥān

28. Elli yıl virmişemdür aña emān
Elli yıldan vara uçmaġa hemān

29. ʿAceb geldi Tuffāḥ'a bu sözler
Yüzini göge ṭutu beni söyler

30. Dāʾīm virdüñ ʿömri buña İlāhī
Yaturdı çürüyüp peyvest İlāhī

63a

31. Gösterdüñ luṭfuñ aña pādişāhum
Dilegine ḳoduñ yine İlāh'um

32. Ḫudā aydur Ebū Tuffāḥ'a bir mollā
Ṣabāḥını beklemişdi donla

33. Baḳıben şemʿīne bildi ṣabāḥın
Anuñ çün ḥażretüme oldı yaḳın

34. Bulası degül idi ölmeyince
Kendüzümi aña bildürmeyince

35. ʿİlm oḳuyana mūm çırāġın
N'eydürem ben aña īmān çırāġın

---

27 Bu beytin vezni bozuktur.
28 Bu beytin vezni bozuktur.
29 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
30 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
31 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
32 Bu beytin vezni bozuktur.
34 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

36. Ne ḫoş geydi īmān ḫilʿatin ol şāh
63b Īmān yoldaş ḳıla müʾmīne Allah

(21)

Velehu Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Rivāyet ḳıldı ḥażret-i risālet
   ʿUlemāya ʿizzet ḳılmaġ içün be-ġāyet

2. Ḫuṣūṣā ʿulemā ʿālim-i ʿāmil mollā
   Naẓar bīş nesneye ḳıl didi Mevlā

3. Ata vü ana yüzine baḳmaḳ ʿibādet
   Ḳaʿbe vü zemzeme baḳmaḳ u ṭāʿat

4. Eline virdi müʾmīnüñ irādet
   ʿİlim virdüm şu ḳula eyle ḫürmet

5. Be-ġāyet ḳıl riʿāyet eyle ʿizzet
64a Şol ḳulum ṭamudan ola ferāġat

6. ʿUlemā ḳullaruma ḳıla riʿāyet
   ʿİlm virdügüme ḳılsa ḫürmet

7. Bī-zāram ben andan ḳala ḥasret
   ……..[108]

1 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
2 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
3 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
6 Bu beytin vezni bozuktur.
7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

[108] Eksik mısra var.

8. ʿİlim virdügüm ḳulumı eyleme ḫ̆or
Dergāhumdan ṣaḳın olmayasun dūr

9. Peyġamber ḥażret-i ʿaleyhi’s-selām
Ṣalavāt u selām tā rūz-i ḳıyām

10. Vaḥy-i Emīn baña ḳıldı nidā
Bir ferişte ḳıldı her gün ṣadā

11. Medīne’nüñ ḳapusunda çaġırur
64b
Bir kişi bir ʿālim yüzini görür

12. Muḥammed yüzine baḳmış olur ol
Muṣāḥibüñ ʿulemā olsun ey ḳul

13. ʿĀlim yüzin gören görür Muḥammed yüzin
Baḳan benüm yüzime görür Aḥad yüzin

14. Bir kişi Allah’uñ yüzine baḳsa
Ḥarām oldı cehennem aña bilse

15. Ḳaḳıyup ʿālimi ḫ̆orlasa vallah
Ḳāfirdür ṭamuda neʿūẕu’billah

16. Naṣīḥat eylemek ġāyet geñezdür
Velīkin ṭutması ġāyetde gücdür
65a
17. İşidiben uyanlardan ḳıl yā Muʿīn
Cümlemüzi yarlıġaġıl yā Muʿīn

---

8 Bu beytin vezni bozuktur.
9 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
10 Bu beytin vezni bozuktur.
11 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.
14 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
17 Bu beytin vezni bozuktur.

(22)

Ḥikmet

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Açdum ʿāşıḳlaruñ genci ḫānesin içün
   Meʿānī gevheridir dürr ü meknūn

2. Bu maʿnī ʿışḳ erinüñdür cevāhir
   Müʾminler tuḥfedür [bu] size vāfir

3. Müʾminler tuḥfe virdi Ḥaḳ namāzı
   Ḳıluñ biş vaḳit namāzı idüñ niyāzı

4. Nice lāyıḳ ḳıla ṭāʿat ümmet
   Seḥv ü secde ḳıluram farż u sünnet

65b

5. Beñzer çoban ḳıldugı namāzlara
   İyi süd virem ayran niyāzlara

6. Maḳbūl ḳıldı dilegin pādişāhı
   Didi dostum südlü ayranlu İlāhī

7. Ümmetleri dilerem ide maġfūr
   Ḳıyāmın sehv ile eyleye mesrūr

8. Kimse bilmez ol şāhuñ ḳıymetini
   Yine Ḥaḳ bilür ancaḳ ʿizzetini

---

1 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
3 Bu beytin vezni bozuktur.
4 Bu beytin vezni bozuktur.
5 Bu beytin vezni bozuktur.
6 Bu beytin vezni bozuktur.
7 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

9. Veyse'l-Ḳaranī bildi ḥürmetini
Iraḳdan nice ḳıldı ḫiẕmetini

10. Ḥabībüñ görmemiş idi yüzini
66a
Çıḳardı ḳomadı hīç bir dişini

11. Velīler şāhına ḳıluñ duʿāyı
Nice sever idi ol Muṣṭafā'yı

12. Bugün ḳıluñ duʿā server ü enbiyāya
Yarın sizi Veys tācından ṣaya

13. Müʾminler tuḥfedür bu size lāyıḳ
Ṣaḳınuñ olmayasız bundan ayıḳ

14. Alur ʿārif teʾṣīr ider cevher
Var ise ger anuñ cānında gevher

15. Ġanī olan cevāhir cemʿ iderler
Faḳīr virür meʿānīden ḫaberler
66b
16. Dil ü cānuñ ṭoludur dürrle gevher
Ne ġam olmaz ise vāfir sīm u zer

17. Meʿānī gevheridürür faḳīrüñ
Kenz-i faḳīr faḫridür ḥaḳīrüñ

---

9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
12 Bu beytin vezni bozuktur.
14 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
17 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

18. Fenānuñ terkini ur sen **Muḥibbī**
Bugün Mevlā'nuñ olduñ ʿandelībi

19. El-ḥamdu'lillah ḥaşre dek **Muḥibbī**
"Naṣrun mine'llahi ve fetḥun ḳarībī[109]"

20. Raḥmet olsun müʾminler siz cānibe
Fātiḥa iḥsān idesiz kātibe

21. Niyāz-nāmesidür bu **Muḥibbī'nüñ**
67a
Ne dil ile ider medḥin ḥabībüñ

22. İlāhī İlāhī İlāhī bu **Muḥibbī** rāzın
ʿArż idüp itdi saña niyāzın

23. Cemālüñ şevḳile ḳıldı niyāzı
Viṣālüñ ẕevḳile itdi nāzı

24. **Muḥibbī'nüñ** niyāzın oḫuyanlara
Diñleyüp maʿnīsini añlayanlara

25. ʿArż itdi bu lisān-ı ebyāt-ı ḳāṣır
Oḫuyup diñleyenler duta maʿẕūr

26. Oḳı Fātiha [vü] İḫlāṣı ḳıl iḥsān
Yoldaş ide īmānuñuzı Sübḥān

---

19 Bu beytin vezni bozuktur.
[109] "…Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih..."(Saff/13)
20 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
21 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 Bu beytin vezni bozuktur.
24 Bu beytin vezni bozuktur.
25 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
26 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

67b

27. Amasiyyelü bir ġarīb ī cānā
Bu niyāzı getürdi ol lisāna

28. Ber-noḳṣān ider kelāmını nisālar
Ḳaçan beñzer nisālara ʿulemālar

29. Neslimüz andan ʿĀşıḳ Pāşā'dur
Yine nesli anamuñ Muṣṭafā'dur

30. Rūḥ u pākine olsun çoḳ ṣalavāt
Ey müʾminler getürüñ sizde teslīmāt

31. "Veṣalli ʿalā cemīʿü'l-enbiyāʾi ve'l-mürselīn
"Āl u evlādı aṣḥābı imāmü'l-müslimīn"

32. Oḫuyuben diñleyen u yazanlara
68a
Ḥaḳ Teʿālā raḥmet ide anlara

33. Ḳuṣūr u ʿacz-i niyāzın temām ḳıldı **Muḥibbī** tebāh
Ṭoḳuz yüz otuz üçünde tārīḫ-i nebiyu'llah

34. Rabīʿü'l-āḫir ayında āḫir oldı bi-ḥamdi'llah
Ṣalavāt u selām ola benden aña her-gāh

35. Pādişāh-ı lā-yezāl bāḳī-i ḥayy u ḥayāt
Esirge ḳullaruñı küllī olısarlar memāt

---

28 Bu beytin vezni bozuktur.
29 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
30 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
31 Bu beytin vezni bozuktur.
32 Bu beytin vezni bozuktur.
33 Bu beytin vezni bozuktur.
34 Bu beytin vezni bozuktur.
35 Bu beytin vezni bozuktur.

36. Evveli bu kelāmuñ Amasiyye'de
Āḫir kelāmıdur Ḳoṣṭanṭaniyye'de

37. "Ġaferallahu ve lisāyıri'l-müslimīn ve'l-müslimāt"
"El-aḥyā'i minhüm ve'l-emvāt"

68b

(23)

Velehu Eyżan

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Ḥażretüme gelmek isterseñ gicesin ḳamudan
Uçmaġumdan ummayasın ḳorḳmayasın ṭamudan

2. Terk iderem cān u cihān[ı] küllī geçem ḳamudan
Cennetüñi dir gerekmez ḫavf itmem ṭamudan

3. Yidi ṭamuda tecellī ger ḳılayduñ [kim] baña
Ḫoş gelür baña Ḫudāyā cennet u heb ḳamudan

4. Yaḳmaḳ isterseñ beni nār-ı cehenneme yaḳın
Rāżıyam ben ḫavf itmezem yanmaḳda ṭamudan

5. Sen "ene'l-ḥaḳ" diyüben Manṣūr'ı dār eyledüñ
ʿĀşıḳlaruñ miʿrācıdur küllī geçer[ler] ḳamudan

69a

6. Miʿrāc dārı[nı] isterem görem yüzüñi bir naẓar
Cān virürem cānān içün küllī geçe[re]m ḳamudan

36 Bu beytin vezni bozuktur.
37 Bu beytin vezni bozuktur.

7. ʿĀşıḳlar ʿışḳuñ yolunda giyecek ʿışḳ ḫilʿatin
ʿAyb ola ʿaşıḳlara ḫavf eyleyeler ṭamudan

8. Firdevs-i aʿlā gözüme ẕerrece görünmez bugün
Gözlerim gözler cemālüñ ḫavf ider mi ṭamudan

9. Müştāḳıyam dīdāruñuñ vaṣluñ ʿīdine irgün beni
ʿArż it cemālüñi baña giçem küllī ḳamudan

10. ʿIşḳı daʿvī eyleyenler daʿvīya maʿnī gerek
Bir nişān dimişler ʿışḳ geliñce gel giçelüm ḳamudan

11. Maʿşūḳuñ gözle rıżāsın ʿāşıḳısañ dü cihān
69b
Dūzaḫın seyr idesin ḫavf itmeyesin ṭamudan

12. Bu **Muḥibbī** bir gedā-yı kemteri ʿāşıḳlaruñ
Gerçi kemter ʿāşıḳuñdur[ur] geçüpdür ḳamudan

13. Vaḳtidür sefer idem ṣabrum dükendi neyleyem
İntiẓārum ḥadden aşdı geçdüm heb ḳamudan

(24)

Münācāt[110]

1. Ḥaḳ nūrı ẓāhir oldı ol Ṭūr ṭaġ içinde
Ḥaḳ baña tenbīh itdi ol nūrı ṭaġ içinde

2. Vardum göre irişdüm niçe ʿālemi geçdüm
ʿIşḳı cāmını içdüm mest oldum ṭaġ içinde

---

7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
9 Bu beytin vezni bozuktur.
10 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
13 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[110] Bu kasîdenin vezni bulunamamıştır.

3. Ḥicābı gözümden açdı ʿabdiyile bilişdi

70a

Nidā yitişdi söyleşdüm ṭaġ içinde

4. Refʿ oldı Ḫudālıḳ hū ḳıldı āşinālıḳ

ʿİnāyet ḳıldı Ḫālıḳ bilişdüm ṭaġ içinde

5. Giderdi ġaflet ḫābın gūş eyledüm ḫiṭābın

Yazdı Tevrīt kitābın oḳıdum ṭaġ içinde

6. ʿİzzet teraḳḳī eyledi gönlüm dīdār diledi

Dil ü cān iñledi dün gün ṭaġ içinde

7. İster iken liḳāsın feṭḥ eyledi ʿaṭāsın

Māsivānuñ küllīsin gördüm o ṭaġ içinde

8. Didüm yā İlāhī "erinī[111]" Ḥaḳ didi "len terānī"[112]

Ey Şuʿayb'uñ çobanı güstāḫın ṭaġ içinde

70b

9. Söylerem güstāḫāne müştāḳam ʿāşıḳāne

İrsem direm cānāne yā Mevlā ṭaġ içinde

10. Ḫudā didi ʿİmrān'a söylersin güstāḫāne

İrsem dirsin cānāne yā Mūsā ṭaġ içinde

11. Mūsā didi yā Sübḥān Şuʿayb'a oldum şoban

Kelīme ḳılduñ iḥsān gezerken ṭaġ içinde

12. ʿAceb midür sulṭānum ʿaṣā virdüm suʿbānum

ʿAzīz ḳılduñ çobanum buldum o ṭaġ içinde

[111] "…Göster…"(Araf/143)

[112] "…Beni katiyen göremezsin…"(Araf/143)

13. Tecellāya doymazsın ʿarż idiben nidersin
Meger Ṭūr'ı yaḳarsın Ḥaḳ didi ṭaġ içinde

14. Ṭaġa ḳıldı tecellī yaḳdı ṭaġı min küllī
71a
Yanmışdurur ʿışḳ ehli ʿışḳ ile ṭaġ içinde

15. Tecellī ṭaġı yaḳdı Mūsā çün Ṭūr'a baḳdı
Ḫalḳa ṣadā bıraḳdı gördiler ṭaġ içinde

16. Ḫudā nūrı muraḳḳaʿ kelīm oldı bürḳaʿ
Görenler olmadı ṣaʿ oldı o ṭaġ içinde

17. Veche ṭutdı niḳābı baḳdı küllī ḥicābı
Mūsā didi yā Rabb'i nediyem ṭaġ içinde

18. Ḥaḳ'dır ʿāşıḳuñ vardur ol saña geliserdür
Andan fevḳ olısardur defin eyle ṭaġ içinde

19. Ḫırḳasından bir pāre bürḳaʿ eyle dīdāra
Andan buluna çāre ġam yemeye ṭaġ içinde
71b

20. Gördige geldi ʿāşıḳ defin eyledi maʿşūḳ
Zihī devletlü maṣdūḳ ḳabri Ṭūr ṭaġ içinde

21. **Muḥibbī** dir Ḫudāyā ne sözüm var Mūsā'ya
Söyledürsin Mevlāyā bu fenā ṭaġ içinde

(25)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Ehl-i ʿirfān olmadı Ḥaḳ'uñ rıżāsından ıraḳ
Ey göñül sen olmaduñ nefsüñ hevāsından ıraḳ

2. Var mı liyāḳat-ı ṭālib-i şeyḫ olam bugün
   Bir temām murġ ola çün uçar ṣafāsından ıraḳ

3. Müttaḳīliḳ dileyen dergāhına Mevlā'sınuñ
   Nefsüñe çek ḫanceri olma ġazāsından ıraḳ

72a

4. Nefse hem-rāh oldı göñlüm kime feryād ideyin
   Eyleyen dā'im bu nesne ʿabdin Mevlā'sından ıraḳ

5. Nefse uyma ey göñül Ḥaḳ'uñ rıżāsın iste bul
   Bendelikde daʿvī iden olmaz Ḫudā'sından ıraḳ

6. Ḳabūl itmedi namāzuñ semāvāt ile adım
   Key ṣaḳın olmayasın ʿahdüñ vefāsından ıraḳ

7. Vaḳt yaḳındur tevbe eyle bāb-ı tevbe urtulur
   Pāk eyle ḫāne-i dili ol ḫaṭāsından ıraḳ

8. Kim ṭarīḳ-i ʿışḳ içinde derdi taḥṣīl itmedi
   Bulmaz ol dermānı hīç ḳaldı şifāsından ıraḳ

9. Cān ki cānān içün terk-i fenāda ey göñül

72b

   Var beḳā mülkine sen ola fenā senden ıraḳ

10. ʿĀşıḳa mürşid olıcaḳ mürde cān bulur ḥayāt
    Muḥibbī olma ṣaḳın Ḫıżr'uñ duʿāsından ıraḳ

11. Bendesiyem şāhumuñ ʿabdum diyemi āh baña
    Gör sulṭān Maḥmūd olmaz ayasından ıraḳ

---

4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur
11 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

(26)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. ʿAşḳ müderrisine didüm baña ʿaşḳ dersini
   Didi ḫāmsın sen daḫi bilmezsin ʿaşḳuñ dersini

2. Gerçi ḫāmım velīkin cūş ider ʿaşḳuñ rūz-i şeb
   Ḫāne-i dilde virürler baña ʿaşḳuñ dersini

3. Oḳuram ʿaşḳuñ kitābın yazmışam cān levḥine
73a
   Gel beri ʿāşıḳsın diñle sen ʿaşḳuñ dersini

4. Baña ʿaşḳ dersi viren ʿaşḳdan nişān vire baña
   Didi cān virmekdürür isteyen ʿaşḳuñ dersini

5. Ey göñül cān vire gör maʿşūḳ cemālin görmege
   Sen bugün ʿāşıḳ iseñ alduñsa ʿaşḳuñ dersini

6. Manṣūr ders virdi ʿaşḳ ʿuşşāḳ içinde ber-güzīn
   Aldı ābdest ḳan ile o faḫr “ene’l-ḥaḳ” dersini

7. Baḥr-ı ḳana ʿışḳ eri sende revān eyle ḳanuñ
   Ḥaḳ cemālin göresin bilesin ʿaşḳuñ dersini

8. **Muḥibbī** kemend-i ʿaşḳ ile yürü ʿaşḳ dārına
   Yoḫsa daʿvī eyleme ʿaşḳ ehlile ʿaşḳuñ dersini
73b

(27)

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Ḥaḳ baña ḳıla tecellī varam anda nār ola
   Ḥaḳ dīdārınsız n’iderem cennet-i gülzār ola

---

3 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

8 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

2. Ey göñül gic bu fenādın Ḥaḳḳ'ı iste Ḥaḳḳ'ı bul
   Fāriġ ol iki cihāndan maḳṣuduñ dīdār ola

3. Yār yār olmaḳ dilerseñ yüri var yāre iriş
   Gül ile ḫārı nidersin yārilen gülzār ola

4. Dār-ı dünyā bir nefesdür yārı ḳılmaz kimseye
   Terk it ol terk itmedin yāriñle aġyār ola

5. Küllī yārum dime ṣanma ki saña yār ola
   Özge yārı neylersin çünki saña Ḥaḳ yār ola

74a

6. Murġ-ı cānı bu ḳafeṣde ḥabs ḳılduñ ḳıl ḫalāṣ
   Şāh cemālinden cüdā cān neye giriftār ola

7. Ṣī putuñı küfri terk it lāyıḳ ol[a] dergāhına
   Ġayr-ı Ḥaḳ'dan isteyen belindeki zünnār ola

8. Ehl-i ʿirfān lā-mekānda ṭutmadılar hīç mekān
   Sende idinme mekān elüñde iḫtiyār ola

9. Niçe bī-mār olasın bu fenāda ey göñül
   Var beḳā dārına var bu fenādan bīzār ola

10. Murġ-i cān cānān eline eyü oldı muntaẓır
    Vaḳtidür pervāz ide niçe bir intiżār ola

11. **Muḥibbī** meydān-ı ʿaşḳda ābdest alurlar ḳan ile

74b

Sırr-ı "ene'l-ḥaḳ" isteyen Manṣūrleyin berdār ola

---

5 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
11 Bu beytin vezni bozuktur.

(28)

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Yā İlāhī gönlümi dāʾīm melāl itmeñ neden
   Ehl-i ʿuşşāḳ ile dāʾīm mekr u āl itmeñ neden

2. Ben viṣāluñ isterem dünyā ḥarām oldı bana
   Ben ḥarām eyledügümi sen ḥelāl itmeñ neden

3. Vech-i şemʿuñ ʿayn-ı cānum ḡāb-ı reft-i ʿaşḳ nūrı
   İlāhī ʿaşḳuñ nūrı inkār celāl itmeñ neden

4. Herkesüñ maʿmūr idersin gönlüni benüm virān
   Niçe sırça gönlümi çarḡ pāymāl itmeñ neden

5. Levh-i cānda hū nüviştem şeyʾenli'llahi vechüñe
75a
   Müntażirdür sāʿīlüñ cānuma ʿalāl itmeñ neden

6. Bend-i ḥüsnüñ şemʿine pervāne-veş ʿāşıḳlar
   Ben göñül ḡākister ol bu per u bāl itmeñ neden

7. Geçdi ʿişyān ile ʿömrüñ hey gedā itme ṣādā
   Niçe bir utanmadan Ḥaḳḳ'a suʾāl itmeñ neden

8. Nefs-i emmāreye zāhid uyma gel eyle ḥazer
   Muḥibbī nefsüñe uyup ḳīl u ḳāl itmeñ neden

9. Dilerem Bārī Teʿālā ḳurtarasın fānіden
   Sāʿatüm māh eyleyüp rūzumı sāl itmeñ neden

---

5 Bu beytin vezni bozuktur.
6 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
8 İkinci mısraʿda vezin bozuktur

(29)

Velehu

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. ʿÖmür geçdi dirīġā nefs hevāyı
75b
Muṣāḥib idindi her bī-nevāyı

2. İrüp mürşide irşād bulmadı hīç
Şeyḫ-i mürşid idinüp almaz duʿāyı

3. Ezelde rāsime yazmış "ḳasamnā[113]"
Kimesne cehd ile bulmaz ʿulāyı

4. Muḳarrebliḳ menāmin ister iseñ
Fidā ḳıl cānuñı Ḥaḳḳ'a arāyı

5. Şikesteyem bī-mārem Ḥaḳ'dan ayru
Bī-dermānem bulımazem devāyı

6. Ciger biryān gözüm giryān u nīrān
Raḥm eyle ẕerrece gör mübtelāyı
76a
7. Daḫi ḳurtarmamısın pīrezenden
Bana milklige mi virdüñ fenāyı

8. Yaḫın yaḫın fenāyı terk idenler
İrişüp Ḥaḳḳ'a buldılar beḳāyı

9. Dün ü gün çeke gör cevrini yāruñ
Tecellī ḳıla ide merḥabāyı

---

1 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
2 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[113]"...Paylaştırdık..."(Zuhruf/32)
6 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

10. Sever ʿāşıḳlaruñ āhın[ı] Allah
Anuñ çün tuḥfe virür her belāyı

11. **Muḥibbī** ḥamd ide gör küllī ḥāle
Vefā yirine ḫoş görüñ cefāyı

12. Vefādur baña Ḥaḳ'dan ne gelürse
76b
Ḥaḳ'uñ emrine virmişem rıżāyı

(30)

Velehu Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Faḳīr olanlar virmez ʿabāyı
Ġanī itine çul eyler dībāyı

2. Faḳīrler bulumaz niʿmet u cāhı
Ġanī ider cevāhirden ḳabāyı

3. Gerek vire ʿabā virmeye dībā
Ne sözüñ var ki söylersin ḫaṭāyı

4. Kelāmuñ ḥāluñe göre degüldür
Ne ḥaddüñ var idersin bu ṣadāyı

5. Günāh baḥrine düşdüñ ḥālüñ aġla
77a
Ḫavf eyle key ṣaḳın sen ey gedāyı

6. İlāhī nice dilersiñ anı ḳıl
Faḳīrüñde senüñdür daḫi bayı

---

1 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

7. Cān levḥinden gelür bu dürr-i gevher
   Ne bilsün ḫām olanlar bu ġıdāyı

8. Ehl-i ʿuşşāḳı söyleden Ḫudā'dur
   Kime virdise ʿaşḳ iden ġıdāyı

9. Niyāz u nāz idem dost baḫçesinde
   Dikende bülbül eyler bu nidāyı

10. Bahāsı cānmış bu nūr-ı ʿaşḳuñ
    Muḥibbī vaḳtidür ḳıl[a] cān fidāyı

77b

(31)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Fānī dünyādan göñül el çek bugün
   Eyü gördüñ bu cihānı dün ü gün

2. Fānī nermi isteme tiryāḳ-i uḫrā iste bul
   Ḫāne mihmān pīrezen güler yüzüñe iki gün

3. Ṣanmañız ṣayd idesin bu fenā murġın bugün
   Menzil-i uḫrāya varup Ḥaḳ cemālin gör[üñ] o gün

4. Ḥaḳḳ'a lāyıḳ hīç ʿamel yazmaz kirāmen kātibīn
   Nāmelerümi ḥażrete nice ʿarż idem yarınki gün

5. **Muḥibbī** taʿcīl yüri Ḥaḳ cānibine ḳıl sefer
   Niçe bir būmleyin vīrāne beklersin bugün

---

7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
1 Bu beytin vezni bozuktur.
3 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
5 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur

78a

(32)

Velehü[114]

1. Ḥaḳ'dur göñül eglencesi aldı beni endīşesi
   Göre ḥicābı aradan ʿāşıḳlarun maʿşūḳası

2. Dostdan baña ḫaber oldı varlıġımı bu ʿaşḳ aldı
   Şimdi baña zindān oldı bu dünyānuñ her köşesi

3. Göñlüm Ṭūr'ısına diler cennet-i māʾvā nider
   Cānum ʿarşı seyrān ider isteyüben tecellisi

4. Ẕerrece ʿaşḳ ḫilʿatini ʿāşıḳa ḳılduñ erzānī
   ʿAşḳuñ ʿāşıḳlar sulṭānı Sübḥāndurur āşināsı

5. Ey ʿāḳilem diyen kişi ḳosun bu dünyā teşvīşin
   Ṣarf it Ḥaḳ yoluna baş budur ʿaşḳuñ nişānesi

6. **Muḥibbī** fürḳat ʿaẕābın çekmek ister dost vaṣlın

78b

   Görmek ister Ḥaḳ dīdārın cān gözinüñ rū-şināsı

(33)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. ʿĀlemi ġaybet didüm eyledüñ insān felek
   Āh bu miḥnet-ḫānede itdüñ beni mihmān felek

2. Rūz u şeb derd ü ġam u miḥneti hem-rāh idüp
   Āh kim bilmem nedür bu arada noḳṣān felek

3. Ṭālibem ʿilmüñe āh maṭlūb u maḥbūbum didüm
   Ḥażretüñde anuñ çün oldı ʿiṣyān felek

[114] Bu gazelin vezni bulunamıştır.

3 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

4. Ne liyāḳatüm vardurur ʿilmüñe ṭālibem diyem
   ʿİlmüñe ṭālib olanlara olayın ḳurbān felek

5. ʿİlmüñüñ deryāsına ġarḳ olmaḳ diler cān
79a
   Niçe bir girdāb içinde ḳalayın ʿummān felek

6. Yā ḥabībüm derdüme eyle devā bī-çāreyem
   Mübtelāyem derd ile bulmazam dermān felek

7. Ser-gerdānem bu fenāda olmamışdur lā-mekān
   Baña yoḳdur bilürem cihānda hīç mekān felek

8. Ḫālī ḳılmaz dil ü cānı leşker-i ġam bir nefes
   "Naḥnu ḳasamnā[115]"da göñül eyledi vīrān felek

9. Çünki taḳdīr-i ezel ḫaṭṭımı siyāh eylemiş
   Redd idüben yumadı hīç olmadı imkān felek

10. Bu ḳara yazularum hīç oḫuyup dükenmedi
    Bāb olmaz ḫānede it ḫākilen pinhān felek

79b

11. **Muḥibbī'**nüñ yā İlāhī ḳıl duʿāsın müstecāb
    Ümmet-i Muḥammed'e yoldaş eyle īmān felek

(34)

Velehu Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

1. Sancaḳ begi ḫātūnı ḳaḍī-yı duḫter
   Naṣībüñ cennet içre ola kevṯer

---

4 Bu beytin vezni bozuktur.
5 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[115] "…Biz paylaştırdık..."(Zuhruf/32)
11 Bu beytin vezni bozuktur.
1 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

2. İlāhī neyleyem cennet taʿamın
   Daḫi ḥūruların yaḫu ġulāmın

3. ʿAdın cennetleri firdevs-i aʿlā
   N'iderin cenneti [vü] dār-ı selāmın

4. Dilerem ben Ḥaḳ'uñ tecellīsini
   Tecellā dileyenler diye āmīn

80a

5. İdemem ṭāʿati Ḥaḳḳ'a lāyıḳ
   Ḳaçan lāyıḳ idem ṣavm u ḳıyāmın

6. Velīler ḥażrete oldı yaḳın
   Edā eyler ḳıyāmın hem ṣıyāmın

7. Ben bir gedā velī virmek Ḥaḳ'undur
   Buluşdı Yusūfilen İbn-i Yāmin

8. Pervāz itmek diler cān murġı Ḥaḳḳ'a
   Varup ḥażrete güş ide kelāmın

9. Tevbe ḳıl ġāfil olma mevt irişür
   Ecel saña da bir gün ṣunar cāmın

10. Sayʿ it ṭāʿat ola dergāha lāyıḳ

80b

Levḥ-i cāna yaz vir dile nāmın

---

5 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
6 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
7 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
8 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

11. Terk eyle cānı başı Ḥaḳ yolına
Muḥibbī bul tecellānuñ maḳamın

(35)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Yā İlāhī oḳudum ʿaşḳuñ kitābından meraḥ
Taʿlīm ider ʿaşḳ baña ebyātlarını ḥarf ḥarf

2. Cānuma hū yazdı ʿaşḳuñ perde olmaz aña ʿarş
Tenbīh itdi ʿaşḳ beyān ḳılma anı şerḥ şerḥ

3. Ben ne lāyıḳam İlāhī daʿvī-yi ʿaşḳ eyleyem
Bi-ḥamdi'llah yā İlāhī baña didüñ "men ʿaref[116]"

4. Āteş-i hicrüñ beni şikeste mecrūḥ eyledi
81a
Cigerüm ṣad pāre ḳıldı eyledi şerḥa şerḥ

5. Vaṣl-ı ʿīdine dilerem cān ḳoçın ḳurbān idem
N'ola cemālüñi ʿarż it **Muḥibbī** ḳıl feraḥ

6. Nūruñ ile ḳalbümüz ḳıl pür nūr yā İlāhī
Oḫıdur Ḳur'ān-ı mübīn sūresi "elem neşreḥ[117]"

7. Yāḫudā ümmeti[ni] eyle ʿanāṣırdan berī
Oḳunur "naṣrun minel'lah[118]" sūre-i "innā feteḥ[119]"

---

11 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

[116] Men ʿarefe nefsehu feḳad ʿarefe Rabbehu. (Nefsini bilen Rabbini bilir.) Mehmet Yılmaz (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler(Ansiklopedik Sözlük*), Enderun Kitabevi, s. 122.

3 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

5 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

[117] "Biz açıp genişletmedik mi?..."(İnşirah/1)

6 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

[118] "...Allah'tan bir yardım..."(Saff/13)

[119] "Şüphesiz fetih verdik..."(Fetih/1)

8. Sāḳī ṣundı ṭolu ḳılmış ʿaşḳuñ peymānesin
İçdüm ʿāşıḳlar meyinden oldum hem-ḳadeḥ

9. Māsivānuñ küllīsi ʿilmüñ idemezler raḳam
Ne liyāḳatim ola āh bu lisānum ḳıla medḥ

81b

(36)

Velehu Eyżan

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. İçeli ʿaşḳuñ meyinden olmışam esrār-mest
Küllī ʿaşḳuñ ḳadeḥinden içip oldı vār-mest

2. Mest geldüm bu mekāna lā-mekān illā ki ben
Ḥaşre dek mest u ḫumāram olmışam tekrār mest

3. ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ ʿaşḳ yolunda cān virür cānān alur
Zāhidā sen ʿışḳ erine key saḳın itme inkār mest

4. Manṣūr'a Mevlā'sı bir gün ḳalbine mihmān olur
Geldi "ene'l-ḥaḳ" dilinden ḳıldılar ber-dār mest

5. Sırrı ifşā eyledi nem varını virdi yile
Ṣıdı ṣabrum şīşesin eyledi bī-ʿār mest

82a

6. ʿĀşıḳlar şikeste olmış bulumaz derde devā
İste bul derdüñ devāsın bunda sen bī-mār mest

7. ʿAndelīb medḥilde ḫāmsın daʿvī-i ʿaşḳ eyleme
Terk-i cān ider yār içün cūş iden ey yār mest

8. Ṭālib ol Ḥaḳ'uñ rıżāsın iste bul "ʿayne'l-yaḳīn"
Ḥaḳ rıżāsın diler iseñ olmasun aġyār mest

---

8 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.

3 Bu beytin vezni bozuktur.

9. Yaḳalı cānda cemālüñ pertev-i şuʿlesin
   Cān perin yaḳmaḳ dilerüm olalı envār mest

10. **Muḥibbī** diler tecellī rūz u şeb Ḥaḳ'dan müdām
    Ḥaḳ cemālin dileyenler buldılar dīdār mest

(37)

Velehu Eyżan

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün

82b

1. Bir dem derd ile dem-sāz oldı ʿārif
   Virdi cān u dile āvāz hātif

2. Niçün ḫaste-i dilsin ey bī-çāre
   Yürürsin ḫor u ġamgīn āvāre

3. Göñül gel ḫāmūş olma ḳıl ser-āġāz
   Ḳafesden ḳılmadın cān murġ-i pervāz

4. Gel imdi ḫoş ḳıl sūze bünyād
   Kelāmuñla seni de iderler yād

5. Var ise cānda ʿaşḳuñ cevherinden
   Cihāna ḳıl niṣār cān gevherinden

6. Dil u cān ile söylesün lisānuñ

83a

   Ġaflet ḫābından uyandısa cānuñ

7. Ne var ger yoġısa maluñ cihānda
   Anuñla ḫoş geçe ḥāluñ zamānda

---

9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
1 Bu beytin vezni bozuktur.
4 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
6 ikinci mısraʿ da vezin bozuktur.

8. Eyü adı varasın sen alasın
   Yoluna zādı ahrete düzesin

9. Eyü ad ile yigdür bī-görgez ölmek
   Yaramaz adla cihānda yürimek

10. Fenāya gelmeküñ öldürür murādı
    Her kişi çıḳara bir eyü adı

11. Olmayasın yaramaz ad ile meşhūr
    Eyü adlu kişi olur mesrūr

83b

12. Bu çarḫ durmaz döner yoḳdur ḳarārı
    Fenāya ḳılmayasın iʿtibārı

13. Ṭoludur gevher ile dil ü cānuñ
    Her biri yig zeri ṭolu cihānuñ

14. Bu söz gevherdürür cāndur mekānı
    Ḥükm-i cāndur anuñ bil cāvidānı

15. ʿİnāyet iste Ḥaḳ'dan ḳo bāṭıl fikri
    Sulṭānuñ devridür cān ile eyle ẕikri

16. Sulṭān ḥażretine ʿarż it niyāzı
    Ḥaḳ'uñ esrārıdur bu gizlü rāzı

---

9 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Bu beytin vezni bozuktur.
11 Bu beytin vezni bozuktur.
13 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
14 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
15 Bu beytin vezni bozuktur.
16 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

17. Naẓar idüben bile żamīri
84a
Cihān sulṭānlarında yoḳ naẓīri

18. Ṣaḥīb naẓarıdur şāh-ı cihānuñ
Alur ʿibrete zemīn āsimānuñ

19. Güher ḳadrin bilür ṣarrāf olanlar
Cihān milkinde ʿarrāf olanlar

20. Olur ḫaber-dār esrār-ı kelāmuñ
Peyk-i ḳuds olur ḥālüñe lāmuñ

21. Eyā şāh-ı cihān güş itdi cānum
İlḥāḥ eyledi iʿlām ide ḫānum

22. Sulṭān ḥażretine ide sücūdı
Sulṭān ḫidmetine ḳodı cūdı
84b

(38)

Medḥ-i Sulṭān

Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿûlün

1. Selāṭīn mihr-i māh-ı heft kişver
Hümāyūn ṭalʿat-ı yedinci aḫter

2. Süleymān zamān u Ferīdūn fer
Muʿīnüñ Ḫudā vü Ḫıżr ola rehber

---

17 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
19 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
20 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
21 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 Bu beytin vezni bozuktur.

3. Fetḥ eyledüñ ġazā olsun mübārek
   Mezīd itsün yaşuñı Ḥaḳ tebārek

4. Ġazāñ gibi olmadı döneli felekler
   Ki ġazāña bile indi hep melekler

5. Ḳamu selāṭīn bendedür saña ey şāh
   Müşterī gün yüzüñe felek-i māh

85a

6. Yansun hemīşe devletüñ çırāġı
   Yaḳın itsün Ḫudā dāʾīm ırağı

7. Diriseñ kimdür ol sāye-i sübḥān
   Nīk-nām Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫān

8. Cemālüñle müşerref oldı ʿālem
   Celālüñle irer dāʾīm küffāra ġam

9. Hemīşe it ġazā cānı cihānuñ
   Ṣaḥīb-ḳıranısın āḫir zamānuñ

10. Şehenşāh-ı nev-cüvān ʿizz ile hem-dem
    Ḫāk-i pāyüñ cilādür be-ʿayn-ı ādem

11. Çıḳardı adı ḳamu devletidür

85b

Devlete rehber olan saʿādetidür

---

3 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
4 Bu beytin vezni bozuktur.
5 Bu beytin vezni bozuktur.
6 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
7 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
8 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
10 Bu beytin vezni bozuktur.
11 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

12. Murādını ʿaceb midür vire Ḥaḳ
Maḥṣūldur ḳamu maḳṣūdı el-ḥaḳ

13. Belġırad u Rodos u Engürüsi açdı
ʿAdlinden anuñ ḳurd ḳoyundan ḳaçdı

14. Getürmedi felek miṣli āl-i ʿOṣmān
Ḳamu begler begi vü ġāzī ṣāḥib-ḳırān

15. Güneş ṣaḳlar rikābını dūşünde
Ātī naʿlīni ay ṣaḳlar gūşunda

16. Kelām-ı gevherini ḳılsa iʿlām
Olur ḫalḳ-ı efḳar cevāhirlü ġulām

86a

17. Felekler müşterīdür ṭalʿatine
Melekler leşkeridür nuṣretine

18. Cihānuñ şāhı cānlaruñ ḥayātı
Şehenşāh-ı küllīnüñ sensin ḥayātı

19. Günüñ günden yig olsun şāh-ı ʿālem
Ḳamu ten cān tapuñ sulṭān-ı ʿālem

20. Gözlerüm baḳmasın sensüz cihāna
Eyā sulṭān şehenşāh-ı zamāne

21. Kemāl-i pīrlige irgürsün Ḫudā
Selāṭīn-i cihān u maḫlūḳa sā

12 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
13 Bu beytin vezni bozuktur.
14 Bu beytin vezni bozuktur.
16 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
18 İkinci mısraʿda vezin bozuktur.
20 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.
21 Birinci mısraʿda vezin bozuktur.

22. Şāhzādeler ile cemīʿ-i sulṭān
86b
Kemāline irüp pīr ide Sübḥān

23. Duʿāları İlāhī eyle icābet
Ḥabībüñ ḥürmeti çün bī-nihāyet

24. Rūz u şeb dilerem Ḥaḳ'dan firāvān
Yedi ceddüñe raḥmet ola bī-kerān

25. "Āmīn yā ilāhe'l-ʿālemīn
"Bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn"

26. Liyāḳat yoḳ **Muḥibbī** daḫi sende
Ḫˇūnkāruñ medḥin idesin cihānda

27. Nice kilām ola sulṭāna lāyıḳ
Ġarīb u bī-mekānem bellü bayıḳ
87a
28. Maʿẕūr ḳıl ʿacz u ḳuṣūrın şehenşāh
Bu faḳīre ḥażretüñde oldı gümrāh

29. Medḥ ḫˇonında yirigen ʿaselden
Ḳaṣīde geldi ṭatludur şekerden

30. N'ola ʿaczini maʿẕūr ṭuta Sulṭān
ʿArż itdi mūr tuḥfe-i Süleymān

---

23 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
24 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
25 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
26 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
30 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

(39)

Ḳaṣīde

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1. Ey şehenşāh dāʾīm ola muʿāvinüñ İlāh
   Görme ġam şād ol felekde seyr itdükçe māh

2. Tāc u taḫt u ʿizz u rifʿat bula teraḳḳī dāʾīm
   Ey ḳamu begler begiyi rū-yı zemīn taḫt-ı gāh

87b

3. Āsümān-ı çarḫa irişsin ucı sancāġuñuñ
   ʿAsker-i İslām içinde dut taḫt-ı bārıgāh[120]

4. Yusūfu ṣānīsiñ Sikender-i āḫir zamān
   Gelmedi cihāna ṭapuñ gibi bir pādişāh

5. Nāmuñı ḫayr ile yād idüp didi cümle ünās
   Ṭāʿat-i ʿādet idinmiş pīşesi ṣavm her-gāh

6. Tāc u devlet ber-devām olsun eyā şāh-ı cihān
   ʿAdl u dādı eyledüñ çün başuña zerīn külāh

7. Ey Süleymān-ı zamān emrüñdedür ins u perī
   Şāh Süleymān cihāna ey pertev-i nūr-ı İlāh

8. Her yana ḳaṣd eylesen tīz iresin maḳṣūduña

88a

   Ḥaḳ muʿāvinüñ ola her-dem eyā ʿadl ıssı şāh

9. Ey sipihr-i salṭanat burcında olduḳca süvār
   Yüz süre pīş-i rikābuña felekde mihr-i māh

[120] Bār-gāh: Vezin gereği “bārıgāh” olarak yazılmıştır.

4 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.

10. Devlet u iḳbāl ile her ḳancer u ʿazm eyleseñ
Furṣat-ı nuṣret irişüp Ḫızr ola hem-rāh

11. Ḫalḳ-ı ʿālem bendedür dergāhıñuñ muḥtācıdur
Ḫidmete bil baġlayup ṭapuñ bilürler secde-gāh

12. Bezm-i iḳbālüñde Zühre def ṭutar [vü] raḳḳāṣdur
Şemʿidān-ı devletüñ pervānesi ʿizz u cāh

13. Her gice kūyuñ ṭolanur māh olmış müşterī
Gün yüzüñ müştāḳıdur pāyüñe düşer her bām-dāh

88b

14. Sāyebānı devletüñde ḫoş geçer üftādeler
Sen ẓıll-ı Ḥaḳ'sın sāyendürür püşt ü penāh

15. Oḳur āyāt-ı şāhı ṣafḥasında ḫadduñüñ
Ḥaḳ budur āṣār-ı ʿizzet gösterür bī-işţibāh

16. Menbaʿ-i luṭf u keremsin mecmuʿ-ı faż̇l u edeb
Maʿden-i ʿizzet maḫzen-i devlet u cāh

17. Gülşenüñ bülbülidür bende **Muḥibbī** şāh senüñ
Dāʿīdür dest açup ider duʿālar her-gāh

18. Şāh-ı sulṭān-ı ʿArab hem Rūm-ı sulṭān-ı ʿAcem
Ḳamu maḫlūḳa vücūduñ kimyādur bī-şibāh

19. Āl-i ʿOṣmānda şāh nuṣretde şānuñ gelmedi

89a

Her ne maḳṣūd eyleseñ Ḥaḳ'dan irer feṭḥ-i rāh

---

13 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
14 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
15 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
16 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.

20. Devlet ile ser-firāz ol dehr içinde lā-cirem
Düşmenüñ ʿömri bī-nāsī dāʾīm olsun tebāh

21. Ser u ḳaddüñ bağına dest degürmesün ḫazān
Rūz-i ḥaşre dek vücūduñı Ḫudā ṭutsun nigāh

22. Müstedām itsün özüñi ey serīr-i salṭanat
Müstecāb eyle duʿāmı benüm yā İlāh

(40)

Velehu Eyżan[121]

1. Ey şāh-ı heft kişver olsun ġazāñ mübārek
Ey māh-ı yedinci aḫter olsun ġazāñ mübārek

2. Aṣduñ ʿarşı ayaġında şimşīr-i devr-i ḳamerde
89b
Nīk ad eyledüñ dehirde olsun ġazāñ mübārek

3. Ey ṯānī-i Sikender ʿazm iderise ʿasker
Ḫızır ola rehber olsun ġazāñ mübārek

4. Ey sulṭān-ı ḫalāyıḳ ġazāña indi melāyık
Ne medḥ idem ne lāyıḳ olsun ġazāñ mübārek

5. Bi-ḥamdi'llah şehenşāh özi melek yüzi māh
Muʿāvin oldı Allah olsun ġazāñ mübārek

6. Getürmedi nermāne miṣlüñi cihāna
ʿOṯmānlu'da bir dāne olsun ġazāñ mübārek

7. Rikābuña hemīşe düşmen başı irişe
Devlet ile çaḳ yaşa olsun ġazāñ mübārek

21 Birinci mısraʿ da vezin bozuktur.
22 İkinci mısraʿ da vezin bozuktur.
[121] Bu kasîdenin vezni bulunamamıştır.

90a

8. Ṭurduġunca bu cihān devr itdügünce zamān
   Teraḳḳī eyle her ān olsun ġazāñ mübārek

9. Sermāyesi cihānuñ Süleymān-ı zamānuñ
   Sevgülüsi Ḫudā'nuñ olsun ġazān mübārek

10. Göñüllerüñ sürūri maḫlūḳuñ ʿayn-ı nūrı
    Ey cihānuñ faġfūrı olsun ġazāñ mübārek

11. Sulṭān-zādeleri Ḥaḳ kemāle irgüre Ḥaḳ
    Āmīn deñiz muṣaddıḳ olsun ġazāñ mübārek

12. Ey pādişāh-ı aʿẓam selāṭīn-i muʿażẓam
    ʿOṯmān-ı āl-i mufaḫḫam olsun ġazāñ mübārek

13. Mihr-i āfitāb māh-ı pertev-i nūr-ı İlāhī

90b

    Ey cihānuñ penāhı olsun ġazāñ mübārek

14. Dillerde ḫūb cemālüñ cānlardadur ḥayālüñ
    Ḥaḳ artursın kemālüñ olsun ġazāñ mübārek

15. Medḥüñ oḳur **Muḥibbī** ey cānlaruñ ṭabībi
    Ḳamu ḫalḳuñ ḥabībi olsun ġazāñ mübārek

16. Feṯḥ-i fütūḥ-ı fettāḥ ḳıldı ḳapuñı miftāḥ
    Feṯḥ oldı ḳamu ışlāḥ olsun ġazāñ mübārek

17. Giceñ berāt-ı ḳadr her günüñüz ola ʿīd
    Olsun şāh ʿömrüñ mezīd olsun ġazāñ[122]

[122] Her mısrada tekrar edilen "mübārek" kelimesi bu mısrada yazılmamıştır.

18. Sulṭān-ı şāh-ı Süleymān ziyed(?)-i āl-i Orḫan
    Maḳṣūd-ı zi-āl ʿOṣmān olsun ġazāñ mübārek

91a

19. Ṭurduġunca felekler olduġunca melekler
    Ḥaḳ'dan budur dilekler olsun ġazāñ mübārek

Temmet-temām

SONUÇ

İslamî dönem Türk edebiyatının beslendiği en önemli kaynak olan İslam dini bütün şairleri etkilemiştir. Eserlerini yazarken yararlandıkları ilk kaynak konumunda olan bu unsur, tezin ana başlığı olarak yer almıştır. Muhibbî, eserini nazmederken istifade ettiği kaynaklar itibariyle kendisinin İslamî ilimlere vakıf olduğunu hissettirmiştir. Ayetlerden, hadislerden, İslam tarihinden bilgiler veren bu eser, katalog kayıtlarına da bu nedenle "İslam tarihi" olarak kaydedilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında eserin dinî-ahlakî bir eser olduğu ortaya çıkmaktadır.

Muhibbî'nin, araştırmalar sonucu elde edilen tek eseri *Tuhfetu'l-Ahyâr*'ıdır. Eser, Muhibbî'nin şiirlerini derlediği bir "Divançe" hüviyeti taşımaktadır. Eserde mesnevi nazım şekli fazla olmakla birlikte, kaside ve gazel nazım şekilleri de mevcuttur. Beyitlerle yazılmasının yanı sıra dörtlüklerle yazılmış bir adet şiir de mevcuttur. Genel olarak münâcât havası hissedilmektedir. Allah'tan af dileme, yalvarma, günahlara tövbe etme, Allah'ın rahmetini talep etme gibi konular ağırlıktadır. Hz. Muhammed'e (s.a.v) duyulan özlem ve sevgi şiirlerde geniş yer almaktadır. Peygamberlerin hayatlarından kesitler sunan Tuhfetu'l-Ahyâr'da birçok peygamber ismi yer almaktadır. Allah'ın dostu(velî) kullarının keramet ve kıssaları da yer yer zikredilmiştir. Bütün bunlara ek olarak eserin sunulduğu Kanûnî Sultân Süleymân, eserin son bölümlerinde yer alan kasîdelerde çokça zikredilmiştir. Dönemin ihtişam ve şaşaalı havası esere yansıtılmıştır.

Tuhfetu'l-Ahyâr'da birkaç aruz kalıbı kullanılmıştır. Bunlar: "mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün", "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün", "fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün"dür. Kullanılan bu aruz kalıplarının birçoğu hatalıdır. Bunun nedeni, şairde sanat endişesinin olmayışı olduğu söylenebilir. Aruzu düzgün kullanabildiği gazel ve kasîdeleri de vardır. Bu şiirler hem sanatsal yönden hem de muhteva yönünden başarılı şiirlerdir.

Bütün çalışmanın neticesinde şu ifade edilebilir ki, 16.yüzyıl şairlerinden olan Muhibbî, geniş bir bilgi birikimine sahip, dini ilimlere vakıf, halka dinî-ahlakî bilgiler verme gayesini güden bir Divan şairidir.

Eseri yazan Muhibbî'nin, Muhibbî mahlaslı diğer şairlerden ayırt ederek, eserinde belirttiği şehir olan Amasya'ya nispeten *Amasyalı Muhibbî* olarak litaretüre geçmesi daha uygundur.

Eser içerdiği geniş şahıs kitlesiyle bir nevi İslam tarihi için kaynak teşkil edebilecek durumdadır. Birçok peygamberin hayatından kesitler sunarak, İslam tarihine ışık tutmaya çalışır. İslam tarihi açısından önemli olan sahabe, tabiîn, evliya gibi zatlar eserin iskeleti konumunda olmuştur. Osmanlı padişahlarının bir kısmının yer aldığı bu eser, Osmanlı tarihi açısından da dikkat çekicidir. Eserin sunulduğu padişah olan Kanûnî Sultân Süleymân için yazılmış kasideler, dönemin özelliklerini yansıtmaktadır.

Muhibbî'nin, şiirlerini toplayıp derlediği bir eser niteliğinde olan Tuhfetu'l-Ahyâr'ın, muhteva yönünden araştırmacılara fikir verecektir. Eser, genel olarak münâcât tarzında yazılmıştır. Mesnevîlerin, kasîdelerin ve gazellerin çoğu içerik bakımından münâcâttır. Diğer Divan şairlerinin eserlerinde, münâcât türü Muhibbî'ye nazaran daha azdır. Muhibbî eserini "niyâz-nâme" olarak nitelendirmektedir. Bundan ötürü eserin büyük çoğunluğu münâcât, niyâz-nâme, tövbe-nâme türünde yazıldığı için benzer eserlerden ayrılmaktadır.

Araştırmacılar açısından dikkat çekilecek bir diğer önemli nokta şairin kendisidir. Amasyalı Muhibbî hakkında inceleme yapacakların başvurabilecekleri ilk kaynak mahiyetinde olan bir çalışmadır. Çalışmamız, daha önce herhangi bir vesikada adına rastlanılmadığından dolayı, Muhibbî veya Muhibbî mahlaslı şairler hakkında araştırma yapacaklara katkı sunacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

AHTERÎ, Mustafa Efendi(2014), **Ahterî-i Kebîr Arapça-Türkçe Lügat**, Nadir Eserler Kitaplığı, İstanbul.

AYNUR, Hatice(2012), "***Türkî-i Basît***", DİA, C 41, s. 555-556, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Azerbeycan Milli İlimler Akademisi(2006), **Azeri Türkçesi Sözlüğü**, *http://ulkunet.com/UcuncuSayfa/Azerbaycan_Turkcesi_Sozlugu_1_4831.pdf*, C 1, Bakü.

CEBECİOĞLU, Ethem(2009), **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul.

ÇELEBİOĞLU, Âmil(1994), **Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı**, MEB, İstanbul.

ÇELEBİOĞLU, Âmil(1999), **Türk Edebiyatında Mesnevî**, Kitabevi, İstanbul.

DELİCE, H. İbrahim(1995), **Niğdeli Muhibbî Gül u Nevrûz(İnceleme - Metin-Dizin)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİREL, Şener(2009), "**17. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Mahallileşme**", Turkish Studies, Kış, C 4, s. 279-309.

DEVELİOĞLU, Ferit(2010), **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Sözlük**, Aydın Kitabevi, İstanbul.

GÜNGÖR, Fatma(2013), **Dekâyıku'l-Ahbâr Tercümesi (Metin – Dil İnceleme Sözlük)**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HARMAN, Ömer Faruk(2000), "***Îsâ***", DİA, c. 22, s. 465-472, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

HARMAN, Ömer Faruk(2006), "***Mûsâ***", DİA, c. 31, s. 207-213, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

İPEKTEN, Haluk(2014), **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

KARDAŞ, Sedat(2013), "**Edebî Tür ve Tarz Açısından Tevbe-nâmeler ve Lebîb Divânı'nda Yer Alan Tevbe-nâme Örneği Üzerine Değerlendirmeler**", Turkish Studies, Güz, C 8, S 13, s.1178-1187.

KILAVUZ, Ahmet Saim(1991), "***Azrâil***", DİA, C 4, s. 350-351, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

KOÇİN, Abdulhakim(2011), **Türk Edebiyatında Münâcât**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

KÖKTEKİN, Kazım(2011), **Eski Anadolu Türkçesi**, Fenomen Yayınları, Erzurum.

KURNAZ, Cemâl(1992), **Münâcât Antolojisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

KÜLEKÇİ, Numan(2013), **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Akçağ Yayınları, Ankara.

LEVEND, Agâh Sırrı(2015), **Divan Edebiyatı: Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

OKUYUCU, Cihan(2013), **Divan Edebiyatı Estetiği**, Kapı Yayınları, İstanbul.

PALA, İskender(2015), **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları,İstanbul.

SAMİ, Şemsettin(2013), **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

SARAÇ, M. A. YEKTA(2011), **Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye**, Gökkubbe, İstanbul.

SEYİDOĞLU, Halil(2009), **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**, Güzem Can Yayınları, İstanbul.

ŞALİŞ, Nefise(2013), **Muhibbî Hayatı, Eserleri ve Mevlid'i**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; KARTAL, Ahmet(2011), **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

ULUDAĞ, Süleyman(2012), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınları,İstanbul.

ÜNVER, İsmail(2008), "**Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler**", Turkish Studies, Güz, C 3. s. 1-46.

ÜZÜM, İlyas(2002), "***Kirâmen Kâtibîn***", DİA, c. 26, s. 350-351, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

TATÇI, Mustafa **Yûnus Emre Dîvânı**, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10663,metinpdf.pdf?0, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

TOPRAK, Süleyman(2006), "***Münker ve Nekir***", DİA, C 32, s. 14-15, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

TOSUN, Necdet(2013), "***Veysel Karanî***", DİA, C 43, s. 74-75, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

TUĞLUK, İbrahim Halil(2009), "**Klasik Türk Şiirinde Manzum Tevbe-nâmeler**", Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 13, S. 38 (Kış 2009). s. 197-214.

YILDIRAR, Mehmet Nuri(2002), **Amasyalı Divan Şairleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü.

YILMAZ, Mehmet(1992), **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

LUGATÇE

A/Ā/ʿA/ʿĀ

ʿAbd: 1. Kul, köle, bende. 2. *tas.* Hakka kul olduğu için başkasına kul olmayan.

ʿAcīz: İktidarsızlık, becerisizlik, el yetmeme.

Āfitāb: Güneş.

Āgāh: 1. Vâkıf, dikkatli, uyanık. 2. *tas.* Halden anlayan, doğru yolu gösteren, kalp gözü açık veli.

Aḫ: Kardeş, dost.

Aḥad: 1. Tek, bir. 2. *tas.* Zat ismi; sıfatlardan, isimlerden, nispetlerden ve taayyünlerden ortaya çıkan çokluk söz konusu olmaksızın Allah'ın sırf zatının ismi.

Āḫir: Son, nihayet, Allah.

Aḫter: Yıldız.

Aḫyār: İyi ve faziletli olanlar, hayırlılar.

ʿĀḳıbet: Nihayet, son.

Āl: Aile, evlat, sülale.

Aʿlā: Yüksek, en yüksek.

Aʿlāl: 1. Hastalıklar. 2. Sebepler.

ʿAlem: Bayrak.

ʿĀlī: Yüce, ulu, Allah.

ʿĀlīm:Çok okumuş, bilgin, Allah.

ʿAmel: 1. İş. 2. Niyet. 3. İshal.

ʿĀmil: Amel eden, iş gören, ibadetleri ve diğer kulluk görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışan.

ʿAmmu: Amca.

ʿAnāṣır: Elemanlar, etkenler, unsurlar.

Ancılayın: Öyle, onun gibi, o kadar.

ʿAndelīb: Bülbül.

ʿAnkebūt: Örümcek.

ʿĀr: Utanma, haya.

Arı/Ārī: Temiz, pak.

ʿĀrif: Bilen, irfan sahibi.

ʿArrāf: 1. Falcı, kahin, müneccim. 2. Hekim. 3. Göçebe.

ʿArş: 1. Çadır. 2. Çatı, dam. 3. Dokuzuncu kat.

ʿArż: Bir büyüğe sunma, gösterme, önüne koyma.

Āsān: Kolay.

ʿAsel: 1. Bal. 2. Cennetteki dört sudan biri.

Aṣḥāb: 1. Sahipler. 2. Arkadaşlar, dostlar.

ʿĀṣī: 1. Karşı gelen. 2. Haydut. 3. Günahkar.

Āsümān: Gök, sema.

ʿĀşıḳ: 1. Tutkun, düşkün, haddinden çok fazla ve aşırı derecede seven. 2. *tas.* Allah Teala'yı son derece ve azami mertebede seven

Āşinā: Tanış, dost, dostluk.

ʿAṭā: Bağışlama, bahşiş, ihsan, rızk.

Ātī: Önde, sonra, vaki olan, gelecek zaman.

Āvāz: Ses, seda.

ʿAvn: Yardım, yardım eden.

ʿAyān: Belli, açık, meydanda, aşikar.

ʿAyn: 1. Göz. 2. Aslı, kendisi. 3. Kaynak, pınar.

Ayt-: Demek, söylemek.

ʿAyyuḳ: Semanın pek yüksek yeri, semanın kuzey yarımküresinde bulunan Auriga burcunun en parlak yıldızı.

ʿAẕāb: İşkence, keder.

ʿAẕamet: 1. Büyüklük, ululuk. 2. Çalım, kurum.

ʿAẕīm: Büyük, ulu, iri.

ʿAzm: Kasıt, niyet, karar.

B

Bāb: 1. Kapı. 2. Bölüm. 3. Yol, şekil. 4. tas. Tövbe.

Baʿde: Sonra.

Bahā: Kıymet, bedel, değer.

Bahāristān: 1. İlkbahar mevsimi. 2. Yeşil ve çiçekli yer.

Baḥr: Deniz, büyük göl veya nehir.

Bāʿiṯ: Sebep olan.

Bāl: 1.Kanat, kol 2. Üst, yukarı.

Bām: 1. Çatı, dam. 2. Kanun, tanbur gibi çalgılara takılan kalın tel. 3. Borç. Sabah vakti manasına gelen "bamdâd" kelimesinin hafifletilmişi.

Bām-dād: Sabah vakti hizmetçisi.

Bār: Allah. 2. Yük. 3. Defa, kere. 4. İzin, müsaade.

Bāṭin: 1. İç, gizli, derûn. 2. *tas.* Allah'ın dört isminden biri: Evvel, Âhır, Zahir, Bâtın(Hadid Suresi).

Bay: Zengin, asil, temiz.

Bayık: Doğru, gerçek, nazik.

Behişt: Cennet, uçmak.

Beḳā: Bakilik, devam, sebat.

Bend: 1. Bağ, yular. 2. Birini emri altına alma. 3. Boğum. 4. Makale, fıkra, madde. 5. Su mecrası için yapılan kemer.

Bende: Kul, köle, abd.

Berāt: Nişân. Rütbe. İmtiyaz ve taltif için verilen resmi kâğıt.

Berdār: 1. Asılmış, yukarı kaldırılmış. 2. Tutucu. İtaat edici ve ettirici. 3. Meyveli. Meyve verici olan.

Beyān:1. Anlatma, bildirme. 2. Belagat ilminin, hakikat, mecaz, kinaye, teşbih, istiare gibi bahislerini öğreten kısmı.

Bī-ʿad: Sayısız.

Bī-dermān: Dermansız, güçsüz.

Bī-ḥisāb: Hesapsız, sayısız.

Bī-iştibāh: Şüphesiz, şeksiz.

Bī-kerān: Nihayetsiz, uçsuz.

Bī-nevā: Nasipsiz, çaresiz, fakir.

Bī-nihāyet: Nihayetsiz, sonsuz.

Biryān: Kebabın bir nev'i. Piran.

Bīş: 1. Artık, ziyade. 2. Bıldırcın eti denilen, Çin'de yetişen zehirli bir ot.

Bī-şümār: Hadsiz, sayısız, pek çok.

Bīzār: Küskün, usanmış, bıkmış.

Būm: Baykuş.

Burhān: Kanıt, delil.

Bünyād: Asıl, esas, temel.

Bürḳaʿ: Kadınların örtündükleri peçe, tül, yüzörtüsü.

C

Cāh: İtibar, makam.

Cām: Cam, kadeh şarap kadehi.

Cāvidān: Daimi kalacak olan, ebedî.

Cebbār:1.Cebredici, zorlayıcı. 2. Kuvvet ve kudret sahibi, Allah. 3. Erkek adı.

Cefā: 1. Eziyet, incitme. 2. *tas.* Tarikat adamının kalbinin öğrendiklerinden perişan olması.

Cemāl: Yüz güzelliği.

Cemīʿ: Cümle, hep, bütün.

Cevāhir: 1. Cevherler, elmaslar, kıymetli taşalr. 2. Mayalar, özler.

Cevān: Genç, taze, delikanlı.

Cevher: 1. Maya, öz. 2. Elmas, değerli taş.

Cevlān: Dolaşma, gezinme.

Cibrīl: Cebrail, dört büyük melekten biri.

Cilā: Parlatma, parlaklık.

Cinān: Cennetler, bahçeler.

Cūş: Coşma, taşma.

Cüyende: Arayıcı, araştırıcı.

Cüdā: Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.

Cümle: Bütün, hep.

Cürʿa: Yudum, içim.

Cürm: Suç, kabahat.

Ç

Çalab: Allah, Tanrı.

Çerāġ: Mum, kandil.

Çeri: Asker, savaş.

Çevgān: 1. Cirit oyunlarında atlıların birbirine attığı değnek. 2. Ucu eğri değnek, baston, çevgen. 3. *tas.* Allah'ın ezeldeki takdiri.

Çol eyle-:İşemek, İdrarını yapmak.

D/Ḍ

Dād: Adalet, doğruluk, ihsan.

Dāh: Cariye, hizmetçi. 2. On(sayı). 3. Korkak; alçak kimse.

Dāʿī: Dua eden, duacı.

Dāʾīm: Devamlı, sürekli.

Daḳāyiḳ: 1. İnce, dikkat edilmeden anlaşılmayan incelik; nükte. 2. *tas.* Kimsenin anlayamadığı gizli sır.

Ḍalālet: Doğru yoldan sapma.

Dem-sāz: Arkadaş, dost, sırdaş.

Derd-mend: Dert sahibi, kaygılı, tasalı.

Dergāh: 1. Tekke. 2. Kapı yeri, kapı önü.

Derīġā: Yazık, eyvahlar olsun.

Dermānde: Biçare, aciz, beceriksiz.

Deryā: Deniz.

Deryaft: Bilgi, anlayış.

Destūr: İzin, müsaade.

Deyyān: Mükâfatlandıran veya cezalandıran, hâkim, Allah.

Dībā: Renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş.

Dīde-gāh: Gözcünün bulunduğu yer.

Dirīġ: 1. Esirgeme. 2. Eyvah, ah, aman. 3. Menetme, önleme.

Dīdār: Yüz, çehre, Allah'ın cemali, ruyetullah.

Ḍuḥā: Kuşluk vakti.

Duḫter: Kız çocuğu, kerime.

Dūş: Omuz.

Dūzaḳ: Cehennem, tamu.

E

Ebyāt: İki mısradan meydana gelen manzum sözler, beyitler.

Efʿāl: İşler, ameller.

Efgār: Yaralı, mecruh, sakat.

Efruḫte: Yanmış, tutuşmuş, aydınlanmış.

Efżal: Efdal, en üstün, faziletli.

Ehl: 1. Sahip, malik. 2. Maharetli, usta. 3. Bir yerde oturan.

Elest: Allah'ın ruhları yarattıktan sonra "elestü bi-rabbiküm=Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği zaman, insanların yaradılış başlangıcı.

Elḥān: Nağmeler, ezgiler.

El kavşur-: El pençe divan durmak, el kavuşturmak.

Elyaḳ: Daha layık, çok yakışır.

Emīn: Emniyet sahibi, korkusuz.

Emmāre: Emreden, emredici(şehvânî hallerde, günah ve suç işlemede).

Enbiyā: Müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler.

Erkān: 1. Esaslar, sütunlar, destekler. 2. Reisler.

Erre: bıçkı, testere.

Erzān: 1. Ucuz. 2. Layık, uygun, yerinde.

Esrār: Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, sırlar.

Etbāʿ: 1. Birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar. 2. Hizmetçiler, uşaklar.

Evkār: Kuş yuvaları.

Evvel: Başlangıç, ilk, önce.

Eylik: İyilik.

Eyżan: Yine öyle, keza, bu dahi, öteki gibi.

Ezrāḳ: Mavi, saf ve temiz(su).

F

Faġfūr: Çin imparatorlarına verilen bir ad.

Faḫīm: Çok kuvvetli, itibar ve nüfuz sahibi olan.

Faḳ: Tuzak, kapan.

Fānī: Ölümlü, geçici, yaşlı.

Fāriġ: 1. Vazgeçmiş, çekilmiş. 2. Rahat. 3. Boş, boş kalmış, işsiz.

Fāṭır: Benzeri bulunmayan şeyi yaratn, Allah.

Fenā: 1. Yok olma, geçip gitme. 2. Kötü, uygunsuz.

Fer: 1. Parlaklık, aydınlık. 2. Zinet, süs. 3. Kuvvet, iktidar.

Ferāġat: 1. Vazgeçme, el çekme. 2. Dinlenme.

Ferd: Tek, yalnız olan şey, eşi bulunmayan, Allah.

Ferişte: Melek.

Ferş: 1. Döşeme, yayma. 2. Halı, seccade, hasır. 3. Yeryüzü, sahra.

Feṭḥ: 1. Açma, açılma. 2. Başlama. 3. Kuşatma, zapetme.

Fettāḥ:1. Zafer kazanmış, fetheden. 2. Kullarının kapalı işlerini açan, Allah.

Fevḳa'l-ʿalā: Yücelerin yücesi.

Fevt: 1. Bir daha ele geçirmemek üzere kaybetmek, kaçırma. 2. Ölüm.

Fiġān: Iztırap ile inleme, bağırıp çağırma.

Figende: Yıkılmış, yıkık, düşkün ("efgende"nin kısaltılmışı).

Fikr: 1. Fikir, düşünce. 2. Hatır. 3. Akıl. 4. Rey, oy, zan. 5. Niyet, murat.

Firāḳ: 1. Ayrılık, ayrılma. 2. Hüzün, sıkıntı.

Firāvān: Çok, bol, fazla.

Firdevs: 1. Cennet, uçmak. 2. Bağ, bahçe. 3. Kadın adı.

Furṣat: 1. Uygun zaman, elverişli durum. 2. Nöbet.

Fürḳāt: Ayrılık, ayrılma.

Fütūḥ: 1. Zafer, galibiyet. 2. açma, ferahlama.

G/Ġ

Ġaffār: Kullarının günahlarını affeden, Allah.

Ġāfil: Gaflette bulunan, ihmal eden, dikkatsiz, dalgın.

Ġafūr: Mağfiret eden, suç bağışlayan, Allah.

Ġam-gīn: Kederli, tasalı, hüzünlü.

Ġarīb: 1. Kimsesiz, zavallı. 2. Gurbette, yabancı. 3. Tuhaf, şaşılacak. 4. Dokunaklı.

Ġarḳ: Suya batma, batma, boğma.

Ġarrā: Ak, parlak, güzel, gösterişli, şatafatlı.

Ġāşiye: 1. Kıyamet. 2. Örtü, zar, perde. 3. Haşa, at eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü.

Ġaşiye-dār: Haşa tutan, at uşağı, seyis.

Ġaybet: 1. Kendini kaybetme, kendinden geçme. 2. tas. Kalbin, maddî alemle ilgisini kesmesi.

Ġayet: 1. Nihayet, son. 2. Çok, fazla, son derece.

Gedā: Dilenci, yoksul, fakir.

Gehī: Bazen, arasıra.

Genc: Hazine, define.

Geñez: Kolay, zor olmayan.

Gerdān:1. Dönücü, dönen. 2. Felek, dünya, sema.

Gevher: 1. Elmas, cevher. 2. Bir şeyin aslı, esası.

Girdāb: Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, tehlikeli yer.

Giriftār: Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, düşkün.

Giryān: Ağlayıcı, ağlayan.

Göyündür-: Yakmak.

Ġulām: 1. Tüyü, bıyığı çıkmamış delikamlı, genç. 2. Köle, esir, kölemen.

Güş: 1. Kulak. 2. İşitme, dinleme.

Güm-rāh: 1.Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış. 2. Bol, gür.

Günāhkār: Günahlıı günah işleyen.

Güstāḫ: Küstah, hayasız, edepsiz.

Güzār: 1. Geçme, geçiş. 2. Geçirici. 3. Yapan, beceren.

H/Ḥ/Ḫ

Ḫāb: Uyku, rüya.

Ḥabīb: Sevgili, dost.

Ḥafīẓ: Muhafaza eden, saklayan, koruyan, Allah.

Ḫāk: Toprak.

Ḥakīm: Alim, bilgin; her şeyi bilen, tabiatı inceleyen, tabip, doktor, Allah.

Ḥaḳīr: İtibarsız, değersiz, aşağı, bayağı.

Ḫakister: 1. Kül, ateş külü. 2. *mec.* Bülbül.

Ḥaḳḳ: 1. Allah. 2. Doğruluk, insaf. 3. Bir insana ait olan şey. 4. Layık, münasip.

Ḫalāṣ: Kurtulma, kurtuluş.

Ḫalāyıḳ: 1. Mahluklar, yaratıklar. 2. Satın alınan kadın hizmetçi, cariye.

Ḫālıḳ: Yaratan, yoktan var eden, Allah.

Ḫālī: Tenha, boş, açık yer.

Ḥalīm: Tabiatı yavaş olan, yumuşak huylu, Allah.

Ḫalḳ: 1. Yaratma, yaratılma. 2. İcat. 3. İnsanlar.

Ḫallāḳ: Halk edici, Halik, yaratıcı, Allah.

Ḥalvet: 1. Yalnız, tenha kalma, tenhalık. 2. Tenha yer. 3. Hamamın sıcak bölmesi.

Ḥāmid: Hamdeden, şükreden, Allah.

Ḫˇān: Okuyan.

Ḫandān: Gülen, gülücü, sevinçli.

Ḥannān: Çok acıyan, çok acıyıcı, Allah.

Ḥāṣıl: Husule gelen, peyda olan, olan, türeyen, biten.

Ḥaşr: 1. Toplanma. 2. Ölüleri diriltip mahşere çıkarma; kıyamet.

Hātif: 1. Sesi işitilip de kendisi görülmeyen kimse, seslenici, çağırıcı. 2. Gaipten haber veren melek.

Ḫavf: Korku, korkma.

Ḫayme: Çadır.

Ḫayr: İyi, faydalı, yararlı.

Ḥayrān: 1. Şaşmış, şaşa kalmış. 2. Çok tutkun. 3. Afyon sarhoşu.

Ḥayret: Şaşma, şaşırma.

Ḥayy: Diri, canlı, Allah.

Ḫazān: Sonbahar, güz.

Ḥazer: Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.

Ḥazin: 1. Hüzünlü, mahzun olarak, kederli. 2. Hüzün verici.

Ḥażret: saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan.

Hemān: 1. Hemen, derhal, çarçabuk. 2. Öylece, böylece.

Hemānā: Sanki, tam, tamamen.

Hemīşe: Daima, her zaman.

Hem-rāh: Yoldaş, yol arkadaşı.

Hevā: Heves, istek, arzu.

Hezār: 1. Bin(sayı). 2. Bülbül.

Hezārān: 1. Binler. 2. Bülbüller.

Ḫınzīr: 1. Domuz. 2. *mec.* Kötü ve katı yürekli kimse.

Ḥicāb: 1. Utanma, sıkılma. 2. Perde, örtü.

Hicr: Ayrılık.

Hidāyet: Hak yoluna, doğru yola yönlendirme.

Ḥikāyet: 1. Anlatma. 2. Roman. 3. Masal. 4. Olmuş bir hikaye.

Ḥikmet: 1. Bilgelik. 2. Sebep.

Ḫilʿat: Eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen kimseye verilinen süslü elbise, kaftan.

Ḫiṭāb: 1. Bir veya daha çok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme. 2. Kur'an.

Ḫitān: Sünnet, sünnet etme.

Ḥoḳḳa: 1. İçine mürekkep konan madde. 2. İçine tükürülen kap.

Ḫor: Ehemmiyetsiz, değersiz, bayağı.

Ḫūbān: Güzeller, iyiler.

Ḫüdā: Allah, Rabb.

Ḫüdāvend: 1. Allah. 2. Sahip, efendi. 3. Hakim, hükümdar.

Ḥurūf: Harfler.

Ḥüccet: 1. Senet, vesika, delil.2. seçkin alimlere verilen unvan.

Ḥüsn: Güzel, iyi, güzellik.

İ/ī/ʿİ/ʿī

İcābet: 1. Cevaplama, kabul etme. 2. *tas.* Kulun hak ile olan ahd ve peymanı.

ʿĪd: Bayram.

İftirāḳ: 1. Ayrılma, dağılma; perişan olma. 2. Ayrılık, hicran.

İʿlām: Bildirme, anlatma.

İlḥāḥ: 1. Üzerine düşme, zorlama. 2. Direnme.

Īmān: 1. İnanmak, inanç. 2. *tas.* Marifetullah, yakîn, Hakk'a dair olan bilgi.

ʿİnāyet: 1. Lütuf, ihsan, kayırma. 2. *tas.* Allah'ın kulunu kayırması.

İntihā: 1. Eğilmek, ser-fürû, boyun eğmek. 2. *tas.* İki cihandan kopmak ve masivaya bakmak, arzu ve alışkanlıklardan kopmak.

İntisāb: 1. Bir kimseye mensup olma, bir yere bağlanma. 2. *tas.* Bir veliye, müride tabi olma.

İntiẓār: Bekleme, beklenilme, gözleme.

İʿrāc: Çıkmak üzere.

İrādet: 1. İrade, dilem, arzu. 2. Tas. Hakikatin çağrısına olumlu cevap vermeyi gerektiren kalpteki sevgi ateşi., Hakk'a yönelme.

ʿİrfān: İlhami marifet, içe doğan ulvî hisler.

İrgürmek: Ulaştırmak, eriştirmek.

İrşād: 1. Doğruya yöneltme, uyarma. 2. *tas.* Arif birinin bir kimseye Hak yolunu açıklaması.

ʿİsrā: Geceleyin yürüme, yürütülme.

Issı: Yakıcı ve bunaltıcı sıcak, ısı.

İstivā: 1. Hakim olam, kurulma, kast etme. 2. *tas.* İstiva olunan şey üzerinde zuhur ve tecelli etmek.

ʿİşrin: Yirmi sayısı.

ʿİṣyān: 1. İtaatsizlik, emre boyun eğmeme. 2. *tas.* Hakk'ın emir ve yasaklarının dışına çıkma veya isteklerini yerine getirmeme.

İştiyāḳ: 1. Şevklenme, özleme. 2. tas. Alınan hazzın sürekli olması için aşıkın sevgilisine ulaşmada arzusunun artması.

İver-: Telaşla aramak, evlendirmek.

ʿİzz: 1. Değer, kıymet. 2. Yücelik, güçlülük.

K/Ḳ

Ḳāḍī: 1. Yapan, yerine getiren. 2. Şeriat hakimi.

Ḳahhār: Kahr ve mahv eden, kahredici, Allah.

Ḳahr: 1. Ezmek, mahvetmek. 2. *tas.* Allah'ın yardımıyla nefsi yok etmek, dizginlemek.

Ḳāʾim:1.Ayakta duran. 2. Var olan, mevcut olan, Allah.

Ḳamu: Hep, bütün, herkes.

Kān: 1. Maden ocağı, maden kuyusu. 2. Bir şeyin kaynağı.

Ḳarār: 1. Durma, neticeye bağlama. 2. Halin hakikatinden tereddütün zail olması.

Ḳasam: 1. Şiddetli sıcaklık. 2. Güzellik.

Ḳāṣır: Kısa, kusurlu.

Ḳaṭre: 1. Damla. 2. *tas.* İlahi tecelliler.

Ḳayyūm: Baki ve kaim olan, ezeli, Allah.

Kelām: 1. Söz. 2. Dil, lehçe. 3. Kuran.

Kem: 1. Az, eksizk. 2. Fena, kötü.

Kemāl: 1. Olgunluk, tamlık. 2. *tas.* Nefsani vasıf ve sıfatlardan ve bunların eserlerinden uzak olmak.

Kemīn: 1. Çok az. 2. Pek küçük.

Kemter: Daha aşağı, aşağıda bulunan, hakir, değersiz, eksik.

Kenʿān: 1. Filistin, Hz. Yakup'un, oğlu Yusuf'u kaybettiği ve ağladığı belde. 2. *tas.* Manevi alem, melekut alemi.

Kenz: Hazine, define.

Kerden: Etmek, yapmak.

Kerem: İhsan, lütuf, bağış.

Kerīm: 1. Cömert, ihsan sahibi. 2. Ulu, büyük, Allah.

Keştī: gemi.

Kevn: 1. Oluş, olmak, varlık. 2. *tas.* Tüm varlıklar, kainat, alem.

Key: Ne zaman, ne vakit.

Ḳıyām: 1. Ayağa kalkmak. 2. *tas.* İbadetleri ifa etmek. 3. Ölümden sonra dirilip ayağa kalkma.

Ḳıyās: Karşılaştırma, örnekseme.

Ḳīl: Söz, lakırtı.

Kilīsā: Kilise.

Kişver: İklim, memleket, vilayet, ülke.

Ḳudret: 1. Kuvvet, takat. 2. Allah'ın ezeli gücü. 3. Varlık, zenginlik.

Ḳurbet: Yakınlık.

Ḳuṭb: 1. Dünya yuvarlağının ekvatora en uzak olan yer. 2. *tas.* En büyük veli.

Küffār: Kafirler, hak dinini inkar edenler.

Küllī: 1. Bütün, umumi. 2. Çok.

Ḳürbet: Bela, musibet, dert.

Küstāḫ-āne: Küstahcasına.

L

Lā-cerem: Şüphesiz, besbelli.

Lāyıḳ: Yakışan, yaraşır, yakışık.

Lemʿa: Parıltı, parlayış.

Lem-yezel: Zeval bulmaz, baki kalıcı, Allah.

Leşker: Asker, yiğit, kaharaman.

Levḥ: Belli bir süreyle sınırlanmış yazı ve takdir.

Leyl: Gece.

Liḳā: 1. Buluşma, görüşme. 2. Maşukun aşığa zahir olması.

Lisān: Dil.

Liyāḳat: 1. Layık olma. 2. İktidar, hüner.

Lūlū: 1. İnci. 2. *mec.* Bakire, el değmemiş.

Luṭf: 1. İyilik, bağış. 2. Güzellik.

M

Maʿbūd: Kendisine ibadet edilinen, Allah.

Maġfūr: Rahmetlik olmuş, günahlarının afvı için kendine dua edilmiş olan.

Māh: Ay, kamer.

Maḥbūb: 1. Sevgili, yar. 2. *tas.* Mtlak olarak Hak.

Maḥbūs: Hapsolunmuş, bir yere kapatılmış.

Maḥkūm: Kendisine hükmolunan, birinin hükmü altında olan, esir.

Maḫlūḳ: Yaratılmış.

Maḥmūd:1. Hamdolunmuş, övülmeye değer. 2. Hz. Peygamber'in adlarından.

Maḥrūm: Bahtsız, nasipsiz.

Maḳām: 1. Kıyam edilen, menzil. Mertebe. 2. *tas.* Salikin sıkıntılardan sonra ulaştığı merhale.

Maḳṣūd: Kasdolunan, istenilen şey.

Maʿlūm: 1. Bilinen. 2. *tas.* Belli ve bilinen rızık.

Mānīʿ: Meneden, geri bırakan, engel.

Manṣūr: Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.

Manẓar: 1. Nazae edilen, bakılan yer. 2. Görünüş. 3. Çehre, yüz. 4. Gözbebeği.

Mārān: Yılanlar.

Maṣdūḳ: Doğruluğu kabul edilmiş, tasdik edilmiş.

Māsivā: 1. Bir şeyden başka olan şeylerin hepsi. 2. *tas.* Allah'tan başka her şey.

Maʿşūḳ: 1. Sevgili, yar. 2. *tas.* Hak Teala.

Meʿānī: Manalar, anlamlar.

Mecrūḥ: Yaralanmış.

Meded: 1. İmdat, yardım. 2. *tas.* Allah'tan istenilen yardım.

Medḥ: Övme, birinin iyi şeylerini söyleme.

Meknūn: 1. Dizilmiş. 2. Saklı, gizli.

Mekr: 1. Oyun, hile, tuzak. 2. *tas.* Allah'ın emirlerini dinlemeyen bir kuluna nimet üzerine nimet vermesi.

Melāl: Usanç, bıkma, sıkılma.

Melāyıḳ: Meleaik, melekler.

Melik: Padişah, hükümdar, Allah.

Mellāḥ: Gemici, kaptan, denizci.

Memāt: Ölüm.

Menām: 1. Uyunacak yer, yatak odası. 2. Uyku. 3. Rüya.

Menbaʿ: Kaynak, pınar.

Mennān: Çok ihsan eden, ihsanı bol, Allah.

Meraḥ: Çok aşrı sevinme.

Merre: Defa, kere.

Mesrūr: Memnun, seviçli.

Mest: 1. Sarhoş. 2. *tas.* Sekran, aşkın aşığın bütün varlığına hakim olması.

Mevlā: 1. Efendi, malik. 2. Allah. 3. Veli, mürşit.

Mevlid: 1. İnsanın doğduğu yer. 2. Doğma, dünyaya gelme. 3. Hz. Muhammet'in doğumunu anlatan manzum eser.

Mevṣūl: Vaslolunmuş, bitiştirilmiş, kavuşmuş.

Mezād: 1. Müzayede, artırma ile yapılan satış. 2. *tas.* Hz. Yusuf'un satılma hadisesi.

Mezīd: Artma, artırma, çoğalma.

Micmer: Buhurdan, içinde tütsü yakılan kap. Divan şiirinde aşığın ciğeri, canı.

Miftāḥ: Anahtar, açan.

Mihmān: 1. Misafir, 2. *tas.* konuk, tanrı misafiri denilen mihman, tasavvufta çok önemlidir.

Mihr: Güneş.

Minnet: 1. Bir iyiliğe karşı kendini borçlu görme. 2. Şükür, teşekkür etme.

Miʿrāc: 1. Merdiven. 2. Hz. Peygamber'in Allah'la görüşmesi olayı.

Miṣl: Benzer, kat.

Miyān-beste: Bel bağlamış, hemen işe hazır.

Muʿallaḳ: 1. Asılmış, asılı. 2. Havada, boşta duran.

Muʿāvin: Yardım eden.

Muʿayyin: Tayin eden, belirten.

Mufaḫḫam: Saygı, ululuk kazanmış, itibarlı.)

Muġtenem: Ganimet olarak alınmış.

Muḥabbet: Sevgi.

Muḥāl: Mümkün olmayan, olamaz, olamayacak.

Muḥīt: İhata eden, kuşatan, etrafını çeviren, Allah.

Muḥyī: İhya eden, canlandıran, hayat veren, Allah.

Muʿīn: Yardımcı.

Muḳarreb: 1. Yaklaşmış, yakın. 2. *tas.* Allah'a yakın olan veliler.

Muntaẓır: Gözleyen, bekleyen.

Mūr: Karınca.

Murād: Arzu, dilek, niyet, maksat.

Muraḳḳaʿ: 1. Hırka, yamalı elbise. 2. *tas.* Saf, aba, sufilerin giydikleri basit, yamalı ve değersiz bir elbise.

Murġ: Kuş.

Muṣaddaḳ: Tasdik olunmu, gerçekliği resmi olarak yazı ile bildirilmiş.

Muṣaddıḳ: Tasdik eden, gerçekliği resmi olarak yazı ile bildiren.

Muṣāḥib: . Birbiriyle sohbette bulunan, arkadaş. 2. *tas.* Tarikat arkadaşı, yoldaş, kıdemli mürit.

Muttaḳī: 1. İttika eden, sakınan, çekinen. 2. *tas.* Allah'tan korkan.

Mübārek: Berketli, feyizli, hayırlı.

Mübeddel: Tebdil edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş.

Müberrā: Fenalıktan uzak kalmış, temiz, beri, müstesna.

Mübtelā: Düşküni tutkun.

Mücāvir: 1. Komşu. 2. *tas.* Mabet veya bir tekke yakınlarına çekilip oturan. 3. Yurdunu ve diyarını terk ederek zamanını haramaeyn-i şerifeyn'de ibadetle geçiren.

Mücrim: Cürüm işlemiş, suçlu.

Müdām: 1. Şarap. 2. Devam eden. 3. *tas.* Vahdet şarabı.

Mükedder: Bulanık, kederli, tasalı.

Münācāt: 1. Fısıldaşmak, gizlice söylemek. 2. *tas.* Kulun yüce Mevlā'ya yalvarması(dua), yakarması(niyaz).

Münevver: Nurlandırılmış, parlatılmış, ışıklı.

Mürde: 1. Ölü. 2. *tas.* Ölmeden evvel ölen, fena mertebesi.

Müstaḳīm: 1. Doğru, düz, dik. 2. Temiz, namuslu.

Müsteʿān: Kendisinden yardım beklenen, yardım istenen, Allah.

Müstecāb: Kabul olunmuş, dileği olmuş.

Müstedām: Devamı istenilen, devamlı, baki.

Müşāfehe: Ağız ağza, yüzyüze, karşı karşıya konuşma.

Müşāhede: 1. Görme, perdenin açılması, seyretme. 2. *tas.* Hakk'ın gönüllerde hazır olması.

Müşebbek: Ağ ve kafes gibi örülmüş olan. Küçük tahta parçalarından yapılan oymalı kafes.

Müştāḳ: 1. Özleyen, iştiyak halinde bulunan. 2. *tas.* Aşk ve sevdanın son hali.

Müyesser: Kolayını bulup yapılan, kolay gelen, kolaylıkla olan.

Müzd: Ücret, karşılık, kira.

N

Nāçār: Çaresiz, zorunda kalmış, zavallı.

Nāgāh: Vakitsiz, birdenbire.

Naḥīf: Zayıf, cılız.

Nāle: 1. İnleme, inilti. 2. *tas.* Münacat, Hakk'a yakarma.

Nāmūs: 1. İffet, ırz; kanun, hüküm. 2. *tas.* Kullarının uymaları ve uygulamaları için Allah tarafından konulan kanun ve hükümler; şeriat.

Nār: Ateş, od, cehennem.

Nāṭıḳ: 1. Söyleyen, konuşan. 2. İdrak eden, düşünen. 3. Beyan eden. 4. *tas.* Allah'ın insanda dile gelme durumu.

Naẓar: 1. Bakmak, bakış. 2. *tas.* Şeyhlerin ve ermişlerin mürütlere ve süluk ehline bakışı.

Nāẓır: Benzer, eş.

Naẓm: 1. Dizme, sıraya koyma. 2. Sıra. 3. Vezinli, kafiyeli söz.

Neʿām: evet, pek güzel, hay hay.

Nemek: 1. Tuz. 2. Tat, lezzet. 3. Hak, bağlılık.

Nermāne: Yumuşak bir şekilde.

Nevāle: 1. Nasip, hediye, bahşiş. 2. *tas.* Hakk'ın kendisine yakın kullarına ihsan ettiği rıza elbisesi.

Nidā: Davet, seslenme, avaz.

Niḳāb: 1. Perde, örtü, peçe. 2. *tas.* Sevgilinin kendi rızasıyla aşığıyla arasına koyduğu engel.

Nīk-ḫıṣāl: Hoş tabiatlı, iyi huylu.

Nīk-nām: İyi nam kazanmış, iyi adlı.

Nīm: Yarı, yarım, buçuk.

Niʿmet: 1. İyilik, lutuf, bahşiş. 2. Azık. 3. Saadet, mutluluk.

Nīrān: 1. Aydınlıklar, ışıklar. 2. Cehennem, tamu.

Nisā: Kadınlar.

Niṣār: Saçma, serpme.

Nişān: İz, belirti işaret.

Niyāz: Dua, yalvarma, yakarma, tevazu gösterme.

Noḳṣān: Eksiklik, azlık, kusurlu, yokluk.

Nūr: 1. Işık, şule. 2. *tas.* Allah,

Nücūm: Yıldızlar.

Nüvişt: Yazılı, yazılmış.

O

Obaşdan: Şafak sökmeden, erkenden.

Oguş: Bol, çok, fazla.

P

Pāre: Parça, sayı, para.

Pāy: Ayak.

Pāymāl: Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

Penāh: Sığınma, sığınacak yer.

Pend: Nasihat, öğüt, vaaz.

Per: Kanat.

Pertev: Işık, parlaklık.

Pervāz: 1. Uçma, uçuş. 2. Ayna. 2. Dolap.

Perverdigār: Besleyici, terbiye edici, Allah.

Pest: Alçak, aşağı.

Peyk: Haber ve mektup getiren götüren, ulak.

Peymān: yemin, and.

Peymāne: Büyük kadeh, şarap bardağı.

Peyvest: Ulaşma, kavuşma manalarıyla birleşik kelimeler yapar.

Peyveste: 1. Ulaşmış, kavuşmuş. 2. Daima.

Pinhān: Gizli.

Pīrezen: Kocakarı, yaşlı.

Pīş: Ön, ileri, ön taraf.

Pīşe: Huy, alışkanlık, sanat.

Pīşvā: Önder, lider.

Püşt ü penāh: Sırtını dayayacak yer, sığınılacak yer.

R

Raġbet: Arzu ve itibar etmek.

Rāġıb: İstekli, isteyen, rağbet eden.

Raġīb: Rağbet olunan, istenilen şey.

Rāh: Yol, meslek.

Raḥman: Genel anlamda ve inanç farkı gözetmeden rahmet ve merhamet eden, Allah.

Raḥmet: 1. Acımak, esirgemek. 2. Hz. Muhammed.

Raḳḳāṣ: Oynayan, rakseden.

Rāsim: Resim yapan, çizgi çizen.

Ravża: Yeşili bol olan yer, bahçe.

Rāyıgān: 1. Parasız, bedava. 2. Pek çok. 3. Değersiz.

Rāz: Sır, gizlenilen şey.

Refʿ: 1. Kalkındırma, yüceltme. 2. Yukarı kaldırma. 3. Kaldırma, lağvetme.

Refīḳ: 1. Arkadaş, yoldaş. 2. Ortak. 3. Zevce.

Reft: Gitme, gidiş.

Revḥa: 1. Rahat, gönül rahatlığı. 2. Rahmet.

Revnāḳ: Parlaklık, süs, taze.

Rezzāḳ: Bütün mahlukarın rızkını veren, Allah.

Riʿāyet: 1. Gözetleme, koruma. 2. *tas.* Amelleri, halleri ve vakitleri önemle korumak.

Rifʿat: Yükseklik, yücelik.

Rikāb: 1. Üzengi. 2. Huzur.

Risālet: Elçilik, peygamberlik.

Rivāyet: Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin hikayesi.

Riyāżet: 1. İdman, eğitme, terbiye ve ıslah etme. 2. *tas.* Nefsin eğitimi.

Rū: yüz, çehre.

Rū-şinās: Bilen, tanıyan.

Rūz: Gün, gündüz.

Rükūʿ: 1. Öne doğru eğilme. 2. Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvazi gelecek şekilde eğilme hareketi.

S/Ṣ/Ş

Ṣabūr: Çok sabırlı, Allah.

Ṣad: Yüz(sayı).

Ṣadā: Ses, avaz, yankı.

Ṣādıḳ: 1. Doğru, gerçek. 2. Sadakatli, içten bağlı olan.

Saġış: Sayı, adet, miktar, hesap.

Ṣaḥn: 1. Avlu. 2. Oyuk, boşluk, boş yer. 3. Sahan. 4. Sahne.

Sāʿīl: 1. Dileyeni isteyen, geda, dilenci. 2. *tas.* Hak'tan hidayet isteyen, her şeyini Allah'tan isteyen ve dileyen.

Sāl: Yıl.

Ṣalāt: 1. Namaz. 2. Hz. Muhammet için okunan, Allah'ın rahmet ve sekamının onun üzerine olması dileğini dile getiren dualar. Çoğunluğu "allahümme salli…"diye başlar.

Ṣamed: 1. Pek yüce, ulu, daim, ebedi. 2. Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, Allah.

Ṣānī: İkinci.

Ṣarrāf: 1. Sarfeden. 2. Kuyumcu, cevherci. 3. Anlayan, değer veren.

Ṣavn: Koruma.

Saʿy: Çalışma, çabalama, gayret etmek.

Ṣayd: 1. Av, avlama, avlanma. 2. *tas.* Cezbe, hicran makamı.

Sāz: 1. Çalgı. 2. Silah. 3. Sıra, düzen. 4. Kuvvet, kudret. 5. Ustalık. 6. Hile. 6. Eş, benzer. 7. Menfaat.

Sebʿ: Yedi(sayı).

Secde: 1. Saygı ve tapma maksadıyla alnı yere koyma. 2. Namazda alnını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti.

Seg: Köpek, it.

Seḫāvet: Cömertlik, eliaçıklık.

Sehv: Yanlış, yanılma.

Selām: 1. Esenlik. 2. *tas.* Nefsin dünya ve ahirette hiçbir sıkıntıya maruz kalmaması.

Selātīn: Sultanlar.

Semā: Gökyüzü.

Semm: Delik.

Ṣenā: Övme, övüş.

Sengīn: 1. Taştan yapılmış, taştan. 2. Yavaş, ağır.

Sep-: Bulaşmak.

Serāser: Baştan başa, büsbütün.

Ser-gerdān: 1. Başı dönen, sersem. 2. Perişan.

Serīr. 1. Taht, padişahların üzerine kuruldukları taht.

Ser-tāc: Baş tacı olan, çok sevilen.

Server: Baş, başkani rehber.

Settār:1. Örten, perdeleyen. 2. *tas.* Kullarının kusur ve günahlarını rahmetiyle örten, Allah.

Şevāb: 1. Hayırlı hareket, hayır işleme, 2. *tas.* Allah tarafından mükafatlandırılan hareket.

Seyrān: 1. Gezinme. 2. Bakıp seyretme.

Seyyīd: 1. Efendi, bey. 2. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler.

Ṣıddīḳ: 1. Dürüst, dostdoğru. 2. *tas.* Peygamberliği izleyen en yüce manevi makam, Hz. Ebubekir'in bulunduğu mertebe. 3. Dil ile söylediği her şeyi kalbi ve ameliyle gerçekleştiren.

Ṣınıḳ: Kemik.

Ṣırāṭ: 1. Yol. 2. *tas.* Sırat köprüsü, üstünden geçip Cennete gitmek üzere Cehennemin üzerine kurulacak olan çok dar ve güç geçilir köprü.

Ṣıyām: Oruç.

Sīm: Gümüş, gümüşten. 2. *tas.* Zatın ve batın tasfiyesi, bedeni ve ruhu arındırma.

Sin: Mezar, kabir.

Sīne-yāb: Yürek bulan, sine bulan.

Sirişt: Gözyaşı.

Suʿbān: Büyük yılan, ejderha.

Ṣuffe: Sofa.

Suḫte: 1. Yanmış, bağrı yanık. 2. *tas.* Kullukta kemal makamı, Hak ile hakikatlenme hali.

Sūz: 1. Yanma, tutuşma, sıcaklık. 2. Dert, ıztırap, acı.

Sübḥān: Allah.

Sücūd: Secde etme, secde edenler.

Süvār: Ata binmiş, binici.

Ş

Şāh: 1. Padişah, sultan. 2. *tas.* Sufi, veli, şeyh.

Şaḳḳ: Yarma, çatlama, yarık.

Şecer: Ağaç.

Şefāʿat: 1. Aracılık, yardım etmek. 2. *tas.* Allah katında bir büyükten, peygamberden, veliden yardım dilemek.

Şefīʿ: Şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden.

Şekūr: Çok şükreden, Allah.

Şem ʿidān: Mumluk, şamdan.

Şemʿī: 1. Mumla ilgili. 2. Mum yapan veya satan kimse. 3. Şair; Hafız Divanı'nın şarihi.

Şefīʿul-müẕnibīn: Günahkârların şefaatçisi. Hz. Muhammed (s.a.v).

Şems: Güneş.

Şer: Kötülük, fenalık.

Şerḥ: 1. Açma, ayırma. 2. Açıklama. 3. Bir kitabın ibaresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap.

Şerḥa: Dilim, kesilmiş, parça.

Şey'en lillah: 1. Allah rızası için bir şey (ver). 2. *tas.* Dervişin nefsini aşağılamak ve onu ayağının altına alıp ezmek için dilenirken söylediği söz.

Şikeste: Kırık, kırılmış.

Şimşīr: Kılıç.

Şuʿle: Alev, alev ateşi.

Şürūʿ: Başlama, başlamak.

T/Ṭ

Ṭāʿat: 1. İtaat, boyun eğme. 2. *tas.* Allah'ın iradesine uyma, emir ve yasaklarına uyma.

Ṭab: Tamemen, bütün. Kafi. Doğru. Hemen.

Ṭabīb: 1. Hekim, doktor. 2. *tas.* Gönül doktoru, Hz. Muhammed.

Taḥḳīḳ: 1. Araştırma, hakikatlendirme. 2. *tas.* Hakk'ı, isimlerinin suretleri olan âlemde temaşa etme, kulun hakikati bulması.

Taḳṣīr: 1. Kısaltma. 2. Kusur etme. 3. Kabahat, suç, günah.

Ṭaʿlat: 1. Yüz, suret, çehre. 2. Güzellik.

Ṭālib: 1. İsteyen, istekli. 2. *tas.* Matlubu bulmak ve murada nail olmak için O'nu araştıran.

Taʿlīn: Açığa vurma, vurulma.

Ṭamu: Cehennem, nar.

Tār: Tel, saç teli, karanlık.

Ṭarīḳ: 1. Yol, usul, vasıta. 2. *tas.* Bir velinin allah'a ulaşması için tuttuğu yol.

Taṭvīl: Uzatma, uzatılma.

Tebāh: 1. Bozuk, berbat, harap. 2. Yıkılmış, yıkıltı, tükenme.

Tebdīl: Değiştirme, başka bir hale getirme.

Tecellā: 1. Aikar olmak, görünmek. 2. *tas.* Gaybden gelen ve kalpte zahir olan nurlar, tecelli.

Teʿcīl: Sonraya bırakma, geciktirme.

Tefsīr: 1. Yorum, açıklama. 2. Kur'an-ı Kerim'in mana bakımından izahı. 3. Kur'an'ı izah eden kitap.

Tehecci: Heceleme.

Teḥḥiyyāt: 1. Selam. 2. Selam verme. 3. Hayır dua etme. 4. Beka, mülk.

Temmet-temām: Tamamen bitti, sona gelindi.

Teraḳḳī: 1. Yükselme, ilerleme. 2. *tas.* Bir halden diğer hale, bir makamdan diğer makama, bir marifetten diğer marifete geçme.

Tesbīḥ: 1. Tesbih. 2. *tas.* Allah'ı takdis ve tenzih etmeki O'nun her türlü kusurdan arınmış olduğunu dile getirme.

Teʾşīr: 1. Alameti nişan bırakma. 2. İşleme, dokunma.

Teşvīş: Karıştırma, karmakarışık etme.

Tevfīḳ: 1. Uyumlu kılma, başarılı kılma. 2. *tas.* Allah'ın kulunun fiilini rızasına ve muhabbetine uygun kılması, iradesine ve rızasına muvafık işler yapmayı ona nasip etmesi.

Tevḥīd: 1. Bir kılma, birleştirme. 2. *tas.* Allah'ın zatını, aklen ve tasavvur edilen ve zihnen tahayyül edilen her şeyden tecrit etmek.

Tevrīt: Tevrat, dört mukaddes kitaptan Hz. Musa'ya ineni.

Tiryāḳ: 1. Zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun, panzehir. 2. Afyon.

Tīz: 1. Tez, çabuk. 2. Keskin. 3. Sık.

Tuḥfe: 1.Hediye, armağan. 2. Yeni çıkan, hoşa giden, güzel şey.

Tūl: 1. Uzunluk, boy. 2. Zaman çokluğu, uzun müddet.

Ṭūr: 1. Dağ. 2. Sina yarımadasında Allah'ın tecelli ve Hz. Musa ile tekellüm ettiği dağ.

Turāb: Toprak, toz.

U/ʿU

Uçmaġ: Cennet.

Uḫrā: Başka, diğer.

ʿUlemā: Alimler, ilim sahipleri.

Ulūf: Binler.

ʿUmmān: Büyük denizi okyanus.

Uş-: Uçmak.

Uşat-: Ufatmak, parçalamak

ʿUşşāḳ: Aşıklar.

ʿUzlet: Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme.

Ü

Üftāde: 1. Düşkün, zavallı. 2. *tas.* Halin zuhur etmesi ve bu halde kulluk görevinin gereği gibi yapılmasından aciz kalması.

Ünās: Halk, insanlar.

V

Vaʿde: 1. Bir iş için önden belirtilen zaman. 2. Ecel. 3. Söz verme.

Vāfir: Çok, bol.

Vaḥdet: 1. Yalnızlık, birlik. 2. *tas.* Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma.

Vāḥid:1. Bir. 2. *tas.* Tek olması itibariyle Allah'ın zatı.

Vaḥy: bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygamber bildirilmesi.

Vār: Gibi, benzer.

Vaṣl: 1. Ulaşma, birleşme, kavuşma. 2. *tas.* Hakk'a eren, ermiş.

Vech: 1. Yüz, surat. 2. Vasıta. 3. Sebep, vesile.

Vedūd:Çok muhabbetli, çok şefkatli, Allah.

Velī: 1. Dost, sevgili, eren. 3. *tas.* Hakk'ın dostu ve sevgili kulu.

Vīrān: 1. Harap yer, yıkılmış. 2. *tas.* Maddi alem, dünya.

Vird: Günlük dualar, düzenli bir şekilde belli zamanlarda okunmak üzere ayetler, hadisler, vs.

Viṣāl: Ulaşma, bitişme, sevgiliye ulaşma. 2. *tas.* Hakk'a kavuşma.

Y

Yavuḳul-: Kaybetmek.

Yeksān: 1. Düz. 2. Bir, beraber. 3. Her zaman.

Yezdān: Zerdüştlerde hayır ilahı, Allah.

Yügür-: Çiftleşme, salamak, koşmak.

Z/Ẓ/Ẕ

Zād: Azık, yiyinti. Ahiret azığı.

Ẓāhir: 1. Dış, bir şeyin görülen tarafı, açık. 2. *tas.* Tecelli eden Hakk'a verilen isim, şeriat, şer'i hükümler.

Zār: Ağlayan, inleyen.

Żarūrī: Mecburi, zorunlu iş.

Zebān: 1. Lisan, dil. 2. *tas.* Sırlar.

Zer: 1. Altın, sarı. 2. *tas.* Riyazet, mücadele, çile.

Zerīn: Altından veya altına benzer olan, altın gibi sarı, parlak.

Ẕerre: Pek ufak parça, molekül.

Ẓıll: Gölge.

Zihī: Ne güzel, ne hoş, aferin.

Ẓikr: 1. Anmak, hatırlamak. 2. *tas.* Allah'ı anmak ve hatırlamak, Allah kelimesini veya sıfatlarını tekrarlamak.

Zimistān: Kış mevsimi.

Ẕimmī: İslam Devleti tebaasından olan ve haraç veren Hıristiyanlar, Yahudiler.

Zindān: 1. Hapishanelerdeki dar ve karanlık olan tek kişilik hücreler. 2. *tas.* Dünya, nefis.

Ẓuhūr: 1. Açığa çıkma, meydana gelme. 2. *tas.* Hakk'ın nurlarının tecellisi.

Ẓulmet: 1. Karanlık. 2. *tas.* Maddi alem, günah.

Ẕü'l-celāl: Celal ululuk sahibi olan, Allah.

Zühre: Çobanyıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.

Zünnār: 1. Hıristiyanların, dini bir simge olarak kullandıkları bir kuşak. 2. *tas.* Sevgiliye hizmet ve itaat etmeye azmetmek, hizmet kuşağını kuşanmak. Dünyaya gönül vermek, benlik, bencillik.

ŞAHIS, ESER VE YER ADLARI SÖZLÜĞÜ

‘Alî (ö.40/661): Ebü’l-Hasen Ali bin Ebi Tâlib el- Kureşî el-Hâşimî. Hz. Peygamber’in (s.a.v) damadı ve Hulefâ-i Râşidîn’in dördüncüsüdür.

Amasya: Karadeniz bölgesinin iç kesimlerinde şehir ve bu şehrin merkez olduğu il.

‘Arş: İslam inanışına göre göğün en yüksek katıdır.

‘Âşık Pâşâ (ö.733/1332): Mutasavvıf-şair. Garibnâme adlı tasavvufi eserin müellifi. Kırşehir’de doğmuştur. Asıl adı Ali, mahlası Âşık’tır.

‘Aṭṭâr (ö.802/1400): Zamanın kutb-ı irşadıdır. Buhârâ’da yetişmiştir.

‘Âzrâ’îl: Dört büyük melekten can almakla görevli olanıdır. ‘Âzrâ’îl kelimesi aslen İbranice olup, Secde suresinde(32/11) “melekü’l-mevt” (ölüm meleği) diye bahsedilir.

Belġrad: Sırbıstan’ın başkenti ve en büyük şehridir. 1521’de Kanûnî tarafından fethedilerek Osmanlı topraklarına katılmıştı.

Beyte’l-muḳaddis: İslam’da üç mukaddes mescitten biri olan Kudüs’teki mescittir. “Mukaddes ev” manasındadır.

Burâḳ: Mir’ac gecesinde Hz. Peygamber’i (s.a.v) taşıdığı rivâyet edilen binektir.

Cebrâ’îl: İlahi emirleri meleklere ve peygamberlere ulaştıran vahiy meleği. Cibril, Rûh’ul-kudüs, Rûh’ul-emin, Rûh ve Resul şeklinde isimleri de vardır.

Cennet: Bütün dinî inanışlara göre müminlerin ölümden veya kıyametin kopmasından sonra sonsuz mutluluk içinde yaşayacakları yer.

Cennet-i ‘adn: Adn cenneti. Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerininin tamamına verilen ad.

Cennetü’l-me’vâ: Cennetin katlarından birisi olup edebiyatımızda sıklıkla kullanılmıştır.

Cüneyd-i Baġdâdî (ö.297/909): Ebu’l-Kasım Cüneyd b. Muhammed el-Hazzâz el- Kavariri. İlk devir sufiliğinin en güçlü temsilcilerinden biri olan meşhur sufidir. Bağdat’ta doğdu ve orada yaşadı.

Ebû Bekir (ö.13/634): Ebu Bekr Abdullah b. Kuhâfe Osmân b. Âmir el –

Kureşî et-Teymî. İlk Müslümanlardandır. Hulefâ-i Râşidîn'in birincisidir. En meşhur lakabı "Sıddîk"tır.

Endülüs: İslam hakimiyetindeki İspanya. Zamanın ilim, irfan merkezi olan Endülüs daha sonra işgal edilerek Müslümanlar göçe zorlandı.

Ferîdün: İran milli destan kahramanlarındandır. Adaletiyle tanılır.

Firdevs: Cennetin tamamı veya bir bölümü için kullanılan isim.

Ḫızır: Hz. Mûsâ döneminde yaşayan, kendisine ilahi bilgi ve hikmet öğretilen kişidir.

Hz. Âdem: Semavî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamberdir.

Hz. 'Îsâ: Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamberdir. Kur'an'da Îsâ, İbn Meryem ve Mesîh şeklinde zikredilir. Hristiyanlık'ta Îsâ Mesîh Tanrı'nın oğlu, dolayısıyla tanrı kabul edilmektedir.

Hz. Mûsâ: İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamberdir. İsrâiloğulları'nı Firavun'un zulmünden kurtarmıştır. Birçok mucize sahibidir. TurDağı'nda Allah ile konuşmuştur.

Hz. Süleymân: Hz. Dâvûd'un oğludur. İsrâiloğulları'na gönderilen hükümdar-peygamberdir. Kur'an Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordulara sahip olduğunu bildirmektedir.

Hz. Şu'ayb: Kur'an'da Medyen halkına gönderildiği bildirilen peygamberdir. Hz. Mûsâ'nın onun çobanı ve sonra da damadı olduğu rivayet edilir.

Hz. Ya'ḳûb: Hz. İbrâhim'in torunu ve İsrâiloğulları'nın atası olan peygamberdir. Babası İshak peygamber, oğlu ise Hz. Yusûf'tur.

Hz. Yaḥyâ: Kur'an'da adı geçen, İsrâiloğulları'na gönderilen bir peygambedir. Hayatı boyunca hiçbir günah işlemediği rivayet edilir.

Hz. Yusûf: Hz. Ya'kûb'un oğlu, İsrâiloğulları'na gönderilen bir peygamberdir. Kur'an'da kıssası anlatılan ve bu kıssaya "ahsenü'l kasas" olarak zikredilen peygamberdir. Güzelliği ile ön plana çıkan Hz. Yusûf, Züleyha ile anılmaktadır.

Hz. Zekeriyyâ: Kur'an'da adı geçen, İsrâiloğulları'na gönderilen peygamberdir. Hz. Yahyâ'nın babasıdır.

Kavmi tarafından ağaç içerisinde iken testere ile şehit edilmiştir.

İbn-i Yâmin: Hz. Yusûf'un kardeşi olan Bünyamin'den bozma ismidir. "Ben" İbranice'de oğul demektir. "Sağ tarafın oğlu" anlamındadır. Yusûf peygamberin kardeşleri arasında en vefalı olanıdır.

'İmrân: Kur'an-ı Kerîm'de Hz. Meryem'in babasının adıdır. Ayrıca Kur'an'da Âdem'in, Nûh'un, İbrâhim ailesiyle İmrân ailesinin seçilip alemlewre üstün kılındığı belirtilmektedir.

İskender (ö. m.ö. 323): İslam tarihinde daha çok efsanevî şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralıdır. Bazı kaynaklarada Zülkarneyn ile karıştırılmaktadır. Mitolojik bir karakterdir. Âb-ı hayat suyunu bulmaya çalıştığı rivayet edilir.

İsrâfîl: Dört büyük melekten biri olup kıyamet gününde sûra üflemekle görevlidir.

Ka'be: İslam inanışına göre yeryüzünde yapılan ilk mâbed, Müslümanların kıblesidir. Kur'an'da beytullah, beytu'l-haram olarakta zikredilir.

Kanûnî Sulṭân Süleymân (ö.974/1566):1520-1566 yılları arasında hükümdarlık yapmış onuncu Osmanlı padişahıdır. Osmanlı döneminde en çok sınırlarına ulaştıran padişah'tır. Birçok fetih yapılmıştır. Avrupa içlerine kadar gidilmiştir.

Ken'ân: Ürdün nehri'nin batısındaki Antik Filistin topraklarına İbrahimî dinî metinlerde verilen isimdir. Hz. Ya'kûb'un memleketidir.

Kirâmen kâtibîn: İnsanların söz ve davaranışlarını kaydeden meleklerdir. Her insanın sağında ve solunda bulunurlar. "Dürüst yazıcılar" manasına gelir.

Ḳonṣtanṭiniyye: İstanbul fethedilmeden önceki adıdır. 1453'de Fâtih Sultân Mehmed tarafından fethedildiği zaman ismi değiştrilmiştir.

Manşûr (ö.309/922): Ebu'l-Mugıs el-Hüseyn b. Mansûr el-Beyzavî künyeli Hallâc lakaplıdır. Tasavvufun gelişmesine önemli katkılarda bulunan mutasavvıftır. Söylediği "ene'l-hak" ifadesi nedeniyle uzun yıllar hapsedilmiş ve işkence görmüştür. Daha sonra öldürülmüştür.

Mecnûn (ö.70/690[?]): Kays b. El-Mülevvah b. Müzâhim el-Âmirî. Leylâ ve Mecnûn adlı aşk hikâyesindeki erkek kahramanın lakabıdır.

Medîne: Suûdi Arabistan'da bulunan bir şehirdir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) mescidiyle kabrinin bulunduğu hicret yurdudur. İslam'da iki harem bölgesinden biri, Resûl-i Ekrem ve Hulefâ-yı Râşidîn döneminin başşehridir.

Mısır: Büyük bir kısmı Afrika'da, küçük bir kesimi (Sînâ) Asya'da yer alan ülke. İslam tarihinde Hz. Yusûf ile anılmaktadır.

Mîkâ'îl: Kur'an'da adı geçen dört büyük melekten biridir. Rızık dağıtmadan sorumludur.

Münker ve Nekîr: Ölümden sonra insanları sorguya çekeceği belirtilen meleklerdir.

On sekiz bin 'âlem: Kur'an "Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun (1/1)." ayetiyle başlar. Müfessirler bu ayette geçen "âlemler" kelimesi hakkında çeşitli görüşler beyan etmişlerdir. Bu on sekiz âlem kesretten kinayedir.

Orḫan (ö.763/1362): Osmanlı Devleti'nin kurucusu OsmanGazi'nin oğludur. 1324-1362 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin teşkilat yapısında büyük etkiler bırakmıştır.

'Oṣmân (ö.724/1324): Osmanlı Devleti'nin ve hanedanlığının kurucusudur. 1302-1324 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Ertuğrul Gazi'nin oğludur. Beylikten devlete geçişi sağlamıştır.

Ravża: Tertemiz bahçe anlamında olup Mescid-i Nebevî içinde Hz. Peygamber'in (s.a.v) kabri ile minberi arasındaki bölümdür.

Rodos: Ege denizinin güneygoğusunda olup bugün Yunanistan'a bağlı bir adadır. 1522 yılında Kanûnî Sultân Süleymân komutasında fethedildi. 1948 Martında İngiliz idaresi döneminin ardından Paris Antlaşmasıyla ada Yunanistan'a bırakıldı.

Seb'-i semâ: Yedi gök demektir. Kur'an'da birçok yerde geçer.

Ṭamu: Cehennem, nar demektir. İnsanların ahirette yaptıkları kötü davranışlar sonucu cezalarını çekecekleri yer olarak inanılır. Yedi kat olduğu rivayet edilir.

Ṭûr: Hz. Mûsâ'ya Tevrat'ın verildiği dağın adıdır. Hz. Mûsâ'nın Allah'ı görmek istemesi ve Allah'ın Tûr Dağı'na tecelli etmesi sonucu dağ parçalanmıştır.

Veyse'l-Ḳarânî (ö.37/657): Ebu Amr Üveys b. Âmir b. Cez' b. Mâlik el-Karanî. Tabiîn neslindendir. Peygamber'i (s.a.v) görmeye geldiği Medine'de, O'nu göremeyip annesine verdiği söze riayet edip geri dönmüştür. Bu davranışı Peygamber'e anlatıldığında hırkasını hediye olarak göndertmiştir.

Zelîḫâ: Hz. Yusûf kıssasının kadın kahramanıdır. Mısır azizinin eşidir. Hz. Yusûf'a aşık olmuştur. Efendisine ihanet etmeyen Hz. Yusûf'u zindana attırır. Bazı rivayetlere göre daha sonra evlenirler.

Zühre: Venüz gezegeninin adıdır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Uğur YİĞİZ
Uyruğu : T.C
Doğum Yeri ve Tarihi : Hasankeyf-09.03.1991
e-mail : uguryigiz@hotmail.com

EĞİTİM

Üniversite : Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2010-2014)

Yüksek Lisans: Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı (2014-2017)

Bildiği Yabancı Dil: İngilizce

Tarih : 24.02.2017

TIPKIBASIM

1a

اوداوزجقان ترکي در

آيا صوفيه

١٧٨٢

٩٠
عدد
٩ ص ق

١٧٨٤

2a

1b

هذا كتاب دقايق الاخبار
لتحفة الاخيار
وهدية الابرار

2b

بسم الله الرحمن الرحيم

بحمد الله احد واحد هو
بسم الله عظيم حامد هو

هو الاول هو الاخر هو الهو
هو الظاهر هو الباطن هو الهو

هو المعبود المقصود هو الهو
هو الودود المحمود هو الهو

هو الحي القيوم هو الهو
هو الدايم القايم هو الهو

هو القرآن البرهان هو الهو
هو الرحمن المستعان هو الهو

هو الغفار الستار هو الهو
هو الجبار القهار هو الهو

هو العليم الحليم هو الهو
هو الكريم هو الرحيم هو الهو

هو الفتاح الرزاق هو الهو
هو الفاطر الخلاق هو الهو

هو الصبور الشكور هو الهو
هو العليم الغفور هو الهو

3a

جانلرك تسبيح وذكريي جانمز هو
فكر وشكري جانمك جانان هو

تسبيحه كوكلمك سلطان هو
ورد زبانمه جانمك سبحان هو

تسبيحه كوكلمك برهان هو
ورد زبانمه جانمك رحمان هو

تسبيحه كوكلمك غفران هو
ورد زبانمه جانمك حنان هو

تسبيحي دركوكلمك ليسان هو
تسبيحي دركوكلمك منان هو

تسبيحي دركوكلمك ديان هو
تسبيحي دركوكلمك الحان هو

تسبيحي دركوكلمك روحان هو
تسبيحي دركوكلمك پنهان هو

تسبيحي دركوكلمك بيان هو
قاموسمك ظاهريي عيان هو

آدلرك سلطانی در سلطانی هو

بنجه انسان شرح اراده سبحانی هو

کنزلدك جانلری احدیه جانی هو جانم جانی اولدی هو جانانی هو

اچمشم جامی الست پیمانی هو اولمشم مست خمردك پیمانی هو

جان قربان عاشقك ارکانی هو

ویرمین عشقك یولنده جانی هو

عالم دریافت ایدارم قانی هو اولمشمدر بزم کردانی هو

بو جهان اولدی بکا زندانی هو ای حبیبم قل خلاص خندانی هو

ای طبیبم درد ایلم درمانی هو بولدم درمان وصلکه عرفانی هو

فدم آه اولدم بو بلده حیرانی هو

امدیی حیوان دخی نقصانی هو

جرم وعصیانیله کلدیی جانی هو

بنجه ویرم حضرته بن جانی هو

الهی یولداش قل بکا ایمانی هو

کلیه ایمان قل ارزانی هو

الهی ارزقنا دیرم هو الله

ایمان ارزان ایدك الحمد لله

وله ایضا

جقسه عرشه عرش دخی اولمز حجاب

یا هو یا من هو قل هو انتساب

ای کوکل بولدك بو آدی رایگان

هیچ عمل قزعدك غافل اوبان

بولربسك دخی اجلدن امان

حقه لایق عمل قلسنده ایمان

جانلرك بسبحی موالمستعان

پرده اولمز چقسه عرش آسمان

سلام اولسون ایا خیر لوانسان

نبیلر سروری من کل احسان

سلام اولسون ایا سرتاج انبیا

که طبوق اولمشدور معراج انبیا

سلام اولسون ایا خیر البشر

که خوان شفاعتکه اولبدر آج انبیا

بسم الله اوّل یازدیغ کلامك

الحمد لله ایدی قیامك

الحمد لله حمدا کثیرا

سبحان الله ارشمز شیء اصلا

الهی نه انسان سیدی مولا

ارشمز عقل کل مولید اعلا

احد و واحد فرد و صمد دد

لم یلد و لم یولد و کفوا احد دد

لم یکن له

مزاحب شیء اکثر ذکره

مزعرف الله طار لسانه

بلر تکری کشی اولسه عاقل

اولمز ذکریله بیتسخدن غافل
تکرینی کمکه بلدیسه ای یار
دلی وذکریے اونک تسبیح اوزار
محبتے کمده واریسه خذانک
فکر وحیرتی آز تردایم آنک
محبت ذکرن آز تورر مولنک
ذکر فکرن از تورر زیدانک
فکر مشاهده از تورر خذانک
مشافه حیرانلق آز تورر خذانک
حیرانلق کیشیے آه دلسز اولمز
کلامن اهل تفسیر خوش سویلر

سویلامک قموایلکه باشدر
ابوبکر صدیقک یولداشیدر
اغزینه قوردی صدیق طاشے
سویلیم دیو طوتردی طاشے
مشاهده غریب قلدی حیران
فراقکله جیبنی زار و گریان
حیرانلق ایلدی فقیری دلسز
استمزم کسیله سویلیم سوز
کلام ایدنه استمن خطابن
اقوسم دون وکون حسنک کتابن
اقومقدن بولور جان آشنایے

اُقُومقدن بولور حقدن لقاء ے

نیجه بر جکیم فرقت عذابن

الهی جانه آج فتح ایله بابن

الهی نیجا حکم انتظار ے

ارر عرشی عظیمه آه وزار ے

الهی جانمك یوقدر قرار ے

دوکندی قلدی صبرم قرار ے

نه قیشی بیلورم نه بهار ے

بیله ویردم قمو ناموس وعار ے

کرکمز دوجهانك جمله وار ے

جمالك استرم قل بکا یار ے

مناجات تجلی

جمالکه خدا آه انتظارم

وصالکه موے آه انتظارم

عنایت قل بکا وجهکی عرضایت

مشاهده قلم اکا آه انتظارم

فراقك نار سینه ده ویمز آه دلو جانم

ارشدردم وصله جانا آه انتظارم

فراقکله برساعتی بیل یلجه درآه

دوکنمز ساعتك آه انتظارم

سال وماه هجرلن ایکلدیم

له خوش کلوردم دیم آه انتظارم

نیچه مهمان اولین بو فاده
بقانك عزمینه آه انتظارم
سینم طوریه آه قلسك تجلی
تجلی قلدك انكا آه انتظارم
بنم بقدر لیاقتم الهی
تجلا که دیم آه انتظارم
نظر قلدك ترابه اولدی کیمیا
اودرون دن کن فغان آه انتظارم
الهی خاك کوهر قلدیه عشقك
اودر نور وضیا آه انتظارم
عشقك سلطانی بو جان خیمه سنیه

یغمایه ورزه لی آه انتظارم
نیچه صراده ین سلطان عالم
نیچه بردیه ین آه انتظارم
انجلی جام عشقك جرعه سندن
مست اولدم مرغ جان آه انتظارم
جرم شیشه سن اوشدی عشقك
نی عار و ناموسم آه انتظارم
عاشقلر نور عشقه نار دمشلر
قچن نار اولدیه نور آه انتظارم
بنم نورمه دور عشقك الهی
بکا تحفه دور آه انتظارم

بنم خسته بی درمان حبیبم
طبیبم قل شفا آه انتظارم

بنم خاکیله بکسان جرم بی عد
الهی قل مدد آه انتظارم

نه علم ونه عمل طاعتده تقصیر
امیدم رحمتکه آه انتظارم

بنی کردابه صلدی بحر حیرت
الهی ایلکل خلاص آه انتظارم

عمر کجدی دریغ جانادن ایرو
دلوجانادن اولدم بر آه انتظارم

عاشقلر فانیه زندان دمشلر

خدایا قل خلاص آه انتظارم
الحمد الله طریق عشقه دایم

عاشق ومعشوقم دراه انتظارم
محبی سن حیاتکدن کدر قل

ارشد دوسته دمه آه انتظارم

كنت كنزا مخفيا

الهی کل مخلوقل الهی
کنت کنزی عرضاتدک الهی

عاجز درماسوا شرخنده همرشی
لایناموا لایموت کل حی

دوعالم ملکنده صحف صفه

طولودر انکله صحن صفه

نه یرده ایسه اول یرده حاضر

قمو اقعالکه بیوسته ناظر

دیمه یا ممه قاله نه قیلرسک

بولرسن خیر و شر نه ایدرسک

عالمدر یوق انوک علمینه غایت

قادردر قدرتینه یوق نهایت

حکیمدر سرّ ارشمز حکمتینه

رحیمدر فکر ارمز رحمتینه

حفیظ در درت کتاب علمنده نقطه

محیط در قمو بم تی طشرده نقطه

علیمدر عقل کل علمنده سوخته

محیی آنسز عشقیله آفروخته

رحیم در کم دو عالم رحمتینه

غرق اولمق دلر لر بحر رحمتینه

کریمدر ایرشن آندن کرم در

کریمدن اوملن دایم کرم در

قدیردر جمله شیئ قدرتی وار

قلورینجه دلرسه قوتی وار

یوغی وار و وار و یوق ایلر

جوغی آز و آزی چوق ایلر

لطفیله جهانی بهارستان ایلر

قهر ایله دونی زمستان ایلدی

دلرسه برکدای شاه قلدی

دلمزسه حاصلین تباه قلدی

قادردر ایدر ذرهٔ آفتاب

حاکمدر محکوم آنوک بی حساب

اودر اول اودر آخر آنجق

اودر باطن اودر ظاهر آنجق

دلدی کلی وار الیه حق

یکی عالمی قیلور الیه حق

ظهوری کتوره دیلدی نوریه

مبارک ذاتندن آیردی نوریه

قدرتیله نوریی چونکه یرتدیی

کل شیئ اونوردن ظاهر ایتدیی

خلق ایتمک مشدی عرش عظیمی

دوشمامشدیی فرش فخیمی

خلق ایتدیی نوردن شامی جهانک

کردی ظاهر کنجی زمانک

حضرت حق اول نوره اولدی مشتاق

قوبدی قرشوسینه اولدی عشاق

حبیبم سن دیدی بن سکا عاشق

سندن اخی بکا معشوق لایق

سینه سودم حبیب ایلدم

دَرْدِي اُولَنْلَارَه طَبِيبًا يِلْدُم

كِمْلَه سَوَه جَانْدَن سَنِي

يَارِنِ رَحْمَتْلَه طُولِيمْ آيِنِي

چُونْ عَيَانْ اُولْدِي نُورِ مُصْطَفَا

اُولْ ضُحَى وَاللَّيْلِ وَبُوزِ ضُحَا

كُلِّيدَنِ اِلْرُوكْلَدِي اُوسْلطَانَا

وَلِي صُكْرَه عَيَانْ اَيْلَدِي سُبْحَانْ

قَلَى دَاخِي اَيْلَه قَلْدِي ظَاهِرِ

بَعْدَه لَوْحِي دَاخِي اَيْلَدِي حَاضِرِ

اَمْرَ اِيْدِي قَلَمَه قِلْ بَنَا سَجْدَه

سَجْدَه اَيْلَدِي اُوكَرْتْدِي لَوْحَه سَجْدَه

اِكِي سِنَه بِيلَه سَجْدَه اِدَرْلَر

حَقُّكْ اَمْرِنِ بِيرِ بِنَه كَتُورْلَر

قَلَم يَرْدِي اَمْرَ اِيْدِي خُذَا

قَلَم دِيدِي نَه يَرَايْنِ مَوْلَا

دِيدِي يَا زُغَلِ لَا اِلَه اِلَّا اللَّه

بِنَه يَا زُغَلِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّه

بِشْ يُزْ يِلْدَه يَا زْدِ لَا اِلَه اِلَّا اللَّه

بِشْ يُوزْ يِلْدَه يَا زْدِي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّه

تَوْحِيدِ كَلِمَه سِنِ چُوزْ يَا زْدِ قَلَم

بُوحَيِّ تَدَنْ اِيكِي شَقّ اُولْدِي قَلَم

نَه مُقَرَّبْ بُونَه مَحْبُوبْ قُولْدُرْ

حق تعالی اسمینه اسمی موصولدر

شق اولدوغی یردن بر نقطه کلدی

اوزانوبن اونقطه الف اولدی

اکی یانی اکلدی بی اولدی

تا اولدی نگ اولدی جیم اولدی

حروف تهجی آندن ظاهر اولدی

علم نوری جهاندن هونم اولدی

دریای علمله پیر وکوک طولدی

جمیعسی اوحیرت نقطه سی در

اکر جانم اولا دریای عمان

اوحیرت نقطه سینه اوله قربان

صدا ایلر محمد جان ایچنده

کنه غرق اوله نور یزدان ایچنده

حبیبم دیدی اول شاه جهانه

حبیبم دردباعث کون مکانه

حبیبه دیدی سنسن حبیبم

سنک کبی دخی یوقدر رقیبم

سنکچون یرادلدی بو عالم

سنک دوستلغوکه اولدی بو آدم

سن اولمسک یی تمام زیدم ای دوست

همان مقصود اولن سنیدک ای دوست

سبب سون نبی سور حبیبم

سچا یرن بکا یرر حبیبم

سنے سوینے سورم حبیبم

حبیبو کے استرم حبیبم

هر کمسه سوه سنی جانله

مسروره ایدم آنی جانله

هر کم یولکه جان ورم

عاقبت اول بکا یره

جاندن بن فقیر دلخسته

خدمتکا اولمشم میان بسته

فقیر وکم فقیرم وکم فقیرك

ایمانن یولداش ایتمن حقیرك

سوگرم بندخی یارب حبیبك

بودرد لوکولکه اودر طبیبك

سونلردن بنی ایله آلهی

دلرم ای پادشاهلر پادشاهی

محمد کلی جانیدر جهانك

شفیع المذنبین اهل عصیانك

فدا یولینه جان اولرسه یولنده

ندر یولنده هزار ان نجه یولنده

خدا مدحن ادردایم حبیبك

نه سوزیه وار یوراده عندلیبك

آنی مدح ایدن مدحاج اولنلر

بحر مداحت ایچنده ملاح اولنلر
ینجه شرح ایدهیم شانم جمالك
حبیبی سن حبیبی سن ذوالجلالك
سکاورده جمیع هرکمالی
مقامی سکاوردی کلی عالی
اون سکز بیك عالمی فانکده ذره
سنی شرح ایدمز لر ذره مره
جبیبم سنی کیم ادهٔ روایت
ادرمی قدرهٔ عمانذن حکایت
آیاسوزاکلاین دکله جوابی
بناسن لوح جانه بوخطابی

جهانه معلوم ایدیب سنی احد
دیدی قولمذدر سم رسولم محمد
برتدی کی عظیم رسولینی حق
بی لیکه میم حجاب اولمشدر انحق
مدح ادردی خذا دایم جبین
ملکلر عرض ایدردار دل طبین
دیدی حق ایدسون دیکا معراج
کنم اوله اولمیه اول جانم محتاج
کلامی کوشاد جبریل امین
دلدی حضرت حسقدن وحی امین
یکریبیك یلدن الروجبریل

دیلدی حضرت حقدن آنی جبریل
بن اولایین غاشیه دی حبیبك
اجابت قلدی دعاسین جبرئیلك
قبول اولدی دعا اولمادی محتاج
کوردی غاشیه سن قلدی معراج
دیدیکی صدهزار الحمدلله
مراد ومه بنی ایرکوردی الله
ذی رسول جبرئیل نبی فرشته
غاشیه سن کوردی اولدی خجسته
یکرمی بیك یلدن الرو دیلر
غاشیدار لغن المغا ایور

قلن پیغمبر لره اندوکی اوج بیك ایدی
حبیبنه اینن عشرین یدی بیك ایدی
یراد لدوغنده اولدی آدم
ملکلاردن بیردی سجده اولدم
حضرتندن بودر اولن دیکلر
اوج یوز بیل سجده قلدی ملکلر
اولدی سنکجون آدمه سجده
سنك نورکه قلدی قوو وجده
اولن عارف ورقیاس ایله اوشاهی
مقرب پنجه یرتمش خدا اولماهی
دوجهان کونشینك بنده سیم

بِرِ كَمَتِ كَمِينَه فِكِنْدَه سِيمْ
عَرْضَهٔ مَدَاحَتَدَه آنُوكْ خُوَانَنْدَه سِنِمْ
عَرْضَهٔ شَفَاعَتِدَه آنُوكْ جُوَيَنْدِه سِيمْ
كِدِه جَانُكْ وَلَاغِنْدَنْ يَنْبُوعْ
اُويَرِ جَانُودِلِي يَنْسُنِ حَوْجَرَعْ
بُوكُنْ خَرَجْ آيْلَادِمْ بَنْ جَانْ جُوهَرِنْ
اَگَرْ خَرَاجِ فَلَكْ آلْمَدِحْ يَزْدَانْ كُوهَرِنْ
آلُوبْ سَنْ آنِي قُوَيْ جَانْ خَزِينَه
وِرِمَكْ اُولَمَزْ آنِي مَكَانْ كُونِينَه
مُبَارَكْ مَوْلِدِي ظَاهِرْ اُولِيحَقْ
دُوجِهَانْ شَمْسِيسِي دُنْيَايَه طُوغِيحَقْ

صَنَمَا اُولْ شَاهِ جِهَانَه صَلَكْ كَلْدِي
آنُوكْ چُونْ دِيرِمْ سَكَا يُونْدِي
صُكَرَه كَلْدِي دِيَه يَشْدَه اُولُودِي
آنِي اَيْلَه بِلَيَلَرْ كِي اَلُودِي
حَبِيبُ اللَّهْ دَنْ اِيدِرِمْ رِوَايَتْ
قَمُوكُمْ اَهَه آنْدَنْ هِدَايَتْ
دُوجِهَانْ شَمْسِيسِي بِرْ كُونْ خَلْوَتِدَنْ
صَحَابَلَرْ نُجُومْ اُولْمِشْ قَتِدَه
جَبْرَائِيلِي اَمِينِ اِيرِشِي كَلْدِي
بِرِ مُصَلَحَتُونْ بُوسُوزْ آكَلْدِي
ضَرُورِي مَوْلُودُنْدَه قَلْدِي ظَاهِرْ

مُجیبی دَخی نظم آیلدیِ آخِر
سوزِ آراسیده دیدیکم قرِنداش
عُمر بِیله سَنمی یَشلو یا اِبن بابا یاش
کَوچِه تَرکی آدَملر یا حَبیبی
یَشلیوز اُوله بیرِدَن یا طَبیبی
یَشلو اولمَسینه نَدر دلیلک
بَکا عَرض ایله کَه بِلَم قَیلک
جَیبم دلیلم بُودر کی عَرشدَن
بِر یِلدِز وار طوغرِ اُوتُرَبیلک یِلدَن
نُجُوم طوغرِ اُوتُرَبیلک یِلدَن بَرکَز
بَن آیَنی کَورمِشَم اُوتُرَبیلک کَرَز

یا جَبرَئیل کوکلک خوش طوتَدِر اولشاه
بِنم جاغدَر اُول یِلدِز اُولکاه
فَرشِته وَرمِی سَندَن دَخی یَشلو
جَبرَئیل دِر بِغَم میکائیل یَشلو
میکائیلی کورمَکه طالِب اولدِی
اُولَه رَغبَتینه رَسولُلَه راغِب اولدِی
دیدِیکم نَقدَر دَرَجَدِی عُمرُلَه
نَه زَماندَن بَری وَجهانی کوردِلَه
جَیبی بوقدَر عُمرُم بیلوزَم
عَرشِ اُوزَرَندَن بِی یِلدِز طوغرِ کوردُرُم
طوغرِ بِرکَز یِلدِز اُوتُرالوف

بن آنی کور مشمدر اللی الوف

ورمیدر یا شلو سندن برادلمش

نعم حبیبی عزرائیل یا رد لمش

عزرائیلی دیلدی حبیب الله

عزرائیلی دخی ویر بیدی الله

یا عزرائیل عمرك اوزن لعنی

بنجه بلورسك دیه سن آنی

بوقدر ورد و ورد عمرم غایت

عرشده بر بلدز طوغر کوردم بی نهایت

اوتوز بیك یلده بر طوغار اولدز

کورمشم بن آنی بمثلی یوق اوتوز

عزرائیله ورمدیر سندن عمر لو

دیدی اسرافیلدر ایی نیك خو

اسرافیلی دخی کورمك دلدی

اولوساعت اسرافیل دخی کلدی

صوردی عمری نبی حضرتی رسالت

خبر ویردی عمرندن بی نهایت

بلدوکم بودر عمرویی جانان

عرشده بلدز طوغر کوردم فراوان

اول یلدز طوغی یلده اوتوز بیك

کورمشم بن آنی یوز بکره بیك

اسرافیل دیدی عمرینك هواسین

دیدیکم قمو سندن بیشواسن
اوزمان ده نه واریدی درا حمد
واریدی یا حبیبی میدانی وحدت
نه واریدی اومیدانک ایجده
ایکی شخص واریدی ایکی بشنده
واریدی ذل آلتون طوب آلنده
چوکاینده واریدی بلسنده
جعفر چوکان له طوبی بو اوجدغن
اوبشدن جعفر له بو اوجدغن
رسول حضرتی دیردی شخص کم لریدی
بلزم درجبیی کم لریدی

بی سی بندم اول شخص عالی
بی یمزدخی عسم اوعلی علی
جان وجهان طلوصلات سلام
اولا حضر تکه تا روز قیام
اولن عارف قیاس ایلر اوشاهی
مقرب پنجه یا رسن الله
اکلدک بوحالی یا صادق
نه زمان جبیی خلق ایدی خالق
خرج ایدم کوهری عرفان ایچنده
دکلین صقلسون بی جان ایچنده
انسانسک آلورسن معانیی

حیوان ایسک نه بلور سن معانیی
فتبارک الله احسن الخالقین
وارزقنا وانت خیر الرازقین
اولق دلرسک رسول حقه الیق
امتیسک دیکل آمنا وصدق
دیکر آمنا وصدقنا هزاربار
بکون آنر ولین کوره مکه دیدار
الهنا سیدنا مولینا
آمنا وصدقنا وصدقنا

مدح رسول علیه السلام

صلات وتسلیمات حق تحیات

اولا حضرتکه الی یوم الساعات
اوقرم دون وکون نصر من الله
که سعما لک کوسترر بکاء الله
نه لیله ایدم مدحک حبیبی
ایکی جهاندن مدا حکلده الله
جمالک سائلیم یکجه کوندن
بنم وردم دوردنسی لله
جان لوحنده یرلمشدر خالک
بوحاله صدهزار الحمد لله
کنهکارم صلکدوردینا بنم
شفاعتک اومرم حبیب الله

مدینه مبارک ایشکلکدن
خذا جانم الا انشاء الله
اللهم ارزقنا دیرم هر بار
بفضلك وكرمك يا الله
خذا خلق اعدای احمد بی پرشاه
ادر مدحین حبیبك دایم الله
سنكیون یرادلدی ملكلر
سكا مشتاق اولدیغمه یله ماه
بنده كمریكدا كم مبتلا كم
خاك پایك جلادر عینمه ای شاه
شفاعت ایت دیله بنی خذادن

بیت الله عنایت ایلیه راه
فراقكیله اولمشم مكدر
خیالك درجیبم بكا همراه
فراقك اولمی وصلله مبدل
فقیر اولكونلره ایرمی ناكاه
مبارك روضكی ایدم زیارت
دیم اندن فراوان الحمد لله
سورم یورم مبارك اشیكوكا
ایشكلكدن جانمی الا الله
حبیبك حی متحون دیلرم
مدینه بنی فوت ایله الله

حبیبك مبارك تیدوغی یرده

ایدی سن عینمه نم دیده گاه

کورم نور عینی اول شمسی جهانك

شفا عندن نه مغنم ایده هرگاه

اجابت قیل دعا سنی فقیرك

ایرشدم مقصوده کلی الله

خدایا بیت توفیق لسانه

تحقیق ایله طریق کلی السانه

حکمت بابن آج توحید جاندن

کتور جان عینك جانینی جاندن

چراغ ایت یقینك نور عینی جانه

کوکلدن قل ارق ظلمت جانا

ماسوادن نه کلی ارا ق ایت

منور ذاتکله آشنا ایت

نحیفم عاجزم خورم الهی

ضعیف درمانده و بیسم الهی

خدایا بن غریبه شفقت ایله

اسرلی حالمه بن رحمت ایله

فقیر و دردمند و زار کریان

دلی عشقك اودندن ایله بریان

منم مسکین افتاده کهکار

منم عاجز و دردمند و جرم دار

دو شب کردابه وکشتی جسم
نمك در یا سینه غرقاولدی چشم
دردیغا نفسکه اویدك روایمی
عمر کجدی یولك آلدی حرامی
یولمر انجه واوزق اوغم یوق
وادورم سینه باب منظم یوق
الهی سکا لایق طاعتم یوق
دخی عصیاندن آزوق نسنم یوق
خطا ادرتمی سالیله ماه
صغینورم سکا ای رحمتی جوق
لابنام ولا یموت کلمی

اومر لرحمتوکی کل هر شیئ
طولوارض سبع سما قدرتك در
کلسی ماسوانك رحمتك در
مدد سندن خدا وندم الهی
ایرر بر لمعه عشقکدن الهی
شود لده اولمیه عشقك الهی
بکا اول دلی همراه قیله الهی
دوکندی عمرمك وارمی هوسده
هوادن کجدی دلی عشق هوسده
مسلم در تلوجکرم شرحه شرحه
بیانه وصفه کلمز متن شرحه

بودرد سندن دوردرسن ایله درمان

وصالك وصلدر بودرده درمان

درکاهلکدن جذابنم گناه کار

محرومم قیله الهی بودیله افکار

نه وارجرمم بی شمار اوله وبی عد

سنك لطفك اوکنر دریق کاهد

قموعالم سنك لطفك یانده

همان بردرجه مهرك یانده

خدایانه ادرسك بکایت

کرك جرمم بغشیله کرعذابیت

اوچماغه ورمغه آه طاعتم یوق

جمالك کورمکه لیاقتم یوق

یدیی طامودہ اوله بکا تجلی

بیك جانیله ورزم قل تجلی

مناجات کردن تجلی

خدایا جانه احسان تجلی

نولا قیل جانا سبحان تجلی

فجن فرقت وصاله اوله تبدیل

فجن ازلیشه رحمانی تجلی

جمالك کورمکه پروا زیادہ جان

عرش عظیمه سیران تجلی

جمالك معشوقلك کورسه درعاشق

قِلدُك عاشقه ارکانِ تجلّی

شکسته اولمشم هجرانِ الندن

طبیبم ایله درمانِ تجلّی

اِدرعرشِ عظیمه آه و نالم

یِنجه برایدم افغانِ تجلّی

فنا دارندِ بندن کرك یوق

قلور قولینه سلطانی تجلّی

بیلورسین سیّدِ مشتاق زارم

دیلادم سرّ بنهانی تجلّی

قچن وعده قرآنِ مبینده

عطا قیلالر قرآنِ تجلّی

مؤمنلر کرمنی معراج اده

اِدرسن سنده مهمانی تجلّی

جهان طولو اولوسه جان رواه

بولونه جانِ جانانی تجلّی

قچن محشر اولا عرض اوله دفتر

قیله سلطانِ دیوانی تجلّی

دیلادم الهی حضر تکدن

قیله سنّ کلّ انسانِ تجلّی

محبّی نورِ عشق آدیله

یعنما استورایم لسانی تجلّی

الهی قوللارکا قل تجلّی

عفو ایله صوجلر ینه قل تسلی

عرض سبحانه الی موسی بن عمران

موسیے پیغمبره عرض ایلدی حق

یرمدم اون بیك اولمشیدی مو خلق

طوقوزیوز دنیا استیو قلدے

طوقوزیوز اچماغی سوء قلدے

طقسنینه دخی وردم بلالر

بلا ویله قلدے اولمبتلالر

امر ایتدم اونینه سنی ندیلرسنی

الهی دیدلر سنی دیللرز

دیدم طاغلره وردم بلایی

کتوره بیلمیسنز او بلاے

دیدلر کے کوتروره الهی

فقدره ویرهسك الهی

الهی قنقی سندندر فقیرك

حضرتك استیندن قل حقیرك

بند

حقك دیدارن استین ورك جان

دخی لسنه استمك ای اهل ایمان

بحمد الله که بو مخلوق خالق

امانی خلعتینه قلدی لایق

دو جهان کو تشنه ایتدی امت

هزاران صد هزار خدایه منت

سوك اولادینی بیم چار یاره

دنیا و اخراده اولاحق سکا یاره

ادر قل لا ربنا احسان فراوان

غافل کل غفلتك خابندن اویان

ایدوبن قللرینه سعی وافر

بودر سکا دیدکی اول و آخر

کچك جان و جهاندن درالهم

بنی استك بولك درپادشاهم

سنی کم استمز سلطان عالم

عنایت سندن اومی کللی عالم

روامیدر اولله یارخدایا

جواب انسه نولا عبدك خدایا

خطایم بودور سکا الهی

بکا یارمایسن الهی کناهی

کستخانم شها ویرم جوابك

کراما کاتبین یزمه کتابك

حجابی جونکه یوزمدن کوتردك

بنم آه دیلمه نلر کتردك

سویله درسن وزمی لیاقت

حجابلردن بنی قلدك فراغت

درکنسم دخی سنوکم ای دوست

کُل اُولرسمدخی سنوکم ای دوست

أَیضًا أَیضًا

کجرم جان وجهاندن بن ایچق

بینه مایغ اولن سنسن محقق

معاونِ اول بکا مایغ اولنجه

کیجیم بوفادن آه مصدق

قوارامز کوکل جانادن ایرو

دل وجان بولمدی دنیاده رونق

جهارک دن بنی صلدك فنایه

نیچون دنیایه بکا ایلدك فق

فقیری بندایدوب محبوس قلدك

نولا ایلا یسن خلاص دوزق

پنجه برجکین فرقت عذابن

پنجه برجانه بجمعی عود آذرق

قربت ایلیندن جان استرمکانن

مکانه ورمغه دشمن میوق

خدایا یوقمی هجرانم نهایت

بنی هجرانك اودلا ربنه لمبیق

عمر بکدی دریغ زهری فناده

الهی استرم اول زهره تریاق

عین جانه نولا عرض ایتسك جمالك

جمالکدن جدا عینمه طرق

عِبادَتْ اِیْمدُمْ آهْ سَکا لایِقِ

سَبَبْ نَدَرْ اُولَمْ آهْ سَنْدَنْ اِراقْ

عَمَلْ یُوقْ زَرَّجَهْ حَضْرَتُوکَهْ آهْ

کُناهْ دَرْیاسِنَهْ بَنْ اُولْمِشَمْ غَرَقْ

شُودَکْلُوا اِیْمِشَمْ جُرْمِیلَهْ عِصْیانْ

بارْ اَیْلَمَزْ بَنِی عُمّانِ اِرْمَزْ

اَکَرْ عاصِی اُولَمْ قُدْرَتْ سَنْکَدَرْ

سَنُکْ اَمْرُکْ دُورُرْ قَرا اُولَمْ اَقْ

عِنایَتْ ذَرَّجَهْ اِسْتَکْ بِرْ قُولُکَهْ

اِدْرِسِنْ دَرْیایِ اَکامُشَبَّقْ

سَنُکْ عاشِقْ لَرُکْ وَرْدُرْ جِهانْدَهْ

هَوادَهْ دُورُرْ لَرْ شُوْیْلَهْ مُعَلَّقْ

رِیاضَتِلَهْ اِدْرْ لَرْ عَرَبِی سِرّانْ

رَحْمَنْ عَرْشِ اِسْتَوا کَهْ اِیْدُکْ اَلَیْقْ

پَنْجَهْ بِرْ فِرْقَتُکْ لَنْ آهْ اِنْتِهایِسِی

حَسْرَتُکْلَنْ پَنْجَهْ بِرْ زارِ قَلِیقْ

جُونِ قِلْدُکْ نَفْسِلَنْ بَکا غایَتِی

نَفْسُکْ رِضا سِیلَنْ قَلْدُمْ اَنْجَقْ

دِیلْدُو کَکْلِی قِیلِیسِنْ مُقَرَّبْ

قِیلْدُرْسِنْ حَضْرَتُوکَهْ خُوشْ بَقِنْجَقْ

کِرِفْتارْ اُولْمِشَمْ حِرْصِ هَوایِهْ

نُولا جانْ عَیْنِیَهْ زَرْ بَقِنْجَقْ

عطاری قطب عالم ایلدک آه
بنی بوحسی بیله یقدک انجق
فغانم ایرشور عیوقه دون وکون
ولیلرکدن استمک بنی مطلق
خلق ایمدک بنم کبی کمسنه
جمیع کل مخلوقکدن لجق
الهی مشکلم ورسکا الله
حضرتوکا عرض ایدم مشکلم الله
انی طالب سوریدی حبیبک
روایدی ایمانه لایق الله
دلک ایدی عمشن حضرتکدن

بیله وارد فردوس اعلایه الله
دیدک مهی لدم آنوک قلبنی بن
یا محمد سن آچمق قدرتن الله
مبارک اللرن جسمنه سورد
طاموا ود لارن یقمایه الله
ایقلار بنک آلتنی اوندیه
اوندردمق حضرتکدن ینه الله
قوان قینی کبی قینایه بنی
رضاکه کمسه یوله بولمز الله
اکی جهان کونشینک دلکی
اجابه نه اولا مانع الله

بو حکمته لهکا قلدم یا الهی
کمك دیلکی کچرسکا الله
نه تینر بولدك قولساده آشنایی
آیاغینه کتوردك کعبهٔ الله
آنی طالبلرن ذمّی دخترّ
اکینك فرقی ندر اولا الله
رنجون اتدك دریغ ایمانی آندن
بوسترکه ارمز عقلم سنوك الله
حبیبکه بعنایت ناز قلدك
اراق اتدك یقین نیازن الله
جفا عاشقلرن حدّیله کرك

جفا حدّن آشورمق نیجه الله
ویررسن نعمه کفّاره وافر
ادرسن اسلام ازران الله
ذمّی قزینه ایمه باریمه یعنی الی
کلیسا طامن کعبه بارك الله
ریاضتله بولمادی آنی اولد
بته طاپارکن وردك سن الله
صنمه نازلن سجده ادرکن
ملك الحق ندا ایلدك الله
نیه مانع اولدك بکا یا الهی
مرادمیدی حجّه ورمق الله

دل وجاندن دلربدم خذا یا
بیت الله ده مجاورا ولم الله
نیسه مقصود ادینه گیسه
مرادم عکسین ادرسن الله
بیت الله ادم دردم زیارت
مرادمی فراق ایلدک الله
حبیب الله ایمیم زیارت
لیاقت یوقمیدیسه لایق الله
تی آتی دون وکون ایدرنا حسرت
آکبن زار قلیق کعبه الله
کلیسا طامنه کعبه گردک

دردت ایلق یولا صلدک بنی الله
جیبک حرمیچون دلارم
ورم حجه میسر ایله الله
المدن بگا بیت الله کوستر
فقیره قل عطا نصر من الله
الهی ارزقنا دیرم الهی
دعامزیه اجابت ایله الله
کلیسا ده بولور سون دیلدک
مسجد و مدرسه بلمدن الله
مسلمانی سورسن کافری یمم
اجماغی بی سبب ورسن الله

غیاتُ ذرّجه اتسك برگدایه
سنی بلمز سن آنی بولدرك الله
ارشمز کسه جمله سوکه واقف
بنه سوی کی سن بلور سن الله
ای عارف کر مقامِ اعلی در لرسك
الله رضا سیله کچور عمرك هرگاه
منصور اول سن کوکل عشق دیرنه حق
معراجی دار اولدی عاشق الله
عاشقلردن حجاب وقتا اولدی کدر
اولاسا معشوقه عاشقلر الله
ازلدن عشقکیلن آشنایم

اولمشدر دل وجان مشتاق الله
جمالك شمعینه یق پروانه لم
روادر جان برنه یق شمعه الله
مشتاقه درد یوعرض ادرکینه
مخلوقك کلسی مشتاقك الله
کلامکه محتاجدر یوقیامتی
تطویل قیلدك آیو کلام الله
کچردك عمرکی عصیان اچنده
نه حدك وردرسن مشتاق الله
گدایه رغبت وردر خزانك
گدایم بندخی عشاق الله

یدیے طامودہ قل بکا تجلی

تجلیسز حرام جنانک اللہ

ایضا

سکز جنت بہا یسے بر تجلی

بمشیت یونزبیک دن افضل بر تجلی

کرکز اجماق اولمیہ تجلی

یونزبیک اولرسہ فردوس اعلا

تجلی در حیاتی ماسوانک

مبتلا کلی مشتاق تجلی

حیوانی ناطق در وغیر ناطق

انسان خلق ایلدک لولاک لولا

ولولاک بکہ نولا فلسک تجلی

دعایہ دست آچوب دلر تجلی

تجلی ایستہین ای جان و دلبر

یا دایلہ حالنے علشاق مولا

زکریا یی کور اول نبی

کافر دن قچمق امر ایدی مولا

تجریار ولبن کل بکا کردی

وار وبن آغاجہ کردی زکریا

ینہ قوشوبن بیاغی اولدیے

اتا ئی اوجی طشرہ قلدی مولا

یتمش بیک کافر یی آردنجہ وارن

ایروبن نشانن بولدی مولا
سیغمز درگاه آه اتکلوجی
علیسیه بیغمبرده اکنه بولدی مولا
وما لهامن فروج دریا علیا
کوکلمز یر توغمی وردی مولا
ایی عاقل مانع اولن لسنه کور
قودیمدی سکا دنیای مولا
یدنجی کوکلده حق در علیا
اکنه مانع قودی دردنده مولا
چوآزه ایردی مبارک دیسنه
بیکز اکیلدی آه دیدی مولا

یا زکریا یجون اکلرسن
اکلمیم دیدی برد نخی مولا
کوکی بقی ادارم بیرمی دمز
اشیدرسم اکلدک دیدی مولا
دوسته کوندردی دشمانله تحف
مبارک باشندن یم قلدی مولا
قیامتده شهید باشی اولیسر
شهید علمن ووالینه مولا
شهید لربله وارلن بهشته
مقام لرمی اولا فردوس اعلا
شهید لدنلری خنزیر قلدی

تبدیل قلمایه جسمك دیله مولا
کناه اشلمدیی عمرنده یحیا
عشق میدانده قانی نهی مولا
بیت المقدسی قانی کوتوردی
مما نا نهی ایدوبن امتدی مولا
یتمش بیك کافری دبلدیلر
مبانك قانی قمز قلدی مولا
برینی یاره لدیی صویه حسرت
بری چون اوده وردی شهی مولا
اوده یقدی شهی ماهی بشردی
کوکلینجه عاشقك معشوق مولا

سنك نفسیکیکون شهری اوده وردم
دیلاکك دخی ندیدی مولا
دردی حضرتکدن دلکم اولدر
وجهکی کوسترمسن بکا مولا
انا وجهی دیدیکی کورك دردی
عاشق بقدی کوردی معشوق مولا
زهی عاشق زهی معشوق زهی عشق
قولینه شولیله ناظر اولا مولا
سرشته دورکاهیله محبی
خطابندن عطا سندن یا مولا
دیلادم یا الهی جمله شیئه

قوللاّر کے رحمتہ غرق ایلہ مولا

مجیبنک دعاسن قبول ایت سوندر

کناهن عفو ایلہ کوندر مولا

مقرب لر دعا سندن اومارم

• انلرک دردعا مقبولے مولا

الهی ازرقنا دیرم الهی

اجابت قل دعامی حضرت مولا

الهی ازرقنا دیرم الهی

بفضلک کرمک یا مولا

اول کشیے دنیادن ایمانله کیده

بنده سینه فاتحه احسان ایده

ولرایضاً

• کریم لم یزل ای حیّ باقی •

اسرکه قوللاری عمرفا بقی •

• عبادت اتمدم درجه قانی •

• ینجه ویرم عجب حضرتجانی •

• بحق نوری عشقله ارمغانی •

قولک یوحقه لایق ارمغانی •

• وعدایده بکاویرمکه جانی •

الهی ایله ازرانی ایمانی •

• امته وعد اولاویرمکه جانی •

یولداش قل جمله امته ایمانی •

بحمد الله کیسم یوق جهانده
بکا عشق کزلک جاندن جهانی
کرکمز حور عینی سکرجاندن
جمالک استرم ایکی جهاندن
الهی جامعه جان اولدی عشقک
طمره یوکروبن قان اولدی عشقک
الهی دردمه درمان اولدی عشقک
کوکل تختینه سلطان اولدی عشقک
عرش عظیمه سیران اولدی عشقک
قموجانلره جانان اولدی عشقک
الهی بنی عشقکدن آیرمه

دل وجان اولدی عشقکله یغما
الهی جرم وعصیان چوقدر امما
عفو ایله جرم عصیانی الهی امما
الهی تقصیر عمل وافر کاهی
ایتمشم پادشاه لر پادشاهی
کناهک اغله امت قللک آهی
کجردک جرمیلن سالیله ماهی
خوشنود ایدک محمد کبی شاهی
جهان کنهکارلرینک اولدر پناهی
آل واصحابنه ایدک دعالر
دخی اتباعینه انوک ایلک ثنالر

دیلر سیلک اوله شاهدن عطا لر

صلا واه قل فراوان مرحبا لر

اولمدن توبه قل سمه بوراهی

نچون دور خدن اولمك آکاهی

کوکل رك ایله سن بو بازکاهی

قاله صنمه سکا بودنیه جاهی

یارن اسیر سك تاج وکلاهی

اولمدن توبه قل اولمه تباهی

اره وعده سکا بر کون آرجانن

جان امانت قومشدر بکا جانان

بر ساعت دخی هیچ ویرمز امان

وار وبن الیر لر قبره سمان

سوآلمز الهی ایله آسان

عیان قلدك بو خاکی نه یکسان

منکر ونکیر جوابن ویره سبحان

الهی دیلرم سندن امان

فقیرك طاقتی یوق ویر سبحان

بیلورسین حالمی ویر ایله احسان

حبیبك حرمتچون الهی

جواب منکر ونکره ویر الهی

جواب ویرمکه ورمی قاینی طاقت

الهی ورمی آه بنده لیاقت

ایچون قلدك بنی عصیانم قادر

قادرسن قدرتك کلیه وافر

الم قوشورو وارم خضر توکه

سؤالمی صورارم خضر توکه

الهی خضره بکا جواب ویر

صوره من آندن بکا منکر ونکیر

بکا من ربك دیه ملکلر

وما دینك اولمشدر دیکلر

الله ربنی عرض ادم احد

دینم اسلام دینی درر محمد

فقیر حالی نوله اولکونلرده آه

هزاران صدهزاران صدهزار آه

اسیر کدر اسیر که قولدری آه

جرمیله کچدی عمری سالیله ماه

سواء له ویره لر جواب الله

فراوان دیه لر الحمد لله

بنم سیر می سن بیلورسن الله

کیمسنه یه لمدی حالمی الله

عمل یوق حقه لایق ای فرندش

سین ایچنده بکا کیم اوله یولداش

عملی اولانه احسند وسا باش

عمل قلمایوك یولداشی آتاش

دوشکم خاک اولیسه یصدوغم طاشه
نه لرکوردی نه لرکوره غریب باشه

حکایت شیخ جند بغدادی رحمه الله

شیخ حضرتلری نمازه طوردقده
لطه سوره سی آه دلینه کلدقده
الرحمن عرش استوا یدی آیت
شیخ حضرتلری ایلدی روایت
طهی مکان قلدم فوق العلا یه
جولان ایلدم عرش استوا یه
فرشتلر طواف ادردی عرشه
اومز لرندی طوتر لردی فرشه

شیخ حضرتلرینه صورمه کلکلر
نه در دردت یکا اسرسن دیلکلر
یا ملایک الرحمن بنازه
شروع ایلمشدم نمازه
اقیوبن بو آیته ایرمشدم
رحمن عرش استوا یله بلمشدم
مولامی وخواجمی استیوکلدم
عظیم عظمتن استیوکلدم
فرشتلر ایشدب آه ادرلر
آهی کندولره همراه ادرلر
یا شیخ سر صورسک ادر خوشخطا

بنی صورة بحق وبرهٔ غیری خطاینی

انه عبد القلوب منکسرة ومندرسة القبور

یعنی ضیق کوکلرده بنی اسیلک

بونر لمش سینلرایچنده اسیلک

الهی بو غریبه قل عنایت

سین ایچنده یتیارم بغایت

کیمه ایدم حالمی آنده حکایت

الهی ایده رم بوندن شکایت

حالمی وردا شلره قیلم روایت

بو یرانلر عیبلرن اوله شایت

عیبلک فقیری بی نهایت

نولهٔ حق قولی کر قلیسه رعایت

نظر قیل یا لکرم سینده جانا

تن انجق بولشور محتردهٔ جانا

نظر کامم دیدک سینلره جانا

بکا بولداش قیل نورکی جانا

الهی دون کون دیلرلسانه

معراج ایله بکا قبر ومی جانا

اریش آنم زمیندن آسمانه

کناهک اغله توبه ایله جانا

فلک قانک اچیسر دوقانه قانه

برات کتورمدک سن بوجهانه

مُناجات ایلَه جانا ینله جانا
ترکِ ایلَه جانی جانا ینله جانا
فوتِ ایمه فرصتی وردِ ایلَه جانا
توحیدِ کلیمه سن یاذ لوحِ جانا
دستورِ اولمایسه بیرکون لسانه
حسرت اوقلاریمه اولور سن نشانه

مناجات

کریم لمیزل پروردگارم
جرمیله کجدی عمری روزگارم
فدا اولسون یولکه کللی وارم
اشرکه اسیی پروردگارم

قوقولمرک اولدی چارو ناچار
نفس امارهیه اولمش دور هوادار
بوکون آرزولرم کورمکه دیدار
اشرکه اسیریی پروردگارم
ایرشوه قللروکا آه الموار
وارورمزسنه آه اولورسه طار
بوکون آرزولرم کورمکه دیدار
اشرکه اسیریی پروردگارم

اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
اَزلدَن قولَرکدَه سَکا عُشّاقُ
کَرَکْ طامویَه کَرَکْ اُچمالَغه بَراقُ
کَعبَی دیدارَه قولَرکْ مُشتاقُ
اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
دَرکاهکدَن بیرِ یِ اَیلَه اِراقُ
اِلهی اَیلَه بیزُم یوزُمْ آفاقُ
کَعبَه ودیدارَه اولمِشَم مُشتاقُ
اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
دَرکاهِ عِزّتَه یوکُن سُلطانِ مُطلَقُ
دیدارکسَه کَرَکمَز سِرِّ اَحَقُ

کَعبَه ودیدارَه اولمِشَم مُشتاقُ
اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
آشنادُرِ دِلُ وجانُ عِشقِیلَه اَلَقُ
قالُ وبَلیدَن اولمِشُمْ مُصَدَّقُ
مُحِبّی کَعبَه ودیدارَه مُشتاقُ
اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
دَوادُرِ جانِمی قُربانِ اِدَم حَقُ
جانُ ندَه یاجِهانُ یوکَه اَلیقُ
تَرکِ اِدَه وارِ یِ دیدارَه مُشتاقُ
اَمَرکه اَسیرِ یِ پَروَردِکارُم
طَریقِ عِشقِ منصورِ دارِ مِعراجُ

كوكل عاشقيسك قل داره اعراج
الهي ديدار اولمشر ديداره محتاج

اشركه اسيريي پروردكارم
بحق بختن اولنلرك امي حاج

قمو مخلوقك اولمش باشنه تاج
محبي كعبه ودياره محتاج

اشركه اسيريي پروردكارم
مومينلرك درسيني معراج

مومينلرك اولدلق ديدار محتاج
جمالكدن الهي برقعي آج

اشركه اسيريي پروردكارم

بيلورسن ماسيوا حالنه خالق
اول وآخرنه قلمشدر لايق

عبادت ايدبلرسكا لايق
اشركه اسيريي پروردكارم

بنم دردمه درمان قل حبيبم
بودردلو كوكلمه سن طبيبم

كلستانكدن آزمش عندليبم
اشركه اسيريي پروردكارم

ازلدن عشقكله آشنايم
سراسر دردكلن مبتلايم

دردا شيدا قلهدلي پر بلايم

اسرکه آسیبی یرور دکارم

اوکدی بنده حقه حق نیازلر

سین ایچنده کیجه قیلر یازلر

ایده لر ذکر لوقوشلر خوش آوازلر

اسرکه آسیبی یرور دکارم

کلر یوزکه الکی کون بوندن دوران

سین ایچنده آقه قانلق فراوان

بسلر سن نازله یرموره ومارآن

اسرکه آسیبی یرور دکارم

موزومارآ اولیسر بکا حواله

بنی حق آنلادن قیلمه نوالله

بحمدالله خدایا کلی حاله

اسرکه آسیبی یرور دکارم

اولور سین ایچنده خاکیله یکسان

طرق اولور قومن کل انسان

حضرتکدن دلر بو قولسان

اسرکه آسیبی یرور دکارم

وارسارون یارن جزا اوله محشر

کراماکاتبین اویه دفتر

شفاعت ایسر عهدینه سرور

اسرکه آسیبی یرور دکارم

نه عظیم کن اولیسر در قیامت

کیمه دوکن اولر کیمه مصیبت
والمحمد دیه چاغره امت
اسرکه اسیریے پروردکارم
حق اوله قاضیے عادل حی باقی
سچیسر دوقرالر اجره آقی
الهی بنده قلمه افیترا قی
اسرکه اسیریے پروردکارم
قورلمشدر آنده میزان
عمل یوسکا لایق ایله احسان
صراطی قوللر وله ایله آسان
اسرکه اسیریے پروردکارم

مالک طمو قیولرن اچه غچغرب اوستکه اود لر صچه
کهنکار طمودن نجه قچه اسرکه اسیریے پروردکارم
حضرتکدن دلر بو اهل امت مقام لری اوله فردوس جنت
جمالک عرضیدر بن ایله اسرکه اسیریے پروردکارم

درد اسرار معانی

بنه جان قینیور بن ایلدی جوش
بنی حیران و مست ایلدی اوش
بنه کلدی دله بر معنی عاقل
معنی ظاهر ایت جان اوله غافل
جواهر معدنیدر کان کوهر
حقک هدایتیله اولنی رهبر

دل وجانیله کل دکله معانیه

طریق مستقیم حق ارمغانی

محبی وحبیی سیره ورجانی

بولاسن عمر باقی وجاوذانی

یعقوبدن یوسفی آیردی دوران

ایدردی دون وکون آهیله افغان

دون کون محزون اولوب اغلردی یعقوب

قانی جان جانان اول یوسف محبوب

کوزلرینک نوری اوغلن یا وقلبی

کوزلری اغلمقدن کورمز اولدی

کریان وزار ونالان اولوب اغلر

اشیدنک یعقوب جانی طغلر

کوزلرینک یشندن بندی بر آغاج

پنجه دریسی آکله کوزلک آج

اول آغجدن کلردی دایم آواز

ایدردی کیجه کندز سوزلن ساز

اکلیوب دردی وای یوسف

اغلیوب ایدردی ایوای یوسف

بوسیره هیچ کمسنه اولمدی واقف

حقک سرینه ارمز کمسه عارف

آغاجک بداغندن قوبردیلر

ارمغان الدن اله التدیلر

زلیخا به دردی یوسفی گفتا

امروکی طوغدن یک اولازندان

قموجانلرا اولماهلک مشتریسی

اوسلطان اولدی زندان مشتریسی

زندانی دیلدیی وارمدی اوسلطان

کهی حمدیله خندان کهی گریان

اغلردی بامم آه یعقوب فانی

اکلیوب یوسف دردی آه وفغانی

یوغیکن مثلی جمله خوبان اچنده

یدی سیل اغلدیی زندان اچنده

کورک کوزیشی حکمت طپوسنده

زاغ بتدیی زندان قپوسنده

اغجدن کلور آواز قیشویاز

اکلیوب ایدردی دیدیله آواز

بلبندا وازله دیدی هرگاه یعقوب

وای یعقوب ای وای آه یعقوب

قلدی خدا بوحالی قلبرینه عبرت

که مومن قلمزی ندیله حکمت

توبه توفیقیله کچه هرحالی

خوفندن مومنلرا اولمیه خالی

امین اولمه خدانک قورقسندن

اغله درمه دایم آنوک قورقسندن

50b

حال دلیله کوز یشی ملالین

عرض ایدر حضرت رسوله حالین

جالغزد کوز یشی والمحمدا

درد دایم والمحمدا ایوا محمدا

معلوم اولدی دوجهان کونشیه

خطاب ایدر اوسلطان امتیه

درد اوسلطان وا امتا وا امتا

ایده هر آن وا امتا ایوا امتا

حقک قوه قولرندن اعله قرداش

کوزلرکدن اقیدوب قانلو یاش

سنک بغرک دکلسه سنکین طاش

50 51a

کوکلکی قیندیی کوز طاش

ایو عمل کیده رکابده

بو سرک سینه اولک آکاهی

کوزکدن آقیدوبن بو قطره نم

کوینده انکله بیک کناه یمم

حقک امریله اولردی لکلک

که کوزکل یاشنی آلوه ملکلر

آلوب برحقیه قوه لرآنی

بر قطره سی طاشوره بیک عمانی

کهکاشه بزای یارمهوش

مجرم لری طوه محشرده آتش

امرایده حقه کتوره لر حق
ملکلر صقلیش لر در الحق
کوزکدن یاشنی اوده صبا لر
اول اود لر دکلیو بن قیالر
کاهله کوزک یاشی اوله درمان
بنجون اغلماسون سز فراوان
بقده اولورسه عمرو یاشک
کوزلرکدن اقه قانلو یاشک
کاهیجون بوکن اغلیانلر
حکر یقوب جانلر طغلیانلر
جان ودیلی حقه بغلیانلر

عشقلن دلک وحانی قینیانلر
کلک اغلیلم هر کن کناهی
چکلم دون کون درد لن آهی
خطا بندن عطا سندن الهی
محروم کوندرمه قبلدن بن تباهی
جمالک مستیم حیرانم ای دوست
حکر پاره یان وبن کریانم ای دوست
تا محشره وارنجه یانم ای دوست
هجرکله قزل قانلاره بویانم ای دوست
ایده لم دون کون درد لن آهی
امیندرکه عفو ایده حق کناهی

کم بندن کرم سندن سلطانم

عفو ایله لطف قل بنم عصیانمی

یورودم عشق الندن یانه یانه

بوکن مجنون لیلی اولدم دیوانه

بو لیدی کلیدم بوجها نه

وصد ایلمدن عزرائیل بوجانه

ایدلم دون وکن درد دلن آهی

امیدم درکه عفو ایدن حق گناهی

کم بندن کرم سندن پادشاهم

عفو ایله لطفه جرملن گناهم

کوکل توحیدی بولدک رایگانی

عملک یوق کرد سن بوجهانی

عمر کچدی ریغا اولدی فانی

حقک امرلین ازمدن اجل زمانی

ایدلم دون کن درد دلن آهی

امیدم درکه عفو ایدن حق گناهی

عفو ایله لطفه بزم گناهمز

بو درد دلن چقر هرگز آهمز

الهی بندی جاندن عشقک چراغی

پنجه بر چکین بن بو فراغی

الهی قل بگا یقینی ارا غی

یارن جنتده استین بم آغی

كلك اغلیلم هر کن کناهی
چکلم دون وکون درد لن آهی
خطا بزدن عطا یزدن الهی
الهی الهی جرمله قومه برتبا هی
کوکل ترک ایله کل سن بوجهانی
جهانی بیوفاده بلورسن اولمز ندکانی
پنجه بیقوشلین بکلیه سن بوویرانی
ازمدن جون دخی موتك زمانی
کلك اغلیلم هر کن کنا همز
اولله کم عفو ایده اول پادشا همز
کم بزدن کرم سزدن سلطانمز

لطف ایله جرمله ارتمه فغانمز
کنهکارم کنهکارم کنهکار
کناهلن دل وجان اولد اوکار
الهی ایمز دکنا همزه انکار
ای عاشق لره درد عشقی ایلین کار
اغلرز درد لن هر کون کناهی
ایده رز زار لن هر کون آهی
کم بزدن کرم سزدن الهی
عفو ایله ایی شاه لرشاهی
ملک کلر یجون اولمدی جهنم
کنهکار عاصی اوغلنلری آدم

اسرافیل چون خلق ایدی خلاق
ملک یمدیه آنجلین فلاق
نقدر دنیاده وارسه صولر
اسرافیل باشنه سوی قویالر
کوکسینه اینه اسرافیلک بلی
بنجه شرح ایلیوبلسون آنی دل
اسرافیل طاموبه نظر ایدر آه
حقک قورقوسندن اغلیوردوواه
اغلیوب قورقولردن اولدی بنجه
شولقدر انجلدی یاپی کرشنجه
جهنم اودلریله آنلره محال

بنجون قرق اغلر بلی ایکی خصال
بو انسا بنجون اغلر اول ملک
هم دوزخ مجرملر بنجون بو فلک
کناه دن قچدلر جمله فرشته کان
بنجون قچمز کناه دن بو انسان
عذابی طاموردن اولمدک آکاه
کچدی عصیاندن بو نجه سالماه
بنجون اغلماسون بو جانم
عرش عظیمه ارمیه افغانم

حکایت غرای عبرت نما

عزیز مزد کله بر حکایت سر حقدن ایدم سزه روایت

مصر شهرینده یوسفی مزاده

کیم آلوه دیلر بزی شاه زاده

آذربایجان دیلری اومایه مشتریلری

خوبلر سلطانی آلمق استدیلر

اغزینجه ورم دیلی آلتون بزاولو

اغزینجه ورم دیلی لولو

اغزینجه ویرم دیلی گوهر

اغزینجه ورم دیلی جوهر

زلیخا کلدی ایدر چون یوسفه

بیلک اغزینجه ورم آلتون یوسفه

ورم اینجو دخی بیله گوهر

ندیلر سک ویرم سکا جوهر

کندوزمی ایدین یوسفه قل

نه لایقدر بکا بو شاه اولا قل

صاتیجی اندن زلیخا سکا ویردم

سکا ویردم سکا بن سکا ویردم

معاینی گوهرینی دکله ایجان

یا رتدی اجماغی ملک سبحان

کیم ادرق للوغنی اکا ویرونلر

فرشته لر دیدیلر مشتری یز

بزینجه سی ایدیلر الهی

طوهرم قیامده حشرده الهی

بر نجه یسی حضرتک رکوع ایدن لم

بر نجه حضرتک سجود قیلن لم

قیلن وزاورو بنی تحیات

نامکله حضرتکی ایدن لم یات

سبحان ربی قل لم فدا قلدم

اچمانغی سینه ویردم سیزه وردم

عزیزلر مومینلر ایدر الهی

نماز قیلنور بو نجه الهی

حتی یاتیک الیقین

زکاتی ویره وزعین الیقین

جلب مومینه درسا قللق ادم

مومینلره دیدارم عرض ایدم

وجوه یومئذ ناظرة الی ربها ناظرة

فرشته لر ایتدی الهی

چوغر بنی نحن نسبح الهی

اولولار زدیدلر بنی الهی

غلاظ شداد ایمز ذهی کاهی

فرشته لرم درا اول ملک الحنان

مومینلره نماز قیلم احسان

یرتدم لقچلرا اوتلرو چمنلر

وردم نوانی قیامه طورنلر

یرتدم آتلرو قاترو قوینلر

دُرْدْ ایقللو دخی نه وارسه بونلر

وِرْدم فضلین دردیلر رکوعده

ای مؤمن ترک امه رکوعی سنده

بعزن سورهٔ جانورلر یرتدم

سجود ایدنلاره مزدینی وِردم

مورچلین عنکبوت نورسه جمله

سجود اهلینه وِردی مزدی مولا

خلق ایدم طاغلرلین نم قیالر

ایدمز کمسه حسابن صیالر

تراب نم دخی قوم لر وقیرلر

نوارسیه بودنیاده بیلر

تحیاته اوتورنلاره الله

الحمد لله وِردی الحمد لله

تجنکله هر نمازك وقتی اولسه

مؤمن قلدستمازن آری السه

الله اکبر دیه قبلیه قرشو

البغلیوب دورسه مولیه قرشو

قیامتدکزاول یجه سبحان

شجرو بودق ویرقلر قیله احسان

صاغشنجه ویره مزدن ملکلر

مؤمنلر قیلك غازی کیجه دلکلر

دعا قلسه تجن ملك سبحانه

جَلَّ جَلَالُهُ سُلْطَانُ رَحْمَانَهْ

نَظَرِ سَيْرِينِ اِدْبِ اِيلَهْ نِدَائِي

هَرْ وَقْتِ غَازَهْ كَلْ آلْ بُوعِدَائِي

نَمَازْ قِيلَنْ بُولُورْ دَارِ سَلَامِنْ

نَمَازْ قِيلَانْ اِشِيدَهْ حَقِّ كَلَامِنْ

نَمَازِي قِلْغِلْ سَنْدَاخِي اِيلَهْ يَارْ

جَانِكِي غَفْلَتُوكْ خَانِبِذْ اُويَارْ

حديث

رَسُولِ حَضْرَتِ عَلَيْهِ الصَّلَوَاتْ

صَلَوٰةُ وَسَلَامُ وَجُوقِ تَحِيَّاتْ

لا تطرحوا الدر في افواه الكلاب

يَعْنِي دُرْدَانَهْ اَغْزِينَهْ كَلْمَكْ

بَرْقَمَكْ لُولُويِي سِزَهْ كِي سَقِينَمَكْ

لا تعلقوا جواهر في اعناق الخنازير

جَوْهَرْ لَرِي خِنْزِيرْ بُوينِنَهْ طَقْمَقْ

سُكُلَرْ اَغْزِينَهْ كُوهَرْ لَرِي بَرْقَمَقْ

اَكَرْ دُنْيَا طُولُوسِي اُولْسَهْ كُوهَرْ

عِلْمَكْ بِرْ حَرْفِ يِكْدِيرَاي بُرْهَنْ

عِلْمِدَنْ حَاصِلْكْ بِلْدِكْ عَمَلْدَنْ

يِيُونْ دُنْيَا يِيُونْ طُولُ اَمَلْدَنْ

اُوخُرْسِنْ عِلْمِ عَامِلْ اُولَايِ مُؤْمِنْ

بِيلُورْسِنْ دَخِي نَامَكِي مُؤْمِنْ

بیر آدی دخی مؤمنلر خزانك

مؤمنلرده یاد ایلدی نامك

اسمینی سکا قودی پادشاهك

ینجون آر تورسن دون کون کناهك

آدندن قل حجابی اتمه کناهی

توبه قل کی سقین سیئه بوراهی

ان الله یحب المتقین

حضرتی حق بویردی متقیلر

محبوب عبدینم اولمتقیلر

بیلکز کیملر ایش متقیلر

کناه دن عزلت ایدن قچنلر

انما یتقبل الله من المتقین

هر کشنوك پنجه کرك طاعت

قبول اولمز ایش یلك عبادت

متقینك اولر طاعت مقبول

متقیلر اولك مؤمن اولن قول

حکایت

وارمدی ایکه سرای بر پادشاهك

عادل کافر فنا بی بارکاهك

بر نه قلشیدی دون سرای

بر نه ایشیدی کون سرای

دونادکین اوتردی کوندن

مُوملرّ يَقَرْ وَا رُوزُرْدِيِ دُونْدَه

صَبَاحِنِي اُونْدُورْ بِرِمُعَلِّمْ

دِيَلَرْ كِي كَنْدُويَه اَيلَيَه تَعْلِيمْ

حِفْظ ايدَه دِيَلَدِي اُولْ فَضْلُ وَبَابِنْ

چَابِينُوكَلْدِي آلْدِخُوشْ كَابِنْ

اُوخُرْ شَمْعِينَه قَرْشُو بَادِشَاهُمْ

عِلْمِدُرَايِ مُحِبِّ سَجْدَه كَاهُمْ

اَجَلْ كَلْدِي مَكَرْ اُلْدِي سَلَاطِينْ

پَيْغَمْبَرَه كَلْدِي كُفْرِي قَلْدِي بَاطِنْ

بَنِي اِسْرَائِيلُ اِيچِنَه سَرْوَرْ

پَيْغَمْبَرَه كَلْدِي اَبُو تَفَّاحَه دُرْلَرْ

اُقُودِي تَكْرِيَه خَلْقُكْ قَامُوسِنِ

اِجَا اِيمَانْ نُورِيلَه قَلْبُ پُوسِنِ

بِنُمْ بِي بَادِشَا مُمْزُ وَارِيدِيِ

سَخَاوَتْ اَهْلِي ظُلْمْ سُومْزِيدِيِ

پَيْغَمْبَرْدُنْ مُعْجِزَاتْ اِسْتَدِيلَرْ

اِنَا نِيوزْ سَكَا آنْدَنْ دِيدِيلَرْ

دُعَا قِيلْ بَادِشَا مُمْزُ اُولَادِرِيِ

سَكْسَنْ اِيكِي بِيلْ اُولْمِشْدُرْ اَلَابِي

سِنِينِي كُوسْتَرِي وِيرْكْ بَادِشَاهُكْ

اَمَنِينِي كُورَه لَمْ يَذُرْ اِلَاهُكْ

كُوسْتَرْدِيلَرْ اُوشَاهُكْ چُونْكِه قَبْرِنْ

قِلدِیے آندہ وَرَبِّ حَاجَتْ نَمَازِنِ

اُولُوسَاعَتْ پَادِشَاہْ دِرِّیے اُولدِیے

طُبْرَاقْ بُولشُوبْنَ چِیقَہ کَلدِیے

لَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہْ تُفَّاحْ رَسُولُ اللّٰہْ

وَحِیْ قِلدِیے اَنَکَا اُولْ بُجَہ اَللّٰہْ

دِیدِیے تُفَّاحَہ اُولْ سُبْحَانْ

دُوسْتِمِی نَامِ لُطْفُمْلَہ اَیلَہ خَنْدَانْ

کَرَکْ اُلدُورَہ بِنِ اُچْمَاغَہ وَرْسُونْ

کَرْکُسَہ قُوبِینْ دُنْیَادَہ طُورْسُونْ

اَبُوتُفَّاحْ اَیدُرَایِ تَنْکَرِی دُوسْتِنے

دِیسِینْ نَہ دِیلَدِیسَہ بَکَا قَصْدِیے

کَرَکْ قُوبِیمْ قِیلَہ دُنْیَادَہ طَاعَتْ

دِیلَرْسَہ اُچْمَاغَہ کِیرَہ بَرَرَاحَتْ

اَبُوتُفَّاحْ اَیدُرَایْسَاہْ بِیلْ اَمْدِیے

پَادِشَاہْ لِیغِی دَخِی سَکَاوِیرْدِیے

اُوشَاہْ اَیدُرْ بِیلْ اَیَا اَبُوتُفَّاحْ

دُرُتْ یُوزْ بِیلْ وِرْدِی عُمْرِی بَکَا فَتَّاحْ

سَکْسَنْ اِیکِی بِیلْ اُولْدِیَنْ اَلَا لِے

بِرْ لَیکْسِنِی حَقُّکْ شُمْدِی بِیلَا لِے

پَادِشَاہْ دِرْدِکُولَمْ بُوکَا لَا یِقْ

بُونْکْ کِبِی عِنَایَتْ قِیلَہ خَالِقْ

دُرُتْ یُوزْ بِیلْ دُرْکِہ اِتْمِیشْمْ ضَلَالَتْ

وَرَم اُجماغه یوزم یوق بغایت
اللّی بیل ایلسون عیسی یی حق
یوزی ایله یرلاره سورمین انجق
عرض ایدی حضرتم سوزینی ایجان
وحی ایلدی بنه ملک سبحان
اللّی بیل ویرمشمدر اکا امان
اللّی بیلدن وارزه اجماغه همان
عجب کلدی تفاحه بو سوزلر
یوزینی کوکا طوتوب سویلر
دلیم ویردی عیسی یه بوکا الهی
یتوردی جوروب پیوست الهی

کوستردک لطفک کا پادشاهم
دلکینه قودک بنه الهم
خذا ایدر ابو تفاحه برملا
صباحینی بکلیدی دونلا
باقیبن شمعینه بلدی صباحین
انکون حضرتمه اولدی یقین
بولایی دکل ایدی المنجه
کندوزمی اکا بلمز منجه
علم اوقیانه موم چراغین
نیدورم بن اکا ایمان چراغین
نه خوش کیدی ایمان خلعتین اولشاه

ایمان بولدقدن قیله مؤمنه الله

وله ایضا

روایت قلدی حضرتی رسالت
علما یه عزت قیلغیچون بغایت
خصوصا علمای عامل ملا
نظر بیش لسنیه قلدی مولا
آنا وانا یوزینه بقمق عبادت
کعبه وزمزمه بقمق وطاعت
الینه وزدی موءمنلک ارادت
علم ویردم شوقوله ایله حرمت
بغایت قیل رعایت ایله عزت

شول قولم طامودن اولا فراغت
علما قوللرومه قیله رعایت
علم ویردکومه قیلسه حرمت
بنی آدم بن آندن قاله حسرت
علم ویردکوم قلوبی ایلمه خوار
درکا ممدن صفین اولمایسون دور
پیغمبر حضرتی علیه السلام
صلوات وسلام تا روز قیام
وحی امین بکا قلدی ندا
بر فرشته قلدیی هر کون صدا
مدینلوک قاپوسنده چاغرور

بِر کِشِی بِر عَالِم یُوزِینِی کُوزَدُ

مُحَمَّد یُوزِینَه بَقْمَش اُولُور اُول

مُصَاحِبُك عُلَمَا اُولسُون اِی قُول

عَالِم یُوزِن کُورَن کُورَه مُحَمَّد یُوزِن

بَاقَن بِنَم یُوزِیمَه کُورَه اَحَد یُوزِن

بِر کِشِی اَللَّهُ یُوزِینَه بَقَمَه

حَرَام اُولدِی جَهَنَّم اَکَا بلسِمَه

قَاقِیُوب عَالِمِی خُوَارلَسَه وَاللَّهِ

کَافِر دُرُطَا مُودَه نَعُوذُ بِاللَّهِ

نَصِیحَت اَیلَك غَایَت شَکَن دَر

وَلِیکِن طُوتمَسی غَایَتَه کُوجدُر

اِیشِیدِن اُوینَلَردَن قِیل یَا مُعِین

جُمله مُوزِی یَارلِغَه غِل یَا مُعِین

حِکمَت

آچدُم عَاشِق لَرُك گَنجِی خَانَسِین چُون

مَعَانِی گُوهَرِیدُر وَ گُنُون

بُو مَعنِی عِشق اَینگدَه جَوَاهِر

مُومِنلَر تُحفَه دُر سِینَه وَافِر

مُومِنلَر تُحفَه وِردِی حَق نَمَازِی

قِیلُك بِش وَقت نَمَازِی اِیلَك نِیَازِی

نِیجَه لَایِق قِیلَه طَاعَت اُمَّت

سَهو سَجدَه قِیلُورُم فَرض وَ سُنَّت

بکزه‌ر جویان قلدوغی نمازلر
الی سدویرم ایرن نیازلر
مقبول قلدی دلکین پادشاهی
دیدی دوسم سدلوایرنلو آهی
امتلریی دیلادم ایدن معفور
قیامن سهویله ایلیه مسرور
کیمه بلمز اولشاهک فیمنی
بینه حق بیلور انجق عزیتنی
ویس القرنی بلدی حرمتنی
ارقدن پنجه قلدی خذمتنی
حبیبک کور مسندیی یوزینی

چقردی قومدیی هیچ یردن شنی
ویلور شاهینه قیلک دعایی
پنجه سوردی اولمصطفاتی
بوکن قیلک دعاسی ورانبیایه
یارن سیزیی ویسن تاجندن صایه
مومنلر تحفه دربوسزلایق
صقینک اولمایسز بوندن آیق
آلور عارف تاثیر ادر جوهر
وارسه کرانوک جانده کوهر
غنی اولن جواهر جمع ایدرلر
فقیر ویرمعاندن خبرلر

دِلْ وَجَانَكْ طُولُودُرْ دُرِّيلَه كُوهَرْ

نَه غَمْ اُولْمَزْ بَيَه وَاقْ سِيمْ وَ زَرْ

مَعَانِي كُوهَرِيدِرْ دُرِّ فَقِيرُكْ

كَنْزِ فَقْرْ فَخْرِيدِرْ حَقِيرُكْ

فَانَكْ تَرْكِينِي اُورْسَنْ مُحِبِّي

بُوكُنْ مَوْلَينُكْ اُولْدُكْ عَنْدَلِيبِي

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ حَضْرَتِكْ مُحِبِّي

نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبِي

رَحْمَتْ اُولْسُونْ مُؤْمِنْلَرِينْ جَانِبَه

فَلَحَه اِحْسَانْ اِيدَه سِنْ كَاتِبَه

نِيَازْ نَامَه سِيدَه بُو مُحِبِّيكْ

مَه دِلِيلَه اِدَرْ مَدْحِنْ جَيبُكْ

اِلٰهِي اِلٰهِي اِلٰهِي بُو مُحِبِّيكْ نَازِنِ

عَرْضِ اِدِبْ اَيْدِي سَكَا نِيَازِنِ

حَمَالُكْ شَوْقِيلَه قَلْدِي نِيَازِبِي

وِصَالُكْ ذَوْقِيلَه اَيْدِي نَازِبِي

مُحِبِّيكْ نِيَازِنِ اُخُونْلَرَنْ

دُكْلُوبْ مَعْنِيسِنِي اَكْلِيَنْلَرَنْ

عَرْضِ اَيْدِيَه بُو لِسَانِ اَبْيَاتِ قَاصِرِي

اُخُوبْ دُكْلِينْلَرْ دُونَه مَعْذُورْ

اُونَه فَاتِحَه وَاخْلَاصْ قِيلِ اِحْسَانْ

يُولْدَاشْ اَيْدَه اِيمَانْكُزِي سُبْحَانْ

اما سیّلو برغریب ایجانا
بو نیازیے کتوردی اول لسانا
برنقصان ادرکلامینی سالر
قنی بکزر نسالره علما لر
تسلّم اندن عاشق پاشا دده
بنه نسلی انامك مصطفی دده
روح پاکینه اولسون چوق صلوات
ای مؤمنلر کتورك سنده تسلیمات
وصلّ علی جمیع الانبیاء والمرسلین
آل واولاد اصحاب امام المسلمین
اخوین دکلین ویازانلره

حق تعالی رحمت ایده انلره
قصور عجز نیازین تمام قلدی بحمده
طقرقیوزاوتزاوچنده تاریخ نبی الله
ربیع الاخر آینده آخر اولدی بحمد الله
صلوات وسلام اوله بندن اکه هرگاه
پادشاهه لایزال باقی حی وحیات
اسرکه قول الله ربی کلی اولسیلر رحمات
اوقیالی بو کلامك امامسیّدن
آخر کلامیدر قصطنطنیدن
غفر الله ولسایر المسلمین والمسلمات
الاحیاء منهم والاموات

وله ایضا

حضرتوم کلمک استرسک کیمه سن قاموسن

اچمغه دن اثما یسین قورقما یسین طامدن

ترک ایدرم جان و جهانی کلی کچم قاموسن

جنتکی درکرکمز خوف ایتمم طمعودن

یدی طامده تجلی کر قلیدک بکا

خوش کلور بکا خدا یا جنت وهب قاموسن

یقلمق استرسک بنی نار جهنمه یقمن

راضیم بن خوف ایتمزم یمقده طامون

سن انا الحق دیمیون منصور دار ایلدک

عاشقلرک معراجدر کلی کچرلر قاموسن

معراج دار دینمی استرم کورم یوزکی بن نظر

جان و یرورم جانا یکون کلی کچم قاموسن

عاشقلر عشقک یولنده کیچک عشق خلعتن

عیب اولا عاشقلر خوف ایلیا لر طاموسن

فردوس اعلا کوزمه ذره کوزمز بوکن

کوزلرم کوزلر جمالک خوف ادرمی طاموسن

مشتاقیم دیدارکه وصلک عیدینه ارکورمنی

عرض ایت جمالکی بکا کیچم کلی قاموسن

عشق دعوی ایلنلر دعویه معنی کرک

برنشان دمشلر عشق کلکه کلکیچلم قاموسن

معشوقک کوزله رضاسن عاشقسک دوجهان

دوزخین سیر ایدن سن خوف ایمانین کامدن

بو محبتی برکدایی کمتریی عاشقلرک

کرچه کمتر عاشقک در کچوبدر قاموسدن

وقت در سفر ایدم صبرم دوکندی نیلیم

انتظارم حدتن آشدی کلدم هب قامتدن

مناجات

حق نوری ظاهر اولدی اول طور طاغ ایچنده

حق بکا تنبیه ایدیی اول نور طاغ ایچنده

وردم کوردیشدم پنجه عالمی کچدم

عشقی جامینی ایچدم مست اولدم طاغ ایچنده

حجاب کوزمدن آچدی عبد بیله بلشدیی

ندایتشدی سویلیشدم طاغ ایچنده

رفع اولدی جذالق هو قلدی آشنالق

عنایت قلدیی خالق بلشدم طاغ ایچنده

کدردی غفلت خابن کوشایلدم خطابن

یاردی توریت کتابن اوقدم طاغ ایچنده

عزتدر قیی ایلدیی کوکلم دیدار دیلدیی

دلو جان اکلدی دون کون طاغ ایچنده

استر یکن لقاسن فتح ایلدی عطاسن

ماسوانک کلی سن کوردم اوطاغ ایچنده

دیدم یا الهی ارنی حق دیدی لن ترانی

ای شعیب چوبانی کستاخن طاغ ایچنده

سوىلرم كستاخانه مشتاقم عاشقانه
ارسمدرم جانانه يا مولى طاغ ايخيده
خذا ديدي عمرانه سوىلرسن كستاخانه
ارسم درسن جانانه يا موسى طاغ ايخيده
موسى ديديه يا سبحان شعيبه اولدم شبان
كليمه قلدك احسان كزدكن طاغ ايخيده
عجميدر سلطانم عصا وردم ثعبانم
عزيز قلدك جوبانم بولدم اوطاغ ايخيده
تجلايه دوميزسن عرض ايدرسن نذرسن
مكر طوري يقرسن حق ديدي طاغ ايخيده
طاغه قلدي تجلي يقدي طاغي من كلي

نيمشدر عشق اهلي عشقله طاغ ايخيده
تجلى طاغي يقدي موسيي چون طوره بقديه
خلقه صدا بر قدي كوردلر طاغ ايخيده
خذا نوري مرقع كليم اولدي برقع
كوره لر اولمدي صع الدي اوطاغ ايخيده
وجهه طوتدي نقابي يقدي كلي حجابي
موسيه ديديه يارب نديم طاغ ايخيده
حق درد عاشقك وردي اول سكا كلي سردي
اندن فوت اولميسردي فنا ايله طاغ ايخيده
خرقه سندن بريان برقع ايله ديدارم
اندن بولينه جان غم يمه طاغ ايخيده

كوردیكه كلدی عاشق دفن ایلدی معشوقه

زهی درد ولتلو مصدوق قبر طوراغ ایچنده

مجیدی درخدایا نه سوزدم وار موسایه

سویلدرسن مولایا بوفا طاغ ایچنده

وله ایضا

اهل عرفان اولمدی حقك رضاسندن اراق

ای كوكل سن اولمدك نفسك هواسندن اراق

وارمی لیاقت طالب شیخ اولمق بوكون

بی تمام مرغ اوله چون اوچرصفاسندن اراق

متقیلق دیلین درگاهینه مولا سنوك

نفسكه چك خنجری اولمه غزاسندن اراق

نفسه همراه اولدی كوكلم كیمه فریاد ایدین

ایلین دایم بو نسنه عبد مولا سندن اراق

نفسه اویه ای كوكل حقك رضاسن ایسته بول

بنده لكده دعوی ایدن اولمز خدا سندن اراق

قبول ایتدی عارك سما وایله آدیم

كی صقن اولمایه سن عهدك وفاسندن اراق

وقت یقین در توبه ایله باب توبه اور تلر

پاك ایله خانه دلی اول خطاسندن اراق

كیم طریق عشق ایچنده دردی تحصیل ایتمدی

بولمز اول درمانی هیچ قلدی شفاسندن اراق

جانكی جانا نجون ترك فناده ای كوكل

وَر بقا مُلکینه سن اولا فنا سندن ارا ق

عاشقه مُرشد اولیجاق مُرده جان بولور حیات

مُجمِلی اولمه صفن خضر لک دعا سندن ارا ق

بنده سیم شامک عبدم دیمی آه بکا

کور سلطان محمود اولمزایا سندن ارا ق

وله ایضا

عشق مدرسینه دیدم بکا عشق درسنی

دیدی خام سن سن دخی بلمزسن عشقک درسنی

گرچه خامم ولیکن جوش ادر عشقک روزشب

خانهٔ دلده ورر لر بکا عشقک درسنی

اوقومم عشقک کتابین یرمشم جان لوحینه

کل بری عاشق سن دیکله سن عشقک درسنی

بکا عشق درسن ورن عشقدن نشان ورمکا

دیدی جان ورمکدر استین عشقک درسنی

ای کو کل جان ویرکور معشوق جمالن کورمکه

سن بوکن عاشقی سک الدکسه عشقک درسنی

منصور دردرس ورد عشق عشاق ایچنده برکزین

آلدی بدست قاتیله اوخر انا الحق درسنی

بحر قام عشق ارمیه سنده روان ایله قانک

حق جمالن کورمسن بلسن عشقک درسنی

مُجمِلی کندی عشقله یوز عشق دارنه

بخسه دعوی ایله عشق اهلیله عشقک درسنی

ولـه

حق بکا قیله تجلی ورم اندہ نار اولہ
حق دیدہ زنشر ندارم جنت کلزار اولہ

ای کوکل کیچ بوفادن حق استہ حق بولہ
فارغ اول ایکی جهاندن مقصودک دیدار اولہ

یار یار اولمق دلرسک یوریی وار یار ارش
کلبلہ خاری ندر سن یارلن کلزار اولہ

دار دنیا برنفسدر یاری قلمز مسیہ
ترک اہ اول ترک اتمدن یار کلہ اغیار اولہ

کلی یارم دیمہ صنمکہ سکا یار اولہ
اوزکہ یاری نیلرسن چونکہ سکا حق یار اولہ

مرغ جانی بو قفصدہ حبس قلدک قل خلاص
شاہ جمالندن جدا جانینہ کرفتار اولہ

صیدینکی کفرتک ایت لایق اولہ درکاهینہ
غیر حقدن استین بلندہ کی نار اولہ

اهل عرفان لامکاندہ طوتمدلر هیچ مکان
سندہ ایدنمہ مکان الکده اختیار اولہ

پنجہ بیمار اولسن بوفادہ ای کوکل
وربقادہ اینہ وار بوفادن بیمار اولہ

مرغ جانان جانان الینہ ایو اولدی منتظر
وقتدہ هر وارادہ پنجہ برانتظار اولہ

بحیی میدان عشقدہ ابدست اولورلر قاینلہ

سِرِّ اَنَا الْحَقّ اِسْتَدِن مَنصُور لَيْن بَرْدَارَه اوْلَه

وله

يَا اِلٰهِي كُوكُلِي دَايِم مَلَال اِتمَك نَدَن

اَهْلِ عِشَّاقِلَه دَايِم مَكْرُوَال اِتمَك نَدَن

بَن وِصَالَك اِسْتَرَم دُنيَا حَرَام اُولدِيغِي

بَن حَرَام ايلَدُوكِي سَن حَلَال اِتمَك نَدَن

وَجْهِ شَمعَك عَيْن جَامْ خَابِ رَفْتِ عِشْق نُورِيدِي

اِلٰهِي عِشْقَك نُورِ اِنكَارِ جَلَال اِتمَك نَدَن

هَر كِسَك مَعمُورِه اِدْرِسْن كُوكُلُنِي بِم وِيرَان

نِيجَه سِرِّجَه كُوكُلِي چَرخ پَايمَال اِتمَك نَدَن

لَوحِ جَانْدَن هُو نُوشِلَم شَيْءٍ لِلّٰهِ وَجْهَكَه

مُنتَظِر دُر سَائِلُك جَاغَه عَلَال اِتمَك نَدَن

بَنْدَ حُسْنَك شَمعِنَه پَرْوَانَم وَشْ عَاشِقلَر

بَن كُوكُل خَاكِسْتَرَاوْل بُو پَرْ وَبَال اِتمَك نَدَن

كَجَه عِصيَانِلَه عُمرُك هَي كَدَا اِتمَه صَدَا

نِيجَه بِرَاو تَمدَن حَقَّه سُوَال اِتمَك نَدَن

نَفْسِ اَمَّارِيَه زَاهِدَاوِيمَه كُلّ اَيلَه حَذَر

مُحيِي نَفْسُكَه اُوبْ قِيلُو قَال اِتمَك نَدَن

دِيلَرَم بَارِي تَعَالِي قُرْبَ اَسْن فَانِدَن

سَاعَتِم مَاهِ اَيلُوبُ هُوزِي سَال اِتمَك نَدَن

وله

عُمرِ كَجدِي دَرِيغَا نَفْسِ هَوَايِي

مصاحب ایدندی هر بنوایی
ایر بر مرشد ارشاد بولمدی هیچ
شیخ مرشد ایدنب المز دعایی
ازلده راسمه یازمش قسمنا
کیسنه جهدله بولمز علایی
مقربلق منا منز استر بسبب
فدا قل جانکی حقه ارایی
شکسیم بیمارم حقدن ایرو
نی درمانم بولیمازم دوایی
جکرپاره کوزم کریان ونیران
رحم ایله درجه کورمبلایی

دخی قورتر ممیشن بیر وزندن
بکا ملک لیکه یی ورمک فنایی
بخن بخن فنایی ترک ادنلر
ایریشوب حقه بولدلر بقایی
دون وکون جله کورجوزنی یارك
تجلی قیله ایده مرحبایی
سورعاشقلرك آهنی الله
انکجون تحفه ویرهر بلایی
بحمد ایده کورکل حاله
وفا بر سینه خوش کورك جفایی
وفا در بکا حقدن نه کلرسه

حقّك امرينه ورمشم رضا يے

ولد ايضا

فقير اولنلر ويرمز عبا يے
غنے اينه جل ايلر ديبا يے

فقير لر بولمز نعمت وجاهے
غنے ادر جواهر دن قبا يے

كرك وين عبا ورمايه ديبا
نه سوزك وركه سويلرسن خطا يے

كلامك حالكه نوره دكلدر
نه حدّك وارداتن بوصدا يے

كناه بحرينه دشدك حالك آغله

خوف ايلمه كي سقفسن ايے گدا يے
الهي نيجه دلرسك آنے قل

فقير كه سنكدر دخي بايے
جان لوخندن كلر بودر كوهر

نه بلسون خام اولنلر بوغدا يے
اهل عشاق سويلدن خدادر

كيمه وردسه عشقدن غدا يے
نيازونازادم دوست نجسنده

دكنده بلبل ايلر بوندا يے
بهايسے جانمش بونور عشقك

محيے وقيدر قيله جان فدا يے

ولا ایضا

فانی دنیادن کوکل الحک بوکن

ایو کوردک بوجهانی دون وکن

فانی زهری اسمه تریاقی اخری استه بول

خانه مهمان پیره زن کولر یوزکه الکی کون

صنمکز صیدایدن بو فانی مرغن بوکن

منزلی اخرایه وارب حق جمالن کورک اوکون

حقه لایق هیچ عمل یزمن کرامات کاتبین

نامللری حضرتنیجه عرض ادم یارنکی کون

نجیبی تعجیل بوریی حق جانبنه قل سفر

ینجه بربوم لین ویرانم بکلرسن بوکن

حقدن کوکل اکلنجسی الدینی اندیشه یی

کور حجابی اردن عاشقلرک معشوقی

دوستدن بکا خبر اولدی وارلغمی بوعشق الدی

شمدیکا زندان اولدی بودنیانک هر کوشه سی

کوکلم طوریسینه دلر جنت مای نشه

جانم عرشی سیران ادر استیون تجلسی

زرجه عشق خلعتنی عاشقه قلدک ارزانی

عشقک عاشقلر سلطانی سبحان دوره آشنا سی

ای عاقلم دین کشی قوسن بودنیا تشویشن

مرفاه حق یولنه باش بود عشقل نشانسی

نجیبی فرقت عذابن چکمک استرسه وصلن

کورمک استرحق دیدار جانکو نهک دوشنایی

وله ایضا

عالمی غیبت دیدم ایلدک انسان فلک
آه بومحنت خانه ایدک بنی مهمان فلک

دوروشب درد وغم ومحنتمم راه ایدب
آه کیملم ندر بوارادهٔ نقصان فلک

طالبم علمکه آه مطلوب ومحبوبم دیدم
حضرتکده آنوکیون اولدی عصیان فلک

نه لیاقتم وردور علمکه طالبم دیم
علمکه طالب اولنلره اولین قربان فلک

علمکک دریاسینه غرق اولمق دلرجان

پنجه برکردابلره بخدی قالین عمان فلک

یاجیبم دردمه ایله دوا یچاره یم
مبتلایم دردیله بولمازم درمان فلک

سن کرداغم بوفناده اولمشمدر لامکان
بکا یوقدر بیلورم جهاندن هیچ مکان فلک

خالی قلمز دل وجانی لشکری غم برنفس
نحن قسمنا ده کوکل ایلدی ویران فلک

چونکه تقدیر ازل خطیمی سیاه ایلمش
ردّ ایدوبن یومدی هیچ اولمدی امکان فلک

بوقرایازولرم هیچ اوجب دوکمدیی
باب اولمز خاندهٔ خاکلن پنهان فلک

مُجِيبُنْ يَا اِلٰهِي قِيلِ دُعَاسِنِ مُسْتَجَابْ
اُمَّتِي مُحَمَّدَمْ يُولْدَاشْ اَيْلَه اِيمَانْ فَلَكْ

وله ايضاً

سَنْجَاقْ بَكِي خَاتُونِ قَاضِي دُخْتَرِ
نَصِيبُكْ جَنَّتْ اِجْرَه اُولَه كَوْثَرْ
اِلٰهِي تَسْلِيمْ جَنَّتْ مَقَامِنْ
دَخِي حُورْ لَرِنْ يَا خُو غِلَامِنْ
عَدِنْ جَنَّتْ لَرِي فِرْدَوْسِ اَعْلَا
نِيدَرِنْ جَنَّتِي وَدَارِ سَلَامِنْ
دِيلَرَمْ بَنْ حَقِّكْ بَجَلِّي سِنِ
بَجَلَّادِ لِيَنْ لَرْ دِيَه آمِينْ

اِيدِمَمْ طَاعَتِي حَقَّه لَايِقِ
قِيلَمَنْ لَايِقِ اِيدَمْ صَوْمْ وَقِيَامِنْ
وَلِيلَرْ حَضْرَتِه اُولِيَا يِقِينْ
اَدَا اَيْلَرْ قِيَامِنْ هَمْ صِيَامِنْ
بَنْ بِرْ گَدَا وَلِي وِرِمَكْ حَقْ كَدَرْ
بُولْشَدِي يُوسُفِيلَنْ اِبْنِ يَامِنْ
بِرْ وَازْ اِيمَكْ دِلَرْ جَانْ مُرْغِي حَقَّه
وَرَبِّ حَضْرَتِه كُوشْ اِيدَنْ كَلَامِنْ
تَوْبَه قِلْ غَافِلْ اُولَمَه مَوْتْ اِيرِشُرْ
اَجَلْ سَكَادَه بِرْ كُونْ صُورْ جَامِنْ
سَعْيَاهْ طَاعَتْ اُولَه دَرْگَاهْ لَايِقْ

لوح جانه یازوردیله نامین

ترک ایله جانی باشنه حق یولینه

محبی بول تجلانک مقامین

وله ایضا

یا الهی اوقدم عشقك کتابندن مرح

تعلیم ایدر عشق بکا ایبا تلرینی حرف حرف

جاغده هو یزدی عشقك پرده اولمز کا عرش

تبنیه ایدی عشق بیان قیله انی شرح شرح

بونه لایفهم الهی دعوی عشق ایلیم

بحمد الله یا الهی بکا دیدك من عرف

آتشی هجرك بنی شکسته مجروح ایلدی

جکرم صد پاره قلدی ایلدی شرح شرح

وصل عیدینه دیلرم جان قوچن قربان ادم

نولا جمالکی عرضاه محبتی قل فرح

نوره کیله قلبمز قل پر نور یا اله

اوخیدر قرآن مبین سوره سی الم نشرح

یا خدا امتی ایله عناصر دن بری

اولور نصر من الله سوره انا فتح

ساقی صوندی طولو قیلش عشقك پیمانه سن

اچدم عاشقلر میندن اولدم همقدح

ماسوانك کلیسی علمك دامن لر رقم

نه لیاقتم اولا آه بو لسانم قیله مدح

ولہ ایضا

ایچلی عشقک مینڈن اولمشم اسرار مست
کلی عشقک قدحیندن اچیب اولدی وار مست

مست کلدم بو مکانہ لامکان الاکہ بن
حضرتک مستی وخمارم اولمشم تکرار مست

عاشق صادق عشق بولندہ جان ورر جانان آلور
زاہدا سن عشق ارینہ کی سقن اعمہ انکار مست

منصورہ مولایسی برکون قلبینہ میہمان اولور
کلدی انا الحق دیلیدن قلدی لر بردار مست

یر افشا ایلدی نم واریبی وردی بالہ
صدیے صبرم شیشہ سن ایلدی بیمار مست

عاشقلر شکستہ اولمش بولمز درده دوا
استہ بولدردک دوا سن بوندہ سن بیمار مست

عندلیب مدخلده خام سن دعوی عشق ایلمہ
ترک جان ایدر یارہ چون جوش ایدن بلبل یار مست

طالب اولحقک رضاسن استہ بول عین الیقین
حق رضاسن دلرسک اولمسون اغیار مست

یقلی جاندہ جمالک برتوی شعلہ سن
جان برن یقوق دلرم اولالی انوار مست

محتبے دلر تجلی روز و شب حقدن مدام
حق جمالن دلینلر بولدلر دیدار مست

ولہ ایضا

بِردَم دَرد دِلَه دمسَاز اُولدِی عَارِف

وِردِی جَان وِدِلَه آوَاز هَاتِف

بِنجُون خَسته دِلسِن اِی بِچَارَه

يُوزُه سِن خُوزُو غَمگِين آوَارَه

كُوكُل كُل خَامُوش اُولَه قِل سِرَاغَاز

قَفَسدَن قِلمَدِن جَان مُرغ پَرْوَاز

كَل اُمِيدِی جُوش قِل سُوزَه بُنيَاد

كَلَامكَله سَنِيَه اِيدَه لَر يَاد

وَارِسَه جَانَه عِشقُل جُوهَرِندَن

جِهَانَه قِل نِثَار جَان كُوهَرِندَن

دِل وِجَانِلَه سُويلِسُون لِسَانُك

غَفلَت خَابِندَن اُويَندِسِه جَانُك

نَه وَركَر يُوغِسِه مَالُك جِهَانُدَن

آنكَله خُوش كَچَه حَالُك زَمَانُدَن

اَيوَآدِی وَارِسِن سَن آلَاسِن

يُولُنَه زَادِی آخِرَتَه دُوزَاسِن

اَيوَآدِيلَه يِكدُر بِيكَرَكسِز اُلمَك

يَرَامَز آدِيلَه جِهَانَدَه يُورِيمَك

فَنَايَه كَلمَكُل اُولدُور مُرَادِی

هَر كِشِی چِيقَرَه بِر اَيوَآدِی

اُولمَاسِن يَرَامَز آدِيلَه مَشهُور

اَيوَآدُلُو كِشِی اُولُر مَسرُور

بوجرخ دور مزدونز بوقدر قرارے

فنا یه قلمایه سن اعتبارے

طولودر کوهر یله دل وجانك

هر بریسے یك زرے طولو جهانك

بوسوز گوهر دور جاندر مکانے

حیکمے جاندر انوك بل جاوزانے

عنایت استه حقدن قوباطل فکرے

سلطانك دوردر جاینله ایله ذکرے

سلطان حضرتنه عرضات نیازے

حقك اسرارندر بوکز لوزے

نظر ایدوبن بیله ضمیرے

جهان سلطانلرندن یوق نظیرے

صاحب نظر هیدر شاه جهانك

الودعبرتة زمین آسمانك

کوهر قدرنه بلور صرّاف اولنلر

جهان ملکنده عرّاف اولنلر

اولر خبردار اسرارکه لامك

یکك قدس اولور حالکه لامك

ایاشاه جهان کوشتیدی جانم

الحاج ایلدیے اعلام اده خانم

سلطان حضرتینه اده سجودی

سلطان خدمتینه قودی جودی

مدح سلطان

سلاطین مهر ماه هفت کشور

همایون طلعت یدبیضا خاور

سلیمان زمان و فریدون فر

معین خضر اوله رهبر

فتح ایلدک غزا اولسون مبارک

مزید انسون یا شکی حق تبارک

غزاک کبی اولمدی دونلی فلکلر

که غزا که بیله اندی هپ ملکلر

قمو سلاطین بنده درسا که ایشاه

مشتری کون یوزکه فلک ماه

یا نسون همیشه دولتک چراغی

یقین انسون خدا دایم اراغی

دریسلک کمدر اولسایر سبحان

نیلر نام سلطان سلیمان بن سلیم خان

جمالکله مشرف اولدی عالم

جلالکله ارر دایم کفاره غم

همیشه ایت غزا جانی جهانک

صاحب قرانیسن آخر زمانک

شهنشاه نوجوان عزیله همدم

خاکی پایک جلادر بعین آدم

چیقردی آدی قمودن ولیدله

دولته رهبر اولن سعادتیدر

مرادینی عجیبدر ویره حق

محصول در فتو مقصود الحق

بلغراد و رودوس و انکروس آجدی

عدلیدن آنوك قورقوندن تجدی

کور مدی فلك مثل آل عثمان

قوبکلر یکی غازی صاحبقران

لنش صقلر رکابینی دوشنده

آتی نعلینی ای صقلر کوشنده

که لامی کوهرینی قلسه اعلام

اولور خلقی افقر جواهر لو غلام

فلکلر مشتریدر طلعتینه

ملکلر لشکریدر نصرتینه

جهانك شاهی جانلر حیاتی

شهنشاه کلینك سنسن حیاتی

کونك کوندن یکی اولسون شاه عالم

قمون جان طیك سلطان عالم

کورنلرم بقسن سنسن جهانه

ای سلطان شهنشاه زمانه

کمالیه لکه ایر کورمش خدا

سلاطین جهانه نخلوقه سا

شاه زاده لر یله جمیع سلطان

كمالينه ايرب بيرايده سبحان

دعالرى الهى انله اجابت

جبيبك سرمتجون سنى نهايت

روزوشب دلرم حقدن فراوان

يدى جدله رحمت اوله بيكران

آمين يا اله العالمين

برحمتك يا ارحم الراحمين

لياقت يوق محبتى دخى سندن

خوانكارك مدحن ايده سن جهاندن

پنجه كه لام اوله سلطان لايق

غريب وسنى مكانم بلو يا بوق

معذور قل عجز وقصورن شهنشاه

بوفقيره حضر نكده اولدى كمراه

مدح خوانيده يركن عسلدن

قصيده كلدى طتلو درشكردن

نولا عجزمنى معذور طوتم سلطان

عرض ايتدى موم تحفه سليمان

قصيده

اى شهنشاه دايم اولا معاونك الاه

كوهمه غم شاد اولى فلكده سير ايتدكجه ماه

تاج وتخت وعز ورفعت بوله ترقى دايم

اى قمر بكلر بكيى روى زمين تخت كاه

آسمانِ جرخه اویسن اجی سنجاغمک
عسکری اسلامم اچنده دوت تخت بارگاه

یوسف تاینیلک سکندری آخر زمان
کلمدی جهانه طوتوک کبی بر پادشاه

نامکی خیر یله یاد ایدوب دیدی جمله اناس
طاعتی عادت ایدنمش بیشه سی صوم هرگاه

تاج دولت برده وام اولسون ایا شاه جهان
عدل و دادی ایلدک چون باشکه زرین کلاه

ای سلیمان زمان امرکده دراس و پری
شاه سلیمان جهانه ای پرتوی نور الله

هر نیه قصد ایلسک تیز ایرسن مقصودکه

حق معاونک اوله هر دم ایا عدالتی شاه

ای بهی سلطنت بر جنده اولدقجه سوار
یوز سوره پیش رکابکه فلکده مهر و ماه

دولت و اقبالله هر قنجر و عزم ایلسک
فرصتی نصرت ایرشب خضر اوله همراه

خلق عالم بنده درد رکابکه کل محتاجدر
خدمته بیل بغلیوب طابوک بلور سجده گاه

بزم اقبالکده زهره دف طوتر و رقاص در
شمعدان دولتله وانسی عز و جاه

هر کجه کویک طولنور ماه اولمش مشتری
کون یوزک مشتاقدر یا یکه دوشر هر بامداه

سایبانی دولتکده خوش گرافتاده لر
سن ظل حق سن سایکده دربشت وپناه

اقونر آیات شاهی صفحه سند خذلک
حق بودر آثار عزتک کوسترر بی اشتباه

فیض لطف کرم سن مجمع فضل وادب
مقعد عزت مخزن دولت وجاه

کلشنک بلبلی دربنده مجیبی شاه سنک
داعیه دست آجوب ایدر دعالر هرگاه

شاه سلطان عرب هم دوم سلطان عجم
قامو مخلوقه وجودک کیمیا در بی اشتباه

آل عثمانده شاه نصرتده شانک کلمدی

هرنه مقصود ایلسک حقدن ارر فتح راه
دولتله سرفراز اولدم هرا چنده لاجرم

دشمنک عمر بنایی دایم اولسون تباه
سن وقدرک باغنه دست کور مسون خزان

روز حشرده ک وجودکی خدا اولسون نگاه
مستدام اولسون اورکی ای سریر سلطنت

مستجاب ایله دعامی بنم یا الله

وآله ایضا

ای شاه هفت کشور اولسون غزاک مبارک
ای ماه بدر بحر اختر اولسون غزاک مبارک

اصدک عرش ایاغنده شمشیر دور قرده

يِنْكْ آذْ اَيلَدِكْ دهرده اولسون غزاك مبارك

اَى ثانِى سِكَندَر عزم ايدر سِيه عسكر

خضر اولَه رهبر اولسون غزاك مبارك

اَى سلطانِ خلايق غزاكه ايدِى ملايك

نه مدح ايدم نه لايق اولسون غزاك مبارك

بحمدِ الله شهنشاه اوزِى ملك يوزِى ماه

معاون اولدِى الله اولسون غزاك مبارك

كَرمدِى زمانه مثلكِى جهانه

عثمانلوده بردانه اولسون غزاك مبارك

ركابكه همسه دشمن بشى ارسه

دولتله حق يشه اولسون غزاك مبارك

طوبه دغنجه بو جهانده وارايدِى كبجه زمانك

تهنيت ايله هرآن اولسون غزاك مبارك

سرمايه سِى جهانك سليمان زمانك

سوكلو سِى خدانك اولسون غزاك مبارك

كوكلدِى سرورِى مخلوقك عينِ نورِى

اِى جهانك فغفوريه اولسون غزاك مبارك

سلطان زاده لرِى حق كماله ايركوره حق

آمين دِيكز مصدق اولسون غزاك مبارك

اَى پادشاهِ اعظم سلاطينِ معظم

عثمانِ آل مفخم اولسون غزاك مبارك

مهرِ آفتابِ ماهى پرتو نورِى الهى

ای جهانک بناهی اولسون غزاک مبارک

دللرده خوب جمالک جانلرده درخیالک

حق آز تورسن کمالک اولسون غزاک مبارک

مدحک اوریجی ایجانلرک طبیبی

قوخلقک حبیبی اولسون غزاک مبارک

فتح فتوح فتاح قلدی قپوکی مفتاح

فتح اولدی قواصلاح اولسون غزاک مبارک

کیجک براقدر هرکونکز اوله عید

اولسون شاه عمرک مزید اولسون غزاک

سلطان شاه سلیمان زیدی آل اورخان

مقصود زال عثمان اولسون غزاک مبارک

طوه دغنجه فلکلی اولدوغنجه ملکلی

حقدن بودردلکلی اولسون غزاک مبارک

تمت تمام